

I. MUȚIU

L. P. BERCEA

EXERCITII
DE
GRAMATICĂ

EDITURA
focla

IOAN MUȚIU

LIVIU PETRU BERCEA

EXERCITII DE GRAMATICĂ

EDITURA FACLA
Timișoara, 1985

Scanned with OKEN Scanner

CUVÎNT ÎNAINTE

Volumul de față s-a ivit din intenția autorilor de a pune la îndemina celor interesați îndrumări de ordin practic (în marea lor majoritate) și material pentru analize gramaticale, în vederea pregătirii acelor concursuri în care este implicată și gramatica. El nu a fost conceput și nu e considerat de autorii lui ca un *manual preparator*, care s-ar suprapune manualelor școlare, mai întâi fiindcă se referă cu precădere la aspectul practic al însușirii unor noțiuni de gramatică și, apoi, fiindcă un asemenea manual, cu caracter aproape exhaustiv în ce privește prezentarea tuturor compartimentelor limbii (fonetică, vocabular, gramatică), există, aflându-se în prezent la cea de-a treia ediție (*Sinteze de limba română*, București, 1984, alcătuit de un colectiv de autori sub coordonarea lui Theodor Hristea).

Volumul de față a ținut seama, în primul rând, de cantitatea și nivelul cunoștințelor pe care le oferă școala prin manualele de limba română, întocmite pe baza *Gramaticii limbii române*, ediția a II-a. Drept urmare, am renunțat la enunțarea unor opinii personale, diferite de cele ale *Gramaticii* amintite și de ale programelor și manualelor în vigoare, opinii care ar fi venit, uneori, în contradicție cu punctul de vedere curent în anumite probleme, în special de sintaxă. Așadar, în textele analizate de noi nu vor apărea propoziții nestudiate în școală (circumstanțiale cumulative, de excepție, opoziționale, predicative suplimentare), cu toate că ele sînt o *realitate sintactică* ce nu poate fi neglijată. De asemenea, apozitia este considerată specie a atributului substantival și nu parte de propoziție de sine stătătoare, iar complementele sociativ și instrumental au fost incluse complementului indirect (după cum se procedează în școală).

Repartizarea materialului în trei capitole s-a făcut din următoarele rațiuni :

1. S-a simțit nevoia unor îndrumări de ordin metodologic privind analiza sintactică, mai ales datorită faptului că în manualele școlare

aceste chestiuni ocupă un loc cu totul neînsemnat în economia generală a cunoștințelor transmise. În plus, aceste indicații metodologice au avantajul de a nu fi risipite în mai multe locuri, ca în manuale, ușurând pregătirea pentru concursul de admitere a unor candidați care, neabsolvind un liceu cu profil filologic (unde gramatica se predă în toți anii de studiu), recurg la manualele de gramatică din gimnaziu pentru concursul de admitere în facultățile de filologie. A fost necesar, de asemenea, să fie precizate unele lucruri insuficient prezentate în manuale : probleme ale coordonării și ale subordonării ; construcțiile și propozițiile incidente ; vorbirea directă și indirectă. Aceasta este materia primei secțiuni.

2. Am considerat că putem oferi, celor interesați, în a doua secțiune a volumului, *modele posibile* de analiză, pentru a-i familiariza îndeosebi cu condițiile și exigențele concursului de admitere în învățământul superior filologic. Conceput astfel, capitolul se referă și la celelalte componente ale limbii : vocabular, fonetică, stilistică. În plus, câteva texte sînt urmate de observații care prezintă, succint, unele dificultăți sintactice din cuprinsul textului respectiv și modul de rezolvare a lor, facilitînd astfel motivarea și înțelegerea opțiunii noastre pentru anumite soluții.

3. Am crezut de cuviință să includem, în ultimul capitol, două seturi de texte pe care le propunem pentru analiză. Primul e constituit din texte însoțite de subiecte formulate în spiritul celor din capitolul precedent, cerințele acestora depășind analiza strict sintactică. Al doilea e format din texte neînsoțite de subiecte sau comentarii, ele putînd fi folosite pentru analize complexe. Acest tip de texte apare curent în culegeri de acest fel.

Se cuvine să adăugăm câteva explicații privind alte aspecte ale alcătuirii volumului. La alegerea eșantioanelor am avut în atenție literatura română începînd de la mijlocul secolului al XIX-lea și pînă astăzi. Literatura contemporană este bine reprezentată în culegere fapt ce concordă cu dorința noastră de a pune în lumină *tendențele gramaticale actuale* ale limbii române.

Sursele de excerptare a materialului pentru analize și pentru capitolul final sînt indicate, prin sigle, la finele cărții.

Am considerat necesară și alcătuirea unei bibliografii lingvistice, utile pentru completarea informației teoretice a celor care vor folosi această culegere.

Am încercat să evităm repetarea înregistrării acelor texte care mai făcuseră obiectul unor volume asemănătoare, deoarece este firesc să se ofere spre analiză și interpretare fraze inedite din acest punct de vedere.

În privința analizelor efectuate în capitolul al doilea, trebuie făcute unele precizări. Socotim că este mai folositor să transcriem fiecare pro-

poziție separat, pentru a ușura urmărirea lor completă (mai ales a celor în cuprinsul cărora sînt intercalate elemente ale altor propoziții). La sfîrșitul fiecărei subordonate este notat între // numărul propoziției de care depinde (căreia i se subordonează) respectiva unitate sintactică. De asemenea, sînt indicate (atunci cînd este cazul) relațiile de coordonare între propoziții, marcîndu-se și conjuncțiile coordonatoare.

În alcătuirea actuală, volumul se adresează nu numai candidaților la concursul de admitere în învățămîntul superior filologic, ci și cadrelor didactice și chiar elevilor care se pregătesc pentru prima treaptă a liceului, unde limba română este obiect obligatoriu de concurs. De asemenea, el poate constitui un îndrumător pentru studenții facultăților cu profil filologic și pentru toți cei care se interesează de gramatică.

Structura volumului reprezintă, credem, o formulă inedită și eficientă de a ajuta și completa pregătirea în domeniul gramaticii limbii române. De aceea, mulțumim anticipat tuturor celor care, prin observații întemeiate, vor contribui la îmbunătățirea culegerii noastre.

Aducem, de asemenea, călduroase mulțumiri Editurii „Facla” pentru publicarea lucrării.

Autorii

PROBLEME DE SINTAXĂ A FRAZEI

I. ETAPELE ANALIZEI SINTACTICE

Analizele gramaticale au ca principală țintă aprofundarea problemelor de gramatică, ceea ce, în ultimă instanță, asigură o cunoaștere temeinică a limbii ca principal mijloc de comunicare între membrii unei colectivități. E un fapt cunoscut că nu se învață gramatica de dragul gramaticii (sau n-ar trebui să se învețe), ci tocmai pentru ca individul vorbitor, cunoscând — pe lângă vocabular — și normele gramaticale ale limbii, să poată folosi acest instrument în mod conștient și cu bune rezultate în procesul de comunicare. Dar dacă, de pildă, formele flexionare (aparținătoare morfologiei) pot fi discutate și învățate urmînd calea de la particular spre general, dacă diversele specii de pronume, cu mulțimea corespunzătoare de forme pe care le iau în cursul declinării (situație valabilă și pentru conjugarea verbului) pot și chiar trebuie să fie discutate, în primul rînd în mod individual, cînd e vorba de analiza sintactică, situația este diferită. De data aceasta, calea urmată este inversă: un substantiv e subiect numai în corelație cu un predicat, așa cum și atributul presupune întotdeauna prezența unui determinat față de care se subordonează în plan sintactic.

Studierea relațiilor sintactice urmărește analizarea modului de organizare a unui enunț. Atît lexicul, cît și normele morfologice sînt elemente indispensabile, dar ele nu sînt decît „un punct de plecare, cînd e vorba de formularea unei judecăți cu ajutorul elementelor limbii, prin îmbinarea cuvintelor în propoziții, după anumite norme sintactice, mai elastice decît cele fonetice și morfologice. Sintaxa, care studiază tipurile de relații dintre cuvinte și propoziții, lasă fiecărui vorbitor cîmp liber de aplicare a normelor ei”¹. Pentru aceasta însă normele sintactice trebuie să fie cunoscute iar un mijloc de însușire trainică este exercițiul de

¹ Gh. Bulgăr, *Probleme de sintaxă în cadrul cultivării limbii*, în vol. *Cultivarea limbii*, EDP, București, 1964, p. 171.

analiză, efectuat pe texte din diferite domenii și mai cu seamă din stilul beletristic. Cu acest prilej se sedimentează cunoștințele de ordin teoretic acumulate în școală sau din diverse manuale și tratate de gramatică, dar, în același timp, se mai relevă un fapt deosebit de important: cel care încearcă „disecarea” unui corpus mai mare de enunțuri își va da seama că, în situații frecvente, pentru exprimarea unui anumit conținut există mai multe posibilități, mai multe „construcții paralele”. Aceste construcții paralele, ca de altfel și posibilitățile multiple de îmbinare a cuvintelor, dacă sint utilizate în mod corespunzător, reprezintă un avantaj pentru exprimare. Deci, cunoscând normele limbii, resursele ei expresive, vorbitorul poate realiza o comunicare corectă, bogată și nuanțată.

Cum însă culegerea de față urmărește un scop practic, ne vom limita la precizări menite să sprijine activitatea de analiză sintactică.

1. IMPARTIREA TEXTULUI ÎN PROPOZIȚII

1.1. Punctul de pornire în analiza sintactică a unui text (frază) îl constituie *identificarea predicatelor*. Această operație se va face după o lectură atentă și repetată a textului, fiind foarte important de știut că de identificarea corectă a numărului de predicate depinde continuarea analizei, întrucât numărul propozițiilor din text este egal cu numărul predicatelor. Operația de identificare, aparent simplă, se izbește adesea de dificultăți, deoarece nu în orice împrejurare predicatul este prezent în enunț, ceea ce înseamnă că o propoziție poate fi reprezentată în frază și prin alți termeni, nu neapărat printr-un predicat exprimat. În fraza care urmează, numărul propozițiilor nu mai este egal cu al predicatelor prezente în enunț:

„Nu se știe când și în ce fel se stabilise în familie că, decît să iasă toți în lume și să se facă de rîs că sînt rău îmbrăcați, mai bine să iasă unul, bine îmbrăcat...”

(Preda, M 1, p. 181)

Există în acest text două propoziții care, la o analiză mai puțin atentă, nu pot fi identificate corect: mai întîi, e vorba de propoziția reprezentată doar prin adverbul relativ *cînd*, al cărei predicat (*se stabilise*) este identic — deși neexprimat — cu al propoziției următoare (*în ce fel se stabilise*). Formularea completă ar fi următoarea: *Nu se știe cînd se stabilise și în ce fel se stabilise...*

Astfel de construcții se întîlnesc frecvent în procesul de comunicare, deoarece, dacă două subordonate au subiectul și predicatul identic, nu mai e necesară exprimarea acestora în ambele propoziții, suficientă fiind prezența elementului relațional:

Nu știu *cînd* și *unde* a plecat.

Nu interesează dacă și *cînd* se întoarce.

În exemplele de mai sus, predicatul propoziției care urmează după regentă este, de fiecare dată, subînțeles, deci, în stabilirea numărului de propoziții, trebuie să ținem seama de această realitate sintactică.

Cea de-a doua propoziție care poate scăpa atenției în textul din *Moromeții* e reprezentată doar prin numele predicativ *mai bine*, căruia îi lipsește verbul copulativ *este* (*este mai bine să iasă unul, bine îmbrăcat...*).

1.2. Etapa imediat următoare are drept scop identificarea *elementelor relaționale*, care trebuie socotite drept repere de seamă pentru operația de segmentare a textului în propoziții. Și de data aceasta se pot ivi dificultăți cu repercusiuni directe asupra analizei sintactice corecte a textului. De pildă, se știe că o conjuncție coordonatoare are un câmp de acțiune mult mai vast în comparație cu una subordonatoare, pentru că un element relațional coordonator acționează atât la nivel de frază, cât și la nivel de propoziție. Conjuncția *și*, de exemplu, la nivelul propoziției poate uni părțile de propoziție multiple: subiectul multiplu, numele predicativ multiplu, atribute sau complemente multiple. În frază, aceeași conjuncție unește într-un ansamblu coordonat două sau mai multe propoziții principale, două sau mai multe subordonate, de regulă de același fel, dar nu absolut obligatoriu, cu condiția să se subordoneze aceluiași regent. Ea mai poate uni însă și o parte de propoziție cu o subordonată corespunzătoare.

Această polifuncționalitate a unei conjuncții coordonatoare reclamă o atenție crescută la împărțirea unui text în propoziții pentru a nu spori numărul propozițiilor din frază, întrucât se știe că, pentru realizarea unei analize corecte, condiția primă și esențială este ca textul să fie corespunzător segmentat.

1.3. S-ar părea, la o privire superficială, că identificarea predicatelor și a elementelor relaționale este suficientă pentru segmentarea corectă a unui text. Însă, dacă avem în vedere că uneori elasticitatea frazei este atât de mare încât, prin intervenția punctuației, se ajunge la discontinuități și izolări deloc neglijabile în analiza sintactică, ne dăm seama că nu sînt suficiente numai operațiile amintite mai sus (1.1. și 1.2.). Mai ales în stilul poetic, e, nu o dată, nevoie să luăm în considerare întregul ansamblu pentru a ajunge la o soluție, dacă nu absolut corectă, cel puțin acceptabilă. Să luăm textul :

- „Aperi ce-n noi e poveste,
ce n-are nevoie de scut,
amintiri sîngerînde de ghimpi,
și de roze din vremi de-nceput,
amăgirea supremă, ardori de pleromă,
dragostea albă cu mîndra-i aromă ?”

(Blaga, P, p. 332)

Se pune întrebarea : există numai trei propoziții în acest text (pentru că sînt trei verbe cu rol de predicat) sau trebuie să fie subînțeles încă un

predicat (de fapt, reluarea, predicatului *aperi*), căruia să i se subordoneze substantivele *amintiri*, *amăgirea*, *ardori* și *dragostea*, în calitate de complemente directe? A doua alternativă e „tentantă”, numai că, recurgînd mereu la ea, presupunînd mereu că e vorba de „ceva subînțeles”, riscăm să ajungem la interpretări deformatate ale enunțului. În fond, sîntem obligați să analizăm ceea ce ne oferă textul (enunțul) și numai constrînși de context putem apela — în extremis — la soluția în discuție.

Dacă studiem atent versurile 3—6 din strofa citată mai sus, vom observa că ele se comportă ca o apozitie dezvoltată față de pronumele *ce*, cu rol de subiect în cele două subordonate. Iată de ce nu e nevoie de subînțelegerea unui alt predicat aici, ansamblul constituit de versurile 3—6 putînd fi încadrat propoziției 3, în cadrul următoarei analize:

1. *Aperi* = propoziție principală
2. *ce-n noi e poveste* = propoziție subordonată completivă directă /1/
3. *ce n-are nevoie de scut, amintiri sîngerînde de ghimpi, și de roze din vremi de-nceput, amăgirea supremă, ardori de pleromă, dragostea albă cu mîndra-i aromă* = propoziție subordonată completivă directă /1/.

1.4. O altă situație sintactică-impediment în analiza corectă o constituie plasarea elementului relațional nu în fruntea propoziției pe care o introduce, ci în cuprinsul subordonatei respective, ca în enunțul următor:

„Iar în tîrziu, pe vîrfuri cînd nu mai e lumină
Și nu mai poți cunoaște plimbîndu-te-n grădină
Decît după mirosuri ce flori ți-s dragi anume,
Cu o mișcare largă spre bolta înstelată,
Se-nclină iar bătrînul...”

(Anghel, P, p. 134—135)

Fraza se împarte în propoziții în felul următor:

1. Iar în tîrziu, cu o mișcare largă spre bolta înstelată, se-nclină iar bătrînul...
2. pe vîrfuri cînd nu mai e lumină [1]
3. și nu mai poți cunoaște plimbîndu-te-n grădină decît după mirosuri [1]
4. ce flori ți-s dragi anume [3]

Propoziția a doua începe nu cu elementul relațional (cum ar fi „normal”), ci cu un compliment circumstanțial (*pe vîrfuri*) și numai după aceea urmează conectivul (adverbul relativ *cînd*), care materializează raportul de subordonare, indicînd și tipul de subordonată (circumstanțială temporală). Această topică inversă, subiectivă, este generată, aici, de necesitatea respectării ritmului iambic al poeziei. Mai cu seamă în poezie asemenea situații sintactice sînt frecvente și pot genera dificultăți în analiză.

Ca o indicație practică (și cu rol de verificare a exactității segmentării), recomandăm transcrierea fiecărei propoziții (în lucrările scrise) însoțită de precizarea felului ei, iar în paranteză // de numărul propoziției căreia i se subordonează. Trebuie menționat, de asemenea, raportul de coordonare dintre propozițiile principale sau dintre cele subordonate, precum și modul

de realizare a acestui raport. Procedul, chiar dacă impune un consum de timp mai mare, este mai eficient, el constituind și o dovadă a modului în care un vorbitor al limbii române și-a însușit acest stadiu al analizei sintactice. Fără îndoială, lucrul „direct” pe text nu poate fi respins ca inacceptabil, dar el se dovedește util cu deosebire în timpul orelor de gramatică din școală, pentru că oferă o analiză mai rapidă a enunțului. Procedul transcrierii textului segmentat în propoziții, mai indicat în cazul lucrărilor scrise, oferă și avantajul clarificării relațiilor sintactice dintre propoziții și poate evita erorile.

2. CLASIFICAREA PROPOZIȚIILOR ȘI STABILIREA RAPORTURILOR SINTACTICE

2.1. Potrivit relațiilor pe care le contractează în cuprinsul unui enunț, propozițiile sînt de două tipuri : *principale* și *secundare*.

Sînt *principale* propozițiile care nu se află în relație de dependență față de altă propoziție, pe cînd propozițiile *secundare* se caracterizează prin starea de dependență față de un termen regent. În ce privește propozițiile principale, se mai operează o clasificare, în : *principale independente* (care nu intră în nici un fel de relație sintactică cu alte propoziții), *principale coordonate* și *principale regente*. Trebuie precizat că principalele coordonate nu pot fi opuse în totalitate principalelor regente, întrucît există enunțuri frecvente în care două sau mai multe principale pot fi, în același timp, coordonate între ele și regente ale unor subordonate :

„Lîngă boi așteptau săteni neclintiți prin lumina tristă a lunii ; cîțiva slujitori cu sulii cercau să pornească carăle oprite mai nainte în umbră, ș-un boiernaș tînăr venea la pas pe gînduri, cu arcul prins în curmezișul șelei . . .”

(Sadoveanu, O III, p. 191)

Propozițiile 1 (*Lîngă boi așteptau săteni neclintiți prin lumina tristă a lunii*), 2 (*cîțiva slujitori cu sulii cercau*) și 4 (*ș-un boiernaș tînăr venea la pas pe gînduri, cu arcul prins în curmezișul șelei*) sînt principale, toate coordonate, dar propoziția 2 este și regentă, fiindcă i se subordonează propoziția 3 (*să pornească carăle oprite mai nainte în umbră*) — completivă directă.

2.2. Propozițiile *regente* nu sînt exclusiv o categorie a principalelor ; pot fi regente și propozițiile secundare dacă, într-o frază, față de ele se vor subordona alte propoziții :

„Nu pot ști care erau metodele înaintașilor săi într-un veac în care mai dăinuiau vechile principii pedagogice ale memorării mecanice . . .”

(Cioculescu, A, p. 126)

Propoziția 1 (*Nu pot ști*) este principală și regentă față de propoziția 2 (*care erau metodele înaintașilor săi într-un veac*), care, deși secundară, este regentă față de propoziția 3 (*în care mai dăinuiau vechile principii pedagogice ale memorării mecanice*).

2.3. Raportul de coordonare nu ridică probleme complicate în ce privește clasificarea propozițiilor coordonate în funcție de conținutul lor (*copulative, disjunctive, adversative și conclusive*). De aceea, referirile următoare vizează doar unele aspecte de ordin formal privind realizarea acestui tip de raport sintactic. Trebuie făcută precizarea că, întrucât coordonarea se realizează nu numai între propoziții, ci și între părți de propoziție de același fel, vom avea în vedere și această particularitate a coordonării.

Există două procedee fundamentale de realizare a raportului de coordonare : *joncțiunea (hipotaxa)*, conjuncțiile fiind elementele care „materializează” raportul și *juxtapunerea (parataxa)*, adică alăturarea termenilor coordonării fără intervenția elementului conjuncțional. Se mai poate accepta și un al treilea procedeu — mixt — rezultat din îmbinarea joncțiunii cu juxtapunerea. În frazele cu un număr mare de coordonate, se pare că acest procedeu e mai frecvent utilizat.

2.4. În funcție de modalitatea de organizare a propozițiilor coordonate dintr-un context, coordonarea poate fi *simplă, complexă și contextuală*.

Coordonarea *simplă* e rezultată din unirea a doi sau mai mulți termeni care formează o *serie coordonată* :

„Ușor el trece ca pe prag
Pe marginea ferestrei
Și ține-n mână un toiag
Încununat cu trestii“.

(Eminescu, OA I, p. 166)

Cele două propoziții, 1 (*Ușor el trece ca pe prag / Pe marginea ferestrei*) și 2 (*Și ține-n mână un toiag / Încununat cu trestii*) constituie o serie coordonată copulativă și corespund unei coordonări simple. Când avem de-a face cu o coordonare copulativă, numărul termenilor dintr-o serie este, practic, nelimitat. Situația seriilor disjunctive și adversative e diferită, ele fiind constituite, de obicei, din două propoziții, constatare valabilă și pentru coordonarea conclusivă. Indiferent de tipul seriei (copulativă, adversativă etc.), ea are aspectul unui tot unitar.

Coordonarea *complexă* este rezultatul raportului dintre două serii sau dintre o serie coordonată și o propoziție, realizat prin elemente conjuncționale :

„Am muncit ca o roabă pe la toți oamenii, m-am căznit și-am agonisit, iar el ședea ca un trântor și numai bea și mânca din truda și din sudoarea oaselor mele...“

(Rebreanu, OA II, p. 139)

Fraza este alcătuită din șase propoziții, toate principale, coordonate, dar organizate în două serii : propozițiile 1 (*Am muncit ca o roabă pe la toți oamenii*), 2 (*m-am căznit*) și 3 (*și-am agonisit*), componente ale primei serii, intră în raport de coordonare adversativă cu seria a doua formată din propozițiile 4 (*iar el ședea ca un trântor*), 5 (*numai bea*) și 6 (*și mînca din truda și din sudoarea oaselor mele*).

Un asemenea tip de coordonare e frecvent în limbajul artistic :

„El asculta tremurător,
Se aprindea mai tare
Și s-arunca fulgerător,
Se scufunda în mare ;

Și apa unde-au fost căzut
În cercuri se rotește
Și din adînc necunoscut
Un mîndru tînăr crește“.

(Eminescu, OA I, p. 166)

Prima strofă cuprinde patru propoziții principale, coordonate între ele, formînd o serie care intră în raport de coordonare complexă cu seria de coordonate din strofa următoare, formată (seria) din propozițiile 5 (*și apa ... / în cercuri se rotește*) și 7 (*Și din adînc necunoscut / Un mîndru tînăr crește*).

Coordonarea *contextuală* presupune un raport de coordonare între propoziții care, formal, aparțin unor fraze diferite :

„Mai înaintam cîtiva pași și-n fața noastră sub creștetul boltit al Șurianului, într-o adîncitură, se întinde oglinda netedă a iezерului. Acesta era așadar ochiul de mare“.

(Blaga, HC, p. 63)

Între prima frază, alcătuită din două coordonate copulative, și cea de-a treia propoziție a textului (*Acesta era așadar ochiul de mare*) se stabilește un raport de coordonare contextuală (de tip conclusiv, prin *așadar*). Doar aparent propoziția 3 are aspectul unei principale independente. În realitate, raportul e conclusiv, deci independența e relativă, situație caracteristică tuturor principalelor coordonate. Coordnarea contextuală are drept rezultat unirea într-un context amplu a două enunțuri delimitate unul de celălalt printr-o punctuație forte (punctul).

2.5. Există și o coordonare *eterogenă*, care unește într-o serie coordonată elemente de natură diferită (situația este specifică mai cu seamă coordonării între părțile de propoziție). Astfel, pot alcătui o serie coordonată :

— două complemente circumstanțiale de natură diferită :

„Pretutindeni și întotdeauna mă simt ca acasă“.

Seria coordonată unește un complement circumstanțial de loc (*pretutindeni*) și un complement circumstanțial de timp (*întotdeauna*).

— un complement circumstanțial și un complement necircumstanțial :

„O mie de oameni de muncă aleși însemna o mie de chezașii că lucrul se face *de fiecare și la timp*“.

(Arghezi, S, 8, p. 76)

Complementul de agent (*de fiecare*) este coordonat cu complementul circumstanțial de timp (*la timp*).

Coordonarea eterogenă se întâlnește și la nivelul frazei, deși mai rar :

„Aici puteau să vină *cînd voiau și cîți voiau*, el îi ținea bucuros din toate“.

(I. M. Sadoveanu, SV, p. 25)

Coordonarea eterogenă este specifică mai cu seamă propozițiilor secundare și părților secundare de propoziție, care trebuie să îndeplinească o condiție pentru a intra în acest raport : *să fie subordonate aceluiași regent*.

2.6. În raport de coordonare se pot afla și o parte de propoziție cu o propoziție subordonată :

— un subiect cu o subordonată subiectivă :

„*Tu și cine ți-a spus greșii*“.

— un atribut și o subordonată atributivă :

„Furnică *strîngătoare și care ostenești fără răgaz toată ziua* ... tu poate știi mai mult decît cărțile“.

(Arghezi, S 6, p. 171)

— un complement indirect cu o subordonată completivă indirectă :

„Era perfect conștient *de situația lui și de ce se va întîmpla cu el*“.

(Ghilia, IA, p. 94)

— un complement circumstanțial de cauză cu o subordonată circumstanțială cauzală :

„L-am ascultat și *din curiozitate și fiindcă mă interesa problema* expusă în conferința lui“.

— un complement direct cu o subordonată completivă directă :

„Și voi vorbi holdelor, pîraielor, mestecenilor și oamenilor despre tine, povestindu-le *cum te-am găsit și căile pe care te-am ajuns*“.

(Arghezi, S 6, p. 100)

2.7. Propozițiile principale constituie punctul de sprijin al unei fraze, centrul ei de organizare, iar propozițiilor secundare le revine rolul de determinanți, de purtători ai unui supliment de informație. În plan sintactic, propoziția *secundară* se caracterizează prin relația de dependență

față de o propoziție regentă. Nu e neapărat nevoie ca o secundară să se subordoneze numai unei propoziții principale regente, pentru că și o propoziție secundară poate avea caracter de regentă :

„L-am rugat să-mi aducă manualul pe care i l-am împrumutat“.

Cele trei propoziții ale frazei stabilesc următoarele relații : propoziția 1 (*L-am rugat*) este principală și regentă față de propoziția 2 (*să-mi aducă manualul*) care, pe lângă faptul că este subordonată față de propoziția 1, îndeplinește rolul de regentă a propoziției 3 (*pe care i l-am împrumutat*). Pentru a stabili caracterul de *secundară* al unei propoziții se mai face precizarea că aceasta, spre deosebire de principală, nu are sens deplin dacă este izolată de restul contextului. Afirmatia e reală, dar cu o precizare : dacă secundarele (subordonatele) nu au înțeles în momentul izolării de context, nu înseamnă că, printr-o opoziție mecanică, toate propozițiile principale au înțeles deplin, sînt adică suficiente pentru a constitui singure o comunicare. Dimpotrivă, există o serie de principale, numite *insuficiente*, care constituie o unitate de înțeles numai împreună cu subordonatele lor. Așa sînt, bunăoară, regentele principale ale subiectivelor, ale predicativelor, ale unor atributive sau complementive directe.

2.8. Propozițiile subordonate au fost grupate în două categorii :

a) *subordonate necircumstanțiale* (corespunzătoare părților de propoziție necircumstanțiale) : *subiectiva, predicativa, atributiva, completivele directă, indirectă și de agent* ;

b) *subordonate circumstanțiale* (corespunzătoare complementelor circumstanțiale din propoziție) : *de loc, de timp, de cauză, de scop, de mod, condițională, concesivă și consecutivă*.

În afara acestei corespondențe, care le delimitează în cele două categorii, subordonatele se mai pot diferenția și printr-o caracteristică de care trebuie să ținem seama neapărat, anume aceea că circumstanțialele se introduc aproximativ prin aceleași elemente relaționale și nu pot fi calificate decît în funcție de cuvîntul din regentă față de care se subordonează. Valabilitatea acestei afirmații o probează și faptul că aceeași propoziție, introdusă prin același element relațional, are valori diferite, în funcție de cuvîntul din regentă pe care îl determină :

1. Se pare că *se schimbă vremea*. (subiectivă)
2. Asta înseamnă că *se schimbă vremea*. (predicativă)
3. Teama că *se schimbă vremea* a determinat rămînerea noastră acasă. (atributivă)
4. Mi-a comunicat că *se schimbă vremea*. (completivă directă)
5. Mă gîndesc că *se schimbă vremea*. (completivă indirectă)

Doar completiva de agent se diferențiază de subordonatele necircumstanțiale, mai întîi pentru că apare foarte rar în procesul de comunicare, iar apoi pentru că însuși complementul de agent are caracteristici prin care se îndepărtează de părțile de propoziție necircumstanțiale (avînd un caracter concret și apărînd după verbe la pasivul propriu-zis, la reflexivul pasiv sau după participii cu sens pasiv, ca în : „Ajutat de colegi, băiatul și-a îmbunătățit situația la învățătură“).

Elementul relațional al complementului de agent (prepoziția simplă de sau cea compusă de către) se menține și în fața pronumelui relativ sau nehotărît care introduce o completivă de agent :

„Concursul a fost câștigat de cine a fost mai bine pregătit“.
„Parcul acesta e admirat de (către) oricine trece prin el.“

Se observă ușor caracterul artificial al unor asemenea fraze. În ce privește completivele de agent, e necesar să subliniem încă un fapt aparte : deși e precedat de prepozițiile de și de către, pronumele relativ sau nehotărît care introduce completiva de agent are în subordonată rol de subiect, în cazul nominativ, ceea ce înseamnă că aceste prepoziții, chiar dacă formal aparțin subordonatei, rămân în realitate în afara ei, nefiind decît un instrument gramatical destinat a introduce complementul de agent.

Situații asemănătoare prezintă și subordonatele *sociativă, instrumentală și de relație* (care însă nu intră în vederile manualelor școlare).

Subordonatele circumstanțiale se califică în primul rînd după conținut. Totuși, deseori, trebuie să se țină seama și de elementul relațional introductiv :

1. Învăț *cînd* vreau. (subordonată circumstanțială temporală)
2. Învăț *cum* vreau. (subordonată circumstanțială modală)
3. Învăț *dacă* vreau. (subordonată circumstanțială condițională)
4. Învăț *unde* vreau. (subordonată circumstanțială de loc)
5. Învăț *pentru că* vreau. (subordonată circumstanțială cauzală)
6. Învăț *deși* vreau să plec în oraș. (subordonată circumstanțială concessivă)

Așadar, simpla înlocuire a conectivului atrage după sine modificarea calității subordonatei. Desigur, cum am spus, rolul determinant nu îl are, în genere, elementul relațional, subordonatele circumstanțiale putîndu-se deosebi după conținutul exprimat, cînd au același jonctiv :

1. *Cum n-am avut timp de pierdut*, am plecat imediat. (subordonată circumstanțială cauzală)
2. *Cum am venit*, am și plecat. (subordonată circumstanțială temporală)
3. *Cum am știut*, așa am lucrat. (subordonată circumstanțială modală)

Se observă, așadar, că pentru stabilirea felului unei subordonate trebuie să se țină seama de criterii diferite : termenul determinat din regentă, elementul relațional sau conținutul subordonatei. Dacă se ia în considerare numai ultimul criteriu, în situații frecvente apar subordonate care prezintă un *cumul de nuanțe*, adesea greu dissociabile, ca în exemplul : „*Dacă ajungi la Sinaia, să-mi scrii*“, unde predomină valoarea temporală a subordonatei, dar nici nuanța condițională nu e exclusă. Atragem atenția asupra erorilor care se pot săvîrși dacă, în mod artificial și forțat, se încearcă, în orice împrejurare, stabilirea de valori multiple pentru subordonate.

2.9. O altă situație sintactică de care trebuie să se țină seama la stabilirea felului subordonatelor și a raporturilor dintre propoziții în frază este cea a dublei subordonări (sau chiar a unei multiple subordonări) a unei propoziții secundare. Altfel spus, se întîlnesc, în fraze, două sau mai

multe regente, coordonate între ele, care sînt determinate de aceeași subordonată :

„Giuvaergii meșteri de lacrimi cristalizate și neguțători de poezie au avut o săptămîină mai frămîntată și prăvăliile lor, cele mai goale de peste an, s-au putut anima cîteva zile, căci cumpărătorii, ispitiți de niște frumuseți (...) și-au vîndut, poate, în zilele ultime de februar, paltonul, ca să bucure cu o bijuterie însuflețirile tinereții“.

(Arghezi, S 18, p. 55)

Propoziția 3 („căci cumpărătorii, ispitiți de niște frumuseți, și-au vîndut, poate, în zilele ultime de februar, paltonul) se subordonează, în calitate de circumstanțială cauzală, în aceeași măsură față de propozițiile 1 (Giuvaergii meșteri de lacrimi cristalizate și neguțători de poezie au avut o săptămîină mai frămîntată) și 2 (și prăvăliile lor, cele mai goale de peste an, s-au putut anima cîteva zile), ambele principale și coordonate copulativ între ele.

Alteori, subordonata determină doi termeni aflați într-o singură regentă :

„...avea un bărbat și o fată balcîză și lăliie, de-ți era frică să înnoptezi cu dînsa în casă“.

(Creangă, PA, p. 168)

Subordonata consecutivă (de-ți era frică) are ca regent adjectivele *balcîză* și *lăliie* din regentă, ceea ce probează că, formată fie din propoziții, fie din părți de propoziție de același fel, o serie coordonată se comportă ca un tot unitar. Fără îndoială, nu se poate generaliza ideea că o secundară se subordonează întotdeauna întregii serii coordonate. Destule situații sintactice dovedesc că subordonarea se poate realiza numai față de un component al seriei :

„Tovarășul meu, flăcăușul cu părul zbîrlit, își lepădase pe plavie puținele straie nefolositoare și rîdea c-o gură enormă de cîte ori trăgeam din adîncuri un pește monstruos...“

(Sadoveanu, O IX, p. 379—380)

În ciuda faptului că propozițiile 1 (Tovarășul meu, flăcăușul cu părul zbîrlit, își lepădase pe plavie puținele straie nefolositoare) și 2 (și rîdea c-o gură enormă) se află în raport de coordonare, propoziția 3 (de cîte ori trăgeam din adîncuri un pește monstruos) se subordonează doar față de propoziția 2, și nu față de întreaga serie coordonată.

2.10. Cele mai mari dificultăți de analiză le presupun textele în care apar așa-numitele *propoziții „împletite“*². Fenomenul este semnalat și în bună parte, explicat de literatura de specialitate. Îl reamintim, pentru că astfel de situații sintactice apar frecvent, mai cu seamă în aspectul

² Vezi V. Șerban, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, EDP, București, 1970, p. 343—344 ; Gh. D. Trandafir, *Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1982, p. 95—105.

oral al limbii, nelipsind însă nici din cel scris, în special la acei scriitori care reproduc varianta orală. *Gramatica limbii române* (ed. a II-a, 1963) semnalează și descrie succint aceste construcții, precizând doar că în asemenea împrejurări, regenta și subordonata sînt greu dissociabile. O descriere amănunțită a fenomenului întreprinde Gh. D. Trandafir, care stabilește și tipurile de fraze în care pot apărea propoziții „împletite” :

a) fraze cu interogative indirecte, avînd o schemă fixă de construcție (termenul interogativ + predicatul regentei + conjuncția *că* + propoziția interogativă) :

„Ce credeai c-o să fac ?”

(Preda, VP, p. 141)

„Unde zici că s-a dus Megherel în noaptea aia ?”

(Preda, VP, p. 142)

„Cînd zicea el că ne dă oile ? — întrebă Pătru . . .”

(Săraru, NT, p. 93)

Cîteva elemente ne-ar putea determina să considerăm că aici avem de-a face cu interogative directe (intonația specifică acestui tip de interogative, plasarea pronumelor și a adverbilor interogative în fruntea propoziției). Însă, în acest tip de construcții, între pronume (adverb) și restul propoziției se intercalează o altă propoziție (principală), după care urmează o conjuncție subordonatoare (*că*, de obicei), care transformă vorbirea directă în vorbire directă legată și modifică — dar numai în plan sintactic — valoarea interogativei, din principală în subordonată. În exemplele de mai sus, propozițiile principale sînt : *credeai*, *zici*, *zicea*, iar celelalte sînt subordonate complementive directe, împletite cu regenta, particulele interogative fiind părți de propoziție în subordonată.

Alteori, astfel de subordonate „împletite” sînt subiective sau complementive indirecte :

„Cum se crede că se va rezolva dilema ?”

„Unde te gîndești să-ți petreci vacanța ?”

b) fraze care conțin anacolaturi datorită întrebuintării greșite a pronumelui relativ *care* :

„Bizdoveică avea o fată *care ai fi zis că e întreagă* (era și frumoasă), ședea toată ziua pe gard la drum și vorbea și rîdea singură”.

(Preda, VP, p. 147)

„Îmi legai de gît și o cravată *pe care negustorul îmi spusese că mi-o dă pe deasupra*, nu intra în cost și mă întorsei să mă vadă și Nilă”.

(Preda, VP, p. 200)

În aceste fraze, pronumele relativ *care* (*pe care*) are rol de conectiv între propozițiile 1 și 2, dar funcție sintactică în alte propoziții (în prima

frază în propoziția că e întreagă, iar în cea de-a doua în propoziția *eă mi-o dă pe deasupra*). E vorba, în aceste fraze, de o întrebuințare incorectă a pronumelui care, de fiecare dată forma corectă trebuind să fie *despre care* (...o fată despre care ai fi zis...; ...o cravată despre care negustorul îmi spuse...). Dar, acceptând această premisă, ar însemna să modificăm textul, ceea ce nu e recomandabil, așa încît vom face analiza sintactică a frazei luînd în considerare textul cu anacolut. Precizăm că, procedînd astfel, nu se schimbă felul propoziției introduse de formele incorecte ale lui *care* (în ambele fraze — propoziții atributive).

Există situații cînd discontinuitatea este mai extinsă, în sensul că împletirea subordonatei cu regenta este mult mai complicată, uneori din cauză că intervin și alte propoziții care ambiguizează și mai mult modalitatea de organizare a enunțului :

„Eu simțeam că trebuia să mă întorc la vechiul meu costum pe care cu adevărat mă gîndisem o clipă că trebuie să-l arunc“.

(Preda, VP, p. 200)

Propozițiile frazei sînt următoarele :

1. Eu simțeam = propoziție principală.
2. că trebuia = propoziție completivă directă /1/.
3. să mă întorc la vechiul meu costum = propoziție subordonată subiectivă /2/.
4. pe care cu adevărat mă gîndisem o clipă = propoziție subordonată atributivă /3/.
5. că trebuie = propoziție subordonată completivă indirectă /4/.
6. să-l arunc = propoziție subordonată subiectivă /5/.

Caracterul mai amplu al discontinuității e generat de intercalarea propozițiilor 4 și 5 între pronumele relativ *pe care* (devenit element relațional pentru propoziția 4) și propoziția 6, în cuprinsul căreia pronumele respectiv îndeplinește funcția de complement direct, reluat prin forma conjunctă de acuzativ (-l) a pronumelui personal de persoana a III-a. Elementul care „tulbură“ organizarea sintactică a enunțului este prepoziția *pe*, datorită căreia pronumele *care* are funcție de complement direct în ultima propoziție. Construcția de față este o abatere de la normă, întrucît în locul prepoziției *pe* ar fi trebuit să se folosească prepoziția *la*. Atunci, forma pronominală *la care* ar fi avut, firească, funcție sintactică de complement indirect în propoziția 4, în fața căreia se află și ca element subordonator. Totuși, folosirea lui *pe* nu modifică, în plan formal, raporturile dintre propoziții, iar, în ce privește conținutul, dependența logică a propozițiilor nu se confundă și nici nu trebuie să se confunde cu subordonarea gramaticală³.

Enunțul se poate complica sintactic prin apariția, alături de pronumele *care*, a unei alte forme pronominale (*cui*, de pildă), ambele cu rol

³ Vezi Theodor Hristea (coordonator), *Sinteze de limba română*, ed. a III-a, Ed. Albatros, București, 1984, p. 280—295.

de marcarea a unei subordonate, dar cu funcție sintactică în altă propoziție decât cea pe care o introduce :

„Mi-a înmînat o scrisoare pe care nu mai știu cui spunea că trebuie să i-o dau“.

Fraza se analizează astfel :

1. Mi-a înmînat o scrisoare = propoziție principală.
2. pe care nu mai știu = propoziție subordonată atributivă /1/.
3. cui spunea = propoziție subordonată completivă directă /2/.
4. că trebuie = propoziție subordonată completivă directă /3/.
5. să i-o dau = propoziție subordonată subiectivă /4/.

Pronumele relative (*pe*) care și *cui* sînt conective ale propozițiilor 2 și, respectiv, 3, dar au funcții sintactice în propoziția 5 (complement direct — *pe care* — și complement indirect — *cui* —, amîndouă reluate prin formele conjuncte de acuzativ și dativ ale unor pronume personale (*o* și *i-*)).

Mai trebuie precizat că nu în toate situațiile cînd se întîlnesc propoziții discontinue, cu intercalări, e vorba despre propoziții împletite, motivul fiind acela că disocierea propozițiilor nu stînjenește segmentarea frazei și calificarea propozițiilor componente. Așadar, în frazele următoare, citate ca exemple de propoziții „împletite“⁴, există doar simple intercalări :

„Tinerii se cuvine să respecte pe bătrîni“.

„Băbăția lui, de la o vreme încoace, nu știu ce avea, că începuse a scîrîi ...“

(Creangă, PA, p. 236)

În ambele fraze, segmentarea nu ridică dificultăți :

1. se cuvine = propoziție principală.
  2. Tinerii ... să respecte pe bătrîni = subordonată subiectivă /1/.
- și :
1. nu știu = propoziție principală.
  2. Băbăția lui, de la o vreme încoace ... ce avea = propoziție subordonată completivă directă /1/.
  3. că începuse a scîrîi = propoziție subordonată circumstanțială cauzală

Nefirească, în exemplele de mai sus, este topica. Ea poate crea eventuale dificultăți la împărțirea textului în propoziții, fără a împleta însă asupra relațiilor sintactice clare dintre componentele propoziționale ale textului⁵.

⁴ Vezi V. Șerban, *op. cit.*, p. 344.

⁵ Pentru problemele din acest capitol, vezi în special : *Gramatica limbii române*, ed. a II-a, vol. II, E.A.R.F.R., București, 1963 ; C. Dimitriu, *Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*, Ed. Junimea, Iași, 1982 ; V. Șerban, *op. cit.* p. 313—350 ; Gh. D. Trandafir, *op. cit.*, p. 92—106.

II. PROPOZIȚIILE INCIDENTE

1.1. Elasticitatea unui enunț se concretizează, în diverse împrejurări, prin apariția unor discontinuități, datorită fie propozițiilor împletite, fie celor intercalate (v. capitolul precedent). Aceste tipuri de propoziții au comun faptul că se integrează organic frazei căreia îi aparțin, deoarece intră în relații sintactice cu celelalte componente ale frazei ⁶.

Deși manualele nu fac deosebirea la care ne vom referi în continuare, este bine să se țină seama de ea. Raporturile sintactice în cadrul frazei sînt, de multe ori, dependente de *planul* căreia îi aparține enunțul respectiv. În esență, există două asemenea planuri care pot influența raporturile sintactice ⁷:

a) planul *comunicării propriu-zise* (realizat sub formă de narațiune, descriere sau dialog):

„Părăsit de toți, obosit, Felix examina mediul în care picase. Otilia îl surprinse de la început și n-ar fi putut spune ce sentiment nutrea față de dînsa, simțea doar că are încredere în ea“.

(Călinescu, EO, p. 43)

— Bună vreme, măi băiete! — Mulțămim, voinic străin!
— Cum te cheamă, măi copile? — Ca pe tată-meu — Călin“.

(Eminescu, OA I, p. 88)

b) planul *comentariilor* la comunicarea propriu-zisă (concretizat, de obicei, sub formă de narațiune):

„Măi plodule! se răsti la el sexul slab, tu să nu înfrunți lumea cu vorbe...“

(Sadoveanu, O IX, p. 416)

1.2. În procesul de comunicare, cele două planuri se intersectează mereu, urmarea fiind apariția unor discontinuități, concretizate sintactic în existența *raportului de incidență* (ilustrat de ceea ce s-a numit în gramatica limbii române *construcții incidente*).

Acceptarea celor două planuri ale comunicării (v., mai sus, 1.1.) ne determină să considerăm că între unitățile sintactice din primul plan și cele din al doilea plan nu există raporturi sintactice, în ciuda faptului că, formal, cele două tipuri de unități se află în cuprinsul aceluiași enunț. Unitățile sintactice din al doilea plan (al comentariilor) nu fac, sintactic, parte din structura frazei respective. În plan semantic, construcțiile incidente au legătură cu comunicarea din planul întâi, pentru că aduc un spor de informație din moment ce exprimă atitudinea vorbitorului față de conținutul comunicării, completează comunicarea sau o explică.

⁶ Gh. D. Trandafir, *op. cit.*, p. 94.

⁷ C. Dimitriu, *op. cit.*, p. 113.

În gramatica limbii române se vorbește despre *cuvinte și construcții incidente* și despre *propoziții incidente*.

1.3. Pot avea rol de cuvinte incidente :

a) substantivele (sau substitutele lor) în cazul vocativ :

„— O, rămii, rămii la mine, *tu*, cu viers duios de foc,
Zburător cu plete negre, *umbră* fără de noroc“.

(Eminescu, OA I, p. 86)

b) unele adverbe, locuțiuni adverbiale și chiar verbe și expresii verbale care și-au pierdut rolul predicativ și indică doar atitudinea vorbitorului⁸ :

„— Era foarte frumoasă, *firește* nu ca dumneata, dar nu ne-am putut înțelege“.

(Călinescu, EO, p. 206)

„Miine dimineată ! *va să zică*, după ce va fi venit răspunsul . . . *va să zică*, nu mai e scăpare . . .“

(Rebreanu, PS, p. 217)

„*Într-adevăr*, peste un ceas tălmaciul mă cheamă“.

(Rebreanu, PS, p. 224)

1.4. Mult mai interesante sînt propozițiile incidente. Ele oferă și posibilitatea unui comentariu pe marginea enunțului în care apar, deoarece sînt o modalitate expresivă de explicare suplimentară a planului comunicării propriu-zise, transmit atitudinii personale ale autorului, dîndu-i acestuia posibilitatea de a se implica permanent în comunicare. Exemplul care urmează, din proza lui George Călinescu, este edificator pentru frecvența fenomenului sintactic în discuție :

„Întîmplător, se aflase și Pascalopol, fiind spre seară, alături, *se-nțelege*, de Otilia și de Felix.

— V-am adus un doctor fain, eminent, prieten intim al meu, domnul doctor Vasiliad, cam grecotei el, *nu-i vorbă*, dar bun doctor, pe mulți a sculat din pat.

Stănică vorbea familiar, cu pretenții de umor, însă Pascalopol nu gustă deloc spîritul lui și lăsă privirea în jos, jenat. Doctorul se așezase îndrăzneț pe scaun și aștepta ca un specialist chemat într-adins. Felix schimbă cîteva ocheade cu Otilia. *Vădit*, amîndoi nu înțelegeau ce voiau cei doi musafiri.

— Papă, *întrebă Otilia*, ești bolnav ? Tu ai chemat pe domnul doctor ?

— Nu, nu, nu, *se apără Costache*, *înpăimîntat la ideea de a plăti vreo vizită*. N-am chemat pe nimeni.

⁸ Descrierea amplă și amănunțită a acestor elemente, la V. Șerban, *op. cit.*, p. 370—375.

— *Ei, frate* — preciză Stănică cu un aer jignit — domnul doctor nu ia nici un ban . . .“

(Călinescu, EO, p. 314)

Se observă varietatea construcțiilor incidente : de la simple cuvinte, folosite mai degrabă ca formule de adresare (interjecția *ei*, vocativul *frate*), la adverbe sau chiar verbe lipsite de posibilitatea de a constitui un nucleu propozițional (*vădit*, *se-nțelege*, *nu-i vorbă*) și pînă la propoziții întregi (*se apără Costache*, *înpăimîntat la ideea de a plăti vreo vizită*). Toate aparțin planului comentariului și îmbogățesc, indiscutabil, comunicarea. Comentariul poate fi realizat fie de autor, fie de un personaj, care intervine în propriul său enunț spre a sublinia o atitudine sau a da o explicație.

1.5. De multe ori, planul comentariului este mai complex, putîndu-se vorbi despre un dublu plan de acest tip :

„— Vor să vină aici mai pe seară, *așa mi-a spus cocoana Aglae* — dădu Mariana un supliment de informație — cînd o veni și domnul Pascalopol“.

(Călinescu, EO, p. 310)

Între segmentul : *Vor să vină aici mai pe seară . . . cînd o veni și domnul Pascalopol* și segmentul *așa mi-a spus cocoana Aglae* se stabilește un raport de incidență (segmentul al doilea aparținînd personajului), iar între cele două segmente (considerate ca o unitate) și cel care urmează aici : *dădu Mariana un supliment de informație* se statornicește un nou raport de incidență, dar de data aceasta fragmentul cu statut de construcție incidentă aparține comentariului autorului.

O situație similară apare în exemplul :

„— Cred, nană Chivă, *vorbea cu mulțămire comisoaia*, că puține jupînese, — *vorbesc mai ales de cele tinere*, — pot să se laude c-un obraz ca al meu“.

(Sadoveanu, O XIII, p. 99)

Prima incidentă (*vorbea cu mulțămire comisoaia*) este marca intervenției autorului, în timp ce a doua (*vorbesc mai ales de cele tinere*) este expresia unei explicații suplimentare pe care simte nevoia s-o dea personajul sadovenian.

1.6. Există situații cînd fraze întregi au statutul de construcții incidente :

„— Simion este de vină în toată afacerea asta — *aruncă Aglae o privire mînioasă spre bătrînul cu broboadă*, care lucra mereu ca și cînd n-ar fi auzit nimic — nu vrea și nu vrea“.

(Călinescu, EO, p. 329)

Fraza cu funcție de incidentă este analizabilă, în interiorul ei :

1. *aruncă Aglae o privire mînioasă spre bătrînul cu broboadă* = propoziție principală

2. care lucra mereu = propoziție subordonată atributivă /1/.
3. ca și când n-ar fi auzit nimic = propoziție subordonată circumstanțială modală /2/.

În exemplul care urmează, construcțiile incidente sînt reprezentate de două propoziții, de data aceasta *cu aspect de subordonate*, dar fără a putea fi considerate dependente sintactice de o altă propoziție :

„V-am spus, *cum mi se pare*, de nu îți fi uitat,
Că lupul se-ntîmplase s-ajungă împărat“.

(Alexandrescu, PP, p. 362)

Deși, după formă, cele două propoziții se încadrează subordonatelor (prezența elementelor relaționale *cum* și *de* „dacă“ permite această încadrare), ele sînt, de fapt, *incidente*, întrucît nu stabilesc nici un fel de relație sintactică cu restul textului.

Mai subliniem și faptul că în versul 2 există o situație tipică de inserție a regentei în cuprinsul subordonatei. Propoziția : *Că... se-ntîmplase* este regentă față de : *lupul... s-ajungă împărat*, cea de-a doua fiind o subordonată subiectivă.

Pot exista cazuri cînd incidenta are un pronunțat caracter de subordonată, și totuși ea trebuie să fie considerată ca o propoziție sintactic independentă de restul enunțului :

„— *In fine*, ca să încheiem, doamnele mele, voi răspunde încă o dată scurt la întrebarea noastră...“

(I.L. Caragiale, O II, p. 251)

Dintre cele trei construcții incidente subliniate, două au clar acest caracter : locuțiunea adverbială *în fine* și vocativul *doamnele (mele)*. Dacă ținem seama de intonația pe care trebuie s-o dăm enunțului, și propoziția *ca să încheiem* e tot incidentă, în ciuda aspectului său de secundară (precedată de conjuncția finală *ca să*, avînd și o vagă nuanță de subordonare față de predicatul *voi răspunde*). Ea aparține deci tot planului comentariilor, delimitîndu-se de comunicarea propriu-zisă.

În analiza sintactică a frazei, propozițiile incidente se iau independent de restul frazei, precizîndu-se caracterul lîr de incidență și de nesubordonare față de alte propoziții.

III. VORBIREA DIRECTĂ ȘI INDIRECTĂ

1. Apreciînd faptele potrivit unui criteriu strict sintactic, prin urmare numai în funcție de modul de organizare a enunțului sau în conformitate cu relațiile de structură, considerăm că, în mare măsură, de existența celor două planuri amintite în capitolul precedent — planul comunicării propriu-zise și planul comentariului — sînt condiționate și

fenomenele cunoscute în gramatică sub denumirea de *vorbire directă* și *vorbire indirectă*.

1.1. În general, prin vorbire directă se înțelege reproducerea fidelă a comunicării unui individ, fără ca aceasta să se afle în relație de dependență față de vreun cuvânt (de obicei verb de declarație) din contextul în care apare. În mod obișnuit, vorbirea directă este semnalată de verbe de declarație ca : *a zice, a spune, a afirma, a striga* etc., sau de alte verbe asimilate acestora pentru motivul că „sugerează declarația” :

„Subprefectul zice cu blindețe :

— *Cocoane Arghir, cocoane Arghir ...*

Însă arendașul e prea mînios ca să-l audă. Dă înainte și tocmai după ce obosește, iese pe ușă răcnind :

— *Să te sature de cercetare !*

Cînd țăranul își mai vine puțin în fire, subprefectul îl întreabă :

— *Ei, ia spune, cum a fost ? ...*”

(Caragiale, O II, p. 395)

„Țăranul oftă :

— *Să fie cum spui domnia ta și nu cum mă tem eu*”.

(Sadoveanu, O XIII, p. 290)

În ansamblu, verbul de declarație nu are o poziție fixă (el putînd preceda comunicarea reprodusă sau putînd fi intercalat în ea) :

„Nu știi, Otilio — *declamă Stănică* — ce ureche are doctorul !”

(Călinescu, EO, p. 314)

Există și situații cînd verbul de declarație lipsește, contextul suplinind rolul acestuia de anunțare a vorbirii directe :

„Am pus mîna pe umărul lui și l-am zgîlțit de bucuria revederii :

— *Codrine, ce faci tu aici ?*

— *Bine, dar tu ce faci ?*

(Preda, VP, p. 188)

1.2. Se remarcă, în frazele citate, existența celor două planuri despre care am amintit (cel al enunțării propriu-zise și cel al comentariilor, în care acum se plasează vorbirea directă). Există însă, între exemplele reproduse, diferențieri de raporturi sintactice. Acolo unde verbul de declarație e inclus în textul vorbirii directe, el trebuie considerat ca formînd nucleul unei propoziții incidente. Cînd verbul de declarație lipsește sau se deduce din context, planul comentariului e luat de alt plan, pe care l-am putea numi *planul vorbirii directe*, relația sintactică nemaifiind de incidentă, ci de independență între cele două planuri :

„Starostele Căliman se plecă la urechea comisului Manole și zise destul de tare :

— *Mie mi-au plăcut totdeauna neguțătorii mai mult decît curtenii măriei sale*”.

(Sadoveanu, O XIII, p. 315)

Textul cuprinde două unități distincte, situate în două planuri. Prima unitate (planul comunicării propriu-zise) e alcătuită din :

1. Starostele Căliman se plecă la urechea comisului Manole = propoziție principală.
2. și zise destul de tare = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția 1.

A doua unitate sintactică e formată dintr-o singură propoziție :

1. Mie mi-au plăcut totdeauna neguțătorii mai mult decât curtenii măriei sale = propoziție principală.

Între această principală și propozițiile principale din unitatea sintactică precedentă nu există, *din punct de vedere sintactic*, nici un raport, așa încît se poate vorbi de *relația zero*. În plan semantic însă, propoziția din unitatea a doua se află în raport de dependență față de verbul *zise*, din prima unitate.

În privința planului în care se desfășoară vorbirea directă, e necesară o precizare : el se diferențiază de planul comentariului, deoarece ceea ce apare ca vorbire directă nu reprezintă un comentariu, ci tot un plan al enunțării (comunicării propriu-zise), dar care aparține personajului. E vorba deci de un paralelism, de o dublare a planului enunțării, presupunere susținută și de posibilitatea apariției unor construcții incidente în cadrul vorbirii directe :

„Medelnicerul clătină cu bunăvoință din cap :

— *Intr-adevăr*, măria sa trebuie să fie numaidecît în Suceava la sărbătoarea Sfîntului Ioan cel Nou“.

(Sadoveanu, O XIII, p. 144)

Așadar, sintactic, vorbirea directă prezintă două aspecte : a) fie existența unei relații de incidentă (cînd verbul de declarație se plasează în cuprinsul vorbirii directe) ; b) fie o relație zero (cînd verbul de declarație se află înaintea textului reprodus).

1.3. *Vorbirea indirectă* reproduce tot comunicarea cuiva, dar sintactic se subordonează față de un verb de declarație din regentă :

„I-au spus că a stat în celălalt tărîm optsprezece zile și optsprezece nopți“.

(Sadoveanu, O IX, p. 143)

Enunțul care reproduce, indirect, vorbirea, în plan sintactic, este completivă directă, subordonată față de verbul *au spus* din propoziția principală.

Uneori vorbirea indirectă poate cuprinde unități sintactice mai mari decît o propoziție :

„După ce-l văzu pe Ionuț trecut la hodină în chilioara lui, stătu gîndindu-se *dacă n-ar fi bine să-l afume prin somn cu păr de lup*“.

(Sadoveanu, O XIII, p. 82)

Vorbirea indirectă e reprezentată prin două subordonate : *dacă n-ar fi bine* (completivă indirectă, dependentă de gerunziul *gîndindu-se*) și

să-l afume prin somn cu păr de lup (subiectivă, subordonată propoziției dacă n-ar fi bine).

Propozițiile din vorbirea indirectă, subordonate verbului de declarație din regentă, pot fi : complete directe și indirecte, subiective și chiar atributive.

1.4. Un tip de propoziții care prezintă dificultăți de analiză sînt cele care aparțin *vorbirii directe legate*. Față de vorbirea directă propriu-zisă, în aceste situații se remarcă prezența unei conjuncții subordonatoare — de regulă că — avînd rolul *aparent* de a marca subordonarea față de verbul de declarație precedent :

„Eu, să fiu în locul ăluia de la gospodărie, cînd i-aș auzi că plătește-mi : ce ? na, plată !“

(Gramatica limbii române, vol. II, p. 312)

Judecînd exclusiv formal, prezența conjuncției subordonatoare (că) ar indica un raport de subordonare. Dar, un alt indiciu arată că presupunerea e falsă. În așa-zisa subordonată verbul e la modul imperativ, prin excelență *mod al nonsubordonării*, așa încît trebuie să admitem că în astfel de construcții conjuncțiile subordonatoare nu au rolul de a marca un raport de dependență. La fel trebuie interpretate raporturile dintre propoziții și în fraze ca :

„Mi-a spus că nu mă duc, orice mi-ai face“,

unde propoziția (că) nu mă duc poate fi considerată tot principală.

Construcțiile de acest tip se întîlnesc în limba populară, iar prezența conjuncției se datorește verbului de declarație precedent. Este o încercare, din partea vorbitorului, de a rezolva contradicția dintre conținut și formă. În planul conținutului, verbele de declarație cer o completivă directă. În planul formei, această „completivă directă“ apare ca principală, fiindcă aparține planului vorbirii directe, care presupune lipsa elementului joncțional subordonator. Pentru că verbul tranzitiv exercită o „presiune“ asupra exprimării, vorbitorul mai puțin cunoscător al normei introduce (artificial și inutil) jonctivul subordonator. Se poate accepta ideea că acest tip de construcții se plasează la limita dintre vorbirea directă și cea indirectă, încălcînd, sub aspectul corectitudinii, normele limbii române și nefiind recomandabile în comunicare. Construcțiile specifice vorbirii directe legate se întîlnesc rar ; am dorit doar să atragem atenția asupra lor și asupra eventualelor dificultăți (tot așa de rar întîlnite) pe care le presupune analiza sintactică a unor texte ce conțin asemenea propoziții.

IV. ANALIZA SINTACTICĂ ÎNTRE TEORIE ȘI PRACTICĂ

Lărgind sfera discuției asupra unor situații mai complicate care se pot ivi în cursul efectuării analizei gramaticale (mai cu seamă a celei sintactice), ne-am propus să completăm, din punctul de vedere al meto-

dologiei și al teoriei gramaticale implicate, nivelul cunoștințelor transmise de manuale, fără să ne situăm, firește, pe o poziție integral diferită de a acestora. Considerațiile care urmează se înscriu aceleiași direcții, avînd, totodată, menirea să semnaleze anumite neconcordanțe între planul teoretic al însușirii noțiunilor de sintaxă și aplicarea lor practică.

1.1. De mai mult timp a reținut atenția lingviștilor faptul că, în ciuda diversității morfologice de realizare a predicatului, această categorie sintactică cunoaște doar două tipuri (*verbal* și *nominal*). În mod firesc, ținînd seama de realitatea gramaticală, V. Șerban propune o altă clasificare⁹, anume în :

- predicat verbal propriu-zis ;
- predicat verbal locuțional (exprimat prin locuțiune verbală) ;
- predicat adverbial ;
- predicat interjecțional ;
- predicat nominal.

Comparînd această clasificare cu cea curent acceptată și prezentată în tratatele de gramatică, vedem că e, într-adevăr, un nonsens să se vorbească de *predicat verbal* exprimat prin *adverb*, din moment ce cele două părți de vorbire se delimitează una de alta nu numai după conținut, ci și sub aspect pur gramatical : verbul se caracterizează, morfologic, prin posibilitatea de a marca, prin paradigma sa, categoriile gramaticale de mod, timp, diateză, asociate, de obicei, cu cele de număr și persoană, pe cînd adverbului îi lipsesc în totalitate aceste categorii. Singura asemănare, dar destul de nesemnificativă, este de ordin sintactic : ambele părți de vorbire pot constitui nucleul unui enunț cu caracter propozițional. Chiar și în plan gramatical (sintactic) există deosebiri între predicatul realizat prin verb și cel exprimat prin adverb : acordul gramatical este specific doar predicatului verbal, cel adverbial putînd avea subiect numai la nivel de frază, sub forma propoziției subiective.

Predicatul exprimat prin interjecție (considerat și el de gramatica tradițională ca fiind de tip verbal) este, în fond, eterogen din punctul de vedere al stabilirii relațiilor sintactice cu ceilalți membri ai propoziției. Unele interjecții au subiect, dar nu se poate vorbi de acord între cele două părți de propoziție (interjecția are formă unică, iar subiectul poate fi la orice persoană și număr :

„Pupăza, *zbrr* ! pe-o dugheană și, după ce se mai odihnește puțin, își iie apoi drumul în zbor spre Humulești“.

(Creangă, PA, p . 186)

În afara faptului că interjecția *zbrr* are subiect (*pupăza*), împreună cu care constituie o propoziție, încă un element din această frază ne obligă să considerăm această interjecție drept predicat : conjuncția și marchează raportul de coordonare copulativă între propoziția cu predicat interjecțional și ultima propoziție (*și își iie apoi drumul în zbor spre Humulești*).

⁹ V. Șerban, *op. cit.*, p. 92.

Și în exemplul care urmează interjecția are subiect :

„Eu atunci, *haț!* de sumanul moșneagului, să-mi plătească paserea...”

(Creangă, PA, p. 186)

Predicatul interjecțional se aseamănă în mai mare măsură cu cel adverbial, deoarece nu se acordă în număr și persoană cu subiectul (regulă a acordului respectată cu strictete de predicatul verbal). Doar interjecția *hai(de)* se detașează din acest punct de vedere, pentru că, fiind simțită ca verb (probabil și din cauza întrebuintării frecvente), și-a dezvoltat forme personale : *haide* (tu), *haidem* (noi), *haideți* (voi) :

„— Gata sînteți ? *Haidem!* că vă aștept cu caii înhămați”.

(Creangă, PA, p. 221)

Unele interjecții au ajuns chiar în situația verbelor tranzitive, supor-tînd asocierea cu un substantiv sau pronume în cazul acuzativ, cu rol de complement direct :

„— Măi Păsărilă, *iacătă-o*, ia ! colo în dosul pămîntului...”

(Creangă, PA, p. 124)

„— *Na-ți* acum și *pielea* asta de urs, că ți-a prinde bine vreodată”.

(Creangă, PA, p. 89)

Dat fiind caracterul neomogen al interjecțiilor predicative (v. exem-plele de mai sus), ideea existenței unui predicat interjecțional este mult mai firească decît asimilarea lui cu predicatul verbal.

1.2. O altă discordanță între cunoștințele teoretice și realitatea sin-tactică se ivește în analiza propriu-zisă (atît la segmentarea frazel în propoziții, cît și la stabilirea felului acestora). Un text, în aparență simplu, care a figurat ca probă de concurs pentru selecția candidaților în treapta I a liceului și ca frază de analizat la concursurile pe discipline (limba română), pune destule probleme privind interpretarea sa corectă :

„La urmă, Agripina știa că mai erau pe acasă și alte gospodine, care trebuie să fi fugit cum fugise și ea, prin pădure și turcii negreșit că se luaseră după ele !”

(Gala Galaction, *La Vulturi!*)

Potrivit cunoștințelor însușite în școală, textul se analizează astfel :

1. La urmă, Agripina știa = propoziție principală.
2. că mai erau pe acasă și alte gospodine = propoziție subordonată completivă directă /1/.
3. care trebuie = propoziție subordonată atributivă /2/.
4. să fi fugit = propoziție subordonată subiectivă /3/.
5. cum fugise și ea, prin pădure = propoziție subordonată circum-stanțială modală [4]

6. și negreșit = propoziție subordonată completivă directă /1/, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 2.

7. că turcii se luaseră după ele = propoziție subordonată subiectivă /6/.

Observațiile noastre privesc, în primul rând, propozițiile 3 și 4. Propoziția 4 este subiectivă față de 3, în ciuda faptului că, aparent, predicatul *trebuie* are un subiect (*care*), exprimat prin pronume relativ, în cazul nominativ, *care* are, în același timp, și rol de element relațional subordonator între propozițiile 2 și 3. Cu toată aparența, *care* nu aparține propoziției 3 decât ca element de legătură, și aceasta din mai multe motive. Mai întâi, pronumele *care* rămâne invariabil la nominativ și acuzativ și numai contextul îi lămurește genul și numărul. În fraza de față, *care* reia (ca substitut) substantivul *gospodine*, având deci genul feminin și fiind la numărul plural. Drept urmare, nu mai e posibil acordul în număr cu verbul *trebuie* (unipersonal fiind, e la persoana a III-a, singular). În al doilea rând, aflându-se în cazul nominativ și având funcție de subiect, pronumele *care* se atașează, obligatoriu, unei propoziții. El e subiect în propoziția 4 (*să fi fugit*), unde lipsește această parte de propoziție. Așadar, verbul *trebuie*, fiind utilizat ca impersonal, propoziția 4 este subordonată subiectivă față de propoziția 3. Textul oferă un exemplu de împletire a regentei (*care trebuie*) cu subordonata (*să fi fugit*).

De obicei, verbul *a trebui* generează, în cursul analizelor, destule dificultăți. Într-un volum dedicat acestui aspect al gramaticii¹⁰, sînt luate în discuție și valorile multiple ale acestui verb. Ele sînt următoarele :

- verb impersonal (urmat de o subiectivă) ;
- verb personal, exprimînd necesitatea (*Îmi trebuie niște creioane*) ;
- verb personal și tranzitiv (cînd sugerează obligația de a face sau de a suferi o acțiune necesară : *Ei trebuiră să execute ordinul primit*).

Dintre aceste valori, cea tranzitivă este îndoielnică, deoarece limba literară nu acceptă asocierea verbului *a trebui* cu un substantiv sau pronume în cazul acuzativ, cu rol de complement direct, deși, regional, se folosesc secvențe de felul : *mi-l trebuie, ți-l trebuie* etc.

În legătură cu *a trebui* se mai precizează : „În alte cazuri, verbul *trebuie* exprimă numai posibilitatea unei acțiuni. De exemplu, în fraza : *Trebuie să se fi culcat tîrziu, dacă nu s-a sculat încă*, fragmentul *trebuie să se fi culcat tîrziu* este echivalent ca înțeles cu *probabil că s-a culcat tîrziu*. Propoziția pe care o guvernează verbul *a trebui*, în atare caz, este tot o subiectivă”¹¹.

Așadar, *a trebui*, arătînd și posibilitatea, este echivalent al adverbilor *probabil, posibil, poate*, comutabile în cuprinsul aceluiași enunț :

Trebuie să se fi culcat tîrziu.

Probabil să se fi culcat tîrziu.

Posibil să se fi culcat tîrziu.

Poate să se fi culcat tîrziu.

¹⁰ Angheliescu Temelie, N., Popescu Adrian, *Dificultăți ale analizei gramaticale*, EȘE, București, 1976, p. 126.

¹¹ Idem, *ibidem*, p. 129.

Se impune concluzia că în astfel de situații *trebuie* își pierde caracterul verbal și devine adverb, deci propoziția *să fi fugit*, din fraza luată de noi pentru analiză, este subiectivă. În nici un caz, după verbul *a trebui* nu urmează o completivă directă, cum, total eronat, se mai analizează astfel de contexte.

Se mai poate considera că, urmate de o formă de conjunctiv perfect cu valoare de prezumtiv, adverbele în discuție (*probabil, posibil, poate*), inclusiv *trebuie* își pierd valoarea predicativă, devenind doar mărci ale prezumtivului. Acceptînd un asemenea punct de vedere, propozițiile 3 și 4 devin una singură (*care trebuie să fi fugit*), subordonată atributivă față de propoziția 2. Atributiva are ca predicat forma *să fi fugit*, iar *trebuie* întărește valoarea de prezumtiv a predicatului.

E necesar să precizăm că deocamdată nu recomandăm o asemenea segmentare (și analiză), ea depășind nivelul școlar al cunoștințelor de gramatică.

În ce privește propoziția 6, ea este completivă directă și nu principală, cum am putea fi tentați s-o luăm, pentru că, logic, se subordonează predicatului *știa* din propoziția 1, în ciuda faptului că se află la distanță mare în text și e lipsită de marca subordonării.

Am sugerat aici doar câteva posibile dificultăți care se întîlnesc în analiză și care pot fi înlăturate doar printr-un contact permanent cu textul supus interpretării gramaticale.

TEXTE ANALIZATE

Nu se știe^{1/} dacă^{2/} Ali era sincer sau vorbea astfel numai ca să-și tragă compătimirea lui Bathori. Era însă de necrezut ca Sinan să aibă cu dînsul numai atîtea oști cîte arăta el, de vreme ce, cînd a plecat de la Tîrgoviște, armia lui întrecea mult în număr pe a creștinilor, după cum mărturisesc toți analiștii contemporani. Văzînd Ali Pașa puținul efect ce fac plîngerile sale, propuse să se răscum-pere cu o sută de mii talere de aur; dar Piccolomini să împotrivi de a i se da libertatea. El avea interes a ține prins un om așa de însemnat, ca, întîmplîndu-i-se nenorocirea să cază în mîinile tur-cilor, să-l poată schimba cu dînsul.

(Bălcescu, OA II, p. 115)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze morfologic și sintactic pronumele și adjectivele pronominale din text.

III. Să se arate, cu exemple, prin ce elemente relaționale se poate introduce propoziția subordonată circumstanțială cauzală.

I. 1. Nu se știe = propoziție principală.

2. dacă Ali era sincer = propoziție subordonată subiectivă /1/.

3. sau vorbea astfel = propoziție subordonată subiectivă /1/, coordo-nată disjunctiv, prin sau, cu propoziția 2.

4. numai ca să-și tragă compătimirea lui Bathori = propoziție subor-donată circumstanțială finală /3/.

5. Era însă de necrezut = propoziție principală, coordonată contex-tual, prin însă (adversativ) cu propoziția 1.

6. ca Sinan să aibă cu dînsul numai atîtea oști = propoziție subordo-nată subiectivă /5/.

7. cîte arăta el = propoziție subordonată atributivă /6/.

8. de vreme ce armia lui întrecea mult în număr pe a creștinilor = propoziție subordonată circumstanțială cauzală /5/.

9. când a plecat de la Tîrgoviște = propoziție subordonată circumstanțială temporală /8/.

10. după cum mărturisesc toți analiștii contemporani = propoziție incidentă, cu aspect formal de subordonată modală (datorită elementului relațional *după cum*). În realitate, este o principală incidentă.

11. Văzînd Ali Pașa puținul efect propuse = propoziție principală.

12. ce fac plîngerile sale = propoziție subordonată atributivă /11/.

13. să se răscumpere cu o sută mii talere de aur = propoziție subordonată completivă directă /11/.

14. dar Piccolomini să împotrivi de a i se da libertatea = propoziție principală, în raport de coordonare adversativă, prin *dar*, cu propoziția 11.

15. El avea interes a ține prins un om așa de însemnat = propoziție principală.

16. ca, întîmplîndu-i-se nenorocirea să-l poată schimba cu dînsul = propoziție subordonată circumstanțială finală /15/.

17. să cază în mîinile turcilor = propoziție subordonată atributivă /16/.

II. *se* = pronume reflexiv, persoana a III-a, cazul acuzativ. Contribuie la realizarea reflexivului impersonal (*se știe*), aici cu sens pasiv. Pronumele nu are funcție sintactică la nivel de propoziție.

-și = pronume reflexiv, persoana a III-a, cazul dativ, formă conjunctă. Contribuie la formarea diatezei reflexive.

dînsul = pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, complement indirect. Pronumele *dînsul* (și *dînsa*, *dînșii*, *dînsele*) întrebuintat numai ca substitut al persoanelor (deci pronume personal), a ajuns să fie simțit ca pronume de politețe, el aflîndu-se, de fapt, între pronumelile personal (*el*, *ea*, *ei*, *ele*) și pronumele de politețe (*dumnealui*, *dumneaei*, *dumnealor*).

cîte = pronume relativ, element relațional la nivel de frază (între propozițiile 6 și 7), complement direct în propoziția 7.

el = pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, subiect.

ce = pronume relativ invariabil. Formează, împreună cu prepoziția *de* și substantivul *vreme*, locuțiunea conjuncțională cauzală *de vreme ce*.

lui = pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, cazul genitiv, atribut pronominal genitival.

toți = adjectiv nehotărît, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ, atribut adjectival.

ce = pronume relativ invariabil, element relațional la nivel de frază (între propozițiile 11 și 12); în propoziția 12 este complement direct. Folosirea lui în astfel de sintagme are un caracter ușor arhaic, construcția actuală fiind „...puținul efect *pe care-l* fac plîngerile...”

sale = adjectiv posesiv, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, atribut adjectival.

se = pronume reflexiv, persoana a III-a, cazul acuzativ, formă conjunctă, contribuind la formarea diatezei reflexive.

să = formă populară și arhaică a pronumelui reflexiv *se*, persoana a III-a, cazul acuzativ, contribuind la formarea diatezei reflexive.

i = pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul dativ, formă conjunctă, complement indirect.

se = pronume reflexiv, persoana a III-a, cazul acuzativ, formă conjunctă, contribuind la formarea diatezei reflexive.

-i = pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul dativ, formă conjunctă, complement indirect.

se = pronume reflexiv, cazul acuzativ, persoana a III-a, formă conjunctă, contribuind la formarea diatezei reflexive.

-l = pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, formă conjunctă, complement direct.

(cu) *dînsul* = pronume personal, genul masculin, numărul singular, persoana a III-a, cazul acuzativ, complement indirect.

III. Propoziția subordonată circumstanțială cauzală îndeplinește funcția de complement circumstanțial de cauză pe lângă o propoziție regentă. Subordonata circumstanțială cauzală poate fi introdusă prin următoarele elemente relaționale :

1. Conjunții :

fiindcă (întotdeauna cauzală) : N-am ieșit afară *fiindcă se făcuse frig*.

deoarece : *Deoarece plouă*, îmi iau umbrela.

căci : Am renunțat la întâlnire, *căci era târziu*.

întrucît : S-a rătăcit ușor, *întrucît nu știa drumul*.

dacă : (cu accentuat aspect condițional) : *Dacă nu înveți*, apoi nu vei reuși în viață.

că : S-a bucurat de venirea ta, *că te aștepta de mult*.

2. Locuțiuni conjuncționale :

din cauză că : N-a ajuns la timp *din cauză că s-a oprit de multe ori pe drum*.

din pricină că : *Din pricină că e neglijent*, are mult de pierdut.

pentru că : Are rezultate excelente *pentru că își organizează bine munca*.

de vreme ce : *De vreme ce nu te-am mai văzut*, am plecat.

o dată ce : *O dată ce îți promit*, mă țin de cuvînt.

din moment ce : *Din moment ce e viscol*, nu mai putem pleca.

3. Adverbe relative :

cum : *Cum am mult de mers*, mă grăbesc.

unde : *Unde era îmbrăcat subțire*, a cam tremurat de frig.

Observații : În propoziția 16, construcția gerunzială *întîmplîndu-se nenorocirea*, în ciuda faptului că are în componența ei un substantiv la cazul nominativ, nu poate fi considerată o propoziție aparte, ci numai parte de propoziție. Din cadrul sintagmei amintite,

poate fi analizat separat doar pronumele personal -i (complement indirect), iar restul construcției (*întimplându-se nenorocirea*) trebuie considerat în ansamblu drept complement circumstanțial condițional.

Și azi când a mea minte, a farmecului roabă,
Din orișice durere îți face o podoabă,
Și când răasai nainte-mi ca marmura de clară,
Cînd ochiul tău cel mîndru străluce în afară,
Întunecînd privirea-mi, de nu pot să văd încă
Ce-adînc trecut de gînduri e-n noaptea lui adîncă,
Azi, cînd a mea iubire e-atîta de curată
Ca farmecul de care tu ești împresurată,
Ca setea cea eternă ce-o au dupăolaltă
Lumina de-ntunerec și marmura de daltă,
Cînd dorul meu e-atîta de-adînc și-atît de sfînt
Cum nu mai e nimica în cer și pe pămînt,
Cînd e o-namorare de tot ce e al tău,
De-un zîmbet, de-un cutremur, de bine și de rău,
Cînd ești enigma însăși a vieții mele-ntregi ...
Azi văd din a ta vorbă că nu mă înțelegi !

(Eminescu OA I, p. 229—230)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, fragmentele subliniate.

III. Să se scoată din text metaforele și comparațiile.

- I. 1. Și azi ... azi ... azi văd din a ta vorbă = propoziție principală.
2. cînd a mea minte, a farmecului roabă, din orișice durere îți face o podoabă = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/.
3. și cînd răasai nainte-mi ca marmura de clară = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/, coordonată copulativ cu propoziția 2, prin și.
4. cînd ochiul tău cel mîndru străluce în afară, întunecînd privirea-mi = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/, coordonată juxtapusă propoziției 3.
5. de nu pot = propoziție subordonată circumstanțială consecutivă /4/.
6. să văd încă = propoziție subordonată completivă directă /5/.
7. ce-adînc trecut de gînduri e-n noaptea lui adîncă = propoziție subordonată completivă directă /6/.
8. cînd a mea iubire e-atîta de curată ca farmecul ..., ca setea cea eternă = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/.
9. de care tu ești împresurată = propoziție subordonată atributivă /8/.

10. ce-o au dupăolaltă lumina de-ntunerec și marmura de daltă = propoziție subordonată atributivă /8/.

11. cînd dorul meu e-atîta de-adînc și-atît de sfînt = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/.

12. cum nu mai e nimica în cer și pe pămînt = propoziție subordonată circumstanțială modală comparativă /11/.

13. cînd e o-namorare de tot..., de-un zîmbet, de-un cutremur, de bine și de rău = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/.

14. ce e al tău = propoziție subordonată atributivă /13/.

15. cînd ești enigma însăși a vieții mele-ntregi... = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/.

16. că nu mă înțelegi = propoziție subordonată completivă directă /1/.

II. *a farmecului* = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît *-lui* și însoțit de articolul posesiv (genitiv) *a*:

roabă = atribut apozitional, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, nearticulat. Constituie, de fapt, împreună cu substantivul analizat înainte (*a farmecului*), o apozitie dezvoltată pe lângă substantivul *mințe*.

cînd = element relațional subordonator (introduce o circumstanțială temporală), adverb relativ. În propoziția subordonată are rol de complement circumstanțial de timp.

ochiul = subiect exprimat prin substantiv, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît *-l*.

tău = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv posesiv, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ.

cel mîndru = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, gradul de comparație pozitiv, precedat de articolul demonstrativ (adjectival) *cel*, care face legătura dintre adjectiv și substantivul determinat (*ochiul*).

străluce = predicat verbal, exprimat prin verb intransitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă conjugată fără desinența specifică persoanei (*strălucește*).

în afară = complement circumstanțial de loc, exprimat prin locuțiune adverbială, formată din prepoziția *în* și adverbul *afară*.

întunecînd = complement circumstanțial de mod (cu nuanță consecutivă), exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea I, diateza activă, modul gerunziu.

privirea = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît *-a*.

-mi = atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, genul masculin, cazul dativ (cu valoare posesivă).

cum = element relațional subordonator (introduce o circumstanțială modală), adverb relativ. În propoziția subordonată are funcție sintactică

de nume predicativ, formînd împreună cu verbul (*nu e*) predicatul nominal al propoziției.

nu e = verb copulativ, dialeza activă, intransitiv, conjugarea a IV-a, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă. Împreună cu numele predicativ *cum* formează predicatul nominal al propoziției.

mai = complement circumstanțial de mod, exprimat prin adverb de mod cu valoare intensivă (aici).

nimica = subiect, exprimat prin pronume negativ, formă feminină, numărul singular, cazul nominativ.

III. În textul eminescian există următoarele metafore :

(a *farmecului*) *roabă*, metaforă apozitivă.

noaptea (adîncă) (a ochiului), metaforă implicată.

(*ești*) *enigma*, metaforă coalescentă predicativă.

Relații metaforice pot fi percepute și în sintagma din versul al doilea : „Din orișice *durere* fîi face o *podoabă*”.

Comparațiile din text sînt :

răsaî nainte-mi ca *marmura* de clară.

a mea iubire e-atîta de curată ca *farmecul* ..., ca *setea*.

Comparația gramaticală din versurile : „Cînd dorul meu e-atîta de-adînc și-atît de *sînt* / *Cum nu mai e nimica* în cer și pe pămînt” are rolul de a marca valoarea superlativă a celor două adjective (*adînc* și *sînt*).

✓ Și Irinuca avea o cocioabă veche de birne, cu ferestrele cît palma, acoperită cu scînduri, îngrădită cu răzlogi de brad și așezată chiar sub munte, pe malul stîng al Bistriței, aproape de pod/Irinuca era o femeie nici *tînără*, nici tocmai bătrînă; avea bărbat și o fată baltică și lălfie, de-ți era frică să înnoptezi cu dînsa în casă. Noroc numai că de luni dimineată și până sîmbătă seara n-o mai vedeai; se ducea cu tată-său în munte, la făcut ferestrea și lucra toată săptămîna ca un bărbat pentru nimica toată: doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă, abia își puteau scoate mămăliga. Ba la mulți se întîmpla de veneau sîmbătă noaptea cîte cu un picior frînt sau cu boii stîlciți, și aceasta le era cîștig pe deasupra.

(Creangă, P.A., p. 163)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se arate (cu exemple) ce tipuri de subiecte există în limba română.

III. Să se precizeze funcțiile sintactice ale formelor pronominale din text.

IV. Familia de cuvinte. Să se formeze familiile de cuvinte de la elementele lexicale subliniate în text.

I. 1. Și Irinuca avea o cocioabă veche de birne, cu ferestrele cit palma, acoperită cu scinduri, îngrădită cu răzlogi de brad și așezată chiar sub munte, pe malul stîng al Bistriței, aproape de pod = propoziție principală.

2. Irinuca era o femeie nici tinără, nici tocmai bătrînă = propoziție principală.

3. avea bărbat și o fază balciză și lăliie = propoziție principală.

4. de-ți era frică = propoziție subordonată circumstanțială consecutivă /3/.

5. să înnoptezi cu dînsa în casă = propoziție subordonată completivă indirectă /4/.

6. Noroc numai = propoziție principală.

7. că de luni dimineată și până sîmbătă seara n-o mai vedeai = propoziție subordonată subiectivă /6/.

8. se ducea cu tată-său în munte, la făcut ferestrea = propoziție principală (după formă); subordonată circumstanțială cauzală (după conținutul pe care îl exprimă), pe lîngă propoziția 7.

9. și lucra toată săptămîna ca un bărbat pentru nimica toată = propoziție principală (după formă), coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 8; din punct de vedere al conținutului, are semnificația unei circumstanțiale de cauză /7/, ca și propoziția anterioară.

10. doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă, abia își puteau scoate mămăliga = propoziție apozitivă /9/.

11. Ba la mulți se întîmpla = propoziție principală.

12. de veneau sîmbătă noaptea cîte cu un picior frînt sau cu boi stilciți = propoziție subordonată subiectivă /11/.

13. și aceasta le era cîștig pe deasupra = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția 11.

II. În limba română subiectul poate fi *exprimat* sau *neexprimat*.

Tipurile de subiect exprimat sînt următoarele :

1. *subiect simplu* : Bradul de pe culme înfruntă furtunile.

2. *subiect multiplu* (exprimat prin două sau mai multe părți de vorbire de același fel — sau diferite —, coordonate între ele) : Mioara și Luminița sînt prietene bune. Tu și Vlad ați fost în tabără la munte.

3. *subiect reluat* (reluarea unui subiect exprimat prin substantiv se face, de obicei, printr-un pronume personal) : Virtutea pentru dînsii ea nu există. (Eminescu)

Tipurile de subiect neexprimat sînt următoarele :

1. *subiect inclus* în desinența verbului, cînd ar trebui să fie exprimat prin pronume personal de persoana I sau a II-a : Citiți ziarul. (subiect : voi). Astăzi rămînem acasă. (subiect : noi).

2. *subiect subînțeles* (într-un context unde subiectul e cunoscut, deoarece a fost exprimat în aceeași frază sau într-o frază anterioară, el poate lipsi) : Mircea a venit acasă și a început să citească ziarul. În pro-

pozițiile 2 (și a început) și 3 (să citească ziarul) subiectul e subînțeles, el fiind deja exprimat în prima propoziție.

3. *subiect nedeterminat*, în propoziții în care acțiunea exprimată de verbul predicat nu poate fi atribuită unei anumite persoane : Unde *dat* și unde *crapă* ! Scria în ziar că va ploua.

Cînd predicatul e exprimat prin verbe care redau fenomene ale naturii, subiectul propoziției lipsește, deoarece acțiunea acestor verbe nu poate fi atribuită unei persoane : Afară *ninge* cu fulgi mari.

III. *-ți* = complement indirect.

(cu) *dînsa* = complement indirect.

-o = complement direct.

se = fără funcție sintactică ; contribuie la formarea diatezei reflexive a verbului (a *se duce*).

nimica = complement indirect.

își = fără funcție sintactică ; contribuie la formarea diatezei reflexive a verbului (a-*și scoate*).

se = fără funcție sintactică ; contribuie la formarea diatezei reflexive a verbului (a *se întîmpla*).

aceasta = subiect.

le = complement indirect.

IV. Familia de cuvinte (familia lexicală) înglobează toate cuvintele formate prin derivare, prin compunere și prin schimbarea valorii gramaticale de la un cuvînt-bază. În mod firesc, într-o familie lexicală intră doar derivatele și compusele formate în interiorul limbii respective (eventual și neologismele analizabile).

Vechi : *vechime*, *vechitură*, a *învechi*, *învechire*, *învechit*.

Tînăr : *tinerel*, *tinerică*, *tineresc*, *tineret*, *tinerețe*, *tinerime*, a *întineri*, *întinerire*, *întinerit*, *întineritor*.

A *face* : *facere*, *făcător*, *făcătură*, *făcut*, a *desface*, *desfacere*, *desfăcut*, *preface*, *prefacere*, *prefăcător*, *prefăcut*, a *reface*, *refacere*, *refăcut*, a *contraface*, *contrafacere*, *binefacere*, *binefăcător*, *răufăcător*.

Om : *omenesc*, *omenește*, a *omeni*, *omenie*, *omenire*, *omenit*, *omenos*, *omucidere*, *omucigaș*, *omuleț*, *omușor*, *neom*, *supraom*, *supraomenesc*.

Întorcînd privirea spre apus, îți vine să crezi că un popor de uriași a însuflețit cîndva aceste locuri și că, precum odinioară s-a zvîrlit munte peste munte spre a lua cerul cu asalt, tot astfel și aici s-au îngrămădit, una peste alta, acele stînci enorme spre a-și da, poate, pămîntul mîna cu cerul. Și sînt acele stînci atît de imense, atît de goale și tăiate de niște mîini supranaturale, pe linii așa de lungi și de caprițios unghiulate, încît îți aduc ameteală în suflet, îți curmă firul gîndirii, te apasă pe creieri și te lasă înmărmurit și mut.

(Hogaș, DM, p. 19—20)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, attributele textului.

III. Să se precizeze, cu exemple, ce tipuri de subordonate pot introduce elementele relaționale : *că, să, cum*.

1. 1. Întorcînd privirea spre apus, îți vine = propoziție principală.
2. să crezi = propoziție subordonată subiectivă /1/.
3. că un popor de uriași a însuflețit cîndva aceste locuri = propoziție subordonată completivă directă /2/.
4. și că tot astfel s-au îngrămădit și aici, una peste alta, acele stînci enorme spre a-și da, poate, pămîntul mîna cu cerul = propoziție subordonată completivă directă /2/, coordonată copulativ cu propoziția 3.
5. precum odinioară s-a zvîrlit munte peste munte spre a lua cerul cu asalt = propoziție subordonată circumstanțială modală /4/.
6. Și sînt acele stînci atît de imense, atît de goale și tăiate de niște mîini supranaturale, pe linii așa de lungi și de caprițios unghiulate = propoziție principală.
7. încît îți aduc ameteală în suflet = propoziție subordonată consecutivă /6/.
8. îți curmă firul gîndirii = propoziție subordonată consecutivă /6/, juxta pusă propoziției 7.
9. te apasă pe creieri = propoziție subordonată circumstanțială consecutivă /6/, juxta pusă propoziției 8.
10. și te lasă înmărmurit și mut = propoziție subordonată circumstanțială consecutivă /6/, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 9.

II. *de uriași* = atribut substantival în acuzativ, exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat.

aceste = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv demonstrativ, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ (e acordat în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl determină).

acele = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv demonstrativ, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ.

enorme = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu 2 terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, fără grad de comparație. Face parte din categoria de adjective care, prin conținutul lor, nu pot fi comparate (în cazul acesta, adjectivul *enorm* exprimă ideea de superlativ).

acele = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv demonstrativ, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ.

imense = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul plural, cazul nominativ.

supranaturale = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, fără grad de comparație.

lungi = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații (trei forme flexionare), genul feminin, numărul plural,

cazul acuzativ, gradul de comparație pozitiv (sensul sintagmei așa de lungi fiind însă de superlativ).

unghiulate = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, fără grad de comparație ; în relație de coordonare copulativă cu atributul adjectival *lungi* (ambele subordonându-se substantivului *linii*).

gîndirii = atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît -i.

III. Conjunția *să* poate introduce următoarele tipuri de subordonate :

1. subiectivă : E bine *să ne întîlnim mai des*.
2. predicativă : Problema e *să încheiem acțiunea începută*.
3. atributivă : Ne-a interesat propunerea *să obținem rezultate cât mai bune*.
4. completivă directă : Mama știe *să aplaneze toate neînțelegerile ivite*.
5. completivă indirectă : Mă gîndesc *să devin aviator*.
6. circumstanțială condițională : *Să ne vedem* și-ți voi spune totul.
7. circumstanțială concesivă : *Să plouă cu găleata*, tot plec la plimbare.
8. circumstanțială finală : Elvira s-a dus la magazin *să cumpere pîine*.

Conjunția *că* poate introduce următoarele tipuri de subordonate :

1. subiectivă : Se vede *că uneori nu ne îndeplinim întocmai sarcinile asumate*.
2. predicativă : Răspunsul nostru e *că vom da soluții optime problemelor ridicate*.
3. atributivă : Înțelegerea *că ne vom întîlni peste două zile* n-a fost respectată.
4. completivă directă : Tata mi-a povestit *că a luptat împotriva hitleriștilor pînă la sfîrșitul războiului*.
5. completivă indirectă : Voicu s-a gîndit *că mă așteaptă la gară*.
6. circumstanțială cauzală : Acum soarele apune repede *că e iarnă*.
7. circumstanțială concesivă : Omul, *că e învățat*, tot greșește adesea.
8. circumstanțială consecutivă : A mîncat așa de mult *că i-ă speriat pe toți*.

Adverbul relativ *cum* poate introduce următoarele tipuri de subordonate :

1. subiectivă : Se vede bine *cum ați gîndit voi problema*.
2. predicativă : El a rămas *cum l-am cunoscut*.
3. atributivă : Ne-a impresionat felul *cum s-a comportat în competiție*.
4. completivă directă : Aud *cum se deschide ușa*.
5. completivă indirectă : Toți s-au mirat *cum s-a însănătoșit așa repede*.
6. circumstanțială temporală : *Cum se lasă seara*, cerul se umple de stele.

7. circumstanțială modală : Au trecut apa *cum au putut*.

8. circumstanțială cauzală : *Cum și-a putut dovedi nevinovăția*, a câștigat procesul.

Au înflorit iar măgheranii și n-a prins nimene de veste.
 Și-acum se trec, cum trec pe lume atâtea vieți ce pîn' la moarte
 S-ascund în numărul mulțimei și umilite stau deoparte,
 Cum sta între surori sfioasa cenușăreasă din poveste.

Tăcuți și triști, se trec în taină, cu fruntea în pământ plecată,
 Și nici o mină către dinșii nu se întinde ca să-i rumpă,
 Căci fetele așa-s făcute ca să le placă haina scumpă
 Și ei, sărmanii, n-au nimica să poată-ademeni o fată.

Dar cum mor formele spre seară, și crește luna fără veste,
 Un miros blînd, cum nu e altul, pătrunde-atît de cald și dulce,
 Că fetele, uitînd de noapte și că e ceasul să se culce,
 Rămîn pînă tîrziu pe gînduri, oftînd cu dor lîngă ferestre.

(Anghel, P, p. 7)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze morfologic subiectele exprimate ale propozițiilor din text.

III. Să se scoată epitetele și comparațiile din text.

1. Au înflorit iar măgheranii = propoziție principală.

2. și n-a prins nimene de veste = propoziție principală, coordonată adversativ (în acest exemplu : *și* = *dar* !) cu propoziția 1.

3. Și-acum se trec = propoziție principală, coordonată contextual, prin *și* cu propoziția 1.

4. cum trec pe lume atâtea vieți = propoziție subordonată circumstanțială modală comparativă /3/.

5. ce pîn' la moarte s-ascund în numărul mulțimei = propoziție subordonată atributivă /4/.

6. și umilite stau deoparte = propoziție subordonată atributivă /4/, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 5.

7. cum sta între surori sfioasa cenușăreasă din poveste = propoziție subordonată circumstanțială modală comparativă /6/.

8. Tăcuți și triști, se trec în taină, cu fruntea în pământ plecată = propoziție principală.

9. și nici o mină către dinșii nu se întinde = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția 8.

10. ca să-i rumpă = propoziție subordonată circumstanțială finală /9/.
11. căci fetele așa-s făcute = propoziție subordonată circumstanțială cauzală /9/.
12. ca să le placă haina scumpă = propoziție subordonată circumstanțială modală /11/.
13. și ei, sărmarii, n-au nimica = propoziție subordonată circumstanțială cauzală /9/, coordonată adversativ (*și* = *dar*) cu propoziția 11.
14. să poată-ademeni o fată = propoziție subordonată atributivă /13/.
15. Dar un miros blînd pătrunde-atît de cald și dulce = propoziție principală, coordonată contextual cu frazele anterioare.
16. cum mor formele spre seară = propoziție subordonată circumstanțială temporală /15/.
17. și crește luna fără veste = propoziție subordonată circumstanțială temporală /15/, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 16.
18. cum nu e altul = subordonată circumstanțială modală /15/.
19. că fetele, uitînd de noapte, rămîn pînă tîrziu pe gînduri, oftînd cu dor lîngă ferestre = propoziție subordonată circumstanțială consecutivă /15/.
20. și că e ceasul = propoziție subordonată completivă directă /19/, coordonată, prin *și*, cu o parte de propoziție (*de noapte*).
21. să se culce = propoziție subordonată atributivă /20/.

II. măgheranii = substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît -i.

nimene = pronume negativ, formă populară, cazul nominativ.

vieți = substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat.

ce = pronume relativ, cazul nominativ. Aceste pronume au, de obicei, o dublă funcție : aceea de a face legătura dintre o regentă și subordonata ei și, în al doilea rînd, în propoziția subordonată pe care o introduc, o funcție sintactică (subiect — ca în acest exemplu —, complement).

cenușăreasă = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, nearticulat.

o mîină = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, articulat.

fetele = substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît -le.

haina = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît -a.

ei = pronume personal, genul masculin, numărul plural, persoana a III-a, cazul nominativ.

formele = substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît -le.

luna = substantiv comun, genul feminin, numărul singular (cu sensul de aici e defectiv de plural), cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît -a.

un miros = substantiv comun, numărul singular, genul neutru, cazul nominativ, articulat cu articolul nehotărît *un*.

altul = pronume nehotărît, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ (Genul pronumelui este același cu al cuvîntului pe care îl înlocuiește — *miros*.)

fetele = substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît *-le*.

ceasul = substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît *-l*.

III. Epitete : *sfioasa cenușăreasă* ; *haina scumpă* ; *miros blînd* ; pot fi considerate ca epitete ale verbului (vezi Tudor Vianu, *Epitetul eminescian*) următoarele adjective și adverbe : *umilite* stau ; *tăcuți și triști*, se trec ; pătrunde . . . *cald și dulce* ;

Comparații : (măgheranii) se trec, *cum trec pe lume atîtea vieți* ; (viețile) *umilite* stau deoparte, / *cum sta între surori sfioasa cenușăreasă din poveste*. Comparația din ultima strofă : „un miros blînd, *cum nu e altul* . . .” are rolul de a intensifica valoarea adjectivului *blînd*, fiind echivalentă cu gradul superlativ al adjectivului.

Sosește vîntul peste ziduri, sătul de flori de cîmp, să vadă
Ce fac stăpînele grădinei, și-n urma lui, sclipind în soare,
Un zbor de foi de pretutindeni a prins încet-încet să cadă,
Ca niște vești trimise-n taină de pe la frați și surioare.

Se mișcă aerul, și iată întîi și-ntîi că de departe
Vin două foi de viole, vin ca să spuie amîndouă,
Cît timp au pus și cîtă grijă, călătorind pe drum de moarte,
Ca să le-aducă-n amintire din vatra lor un strop de rouă.

Iar florile uimite-atuncea, de-atîta dor încet se-nclină,
Și la un semn ce-l face crinul, ca printr-un farmec, fiecare
Își scutură pe vînt o foaie — și vîntul pleacă din grădină,
Cum a venit, plin de murmururi și de solii mirositoare.

(Anghel, P, p. 36—37)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Textul presupune unele dificultăți privind împărțirea în propoziții și calificarea acestora. Să se motiveze procedeele aplicate și opțiunile în analiză.

III. Să se precizeze măsura, ritmul și rima strofelor care alcătuiesc acest text.

I. 1. Sosește vîntul peste ziduri, sătul de flori de cîmp = propoziție principală.

2. să vadă = propoziție subordonată circumstanțială finală /1/.

3. ce fac stăpînele grădinei = propoziție subordonată completivă directă /2/.

4. și-n urma lui, sclipind în soare, un zbor de foi de pretutindeni a prins = propoziție principală; coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 1.

5. încet-încet să cadă, ca niște vești trimise-n taină de pe la frați și surioare = propoziție subordonată completivă directă /4/.

6. Se mișcă aerul = propoziție principală.

7. și iată = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 6.

8. întîi și-ntîi că de departe vin două foi de viorele = propoziție subordonată completivă directă /7/.

9. vin = propoziție principală, coordonată juxtafusă propoziției 7.

10. ca să spuie amîndouă = propoziție subordonată circumstanțială finală /9/.

11. cît timp au pus = propoziție subordonată completivă directă /10/.

12. și cîtă grijă, călătorind pe drum de moarte = propoziție subordonată completivă directă /10/, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 11.

13. ca să le-aducă-n amintire din vatra lor un strop de rouă = propoziție subordonată circumstanțială finală /11 și 12/.

14. Iar florile uimite-atuncea, de-ațîta dor încet se-nclină = propoziție principală.

15. și la un semn, ca printr-un farmec, fiecare își scutură pe vînt o foaie = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 14.

16. ce-l face crinul = propoziție subordonată atributivă /15/.

17. și vîntul pleacă din grădină, plin de murmururi și de solii mirositoare = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 15.

18. cum a venit = propoziție subordonată circumstanțială modală /17/.

II. În ciuda faptului că, la o primă lectură, textul nu presupune dificultăți, nici în ceea ce privește segmentarea în propoziții, nici sub aspectul calificării acestora, în momentul analizei sintactice impedimentele nu întîrzie să se arate. În primul rînd, vom sublinia faptul că, potrivit *Gramaticii limbii române* și manualelor școlare în vigoare, am considerat toate verbele de modalitate și de aspect ca avînd, singure, rol predicativ, ceea ce exclude, din capul locului, acceptarea *predicativului verbal compus*. Iată de ce am apreciat că verbul *a prins* constituie, singur, predicatul verbal al propoziției 4, după care urmează o completivă directă (propoziția 5). Se pune, de asemenea, problema plasării adverbului repetat *încet-încet*, care, la prima vedere, pare să califice ambele verbe. Topica nu are caracter relevant, ci, fiind vorba de limbajul poetic, unde inversiunile sînt frecvente, iar prozodia are un rol destul de mare în organizarea sintactică a enunțului, poate induce chiar în eroare. Socotind că

verbul care urmează, *să cadă*, este cel care dă sens deplin comunicării, e firesc ca el să fie calificat și de aceea am plasat adverbul *încet-încet* în cadrul propoziției 5, unde are rol de complement circumstanțial de mod.

În strofa următoare există o construcție aproximativ asemănătoare: „și iată *întîi și-ntîi* că de departe vin două foi de viorele“. Și de data aceasta, determinantul *întîi și-ntîi* se referă la verbul care îi urmează (*vin*) și nu la interjecția cu rol predicativ dinainte (*iată*), motivele fiind aceleași ca și pentru situația anterioară. Tot în această strofă, remarcăm repetarea verbului predicat *vin*, dar prima propoziție care îl are ca predicat este completivă directă, pe cînd cea de-a doua e principală, pentru că reluarea verbului nu presupune intensificarea acțiunii, deci coordonarea cu propoziția anterioară. Această propoziție (9) se coordonează, prin juxtapunere, cu propoziția 7 (*iată*). Strofa aceasta mai conține o construcție asupra căreia e nevoie să stăruim. Versul 3 începe cu o completivă directă (*cît timp au pus*), coordonată copulativ cu o altă completivă directă, reprezentată doar prin substantivul *grijă* (precedat de adjectivul relativ *cîtă*, cu dublu rol: de atribut adjectival în propoziție și de element relațional subordonator la nivel de frază). Acest al doilea rol al adjectivului relativ ne obligă să admitem că e vorba de o propoziție aparte și nu doar de o parte de propoziție, care s-ar coordona cu complementul anterior (*timp*). Simetria elementelor relaționale (*cît — cîtă*) este încă un argument în favoarea opțiunii noastre. Situații asemănătoare avem și în construcții de tipul: *Am aflat cînd și cum vine*, unde adverbul *cînd*, singur, are rol de propoziție (completivă directă, coordonată copulativ cu propoziția următoare, *cum vine*), predicatul ambelor subordonate fiind verbul *vine*.

În strofa ultimă, analiza logică a raporturilor sintactice ne determină să considerăm determinantul *ca printr-un farmec* parte componentă a propoziției 15 (subordonîndu-se verbului *își scutură*). Sintagma *plin de murmuri și de solii mirositoare* aparține propoziției 17 (*și vîntul pleacă din grădină...*) și nu propoziției *cum a venit*, intercalată doar în propoziția 17, avînd calitatea de subordonată circumstanțială modală față de propoziția 17.

III. Poezia este scrisă în versuri lungi, în măsura de 18 silabe. Este un vers specific poeziei lui D. Anghel, în special poemelor din ciclul *În grădină*.

Ritmul versurilor este *iambul*. El nu se realizează perfect în toată poezia. Intervin două „abateri“ de la norma ideală a ritmului iambic (în care accentul cade pe silabele pare ale versului: 2, 4, 6 etc.) și anume: se produc substituiiri de silabe accentuate prin silabe neaccentuate (*își scutură pe vînt o foaie — și vîntul pleacă din grădină* = v-v[v]v-v-v / v-v-v[v]v-v), ca în versul acesta la silabele 4 și 15; se schimbă, temporar, ritmul, mai ales la început de vers, datorită nevoii de a evidenția o anumită semnificație a cuvintelor respective (*Ce fac stăpînele grădinei...* = [-]vv-vvv-v). Am notat prin /-/ silabele accentuate și prin /v/ silabele neaccentuate.

Rima strofelor este încrucișată, rimînd versurile 1 cu 3, 2 cu 4. Grafic acest tip de rimă se reprezintă astfel: a b a b.

Culorile ca un incendiu, în clipa ultimului ceas,
S-aprind — căci ceasul cel din urmă oricum e o apoteoză —
Mai darnic își răstoarnă crinul parfumul ce i-a mai rămas
Pe fundul urnei, și, când moare, mai roză se preface-o roză.

Gherghina singură, spre toamnă, când sînt grădinile pustii,
Nu-mprăstie nici o mireasmă, ci rece și nepăsătoare,
Cînd stă să-i vie și ei ceasul înfricoșatei agonii,
Și-nalță tot mai sus în aer, zîbind, marmoreana-i floare.

Ca și cum n-ar fi fost născută cu celelalte pe pămînt,
Fără palori și fără umbre, ci tot mai dreaptă în lumină,
Ea luptă mîndră pîn' la urmă și se coboară în mormînt
Purtînd cununa ei de aur pe frunte, sus, ca o regină.

(Anghel, P, p. 95—96)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze morfologic și sintactic fragmentul subliniat.

III. Să se comenteze modalitatea de utilizare a topicii în textul de mai sus.

I. 1. Culorile ca un incendiu, în clipa ultimului ceas, s-aprind = propoziție principală.

2. căci ceasul cel din urmă oricum e o apoteoză = propoziție subordonată circumstanțială cauzală /1/.

3. mai darnic își răstoarnă crinul parfumul = propoziție principală, coordonată juxta pusă cu propoziția 1.

4. ce i-a mai rămas pe fundul urnei = propoziție subordonată atributivă /3/.

5. și mai roză se preface-o roză = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 3.

6. când moare = propoziție subordonată circumstanțială temporală /5/.

7. Gherghina singură, spre toamnă, nu-mprăstie nici o mireasmă = propoziție principală.

8. când sînt grădinile pustii = propoziție subordonată circumstanțială temporală /7/.

9. ci, rece și nepăsătoare, și-nalță tot mai sus în aer, zîbind, marmoreana-i floare = propoziție principală, coordonată adversativ, prin ci, cu propoziția 7.

10. cînd stă = propoziție subordonată circumstanțială temporală /9/.

11. să-i vie și ei ceasul înfricoșatei agonii = propoziție subordonată subiectivă /10/.

12. Ca și cum n-ar fi fost născută cu celelalte pe pământ = propoziție subordonată circumstanțială modală comparativă /13/.

13. fără palori și fără umbre, ci tot mai dreaptă în lumină, ea luptă mîndră pîn' la urmă = propoziție principală.

14. și se coboară în mormînt purtînd cununa ei de aur pe frunte, sus, ca o regină = propoziție principală, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 13.

II. ci = conjuncție coordonatoare adversativă. De obicei, acest element relațional intervine între două propoziții coordonate dintre care una, ca aspect, este negativă, iar cealaltă pozitivă, așa încît, în ultimă analiză, rolul ei este minim: nu face decît să sublinieze raportul opozițional dintre negație și afirmație, evident, chiar și atunci cînd propozițiile respective sînt juxtapuse una alteia. Afirmația poate fi ușor ilustrată chiar cu propoziții din textul analizat, pentru că, suprimînd conectivul dintre propozițiile principale 7 și 9, relația dintre ele nu se modifică: „Gherghina singură, spre toamnă, nu-mprăștie nici o mireasmă / / și-naltă tot mai sus în aer, zîmbind, marmoreana-i floare”. Evident, prezența lui *ci* „limpezește” în mai mare măsură — cum se întîmplă, de altfel, cu toate conjuncțiile coordonatoare — relația sintactică dintre propoziții, relație care, în frecvente cazuri, rămîne greu de precizat în urma suprimării — cu sau fără intenție — a conjuncțiilor. La nivel de propoziție e mai dificilă renunțarea la *ci*, ba uneori chiar imposibilă. Spre exemplu, din seria coordonată: „fără palori și fără umbre, ci tot mai dreaptă în lumină”, practic e imposibil să facem abstracție de *ci*, dacă vrem să nu modificăm raportul de opoziție dintre primii doi termeni și ultimul, care nu se adaugă, ci se opune acestora.

rece = adjectiv variabil, cu o singură terminație (dar cu două forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, gradul de comparație pozitiv, complement circumstanțial de mod.

și = conjuncție coordonatoare copulativă.

nepăsătoare = adjectiv variabil, cu două terminații (trei forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, gradul de comparație pozitiv, complement circumstanțial de mod.

cînd = adverb relativ. Apartine adverbelor pronominale, întrucît, ca orice pronume, substituie un alt cuvînt. La nivel de frază este element relațional, iar la nivel de propoziție are rol de complement circumstanțial de timp.

stă = verb, intransitiv, conjugarea I, diateza activă, modul indicațiv, timpul prezent, persoana a III-a, singular, predicat verbal.

să vie = verb, intransitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a singular, predicat verbal. Conjuncția *să* este instrument de formare a modului conjunctiv și element relațional subordonator.

-i = pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul singular, cazul dativ, formă conjunctă, complement indirect.

și = adverb modal, fără funcție sintactică, dar avînd rolul de a accentua funcția sintactică a cuvîntului care urmează după el.

ei = pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul singular, cazul dativ, formă accentuată, complement indirect. Cum se poate remarca, sub aspectul formei (dar *numai* al formei), există două complemente indirecte: unul reprezentat prin *-i* și al doilea prin *ei*; în realitate însă, e vorba de un singur complement indirect, exprimat prin forma accentuată a pronumelui și anticipat prin forma conjunctă a aceleiași pronume. Afirmatia se fundamentează pe faptul că ambele forme pronominale înlocuiesc același substantiv, și nu substantive diferite.

ceasul = substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît *-l*, subiect.

înfricoșatei = adjectiv variabil, cu două terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît, gradul de comparație pozitiv, atribut adjectival. Se acordă în gen, număr și caz cu substantivul căruia i se subordonează în calitate de determinant (*agonii*).

agonii = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, nearticulat, atribut substantival genitival. Potrivit normei gramaticale privind utilizarea articolului hotărît în limba română, când adjectivul precedă substantivul determinat, se articulează adjectivul și nu substantivul.

și = pronume reflexiv, persoana a III-a, cazul dativ, formă scurtă, contribuie la formarea diatezei reflexive.

-naltă = verb tranzitiv, conjugarea I, diateza reflexivă (cu dativul), modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a singular, predicat verbal.

(tot mai) *sus* = adverb de loc, gradul comparativ de superioritate (marcat prin adverbul *mai*, instrument al comparației și adverbul *tot*, cu rolul de a spori gradul de intensitate a acțiunii calificate de adverbul *sus*), complement circumstanțial de loc. Forma aceasta de comparativ intensiv e foarte apropiată, ca înțeles, de gradul superlativ.

(în) *aer* = substantiv comun, genul neutru, numărul singular (defectiv de plural), cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă *în*, complement circumstanțial de loc.

zîmbind = verb, intransitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul gerunziu, complement circumstanțial de mod.

marmoreana = adjectiv variabil, cu două terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, gradul de comparație pozitiv (de fapt, este un adjectiv care nu poate avea grade de comparație), articulat cu articolul hotărît *-a*, atribut adjectival.

-i = pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul singular, formă conjunctă, cazul dativ, atribut. E vorba de așa-numitul *dativ posesiv*, pentru că în planul sensului, aceste forme de dativ sînt echivalente ale adjectivului posesiv.

floare = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, complement direct.

III. În limba română, topica — ordinea cuvintelor în propoziție și a propozițiilor în frază — are un caracter relativ liber, în sensul că, în afara unor cazuri (puține și izolate), nu se poate vorbi de norme ri-

gide de plasare a cuvintelor sau a propozițiilor într-un enunț. Există însă așa-numita topică *normală* sau directă care presupune următoarea ordine: subiectul cu determinanții lui + predicatul cu determinanții lui. În vorbirea obișnuită și mai cu seamă în limbajul artistic ordinea aceasta e departe de a fi respectată, în sensul că, în mod frecvent, se întâlnește determinantul antepus cuvintului față de care se subordonează. Cu deosebire în limbajul poetic asemenea procedee ne întâmpină la tot pasul și, adesea, nu fără consecințe în plan stilistic. Fenomenul poate fi remarcat, fără dificultate, și în textul de mai sus. Bunăoară, chiar în prima strofă, procedeul artistic de bază pare a fi tocmai topica, menită să pună în lumină elementele considerate mai importante. Prima propoziție începe, e drept, cu subiectul, dar predicatul, aflat pe ultimul loc în propoziție, este precedat de o serie de determinanți (*ca un incendiu, în clipa ultimului ceas*). Apoi, după o propoziție, cu rol mai mult explicativ, cu aspect de cauzală (de fapt o cauzală incidentală), în care topica e cea obișnuită, urmează o serie de inversiuni, toate contribuind, alături de alte procedee, la sporirea expresivității enunțului: „Mai darnic își răstoarnă crinul parfumul...” Singurul determinant care se plasează după determinatul său este complementul direct *parfumul*, însă între verb (*răstoarnă*) și acest complement se intercalează subiectul *crinul*, al cărui loc „firesc” ar fi fost înaintea verbului predicat. Atributiva (*ce i-a mai rămas pe fundul urnei*) este construită prin topică directă (normală), dar inversiunile apar în propoziția imediat următoare (*și... mai roză se preface-o roză*), unde subiectul e din nou plasat în urma predicatului, iar numele predicativ (*mai roză*) apare înaintea verbului copulativ, atrăgând astfel accentul de intensitate al versului.

Inversiunile din ultima strofă (plasarea determinanților predicatului înaintea acestuia) presupun, de asemenea, o accentuare mai puternică, reliefaarea circumstanțelor exprimate prin complemente (*Fără palori și fără umbre, ci tot mai dreaptă în lumină, / Ea luptă mândră...*).

Ascultînd pierdut, Apostol Bologa se pomeni deodată cu o întrebare înfricoșătoare, pe care știa deslușit că a purtat-o în suflet toată viața fără să o privească vreodată drept în față, ca și cum i-ar fi fost rușine și groază de ea. Straniu era însă că întrebarea cuprindea și răspunsul pe care Apostol îl dorea cu patimă și de care totuși se ferea, ca un copil încăpățînat care a săvîrșit greșeli peste greșeli și nu mai îndrăznește să apară în ochii părinților, poate tocmai fiindcă e sigur de iertarea greșelilor. Vru să se ferească și acum, închise pleoapele, dar atunci întrebarea îi aprinse în suflet o flacără albă, în jurul căreia se înșiruiră toate gîndurile vieții lui, de la crîmpeiele cele mai infime ce i-au murit în creieri înainte de a se limpezi, pînă la cugetările grele, ordonate, mîndre, pe care el le alesese cu încredere drept călăuze de viață, și toate deopotrivă

de palide și de supuse, ca niște robi în jurul stăpînului atotputernic...

(Rebreanu, PS, p. 139)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, complementele necircumstanțiale ale textului.

III. Îmbogățirea vocabularului prin derivare (folosind și materialul lexical din text).

I. 1. Ascultînd pierdut, Apostol Bologa se pomeni deodată cu o întrebare înfricoșătoare = propoziție principală.

2. pe care știa deslușit = propoziție subordonată atributivă /1/.

3. că a purtat-o în suflet toată viața = propoziție subordonată completivă directă /2/.

4. fără să o privească vreodată drept în față = propoziție subordonată circumstanțială modală /3/.

5. ca și cum i-ar fi fost rușine și groază de ea = propoziție subordonată circumstanțială modală comparativă /4/.

6. Straniu era însă = propoziție principală, coordonată adversativ, contextual, prin *însă*, cu fragmentul anterior.

7. că întrebarea cuprindea și răspunsul = propoziție subordonată subiectivă /6/.

8. pe care Apostol îl dorea cu patimă = propoziție subordonată atributivă /7/.

9. și de care totuși se ferea, ca un copil încăpățînat = propoziție subordonată atributivă /7/, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 8.

10. care a săvîrșit greșeli peste greșeli = propoziție subordonată atributivă /9/.

11. și nu mai îndrăznește = propoziție subordonată atributivă /9/, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 10.

12. să apară în ochii părinților = propoziție subordonată completivă directă /11/.

13. poate tocmai fiindcă e sigur de iertarea greșelilor = propoziție subordonată circumstanțială cauzală /11/.

14. Vru = propoziție principală.

15. să se ferească și acuma = propoziție subordonată completivă directă /14/.

16. închise pleoapele = propoziție principală, coordonată juxta pusă propoziției 14.

17. dar atunci întrebarea îi aprinse în suflet o flacără albă = propoziție principală, coordonată adversativ, prin *dar*, cu propozițiile 14 și 16.

18. în jurul căreia se înșiruiră toate gîndurile vieții lui, de la crimpelele cele mai infime... pînă la cugetările grele, ordonate, mîndre... și toate deopotrivă de palide și de supuse, ca niște robi în jurul stăpînului atotputernic = propoziție subordonată atributivă /17/.

19. ce i-au murit în creieri înainte de a se limpezi = propoziție subordonată atributivă /18/.

20. pe care el le alesese cu încredere drept călăuze de viață = propoziție subordonată atributivă /18/.

II. *cu o întrebare* = complement indirect, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul nehotărît *o*, precedat de prepoziția *cu*.

pe care = complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ (la nivelul frazei, pronumele fiind element relațional subordonator), precedat de prepoziția *pe*.

o = complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, formă conjunctă.

o = complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, formă conjunctă.

i = complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul dativ, formă conjunctă.

de ea = complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, formă accentuată, precedată de prepoziția *de*.

răspunsul = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît *-l*.

pe care = complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziția *pe* (la nivelul frazei pronumele fiind element relațional subordonator).

îl = complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, formă conjunctă.

de care = complement indirect, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziția *de* (la nivel de frază pronumele fiind element relațional subordonator).

greșeli peste greșeli = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat. Repetarea substantivului (*greșeli peste greșeli*) este o formă de redare a cantității, sintagma fiind echivalentă cu *foarte multe greșeli*.

de iertarea = complement indirect, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît *-a*, precedat de prepoziția *de*.

pleoapele = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît *-le*.

îi = complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul dativ, formă conjunctă.

o flacăra = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul nehotărît *o*.

i = complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul dativ, formă conjunctă.

pe care = complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziția *pe* (la nivelul frazei pronumele fiind element relațional subordonator).

le = complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul feminin, cazul acuzativ, formă conjunctă.

călăuze = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ (determinînd și pronumele *le*, poate fi considerat dublu determinant).

III. Derivarea este procedeul intern de îmbogățire a vocabularului prin care se formează, cu ajutorul *afixelor*, cuvinte noi, din rădăcini existente în limbă. Derivarea este de două feluri :

- a) *progresivă*, realizată cu ajutorul *prefixelor* și al *sufixelor* ;
- b) *regresivă*, realizată prin suprimarea unor afixe reale sau aparente de la cuvinte și forme flexionare.

Prefixele sînt sunete sau grupuri de sunete care se atașează înaintea unei teme sau rădăcini pentru a forma un cuvînt nou. Prefixele se clasifică după vechimea lor în limbă, în trei categorii :

— *prefixe vechi* :

des- (*descoase, descoji, descrește*).

în- (*încăpățîna, înfrișoșă, înșirui*).

ne- (*neamestec, necurat, nefericit, neșansă*).

pre- (*prelua, prefira, prelucra*).

răs- (*răz-*) (*răsfira, răsfoi, răsuci, răzbate*).

re- (*realege, rechema, relua*).

stră- (*străbun, străbate, străluci, străvechi*).

— *prefixe neologice*, intrate în limba română odată cu cuvinte noi :

ante- (*antebelic, antebraț, antestepă*).

anti- (*antichimic, antirăzboinic, antiinfecțios*).

co- ; *con-* ; *com-* (*comesean, contopi, complîni*).

extra- (*extrașcolar, extraurban*).

post- (*postbelic, postuniversitar*).

supra- (*supraaglomerat, suprastatal*).

Tot ca prefixe neologice funcționează următoarele unități, care au dobîndit o productivitate destul de ridicată în română : *bio-*, *contra-*, *hiper-*, *inter-*, *non-*, *sub-*, *super-*, *trans-*, *ultra-*.

— *prefixoide* (false prefixe), provenite din cuvinte independente, de obicei de origine latină sau greacă. Cu acest tip de elemente derivate se formează mai cu seamă termeni științifici și tehnici :

aero- (*aeronavă, aerospațial*).

agro- (*agroalimentar, agroindustrial*).

hidro- (*hidroenergetic, hidromecanic*).

micro- (*microobiect, microrăion*).

socio- (*sociocultural, socioșcolar, socioterapie*).

tele- (*telecabină, teleimprimator*).

Prefixoide destul de productive în limbajul tehnico-științific sînt și : *electro-*, *foto-*, *macro-*, *mono-*, *pseudo-*, *semi-*.

*Sufixe*le sînt sunete sau grupuri de sunete care se atașează după tema sau rădăcina unui cuvînt pentru a forma cuvinte noi. Sufixele se clasifică după derivatele rezultate. Astfel, există :

— sufixe care derivă nume de agent : *-ar*, *-tor*, *-giu* (*cizmar, muncitor, geamgiu*) ;

- sufixe cu sens colectiv : *-ime, -et, -iș* (*țărănime, brădet, frunziș*);
- sufixe cu valoare abstractă : *-ie, -enie, -eală* (*vrednicie, ciudățenie, șocoteală*);
- sufixe care indică originea : *-ean, -ez, -esc* (*moldovean, berlinez, românesc*);
- sufixe augmentative : *-oi, -an* (*măturoi, băietan*).
- sufixe diminutive : *-uț, -el, -aș, -iță, -eț* (*căluț, băiețel, fecioraș, linguriță, gărduleț*).

Împreună cu elementele lexicale, au pătruns, în decursul timpului, în limbă, și sufixe neologice, dintre care unele sînt productive. Dintre acestea amintim pe : *-ist* (*sămănătorist, pașoptist*); *-ian* (*arghegian, eminescian*); *-iza* (*culturaliza, minimaliza*); *-bil* (*descifrabil, măsurabil*); *-iv* (*distractiv, adoptiv*); *-ist* (*afacerist, metodist*).

O atenție aparte merită sufixele motionale, prin care se formează cuvinte de genul feminin de la masculine și invers. Cele mai frecvente sufixe motionale sînt :

- ă (*elevă, prietenă* < *elev, prieten*);
- că (*româncă, italiancă* < *român, italian*);
- easă (*croitoreasă, mireasă* < *croitor, mire*);
- oaică (*leoaică, englezoaică* < *leu, englez*);
- oi (*rățoi, vulpoi* < *rață, vulpe*);
- an (*curcan* < *curcă*).

Sufixe mai pot fi clasificate și după clasele morfologice cărora le aparțin cuvintele derivate. Există astfel :

- sufixe substantivale (*-eală, -ime, -tor*);
- sufixe adjectivale (*-os, -iv, -bil, -esc, -ian*);
- sufixe verbale (*-ui, -iza, -fica*);
- sufixe adverbiale (*-ește, -iș, -mente*).

Prin *derivare regresivă* se formează cuvinte noi de la :

- substantive feminine, prin suprimarea afixului *-ă* (*cais* < *caisă*; *frag* < *fragă*; *vișin* < *vișină*; *pisic* < *pisică*);
- participii, prin suprimarea unui fals afix (pentru că la origine aceste cuvinte nu erau, de fapt, participii) (*bălța* < *bălțat*; *desăvîrși* < *desăvîrșit*; *jigări* < *jigărit*);
- verbe, prin suprimarea sufixului indicator al conjugării (*blestem* < *blestema*; *cîștig* < *cîștiga*; *ducă* < *duce*).

Dintrodată, prin întineric, copila întoarce asupra tovarășei sale un șuier de viperă.

— Vorniceasă nebună ! nu cuteza să-mi vorbești astfel. Află că mi-i drag altcineva.

— Vai, draga mea jupîniță, iartă-mă pentru vorbele mele proaste. Trebuia să-mi fi spus de la început asta. Atunci de ce răc-

nești așa de tare cătră acest biet jithnicer ? Și de ce te zbuciumi așa de tare ? Să-ți spun eu o taină pe care niște copii ca măria ta n-o știu, iar barbații, ca niște proști, n-au s-o aște *niciodată*. Dacă nu ți-i drag, și dacă nici nu-i chip să-ți fie milă *de el*, apoi degeaba se străduiește. Poartă în mână o răcliță *scumpă* la care n-are cheie. Dacă vrea s-o deschidă numaidecât, o sfarmă. Iar dacă *se teme* s-o sfarme, răclița rămâne închisă. Mi se pare că acest Niculăieș are să se teamă s-o sfarme, dacă gândul *lui* e acela pe care mi l-ai spus. Eu, drăguța mea, ca una care am petrecut patru de-aceștia în curgere de treizeci și opt de ani, te sfătuiesc să nu-ți primejduiești viața zbătîndu-te și răcnind, ci să fii cuminte și mai ales *vicleană*. Ridicîndu-mă de la casa mea și de la liniștea mea, jithnicerul so-coate să-i sînt slugă și-i stau într-ajutor. Domnia sa nu cunoaște cine-i Vorniceasa ; dar are să aște cît de degrabă.

(Sadoveanu, O XIII, p. 603)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, cuvintele subliniate din text.

III. Să se precizeze elementele populare și arhaice ale textului.

I. 1. Dintrodată, prin întuneric, copila întoarce asupra tovarășei sale un șuier de viperă = propoziție principală.

2. Vorniceasă nebună ! nu cuteza = propoziție principală.

3. să-mi vorbești astfel = propoziție subordonată completivă directă /2/.

4. Află = propoziție principală.

5. că mi-i drag altcineva = propoziție subordonată completivă directă /4/.

6. Vai, draga mea jupîniță, iartă-mă pentru vorbele mele proaste = propoziție principală.

7. Trebuia = propoziție principală.

8. să-mi fi spus de la început asta = propoziție subordonată subiectivă /7/.

9. Atunci de ce răcnești așa de tare cătră acest biet jithnicer ? = propoziție principală.

10. Și de ce te zbuciumi așa de tare ? = propoziție principală, coordonată contextual, copulativ, prin și, cu propoziția 9.

11. Să-ți spun eu o taină = propoziție principală.

12. pe care niște copii ca măria ta n-o știu = propoziție subordonată atributivă /11/.

13. iar barbații, ca niște proști, n-au s-o aște *niciodată* = propoziție subordonată atributivă /11/, coordonată adversativ, prin iar, cu propoziția 12. De fapt, valoarea conjuncției *iar* este foarte apropiată de a conjuncției copulative *și* (în contextul de față).

14. Dacă nu ți-i drag = propoziție subordonată circumstanțială condițională /17/.

15. și dacă nici nu-i chip = propoziție subordonată circumstanțială condițională /17/, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 14.
16. să-ți fie milă de el = propoziție subordonată subiectivă /15/.
17. apoi degeaba se străduiește = propoziție principală.
18. Poartă în mână o răcliță scumpă = propoziție principală.
19. la care n-are cheie = propoziție subordonată atributivă /18/.
20. Dacă vrea = propoziție subordonată circumstanțială condițională /22/.
21. s-o deschidă numaidecît = propoziție secundară completivă directă /20/.
22. o sfarmă = propoziție principală.
23. Iar ... răclița rămîne închisă = propoziție principală.
24. dacă se teme = propoziție subordonată circumstanțială condițională /23/.
25. s-o sfarme = propoziție subordonată completivă indirectă /24/.
26. Mi se pare = propoziție principală.
27. că acest Niculăieș are să se teamă = propoziție subordonată subiectivă /26/.
28. s-o sfarme = propoziție subordonată completivă indirectă /27/.
29. dacă gîndul lui e acela = propoziție subordonată circumstanțială condițională /27/.
30. pe care mi l-ai spus = propoziție subordonată atributivă /29/.
31. Eu, drăguța mea, ca una ... te sfătuiesc = propoziție principală.
32. care am petrecut patru de-aceștia în curgere de trezeci și opt de ani = propoziție subordonată atributivă /31/.
33. să nu-ți primejduiești viața zbătîndu-te și răcnînd = propoziție subordonată completivă directă /31/.
34. ci să fii cuminte și mai ales vicleană = propoziție subordonată completivă directă /31/, coordonată adversativ, prin *ci*, cu propoziția 33.
35. Ridicîndu-mă de la casa mea și de la liniștea mea, jîtnicerul socotește = propoziție principală.
36. că-i sînt slugă = propoziție subordonată completivă directă /35/.
37. și-i stau într-ajutor = propoziție subordonată completivă directă /35/, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 36.
38. Dîmnia sa nu cunoaște = propoziție principală.
39. cine-i Vorniceasa = propoziție subordonată completivă directă /38/.
40. dar are să afle cît de degrabă = propoziție principală, coordonată adversativ, prin *dar*, cu propoziția 38.

II. *copila* = subiect, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît *-a*.

de viperă = atribut, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția *de*, nearticulat.

nu cuteza = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, diateza activă, conjugarea I, modul imperativ, persoana a II-a, numărul singular, formă negativă.

asta = complement direct, exprimat prin pronume demonstrativ de apropiere, cazul acuzativ. În acest context, deși are formă feminină, pronumele are sens neutru. Este o formă populară.

niciodată = complement circumstanțial de timp, exprimat prin adverb de timp, compus (*nici*+*o*+*dată*).

de el = complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția *de*, formă accentuată.

scumpă = atribut, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, gradul de comparație pozitiv.

se teme = predicat verbal, exprimat prin verb intransitiv, diateza reflexivă, conjugarea a III-a, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.

lui = atribut, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv, formă accentuată.

vicleană = nume predicativ, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, gradul de comparație pozitiv.

III. Stilul prozei sadoveniene, în special cel al romanelor istorice, se întemeiază, într-o foarte mare măsură, pe întrebuintarea particularităților popular-regionale și arhaice ale limbii române, atât a celor de natură lexicală, cât și a celor fonetice, morfologice și sintactice. În textul de față înregistrăm următoarele particularități populare (și regionale):

asta — formă populară a pronumelui demonstrativ *aceasta*.

cătră — fonetism popular al prepoziției *către*.

bărbații — fonetism regional al substantivului *bărbații*.

răcliță — termen popular, cu sensul „sipet, casetă“.

Tot de factură populară sînt și expresiile și locuțiunile: *nu-i chip, -i stau într-ajutor, cît de degrabă*.

De asemenea, origine populară au și formele verbale de viitor construite cu verbul *a avea* + conjunctivul verbului de conjugat: *n-au să afle, are să se teamă, are să afle*.

Elementele lexicale arhaice (unele purtînd numai marca „învechit“) sînt următoarele: *vorniceasă, jupîniță, jîtnicer, măria ta*.

Cîte stihii senine adînc se zbuciumară,
 Ca să-ți răsară limpezi icoanele de-afară ?
 Ce gînd, în ce cuvinte, s-a-nvrednicit a spune
 Cum s-a ivit din sînge uimita lor minune ?
 Prin ce minuni ciudate și zămisliiri încete
 S-a săvîrșit în simburi asemenea scumpete ?
 În pleoape, ca petala de floare de gutui,
 E un zmarald și nu e, e de safir și nu-i.
 E bîlbîirea noastră în stare să mai știe
 Ce amintiri de noapte, rămase din Tărie

Căzînd pe-o dîră lungă, de aur, dintre stele,
S-au încheat la tine în două peruzele,
Domniță — al cărei zîmbet mă tulbură și-ngheață ?

(Arghezi, V, p. 284—285)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, morfologic și sintactic, formele adjectivale din text.

III. Să se precizeze care dintre verbe au, în acest context, sensul „a crea“.

IV. Să se arate ce figuri de stil conțin versurile :

„În pleoape, ca petala de floare de gutui,
E un zmarald și nu e, e de safir și nu-i“.

I. 1. Cîte stihii senine adînc se zbuciumară = propoziție principală.

2. ca să-ți răsară limpezi icoanele de-afară ? = propoziție subordonată circumstanțială finală /1/.

3. Ce gînd, în ce cuvînte, s-a-nvrednicit a spune = propoziție principală.

4. cum s-a ivit din sînge uimita lor minune ? = propoziție subordonată completivă directă /3/.

5. Prin ce minuni ciudate și zămisliiri încete / s-a săvîrșit în sîmburi asemenea scumpete ? = propoziție principală.

6. În pleoape, ca petala de floare de gutui, e un zmarald = propoziție principală.

7. și nu e = propoziție principală, coordonată adversativ (aici, și = dar) cu propoziția 6.

8. e de safir = propoziție principală, juxtapusă propoziției 6.

9. și nu-i = propoziție principală, coordonată adversativ (și = dar) cu propoziția 8.

10. E bîlbîirea noastră în stare = propoziție principală.

11. să mai știe = propoziție subordonată completivă indirectă /10/.

12. ce amintiri de noapte, rămase din Tărie, căzînd pe-o dîră lungă, de aur, dintre stele, s-au încheat la tine în două peruzele, domniță = propoziție subordonată completivă directă /11/.

13. al cărei zîmbet mă tulbură = propoziție subordonată atributivă /12/.

14. și-ngheață = propoziție subordonată atributivă /12/, coordonată copulativ cu propoziția 13, prin și.

II. cîte = adjectiv provenit din pronume interogativ, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, atribut.

senine = adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, gradul de comparație pozitiv, atribut.

limpezi = adjectiv propriu-zis, cu o terminație (două forme flexionare), genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, gradul de compa-

rație pozitiv, complement circumstanțial de mod. De fapt, acest adjectiv are o dublă subordonare, atât față de verbul *să răsără*, cât și față de substantivul *icoanele* „imaginile”, cu care se acordă, după cum se observă, în gen, număr și caz. Sintactic, el se încadrează în categoria ce a fost numită „dublu determinant”, fiind atât complement circumstanțial de mod, cât și atribut.

ce = adjectiv provenit din pronume interogativ, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, atribut.

ce = adjectiv provenit din pronume interogativ, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ, atribut.

uimita = adjectiv provenit din participiul verbului *a uimi*, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, gradul de comparație pozitiv, articulat cu articolul hotărât *-a* (deoarece precede substantivul determinat, *minune*), atribut. În contextul de față are sensul „uimitoare”.

ce = adjectiv provenit din pronume interogativ, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, atribut.

ciudate = adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, gradul de comparație pozitiv, atribut.

încete = adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, gradul de comparație pozitiv, atribut.

asemenea = adjectiv invariabil, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, atribut.

noastră = adjectiv posesiv (provenit din pronume posesiv), genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, atribut.

ce = adjectiv provenit din pronume interogativ, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, atribut.

rămase = adjectiv provenit din participiul verbului *a rămîne*, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, atribut.

lungă = adjectiv propriu-zis, cu două terminații (trei forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, gradul de comparație pozitiv, atribut.

două = adjectiv provenit din numeral, genul feminin, cazul acuzativ, atribut.

III. La Tudor Arghezi se întâlnește o extraordinar de bogată sinonimie pentru verbul *a crea*. În textul de față, acest sens îl au verbele *a se ivi*, *a răsări*, *a se săvîrși*, *a se închea*. De asemenea, sensul „creare” îl are și derivatul substantival *zămislire* (în text, forma de plural *zămisliri*) din versul : „Prin ce minuni ciudate și zămisliri încete...”

IV. În versurile :

„În pleoape, ca petala de floare de gutui,

E un zmarald și nu e, e de safir și nu-i”

există o comparație : „pleoape, ca petala de floare de gutui” și două me-

tafore : *zmarald* și *safir*, ambele pentru „lumina ochiului“ E semnificativ faptul că poetul a metaforizat, prin substantive denumind pietre prețioase, una dintre cele mai desăvârșite „minuni“, creații ale naturii : *ochiul*.

Observație : Pronumele relativ *ce* este invariabil (nu se schimbă după număr, gen sau caz). Invariabil rămâne și când are funcție adjectivală. Dacă totuși îl analizăm precizându-i genul, numărul și cazul, o facem pentru că aceste categorii se deduc din context și nu din forma adjectivală a pronumelui respectiv.

S-a întâmplat să port cîndva făclia
din vale-n deal, din noapte-n zi,
pe drumuri ce mereu vor fi,
călăuzindu-vă pînă la pragul
unde-n azur domnește măreția.
S-a întâmplat să cînt prin vreme pămîntească
tot ce-i înalt, tot ce-i frumos,
tot ce ieși ca din tiparnița cerească :
porunci și pravili, noime, legi,
visuri ce ți se dau și nu le-alegi,
căi de ursită, ținte ce se-adulmecă de-abia
la vîrste, cum se face-a mea,
zbor de-mplinire, ultime-nălțări,
prin cari pămîntului îi scapi subț zări.

De ce tăceți, voi tineri cîntăreți ?
Uitarăți cîntecul ce-l cere firea ?
Sau așteptați
ca inima, ce are dreptul la odihnă,
să cînte-n locul vostru și iubirea ?

(Blaga, P, p. 225)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se comenteze modul de organizare a lexicului din text în funcție de categoriile semantice cunoscute (sinonimie, antonimie etc.).

III. Să se analizeze, sintactic și morfologic, attributele din text.

I. 1. S-a întîmplat = propoziție principală.

2. să port cîndva făclia din vale-n deal, din noapte-n zi, pe drumuri, călăuzindu-vă pînă la pragul = propoziție subordonată subiectivă /1/.

3. ce mereu vor fi = propoziție subordonată atributivă /2/.

4. unde-n azur domnește măreția = propoziție subordonată atributivă /2/.

5. S-a întâmplat = propoziție principală.
6. să cînt prin vreme pămîntească tot... tot... tot... porunci și pravili, noime, legi, visuri, căi de ursită, ținte, zbor de-mpplinire, ultime-nălțări = propoziție subordonată subiectivă /5/.
7. ce-i înalt = propoziție subordonată atributivă /6/.
8. ce-i frumos = propoziție subordonată atributivă /6/.
9. ce ieși ca din tiparnița cerească = propoziție subordonată atributivă /6/.
10. ce ți se dau = propoziție subordonată atributivă /6/.
11. și nu le-alegi = propoziție subordonată atributivă /6/, coordonată adversativ (*și* = *dar*) cu propoziția 10.
12. ce se-adulmecă de-abia la vîrste = propoziție subordonată atributivă /6/.
13. cum se face-a mea = propoziție subordonată atributivă /12/.
14. prin cari pămîntului îi scapi sub zări = propoziție subordonată atributivă /6/.
15. De ce tăceți, voi tineri cîntăreți ? = propoziție principală.
16. Uitarăți cîntecul = propoziție principală.
17. ce-l cere firea = propoziție subordonată atributivă /16/.
18. Sau așteptați = propoziție principală, coordonată disjunctiv, prin *sau*, cu propoziția 16.
19. ca inima să cînte-n locul vostru și iubirea = propoziție subordonată completivă directă /18/.
20. ce are dreptul la odihnă = propoziție subordonată atributivă /19/.

II. Lexicul textului se organizează, la nivel denotativ (al sensului propriu), în foarte interesante serii. Reține atenția, în primul rînd, existența *antonimelor*: *vale* — *deal*, *noapte* — *zi*, ca determinări spațiale și temporale ale gestului poetului. Opoziția dintre durata terestră limitată și nemărginirea, infinitul cosmosului este sugerată de seria antonimică a adjectivelor prezente în sintagmele: vreme pămîntească — tiparniță cerească. În ultima parte a textului, ne întîmpină iarăși o antonimie, dar realizată sintagmatic, nu propriu-zis lexical, între adjectivul *tineri* și propoziția atributivă *ce are dreptul la odihnă*, cu sensul „bătrîn”. De data aceasta, relația de antonimie atinge și nivelul metaforic al textului poetic.

Remarcăm, de asemenea, bogate serii sinonimice (realizate, de obicei, prin sinonimie parțială și, uneori, metaforică). Una dintre ele e constituită din patru substantive care formează și o enumerare (sporind astfel, prin legătura foarte strînsă dintre termenii seriei, încărcătura lor expresivă), în versul: *porunci și pravili, noime, legi*. În relație de sinonimie se află și substantivele *drumuri* (ce mereu vor fi) și *căi* (de ursită), determinările celor două substantive — date de noi în paranteze — accentuînd ideea de continuitate pe care o conțin substantivele. În sfîrșit, mai putem considera că, la nivel metaforic, relații de sinonimie se stabilesc și între substantivele *azur* — *zare*, *visuri* — *ținte*, *măreție* — *împlinire* — *înălțare*.

Pe un plan mai general, antonimia este realizabilă la scara întregului text, ea corelînd prima parte (versurile 1—14) și pe cea de-a doua (versurile 15—19), *cîntecul* poetului și *tăcerea* tinerilor confrăți.

III. *pămîntească* = adjectiv propriu-zis, cu două terminații (trei forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, atribut adjectival.

cerească = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații (trei forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ.

(*de*) *ursită* = atribut substantival în acuzativ, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția *de*.

(*de*-)*implinire* = atribut substantival în acuzativ, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția *de*.

ultime = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ (apozitia *înălțări* fiind în același caz ca și termenul determinat : *tot*) ; atributul *ultime* se acordă cu substantivul pe care îl determină în gen, număr și caz).

porunci, pravili, noime, legi, visuri, căi, ținte, zbor, înălțări = atribut apozitional, exprimat prin substantive comune, la numărul plural (cu excepția substantivului la singular, *zbor*), cazul acuzativ (apozitia acordându-se cu termenul determinat), nearticulate.

tineri = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații (patru forme flexionare), genul masculin, numărul plural, cazul vocativ, gradul de comparație pozitiv.

Observații: În fraza care începe cu propoziția 5 (*S-a întâmplat să cînt...*) ridică dificultăți de interpretare complementul direct *tot*, exprimat prin pronume nehotărît. Întrebarea e dacă există, în ciuda repetiției *tot... tot... tot*, un singur complement sau sînt trei componente directe. Faptul că de fiecare dată pronumele complement are alt determinant (*ce-i înalt, ce-i frumos, ce-i ieșit ca din tiparnița cerească*), deci conținutul semantic al lui *tot* diferă în cele trei situații, ne determină să considerăm că e vorba de existența a trei componente directe. Pentru că ultima atributivă nu pare a întregi, singură, înțelesul pronumelui respectiv, urmează o serie de substantive, cu rol de apozitie dezvoltată (vezi analiza atributelor, la punctul III). Se pare că această apozitie dezvoltată se referă în egală măsură și la propoziția atributivă *ce ieși ca din tiparnița cerească*, punctuația (existență semnelui [:] după atributivă) dînd posibilitatea unei asemenea interpretări.

Nu-l crede. E destul ca să privești
În suflet, unde sînt urme de cîini,
Cărări pustii, morminte vechi, și spini.
Vrei să vorbești, dar vorbele-s pustii.
Ai vrea să plîngi, dar nu-i nevoie, știi.

Groparul care a trecut pe drum,
 Și care e nebun de tot (spun unii)
 Pentru că joacă seara-n preajma lunii,
 Și-a rezemat lopata de-un mormînt,
 Și-acum
 Încearcă să-și pășească umbra, care
 I-o leagă luna de picioare.

(Philippide, VV, p. 59—60)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, morfologic și sintactic, substantivele textului.

III. Ce figuri de stil conțin versurile 2 și 3 ale textului?

IV. Despărțirea cuvintelor în silabe.

I. 1. Nu-l crede = propoziție principală independentă.

2. E destul = propoziție principală.

3. ca să privești în suflet = propoziție subordonată subiectivă /2/.

4. unde sînt urme de cîini, cărări pustii, morminte vechi și spini = propoziție subordonată atributivă /3/.

5. Vrei = propoziție principală.

6. să vorbești = propoziție subordonată completivă directă /5/.

7. dar vorbele-s pustii = propoziție principală, coordonată adversativ, prin *dar*, cu propoziția 5.

8. Ai vrea = propoziție principală.

9. să plîngi = propoziție subordonată completivă directă /8/.

10. dar nu-i nevoie = propoziție principală, coordonată adversativ, prin *dar*, cu propoziția 8.

11. știi = propoziție principală independentă.

12. Groparul... și-a rezemat lopata de-un mormînt = propoziție principală.

13. care a trecut pe drum = propoziție subordonată atributivă /12/.

14. și care e nebun de tot = propoziție subordonată atributivă /12/, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 13.

15. spun unii = propoziție principală incidentă.

16. pentru că joacă seara-n preajma lunii = propoziție subordonată circumstanțială cauzală /14/.

17. și-acum încearcă = propoziție principală, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 12.

18. să-și pășească umbra = propoziție subordonată completivă directă /17/.

19. care i-o leagă luna de picioare = propoziție subordonată atributivă /18/.

II. *în suflet* = substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția *în*, complement circumstanțial de loc.

urme = substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat, subiect.

de cîini = substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția *de*, atribut.

cărări = substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat, subiect.

morminte = substantiv comun, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat, subiect.

spini = substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat, subiect. Substantivele *urme*, *cărări*, *morminte* și *spini* sînt termenii componenți ai unui subiect multiplu.

vorbele = substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît *-le*, subiect.

groparul = substantiv comun, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articol hotărît *-l*, subiect.

pe drum = substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția *pe*, complement circumstanțial de loc.

(-n preajma) lunii = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît *-i*, precedat de locuțiunea prepozițională *în preajma*, complement circumstanțial de loc.

lopata = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît *-a*, complement direct.

de-un mormînt = substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul nehotărît *un*, precedat de prepoziția *de*, complement indirect.

umbra = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît *-a*, complement direct.

luna = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît *-a*, subiect.

de picioare = substantiv comun, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția *de*, complement indirect.

III. În versurile :

„În suflet, unde sînt urme de cîini,

Cărări pustii, morminte vechi și spini“

se află metaforele : *urme* (de cîini), *cărări*, *morminte*, *spini* și epitetele : *pustii* și *vechi*.

IV. Cînd un cuvînt nu se termină de scris într-un rînd, se trec în rîndul următor numai silabe întregi, ceea ce înseamnă că atît în secvența de la finele rîndului, cît și în cea de la începutul rîndului următor trebuie să existe vocale.

Regulile de despărțire a cuvintelor în silabe privesc, în general, comportarea și distribuția consoanelor aflate între vocale, distribuția diftongilor (triftongilor) și a vocalelor în hiat.

Cuvintele se despart în silabe după următoarele reguli :

a) O consoană aflată între vocale formează silabă cu vocala următoare ei : *ma-să*, *ta-tă*, *te-le-vi-zor* ;

b) Două consoane aflate între vocale formează silabe atât cu vocala anterioară (prima dintre cele două consoane), cât și cu vocala următoare (a doua consoană) : *ac-tiv*, *car-ne*, *man-ta*. Excepția de la această regulă privește grupurile formate din consoanele : *b, c, d, g, p, t, v, f+l* sau *r*, când ambele consoane trec în silaba următoare : *ta-blă*, *a-cru*, *ne-gru*, *va-tră*, *ci-fră* etc.

c) Când între vocale se află trei sau mai multe consoane, prima consoană formează silabă cu vocala anterioară, iar celelalte cu vocala următoare : *as-tru*, *con-tra*, *con-stru-i*. Grupurile triconsonantice : *lpt*, *mpt*, *nct*, *nct*, *rct*, *rtf* se despart între a doua și a treia consoană : *sculp-tor*, *somp-tu-os*, *punc-ta*, *func-ți-e*, *arc-tic*, *jert-fă*.

d) Două vocale succesive, când nu formează diftong, se despart în silabe diferite : *ce-re-a-le*, *co-o-pe-ra-ți-e*, *a-le-e* ;

e) Când cuvântul de despărțit în silabe este derivat sau compus, se ține seama, în segmentare, de componentele lui. Astfel, se despart ignorând regulile anterioare, derivatele cu prefixe : *an-or-ga-nic*, *in-e-gal*, *ne-sta-bil*, *sub-li-ni-a* (nu : *a-nor-ga-nic*, *i-ne-gal*, *nes-ta-bil*, *su-bli-ni-a*). Unele derivate cu sufixe se despart ținând seama de secvența fonetică din care e format sufixul : *sa-vant-lîc*, *oîrst-nic*. Întotdeauna, se despart între ele elementele componente ale cuvintelor compuse : *unt-de-lemn*, *ast-fel*, *port-a-vi-on*.

Se hotărî / să-l întrebe totuși despre loc și își spuse / că dacă și acum va glumi — și gîndind astfel Bălosu simți deodată că îl urăște pe acest om și că îi dorește să-l vadă venind la el la poartă să se roage, iar el, Tudor Bălosu, să se uite surd, disprețuitor, în aer, așa cum se uita de astă dată Moromete — dacă deci nici acum Moromete nu va sta cinstit de vorbă, niciodată nu-i va mai da el cel dintîi bună ziua, așa cum se întîmplase pînă azi și niciodată n-o să-i mai treacă cu vederea glumele lui timpite și felul lui de a fi care totdeauna l-au zgîndărit.

(Preda, M 1, p. 163)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, predicatele textului.

III. Să se arate, cu exemple, ce tipuri de predicate cer propoziție subiectivă.

I. 1. Se hotărî = propoziție principală.

2. să-l întrebe totuși despre loc = propoziție subordonată complexivă indirectă /1/.

3. și își spuse = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 1.

4. că niciodată nu-i va mai da el cel dintii bună ziua = propoziție subordonată completivă directă /3/.

5. dacă și acuma va glumi = propoziție subordonată circumstanțială condițională /4/.

6. și gîndind astfel Bălosu simți deodată = propoziție principală incidentă.

7. că îl urăște pe acest om = propoziție subordonată completivă directă /6/.

8. și că îi dorește = propoziție subordonată completivă directă /6/, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 7.

9. să-l vadă venind la el la poartă = propoziție subordonată completivă directă /8/.

10. să se roage = propoziție subordonată circumstanțială finală /9/.

11. iar el, Tudor Bălosu să se uite surd, disprețuitor, în aer = propoziție subordonată completivă directă /8/, coordonată adversativ, prin iar, cu propoziția 9.

12. așa cum se uita de astă dată Moromete = propoziție subordonată circumstanțială modală /11/.

13. dacă deci nici acum Moromete nu va sta cîstit de vorbă = propoziție subordonată circumstanțială condițională /4/.

14. așa cum se întîmplase pînă azi = propoziție subordonată circumstanțială modală /13/.

15. și niciodată n-o să-i mai treacă cu vederea glumele lui tîmpite și felul lui de a fi = propoziție subordonată completivă directă /3/, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 4.

16. care totdeauna l-au zgîndărit = propoziție subordonată atributivă /15/.

II. se hotări = predicat verbal, exprimat prin verb, tranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular.

să întrebe = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea I, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.

își spuse = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea a III-a, diateza reflexivă (este vorba, de fapt, de un verb la diateza activă însoțit doar de pronume reflexiv în dativ, și nu de un reflexiv propriu-zis), modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular.

va glumi = predicat verbal, exprimat prin verb intransitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul viitor, persoana a III-a, numărul singular.

simți = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular.

urăște = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.

dorește = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.

să vadă = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea a II-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.

să se roage = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea I, diateza reflexivă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.

să se uite = predicat verbal, exprimat prin verb intransitiv, conjugarea I, diateza reflexivă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.

se uita = predicat verbal, exprimat prin verb intransitiv, conjugarea I, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular.

nu va sta de vorbă = predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală, intransitivă (verbul fiind la diateza activă, conjugarea I), modul indicativ, timpul viitor, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă.

nu va da bună ziua = predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală, intransitivă (verbul fiind la diateza activă, conjugarea I), modul indicativ, timpul viitor, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă.

se întâmplase = predicat verbal, exprimat prin verb, conjugarea I, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul mai mult ca perfectul, persoana a III-a (verbul este, de fapt, unipersonal).

n-o să treacă cu vederea = predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală tranzitivă (verbul fiind la diateza activă, conjugarea a III-a), modul indicativ, timpul viitor (formă populară, realizată pe baza conjunctivului), persoana a III-a, numărul singular, formă negativă.

au zgîndărit = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul plural.

III. Propoziția subiectivă îndeplinește, în frază, funcția de subiect al unei propoziții regente. Subiectiva îndeplinește această funcție atunci când predicatul regentei este exprimat prin :

1. Verbe unipersonale prin formă și impersonale prin conținut : *Se cuvine să te porți frumos. Întotdeauna, verbul a trebui cere o propoziție subiectivă, chiar atunci când, aparent, el are subiect. Într-o frază ca : „Mama trebuie să sosească din clipă-n clipă”, propoziția principală (și regentă) este constituită de verbul trebuie, iar sintagma alcătuită din : Mama ... să sosească din clipă-n clipă este propoziție subiectivă.*

2. Forme impersonale ale unor verbe personale : *Ne doare că ți s-a întâmplat o nenorocire.*

3. Expresii unipersonale prin formă și impersonale prin conținut : *E bine că te gîndești la viitor.*

4. Adverbe predicative : *Poate că trenul va sosi la timp. Firește că vei deveni un bun specialist. Trebuie remarcat faptul că, dacă între ad-*

verbul predicativ și propoziția care urmează, nu există element relațional (conjunțiile *să* ori *că*, de obicei), adverbul nu mai îndeplinește funcția de predicat, ci rămâne o parte de propoziție (uneori un cuvânt incident, fără funcție sintactică), iar propoziția care urmează nu mai este subiectivă. Ex.: Poate trenul va sosi la timp = o singură propoziție.

5. Verbe personale (la un mod predicativ), cărora le lipsește subiectul, acesta fiind exprimat printr-o propoziție: *Ce naște din pisică șoareci mănîncă*. Principala regentă este *șoareci mănîncă*, iar *Ce naște din pisică* este propoziție subiectivă. Acest tip de subiectivă se introduce numai prin pronume și adjective pronominale.

Ruxandra era îmbrăcată într-un costum-salopetă bleu și își strînsese părul sub o beretă marinărească, iar Tudor Cernat simțise iar mirosul de alge marine, al trupului ei tînăr, și rămăsese uimit să vadă cum împungeau, adolescent, sînii ei bluza albastră, și într-o secundă făcu constatarea că el nu-și amintea sînii ei, nebunia dezlănțuită a nopții care îl subjugase în patul ei din modesta garsonieră bucureșteană îi răpise această bucurie, și avu impresia că lingă el se află altă femeie, din nou o femeie necunoscută, mai tînără decît atunci cînd o sărutase el și mai fermecătoare decît atunci cînd trupul ei tînăr se lăsase îmbrățișat, cu furie, de el, și cînd Ruxandra întoarse, spre el, privirile ei verzi, el întîlni, iarăși, alți ochi, și își simți inima zvîcnind în piept, așa cum zvîcnise atunci cînd ea aștepta ca fulgii roditori să se topească pe fruntea ei fierbinte.

(Săraru, C, p. 293)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, complementele necircumstanțiale ale textului.

III. Să se scoată cuvintele derivate și compuse din text și să se arate modul de formare a acestora.

I. 1. Ruxandra era îmbrăcată într-un costum-salopetă bleu = propoziție principală.

2. și își strînsese părul sub o beretă marinărească = propoziție principală, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 1.

3. iar Tudor Cernat simțise iar mirosul de alge marine al trupului ei tînăr = propoziție principală, coordonată copulativ (în acest context, iar = *și*!) cu propoziția 2.

4. și rămăsese uimit = propoziție principală, coordonată copulativ, prin *și*, cu propoziția 3.

5. să vadă = propoziție subordonată completivă indirectă /4/.

6. cum împungeau, adolescent, sînii ei, bluza albastră = propoziție subordonată completivă directă /5/.

7. și, într-o secundă, făcu constatarea = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 4.

8. că el nu-și amintea sînii ei = propoziție subordonată atributivă /7/.

9. nebunia dezlănțuită a nopții îi răpise această bucurie = propoziție principală (formal, pentru că după sens e cauzală!).

10. care îl subjugase în patul ei din modesta garsonieră bucureșteană = propoziție subordonată atributivă /9/.

11. și avu impresia = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 7.

12. că lîngă el se află o altă femeie, din nou o femeie necunoscută, mai tinărară decît atunci și mai fermecătoare decît atunci = propoziție subordonată atributivă /11/.

13. cînd o sărutase el = propoziție subordonată circumstanțială temporală /12/.

14. cînd trupul ei se lăsase îmbrățișat, cu furie, de el = propoziție subordonată circumstanțială temporală /12/.

15. și el întîlni, iarăși, alți ochi = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 11.

16. cînd Ruxandra întoarse spre el privirile ei verzi = propoziție subordonată circumstanțială temporală /15/.

17. și își simți inima zvîcnind în piept = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 15.

18. așa cum zvîcnise atunci = propoziție subordonată circumstanțială modală /17/.

19. cînd ea aștepta = propoziție subordonată circumstanțială temporală /18/.

20. ca fulgii roditori să se topească pe fruntea ei fierbinte = propoziție subordonată completivă directă /19/.

II. părul = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît -l.

mirosul = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît -l.

bluza = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît -a.

sînii = complement direct exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît -i.

îl = complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular. cazul acuzativ, formă conjunctă.

îi = complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul dativ, formă conjunctă. Deoarece formele conjuncte de dativ sînt aceleași pentru masculin și feminin, la persoana a III-a singular a pronumelui personal, criteriul de

precizare a genului este referirea la substantivul pe care îl înlocuiește acest pronume (în contextul de față — substantivul propriu *Tudor Cernat*).

bucurie = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat.

o = complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, formă conjunctă.

(de) el = complement de agent, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, formă accentuată, precedat de prepoziția *de*.

privirile = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît *-le*.

ochi = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat.

inima = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît *-a*.

III. Cuvintele derivate și compuse din textul de față sînt următoarele :

costum-salopetă, compus din substantivele *costum* și *salopetă*, prin alăturare.

marinărească, derivat din substantivul *marinar* + sufixul adjectival *-esc* (feminin *-ească*).

miros, derivat regresiv din verbul *a mirosi*.

adolescent, (aici adverb) format prin schimbarea valorii gramaticale, din adjectivul *adolescent* (în dicționar există doar substantivul *adolescent*, *-ă*).

constatare, derivat cu sufixul *-re*, din verbul *a constata*. Sufixul *-re* este specific formării așa-numitului infinitiv lung (cu valoare substantivă), de la infinitivul obișnuit al verbelor.

a (-și) aminti, derivat din adverbul *aminte* + sufixul verbal *-i*.

nebunie, derivat din adjectivul *nebun* + sufixul substantival *-ie*.

dezlănțui, derivat din substantivul *lanț*, cu prefixul *dez-* și cu sufixul verbal *-ui*.

a subjugă, (în dicționar, din fr. *subjuguer*), dar analizabil și din *sub-* + *jug* + *-a*.

bucureșteană, derivat din substantivul propriu *București* + sufixul adjectival *-ean* (feminin *-eană*).

bucurie, derivat din verbul *bucura* + sufixul substantival *-ie*.

necunoscută, derivat din adjectivul *cunoscut*, cu prefixul negativ *ne-* (în text, forma de feminin).

fermecătoare, derivat din verbul *a fermeca* + sufixul adjectival *-ător* (feminin *-ătoare*).

îmbrățișa, derivat din adverbul *brățiș*, cu prefixul *îm-* și sufixul verbal *-a*.

privire, derivat din verbul *a privi* + sufixul substantival *-re* iarăși, compus din *iară* + *și*.

ca să, conjuncție compusă, din *ca* + *să*.

roditor, derivat din verbul *a rodi* + sufixul adjectival *-tor*.

Fusesse o vară secetoasă, altfel nimerită pentru zidărit și Năiță se bucura văzînd cum se cocea tencuiala sub soarele de foc, și duminica se scula de cu noapte, ca în orice zi de lucru, și pleca, cu muierea după el să dea ocol pe la cele trei temelii. Graba îl făcuse să lase peste tot locurile vraiste, o neorînduială ca după un potop stăpînea aceste poieni unde el zidise temeliile, piatră spartă și înșirată, lemne rămase de la tocurele ușilor de la beci, varul înșirat și tencuiala arseseră iarba, pămîntul scos din locul temeliilor și al beciurilor stătea mușuroi ca pe marginea unor tranșee săpate pe apucate, în tot era ceva de război, dar Năiță nu vedea nimic din harababura asta, pentru el, ca și pentru femeia aceea a lui, mică și pistruiată și cu o față chinuită de muncă fără preget și de făcut copii unul după altul, încît nu mai ținea minte de cînd nu mai dormise ea o noapte întreagă, aceasta petrecîndu-se cîndva în copilăria ei, care se sfîrșise brusc la mai puțin de șaisprezece ani, pentru el și pentru muierea lui, care se apleca în neștire și ridica de pe jos, fără nici un rost, cîte-o piatră sau cîte-o așchie, aruncîndu-le mai încolo, pentru ei amîndoi nu rămîneau în picioare decît cele trei temelii, pe care ei și înălțaseră cu puterea minții lor trei case și le vedeau pe toate trei gata acoperite și cu scară de piatră dinainte.

(Săraru, NT, p. 165—166)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze sintactic și morfologic attributele substantivale din text.

III. Să se precizeze funcțiile sintactice ale adverbilor și ale locuțiunilor adverbiale din text.

I. 1. Fusesse o vară secetoasă, altfel nimerită pentru zidărit = propoziție principală.

2. și Năiță se bucura văzînd = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 1.

3. cum se cocea tencuiala sub soarele de foc = propoziție subordonată completivă directă /2/.

4. și duminica se scula de cu noapte, ca în orice zi de lucru = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 2.

5. și pleca cu muierea după el = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 4.

6. să dea ocol pe la cele trei temelii = propoziție subordonată circumstanțială finală /5/.

7. Graba îl făcuse = propoziție principală.

8. să lase peste tot locurile vraiste = propoziție subordonată completivă directă /7/.

9. o neorînduială ca după un potop stăpînea aceste poieni, piatră spartă și înșirată, lemne rămase de la tocurele ușilor de la beci = propoziție principală, coordonată juxtapusă propoziției 7.

10. unde el zidise temelile = propoziție subordonată atributivă /9/.
11. varul înșirat și tencuiala arseseră iarba = propoziție principală, coordonată juxtafusă propoziției 9.
12. pământul scos din locul temelilor și al beciurilor stătea mușuroi ca pe marginea unor tranșee săpate pe apucate = propoziție principală, coordonată juxtafusă propoziției 11.
13. în tot era ceva de război = propoziție principală, coordonată juxtafusă propoziției 12.
14. dar Năiță nu vedea nimic din harababura asta = propoziție principală, coordonată adversativ, prin *dar*, cu propoziția 13.
15. pentru el, ca și pentru femeia aceea a lui, mică și pistruiată și cu o față chinată de muncă fără preget și de făcut copii unul după altul, pentru el și pentru muierea lui, pentru ei amândoi nu rămîneau în picioare decît cele trei temelii = propoziție principală, coordonată juxtafusă propoziției 14.
16. încît nu mai ținea minte = propoziție subordonată circumstanțială consecutivă /15/.
17. de cînd nu mai dormise ea o noapte întreagă, aceasta petrecîndu-se cîndva în copilăria ei = propoziție subordonată completivă directă /16/.
18. care se sfîrșise brusc la mai puțin de șaisprezece ani = propoziție subordonată atributivă /17/.
19. care se apleca în neștire = propoziție subordonată atributivă /15/.
20. și ridica de pe jos, fără nici un rost, cîte-o piatră sau cîte-o așchie, aruncîndu-le mai încolo = propoziție subordonată atributivă /15/, coordonată copulativă, prin *și*, cu propoziția 19.
21. pe care ei și înălțaseră cu puterea minții lor trei case = propoziție subordonată atributivă /15/.
22. și le vedeau pe toate trei gata acoperite și cu scară de piatră dinainte = propoziție principală.

II. de foc = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ precedat de prepoziția *de*, nearticulat.

de lucru = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ precedat de prepoziția *de*, nearticulat. În sintagma *zi de lucru*, atributul analizat aici se apropie mult de locuțiunile adjectivale.

(*ca după*) **un potop** = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ cu prepoziție, articulat cu articolul nehotărît *un*.

piatră = atribut substantival apozitional, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, nearticulat.

lemne = atribut substantival apozitional, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat. Se poate considera că apozitia este formată din toată sintagma „piatră spartă

și înșirată, lemne rămase de la tocurile ușilor de la beci“, sintagmă care determină substantivul *neorînduială*.

ușilor = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, numărul plural, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît -lor.

de la beci = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ precedat de prepoziția *de la*, nearticulat.

temeliilor = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît -lor.

al beciurilor = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul plural, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît -lor și precedat de articolul genitival *al*.

unor tranșee = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul genitiv, articulat cu articolul nehotărît *unor*.

de război = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ precedat de prepoziția *de*, nearticulat.

minții = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît -i.

de piatră = atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ precedat de prepoziția *de*, nearticulat.

III. *duminica* = complement circumstanțial de timp.

de cu noapte = complement circumstanțial de timp (locuțiune adverbială).

vraște = complement circumstanțial de mod (adverb provenit din substantiv).

pe apucate = complement circumstanțial de mod (locuțiune adverbială).

cîndva = complement circumstanțial de timp.

de cînd = element relațional subordonator (introduce o completivă directă).

brusc = complement circumstanțial de mod.

mai puțin (de) = fără funcție sintactică.

în neștire = complement circumstanțial de mod (locuțiune adverbială).

(de pe) jos = complement circumstanțial de loc.

fără (nici un) rost = complement circumstanțial de mod (locuțiune adverbială).

mai încolo = complement circumstanțial de loc.

decît = nu are funcție sintactică (are valoare restrictivă).

și = fără funcție sintactică.

gata = complement circumstanțial de mod.

dinainte = atribut.

Deci după ce și ca elev și ca eliminat și ucenic de șofer la atelierul de reparații din Cîmpuleț te-ai zbatut să arăți că *puterea* omului e mai tare ca orice stat ce-l îngeunuche, după ce și cunoscîndu-l pe Calistrat ai trăit cu convingere o luptă care *atunci* se arăta fără sorti de izbîndă a doua zi și nici a șaptea zi, după ce ai făcut deci tot ce era posibil și în război ca omul să răzbată împotriva oricărei nedreptăți și să nu se lase strivit *de o societate* timpită care-l ține sub ea, după ce și după război cu carnea plină de cicatrice te-ai zbatut pentru ca oamenii să aibă o pîine la masă și lapte și ciorbă, dintr-o dată *te-ai dat la fund* în pădure ca un urs, dintr-o dată ți-au priit liniștea pădurii și ciripitul păsărelelor ce se bat pe griul ce le aruncai și liniștea căprioarelor și parcă dintr-o dată ai devenit un urs venit aici să se ascundă și să-și lingă rănila însîngerate și să aștepte iarna, ca să se retragă și mai tare și iată că ai și ajuns ce-ai vrut și ce ești, un mort.

(Popescu, VR, p. 360)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, morfologic și sintactic, cuvintele subliniate.

III. Predicatul nominal (pornind de la exemplele din text).

I. 1. Deci ... dintr-o dată te-ai dat la fund în pădure ca un urs = propoziție principală.

2. după ce și ca elev și ca eliminat și ucenic de șofer la atelierul de reparații din Cîmpuleț te-ai zbatut = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/.

3. să arăți = propoziție subordonată circumstanțială finală /2/.

4. că puterea omului e mai tare ca orice stat = propoziție subordonată completivă directă /3/.

5. ce-l îngeunuche = propoziție subordonată atributivă /4/.

6. după ce și cunoscîndu-l pe Calistrat ai trăit cu convingere o luptă = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/.

7. care atunci se arăta fără sorti de izbîndă a doua zi și nici a șaptea zi = propoziție subordonată atributivă /6/.

8. după ce ai făcut deci tot = propoziție circumstanțială temporală /1/.

9. ce era posibil și în război = propoziție subordonată atributivă /8/.

10. ca omul să răzbată împotriva oricărei nedreptăți = propoziție subordonată circumstanțială finală /8/.

11. și să nu se lase strivit de o societate timpită = propoziție subordonată circumstanțială finală /8/, coordonată copulativ cu propoziția 10, prin conjuncția și.

12. care-l ține sub ea = propoziție subordonată atributivă /11/.

13. după ce și după război cu carnea plină de cicatrice te-ai zbatut = propoziție subordonată circumstanțială temporală /1/.

14. pentru ca oamenii să aibă o pâine la masă și lapte și ciorbă = propoziție subordonată circumstanțială finală /13/.

15. dintr-o dată ți-au priit liniștea pădurii și ciripitul păsărelelor și liniștea câprioarelor = propoziție principală, coordonată juxtapusă propoziției 1.

16. ce se bat pe grîul = propoziție subordonată atributivă /15/.

17. ce le aruncai = propoziție subordonată atributivă /16/.

18. și parcă dintr-o dată ai devenit un urs venit aici = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 15.

19. să se ascundă = propoziție subordonată circumstanțială finală /18/.

20. și să-și lingă rănila însîngerate = propoziție circumstanțială finală, coordonată copulativ cu propoziția 19.

21. și să aștepte iarna = propoziție subordonată circumstanțială finală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 20.

22. ca să se retragă și mai tare = propoziție subordonată circumstanțială finală /21/.

23. și iată = propoziție principală, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 18.

24. că ai ajuns = propoziție subordonată completivă directă /23/.

25. ce-ai vrut = propoziție subordonată predicativă /24/.

26. și ce ești, un mort = propoziție subordonată predicativă /24/, coordonată copulativ, prin și, cu propoziția 25.

II. de reparații = substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția *de*, atribut substantival.

te-ai zbatut = verb intransitiv, diateza reflexivă, conjugarea a III-a, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a II-a, numărul singular, predicat verbal.

puterea = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît *-a*, subiect.

mai tare = adjectiv propriu-zis, cu o terminație (două forme flexionare), genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, gradul de comparație comparativ de superioritate, nume predicativ (împreună cu forma verbală *e* formează predicatul nominal al propoziției).

orice = adjectiv nehotărît (provenit din pronume nehotărît), acordat cu substantivul *stat*, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, atribut adjectival.

atunci = adverb de timp, complement circumstanțial de timp.

-l = pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, formă conjunctă, complement direct.

de o societate = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul nehotărît *o*, precedat de prepoziția *de*, complement de agent.

te-ai dat la fund = locuțiune verbală, formată pe baza verbului *a da*, formă reflexivă, conjugarea I, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a II-a, numărul singular, predicat verbal.

le = pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul plural, cazul dativ, formă conjunctă, complement indirect.

III. Predicatul nominal este acel tip de predicat care arată ce este, cum este sau cine este subiectul. Acest predicat este alcătuit dintr-un verb copulativ la un mod personal și unul sau mai multe nume predicative.

Cel mai frecvent întrebuințat ca verb copulativ este *a fi* :

Mihai *este elev* la școala generală.

Tu *ai fost prietenul* meu cel mai bun.

A fi are valoare predicativă, formînd singur predicatul verbal al unei propoziții, cînd are înțelesul de „a exista”, „a se afla”, „a trăi” :

Erau odată un împărat și o împărăteasă.

Aici *va fi* peste un an o mare hidrocentrală.

Cu valoare copulativă mai sînt întrebuințate și alte verbe, dintre care se pare că *a deveni* are cea mai pregnantă nuanță nepredicativă, părere susținută și de faptul că majoritatea verbelor copulative, într-un context dat, dobîndesc această valoare numai cînd își apropiază sensul de „a deveni”.

Maria *a devenit o muncitoare* fruntașă.

Mai au nuanțe sau valori copulative : *a ajunge*, *a se face*, *a ieși*, *a rămîne* :

Ea dorește să *ajungă înuțătoare*.

Fratele meu *s-a făcut strungar*.

Elevii harnici *nu rămîn corigenți*.

Petru n-a putut să *iasă inginer*.

Uneori, copula poate lipsi, prezent fiind doar numele predicativ, care trebuie să fie considerat predicat nominal :

Vorba multă, *sărăcia* omului.

Numele predicativ poate fi exprimat prin următoarele părți de vorbire :

a) Substantiv (în nominativ, genitiv și acuzativ) :

Dan *este student*.

Creionul acesta *a fost al Mariei*.

Casa *este de cărămidă*.

b) Pronume (în nominativ, genitiv și acuzativ) :

Toată viața *a rămas el însuși*.

Știu că tu *ai fost împotriva lui*.

Cartea aceasta *e de la mine*.

c) Adjectiv (la toate gradele de comparație) :

Puterea omului *e mai tare* ca orice stat ... (v. textul).

Ea *s-a făcut foarte frumoasă*.

d) Numeral :

Radu *este al doilea* din clasă.

e) Verb la infinitiv, la supin sau participiu :

În iulie, grîul *ajunge de secerat*.

Cerința *era de a rezolva* repede problema.

f) Adverb :

Prietenul tău *e altfel* de cum ai crezut.

Soluția problemei *era așa* cum am dat-o eu.

g) Interjecție :

E vai de pielea celor leneși !

TEXTE PROPUSE PENTRU ANALIZĂ

El le zise încă să-și aducă aminte de cruzimea vrăjmașului, care nu iartă niciodată pe cei biruiți, cu atât mai mult pre cei ce s-au revoltat, că nu este destul că au scuturat jugul robiei, că au înnoit vechile legături cu împăratul și că s-au pus supt ocrotirea Ardealului, dacă, printr-o faptă strălucită, ei nu vor căuta a întemeia această vrednică hotărîre; că a venit vremea de a se lupta puternic pentru libertate, iar mai cu seamă pentru cinstea legii, ca să dovedească turcilor că, de le-au călcat ei înainte patria, a fost numai din pricina neunirii lor; dar că acum, cînd toate popoarele vecine stau în bună înțelegere împreună, trebuie a dobîndi prin unire aceea ce au pierdut prin zavistie și împerecheri și a goni pe acești cruzi tirani dincolo de strîmtoarea lor (Dardanele); că toți vecinii și-au făcut datoria lor, cînd bătîndu-i, cînd gonindu-i din cele mai bune cetăți ale lor, astfel încît ei prăpădiră cea mai bună parte din acea mare armie ce Sinan dusesese în Ungaria.

(Bălcescu, OA II, p. 86)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se precizeze funcțiile sintactice ale formelor verbale nepersonale din text. Să se arate (cu exemple) ce funcții sintactice mai poate îndeplini în propoziție modul infinitiv.

III. Să se comenteze elementele de arhaicitate ale textului.

Pentru cel ce are a se conforma la o a doua citațiune a Tribunalului de Prahova, sau care vrea să-și tîrguiască lîna ori chereștea de la munte, înțeleg că nimic nu poate fi mai folositor, mai comod și chiar mai plăcut decît acea măiestrită șosea, care, din grădina de la capul Podului Mogoșoaiei, se-ntinde atîta pînă la bariera Ploieștilor și care-l duce drept ca glonțul, în trei-patru ore, fără piedică, fără turburare, în capitala județului de

spre munți. Dar pentru mine, călător cu gesturi nețărnumrite și setos de a cunoaște țara cu tănuitele-i comori, de a răsufila într-însa geamătul din urmă al trecutului ce se ascunde prin locuri uitate de civilizația modernă, mărturisesc că acea linie monotonă, ce-și destinde așternutul său grunțuros, de pietriș gălbui peste țarine și livezi, covârșind văile și scobind dealurile spre a nu se abate de la nivelul său drept și uniform, acea coardă nemlădiită și dizgrațioasă, întinsă fără gust pe d-asupra capricioasei naturi, îmi pare un ce anormal, nesuferit, puțin firesc și absurd, care despodobește natura, fără d-a face onoare imaginațiunii, bunului-gust și dreptului simț al omului.

(Odobescu, SI, p. 83)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se arate modul de formare a cuvintelor derivate din text.
- III. Să se analizeze, sintactic și morfologic, complementele circumstanțiale ale textului.

---

*Eu nu ți-aș dori vreodată să ajungi să ne cunoști,
Nici ca Dunărea să-nece spumegînd a tale oști.
După vremuri mulți veniră, începînd cu acel oaspe,
Ce din vechi se pomenește, cu Dariu al lui Istaspe,
Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vrîun pod,
De-au trecut cu spaima lumii și mulțime de norod ;
Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă
Au venit și-n țara noastră de-au cerut pămînt și apă —
Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimînt,
Cum veniră, se făcură toți o apă ș-un pămînt.*

(Eminescu, OA I, p. 147)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, fragmentele subliniate.
- III. Să se precizeze care sînt elementele de arhaicitate ale textului.
- IV. Să se precizeze ritmul, măsura și rima fragmentului de mai sus.

Atunci, deodată, tuturor mesenilor pe loc li s-a stricat cheful și au început a vorbi care ce știa și cum îi ducea capul ; unii spuneau că împăratul Roș, avînd inima haină, nu se mai satură de a vărsa sînge omenească ; alții spuneau că fata lui este o farmazoană cumplită, și că din pricina ei se fac atîtea jertfe, alții întăreau spusele celorlalți, zicînd că

chiar ea ar fi venit în chip de pasere de a bătut acum la fereastră, ca să nu lese și aici lumea în pace. Alții ziceau că, oricum ar fi, dar paserea aceasta nu-i lucru curat ; și că trebuie să fie un trimis de undeva, numai pentru a iscodi casele oamenilor.

(Creangă, PA, p. 106)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se arate, cu exemple, ce tipuri de subordonate pot introduce elementele relaționale *ce, cînd, dacă*.
- III. Funcțiile sintactice ale pronumelui.
- IV. Silaba.

— Draga tatii, iaca ce-mi tot spune mă-ta de tine : că n-o ascuți, că ești rea de gură și înărăvită și că nu este de chip să mai stai la casa mea ; de-aceea du-te și tu încotro te-a îndrepta Dumnezeu, ca să nu se mai facă atîta gilceavă la casa asta din pricina ta. Dar te sfătuiesc, ca un tată ce-ți sunt că, orișunde te-i duce, să fii supusă, blajină și harnică ; căci la casa mea tot ai dus-o cum ai dus-o : c-a mai fost și mila părintească la mijloc ! ... dar prin străini Dumnezeu știe peste ce soiu de sămîntă de oameni îi da ; și nu ți-or pute răbda cîte ți-am răbdat noi.

(Creangă, PA, p. 132)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se arate funcțiile sintactice ale substantivelor din text.
- III. Să se comenteze semnele de ortografie și de punctuație din text.
- IV. Să se analizeze, morfologic, formele verbale din text.

Se uită puțin pe una din cărți. Citi liniștit o pagină, apoi începu să se plimbe în lungul odăii, cu niște pași din ce în ce mai largi și mai apăsați. Obrajii lui, *galbeni* și fără pic de viață, se deschiseră, se luminară, se rumeniră puțin, dar așa de repede încît înțelesei că acea căldură, nu le era *firească*, ci, ca și cum l-ar fi dogorit un foc *străin* de sîngele lui, o gură de sobă încinsă, o izbire de soare în creștetul capului. Ochiul lui, stinși și adormiți în orbitele întunecoase de sub fruntea lată și albă, se deschiseră mari, aprinși, scînteietori și începură *a-i juca* în toate părțile. Buzele i se dezlipiră, tremurară, apoi îndrugară cîteva vorbe, pe care nu le auzii.

(Delavrancea, SA I, p. 91—92)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se arate felul articolelor din text și să se precizeze rolul lor.
- III. Să se dezvolte, prin subordonate corespunzătoare, părțile de propoziție subliniate în text.
- IV. Să se analizeze, morfologic, attributele adjectivale din text și să se precizeze prin ce părți de vorbire mai poate fi exprimat atributul.

Pierdut plîngea bătrînul și nu putea-nțelege
 Cum poate-un om cu milă să calce pe o floare,
 De ce o rup ca-n urmă s-o puie prin pahare,
 Și pentru ce o fată anume își alege
 O floare cum i-s ochii ca-n plete să și-o prindă ?
 Nu vede ea, în plete oricîte-ar fi să-și puie,
 Că de-i frumoasă floarea, ea mai frumoasă nu e
 Cînd stă și își zîmbește, privindu-se-n oglindă,
 Nu vede ea că toate au o viață-aparte,
 Și cînd pe lume poate să fie adorată
 Și fără flori frumoase, dacă-i frumoasă fată ?
 De ce să-și împrumute splendoarea unei moarte ?

(Anghel, P, p. 134)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Predicatul nominal.
- III. Să se analizeze, morfologic, subiectele exprimate ale propozițiilor din text. Să se precizeze prin ce părți de vorbire mai poate fi exprimat subiectul (cu exemple).

Dar el pe altă lume-i de cînd veniră zorii
 Și-a musafiri n-aude cum prevestește-o țarcă,
 Ci-i plin de veselie și-ntinerește parcă,
 Căci azi în zori de ziuă i-au înflorit bujorii.
 De săptămîni de zile i-așteaptă el să vie
 Și-acum în sfîrșit iată-i frumoși ca o minune ;
 S-aprinde preajma toată în jurul lor, de-ai spune
 C-au fost sădiți odată pe-un cîmp de bătălie,
 Și cînd i-ajunge vîntul, atunci ca niște cupe
 Ce-ar fi pline de sînge, încet locul și-l mută,
 S-ating unul pe altul, o margine-și sărută
 Și-apoi își reiau locul de teamă că s-or rupe.

(Anghel, P, p. 135—136)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, predicatul propozițiilor din text. Să se precizeze, cu exemple, ce alte modalități de exprimare a predicatului există în limba română.
- III. Să se scoată figurile de stil din text. Să se precizeze tipul de rimă al versurilor textului.

Ce adimenitor îi era zîmbetul, ce dulce supărarea, ce ușor curgeau vorbele de pe buzele ei, ce nesecat îi era sufletul ! Și totuși, abia acum își dădea seama că n-a vorbit niciodată deschis cu dînsa. Se deprinsese încetul cu încetul cu gîndul că are să-și petreacă toată viața în apropierea ei, că altfel nu este cu putință, și a și voit în nenumărate rînduri să i-o spună aceasta. *Era însă în tot felul ei de a fi ceva ce te stăpînea, încît nu puteai să-i spui decît ceea ce voia dînsa.* Te înțelegea de mai nainte și-ți răspundea fără de vorbe. Astfel el nu se mai îndoia că și dînsa voiește și totuși, acum simțea că nu e în stare să-i vorbească fără de încungiur : ar fi trebuit să fie la mijloc cineva care să-i vie într-ajutor și să deschidă vorba.

(Slavici, M, p. 118)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, morfologic și sintactic, fragmentul subliniat.
- III. Să se analizeze morfologic adjectivele textului. Să se precizeze, cu exemple, ce modalități de exprimare a superlativului există în limba română.
- IV. Să se arate funcțiile sintactice ale locuțiunilor din text.

Erau duse, pierdute pentru totdeauna gîndurile frumoase pe care și le făcuse despre viața fiicei sale, asupra căreia priviseră toți cu mirare ; auzea, parcă, gurile rele și vedea privirile disprețuitoare ale celor pizmătareți ; resimțea suferințele de tot felul care o așteptau pe nenorocita ei fiică ; era cu toate acestea împăcată și din ce în ce mai înfiptă în gîndul că altfel nu se putea, că așa trebuia să fie, ba adeseori era parcă mîndră de fiica ei, căci nu e nimic mai frumos decît ca femeia să se dea întreagă bărbatului pe care-l iubește și să iele asupra ei cu ochii închiși sarcina vieții grele.

Nu-i vorba, plîngea Maria, mereu plîngea, atît acasă, cînd se afla singură, cît și umblînd în treburile ei, cînd scăpa de privirile altora, plîngea și umbla răzleață prin lumea acum pustie, dar ea-și ștergea lacrămile și nu se plîngea, nu-și învinovăța fata și nu se minia, nici nu se turbura măcar, cînd trecătorii se uitau cu milă după dînsa ori vreun nesocotit o întreba unde-i este fata.

(Slavici, M, p. 227—228)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Atributul substantival.

III. Să se precizeze sinonimele cuvintelor : *fiică, a privi, disprețuitor, suferință, nenorocit, sarcină, mereu, pustiu, a se minia, greu* și să se dea exemple în propoziții cu aceste sinonime.

Destul de des, Pașadia spunea că pleacă pentru câteva zile la munte, dar care era acel tainic Horeb, de unde se întorcea cu puteri proaspete, nu știa, nici nu se întreba nimeni. Ar fi fost firesc să presupun că făptura oțelită care săptămîni întregi din douăzeci și patru de ore dormea cel mult două și nici acelea în pat, mergea să caute, în aerul balsamic al înălțimilor și în singurătatea lor adîncă pacea și odihna și mi-aș fi mărginit presupunerea la atît, dacă demult, fiind copil, n-aș fi auzit de la mătușa mea, de la o cocoană bătrînă, cam rubedenie cu Pașadia, că acesta avea, în răstimpuri, furii, „pandalii” groaznice, dar că, simțindu-le cînd îi vin, se-nchidea el singur înainte și sta ascuns pînă-i treceau.

(M. Caragiale, CCV, p. 144—145)

I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, complementele circumstanțiale de timp și de loc din text.

III. Arhaisme. Regionalisme. Locul lor în vocabularul limbii române și rolul lor în limbajul artistic.

Nenorocirea care a lovit-o — dacă pentru dînsa a însemnat nenorocire — a întîmpinat-o cu o *seninătate* aproape disprețuitoare, mergînd pînă la nesimțire sau . . . știu eu ce să mai zic ? — *tulburată* nu s-a arătat o singură *clipă*, o lacrimă, un suspin cît de ușor, un cît de slab semn de părere de rău măcar n-a *surprins* la dînsa nimeni, port cernit n-a îmbrăcat *niciodată*, viața ei n-a suferit nici o schimbare ; în duminica următoare aceleia în care soțul ei s-a dus și n-a mai venit, *am văzut-o* cu ochii mei, tot la masa de colo, singură, luîndu-și liniștită crenvirștii și berea, așa cum ai văzut-o și tu astăzi, pe cînd eu viața mi-o întorsesem pe dos, nu mai știam nici de casă, nici de masă, nici de *odihnă*, străduindu-mă să-l scot din pămînt, din iarbă verde pe Gogu Nicolau și asta nu fără jertfe, de sănătate chiar ; de vedeam doi vorbind mai pe șoptite *bănuiam* că e despre Gogu Nicolau și numele i-l auzeam fluturîndu-mi la urechi, noaptea mi se părea că-l zăresc trecînd în tramvai, ori în *trăsură*, ori pe jos, furișîndu-se pe lîngă ziduri sau uluci . . .

(M. Caragiale, CCV, p. 238)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
II. Să se precizeze funcțiile sintactice ale formelor pronominale din text.
III. Să se analizeze, morfologic și sintactic, cuvintele subliniate. Să se precizeze sinonimele acestor cuvinte și să se dea exemple, în propoziții, cu aceste sinonime.

Pe bancă, sub castanul din vie, te așează,
Străine, ce venit-ai priveliștea s-o vezi —
Florica e acolo, cu casă, parc, livezi,
Și peste drumul mare : zăvoiul. Înserează.

Cîmpia e albastră și-n zare norii ard.
Sclipește Rîul Doamnei înspre apus, o clipă . . .
Un taur muge ; puțul cu lanț și roată țipă ;
Și vrr ! . . . un zbor de vrăbii zbucnește dintr-un gard . . .

Te-aplecî mirat, străine, pe-amurg ca pe o ramă
Ce-ar străluci din umbra muzeului pustiu,
Și crezi, pornind aiurea, rănit de-un dor tîrziu,
Că ai cuprins Florica . . . Dar n-ai zărit, ia seamă,

Pe-albastra depărtare a luncii de demult,
Trecutul meu, ce arde sclipind în Rîul Doamnei —
N-ai auzit, deodată rupînd tăcerea toamnei,
Vrr ! timpu-n zbor, pe care cutremurat l-ascult.

(Pillat, P I, p. 125)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
II. Să se analizeze, morfologic și sintactic, substantivele în cazurile genitiv și acuzativ din text.
III. Adjectivul și epitetul — confluente și deosebiri (pornind de la exemplele din text).

Cearta se înăspri așa de rău, că Titu fu nevoit să renunțe la munca poetică și să asculte discuția din ce în ce mai aprinsă. Bătrînii dovedeau fetelor că *Aurel Ungureanu e o pușlama care-și pierde vremea făcînd curte Laurei, fără să-i treacă măcar prin minte s-o ia de nevastă*, și chiar de ar fi om de treabă și ar avea gînduri serioase, tot nu le-ar putea înfăptui decît peste vreo cinci ani, cînd va termina studiile, dacă le va

termina, și încă și atunci va pretinde ceva zestre, iar de nu-i vor putea da nimic, îi va întoarce spatele repede-repede.

(Rebreanu, I, p. 82—83)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, fragmentul subliniat.
- III. Să se scoată locuțiunile din text și să li se precizeze sensul prin sinonime.
- IV. Să se dea exemple, în propoziții, cu antonimele cuvintelor : *rău, serios, a termina, nimic, repede.*

El atrăsese atenția lui Boerescu să nu *piardă* vremea cu vorbe, și mai *bine*, printr-o consultare *limpede* și *sinceră*, să caute a afla nevoile și dorințele oamenilor, din care să vadă ce se poate satisface și ce nu, iar promisiunile să nu rămână vînt, ci să se transforme imediat în fapte. Prefectul n-a vrut, în ruptul capului, să renunțe la cuvîntarea lui; pe motiv că *pretutindenea* a ținut-o și a fost ascultată cu evlavie, o cuvîntare *inteligentă* (ca a lui, firește) fiind cea mai bună introducere pentru îndulcirea spiritelor și descoperirea *adevăratelor* stări.

(Rebreanu, R, p. 309)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, morfologic și sintactic, formele verbale din text.
- III. Să se precizeze antonimele cuvintelor subliniate și să se dea exemple, în propoziții, cu aceste antonime.
- IV. Să se precizeze funcțiile sintactice ale adverbilor și ale locuțiunilor adverbiale din text.

Ascultînd țîriitul stins al clopoțelului în depărtare, probabil în vreo sală din dos, Manaru se gîndi puțin uluit la îndîrjirea pe care, cu un moment mai înainte, i-o insuflase aceeași ușă deschisă și la pasul viteaz cu care intrase, fără să bată, fără să cheme, la siguranța cu care străbătuse camerele, de parcă ar fi mers la dînsul acasă, și la credința nestrămutată c-o va găsi în a treia odaie din dreapta, colțul dinspre stradă și curte, unde le știa de mult iatacul și unde *voința lui de puterea căreia nu se mai îndoise de vreme îndelungată*, îi poruncise din depărtare, prin uși și prin părăți, să-l aștepte.

(Mihăescu, G, p. 280)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se precizeze funcțiile sintactice ale adverbilor predicative (când sînt predicate și când nu sînt).
- III. Să se analizeze, sintactic și morfologic, fragmentul subliniat.

Copiii veniseră mai de dimineată ca de obicei, dar soarele de mult se ridicase deasupra Oltului, și Doinaru Gheorghe vedea aievea cum îmbracă tot riul în solzi de argint, în minunați solzi de argint, cît era de mare și de mișcător, de parcă ar fi început să se trezească din somnul morții balaurul sfîntului Gheorghe. Și îndată închipuirea îl îmbracă la rîndu-i în zalele patronului din calendar, îi puse în mînă o sulită cît raza aceea ce țîșnea din soare ca dintr-o baltă de foc în care-ai dat cu praștia și venea să-l împungă drept în ochi; îl punea apoi călare pe Corbul boieresc, al cărui bot de culoarea murii e tot o spumă cînd îi viri zăbala între dinți; și așa, *dichisit ca-n icoană, se vedea pornind din curtea școlii, pe drum la vale, spre riul ascuns între zăvoaiele depărtării.*

(Mihăescu, NF, p. 24)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, fragmentul subliniat.
- III. Verbele copulative și auxiliare.

Aicea fac popas călători din patru drumuri, pe lîngă țărani și răzășii care aduc la măcinat. Aicea se aleg veștile și prorociile. Și morarul cel bătrîn, moș Irimie, nici n-ascultă; ba se dă după covată și oprește hadaragul și teica atunci cînd întind mai lung gîturile unii din ascultători, ca s-audă mai bine pe cel ce grăiește; ba sloboade hădăragul ca să toace în teică și dă ocol pe după oaspeți ca să se suie la coș, să vadă cum merge malaiul la rișniță; ba, după ce-au tăcut vorbele, se duce și abate apa de la lăptoc, oprind toată huruiala morii. Are acest morar meșteșugurile lui și s-a deprins a se uita pieziș la oameni. Se zice că mai bine cunoști omul și-ți aduci aminte de obrazul lui, dacă-l pîndești dintr-o parte. Și chiar vorbește din cînd în cînd acest morar; dar mai cu samă cînd socoate el că trebuie. Se spune că atuncea cînd nu-i nimeni-nimeni în moara lui, și nu fișie nici vîntul prin stuful acoperișului și numai jarul de la vatra veche se fărîmă și clipește, vine acolo pe furiș cel pe care niciodată nu-l pomenim, și sfătuiește în șopot cu moș Irimie.

(Sadoveanu, O XIII, p. 828)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, ~~complementele~~ circumstanțiale de loc, de timp și de mod din text.
- III. Să se formeze familiile de cuvinte de la cuvintele ~~subliniate~~ în text.

Ți-o-ntorc pe dos și față și nu mă pot supune
 Să cred că floarea asta, ce-o țin, nu-i o minune.
 O-aseamă cu-o floare, dar seamănă cu-o stea.
 Când ai furat-o poate, din locul ei, cândva,
 Pe drum, la pogorîre, din ceruri, din zenit,
 Te-a furnicat cu haruri și ți s-a-ntipărit.
 Că mă smeresc să cuget e lucru de crezut.
 Dă-mi fiecare deget, din cinci, să ți-l sărut,
 Și ție, fată zveltă, care-nvîrtești în aer,
 Ca o sfîrlează, fûsul pe firul tors din caer,
 Și ție, străduitul cu palma grea și tare,
 Cu ele îmbrăcate, de fier, ca-n degetare.

(Arghezi, V, p. 232)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, ~~complementele~~ circumstanțiale ale textului.
- III. Să se definească metafora și ~~comparația~~ și să se dea exemple din text pentru cei doi tropi.
- IV. Să se comenteze primele trei versuri ale textului.

Rezervoriile de păcură au, fost încă o dată acoperite cu pensula înmuiată în vopseaua degradată periodic de curgerea vîntului, a ploilor și de stagnarea arșiței, armele și muniția timpului contradictoriu, care slăbește tot ce ajută și dizolvă ce a edificat, deopotrivă de biruitor și cînd creează și cînd a devastat, pasionat să ridice și învîrșunat să răstoarne. Indiferent la formele născocite de imaginația lui inifintă și de geniul lui de a complica un detaliu pînă la expresia capodoperei, dorită cît a căutat-o și disprețuită după ce o găsește și o intercalează ca o nouă celulă în moștenirea posibilităților mereu amplificate ale vieții, el nu putea să fie mai cruțător cu formele și aspectele datorite voinței, calculului și geniului unei omeniri lăsată la bunul-plac al răzvrătirilor de elemente. Un instrument rotund, cu două ace de compas mobil și douăsprezece creștături, crede că îl măsoară, pentru ca, orientat în haos cu un minutar ce-i bate la ureche, ucenicul lui Tacit să cuprindă faptele atîmuate de secunde

lui indiferente, între secole numerotate, unele de-a-ndaratele și altele înainte. Ca să se mai miște firul de oțel care motorizează mașinăria și pune ornicul în pas cu clipa și în alergare cu uraganul, trebuie o picătură de ulei.

(Arghezi, S 11, p. 206)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, complementele directe și indirecte exprimate prin substantive, din text.
- III. Să se arate modul de formare a cuvintelor derivate și compuse din text.

Cînd orice scut are
formă de inimă
nu-i de mirare
că-n noi înșine inima pare un scut.

Ce aperi în noi cu tăria
pietrei peste care am trecut,
inimă, tu, ca un scut ?
Aperi ce-n dosul tău este ?
Întîiul suflet al nostru,
Amarantul cu veșnică floare, copilăria ?

Aperi ce-n noi e poveste,
ce n-are nevoie de scut,
amintiri sîngerînde de ghimpi
și de roze de vremi de-nceput,
amăgirea supremă, ardori de pleromă,
dragostea albă cu mîndra-i aromă ?

(Blaga, P, p. 331—332)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, attributele din text.
- III. Ce este diateza ? Să se dea exemple de verbe la toate diatezele și să se formeze propoziții cu aceste verbe.
- IV. Ce este versul alb ?

Dar alteori, pornind să-l caut, iată,
O spaimă mă învăluie deodată
Și sînt silit de-un jurămint ciudat

Să-mi duc cu trudă visul pîn' la capăt.
 Cumplite gînduri amenințătoare !
 Mi-e frică să nu aflu cine știe
 Ce taină înspăimîntătoare !
 Cum pot să cred că e la fel ca mine
Ceva ce poate-a coborît din astre ?
 Ce chip să dau necunoscutului din mine ?
 Și-atunci mă zbat să scap din visul meu,
 Dar el nenduplecă m-aduce-n preajma
 Enigmei către care mă simt atras mereu,
 De care mă desparte mereu o spaimă nouă.

(Philippide, VV, p. 203)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze predicatele nominale ale textului (sintactic și morfologic).
 Să se dea exemple de alte verbe care pot fi copulative și să se construiască propoziții cu aceste verbe.
- III. Să se explice întrebuințarea semnelor de punctuație și de ortografie din text.

Dorința mea de a ieși cu viață din împrejurările în care fusesem aruncat de oarbă întâmplare, de a trăi măcar pînă la douăzeci de ani, avea multe tulpini. Una din ele, și nu cea mai plăpîndă, era curiozitatea de a vedea tocmai în aceste împrejurări grozave din vreme de război, cît mai mulți oameni, de a fi de față și de a participa la cît mai multe fapte, de a-mi plimba ochii pe deasupra a cît mai multor priveliști, de a călca cu picioarele mele cît mai mult pămînt și de a ajunge acolo unde nu aș fi izbutit, cu șubredul meu înveliș de țărîină, măcar cu închipuirea, căreia nimeni și nimic nu-i putea reteza marile ei aripi. Aș fi lepădat, fără nici o părere de rău, învelișul meu, de a cărui construcție slăbănoagă și șoldie nu eram mulțumit, dacă aș fi fost sigur că spiritul ar fi continuat să existe, că eu aș fi continuat, rămînînd numai spirit, să văd, să aud, să înțeleg, să umblu prin lume și după moarte. De pe întunecatul tărîm al morții nu se întorsese însă nimeni, niciodată, ca să povestească trăitorilor dacă mai există un *dîncolo*. Eu nu credeam de mult în nici un *dîncolo* și în nici o ființă supremă care ar rîndui soarta fiecărui pămîntean.

(Stancu, JM, p. 152)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze morfologic pronumele din text.
- III. Îmbogățirea vocabularului prin compunere și schimbarea categoriei gramaticale (folosind și materialul lexical oferit de text).

— Poate că era bucurie ceea ce simțeau. Poate era plăcere. Ar fi greu de deslușit. Eu cred însă că bucuria sau plăcerea pe care o simțeau când vedeai că omul în care ai tras nu mai mișcă izvora nu din faptul că tu ai ucis un om, ci din acela că, omorînd un om care venea asupra ta să te omoare, și pe urmă unul și încă unul, știai că numărul celor care voiau să te omoare pe tine a scăzut, că primejdia de a fi tu însuși omorît a devenit mai mică.

(Stancu, JM, p. 253—254)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se arate rolul și (unde e posibil) funcțiile sintactice ale elementelor relaționale din text.
- III. Să se precizeze antonimele cuvintelor subliniate și să se dea exemple, în propoziții, cu aceste antonime.
- IV. Să se comenteze funcția sintactică a celor două forme *poate* din text.

Astfel, într-un anumit moment, care poate fi pentru noi de nepăsare, de curiozitate sau mîhnire, de tristețe fără leac sau veselie fără frîu, de așteptare sau încordare, de teamă sau sfidare, sau pur și simplu de întîmplare, de totală uitare a clipei, ceva cu totul neîmplinit sau nepregătit, fără nici un înțeles adînc, se află totdeauna lîngă noi o femeie care schimbă toate acestea în ceva *grav*. Că din niște scrisori care nu-mi stîrneau niciodată ceva mai mult decît *veselia* protectoare să văd ce mai e, să văd cum evoluează scrisul ei de semianalfabetă la unul săltăreț de elevă reînviată și apoi la unul de femeie care citește *suficiente* povestiri de dragoste ca să afle că un bărbat căruia îi scrii mai mult, trecerea *timpului* îl transformă obligatoriu în „prieten“, pentru ca în cele din urmă să devină „iubitul meu“ și mai ales din spațiul dintre ele, cînd numai ea știe ce gîndea, să se pomenească cu adevărat în brațe cu acel așa-zis iubit, nu era nimic nefiresc.

(Preda, I, p. 128)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se precizeze ce reguli de despărțire a cuvintelor în silabe se aplică la despărțirea în silabe a cuvintelor: *nepăsare*, *curiozitate*, *teamă*, *nepregătit*, *înțeles*, *protectoare*, *semianalfabetă*, *reînviată*, *obligatoriu*.
- III. Să se arate funcțiile sintactice ale formelor adjectivale din text.
- IV. Să se precizeze sinonimele cuvintelor subliniate și să se dea exemple, în propoziții, cu aceste sinonime.

Multe zile imaginația îmi stăruie în contemplarea naturii, a oceanului care înconjură insula, încercînd parcă să transforme ezitarea mea care căuta un înțeles nou și fundamental, în certitudinea că dacă mă lăsăm în

voia împrejurărilor noi, originare, în care mă aflam, și acest înțeles va fi nou... astfel, mult timp trecu pînă mă familiarizai cu insula mea străduindu-mă să răspund zecilor de îngrijorări care mă stăpîneau, să nu pierim în timpul nopților sfișiați de animalele sălbatice, sau doborîți de vreo boală ascunsă în hrana noastră, în izvoarele de la care beam apă și necunoscută de noi, nu știam ce anotimpuri domnesc și dacă n-avea să vie iarna și să ne găsească fără adăpost.

(Preda, I, p. 281)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se arate funcția sintactică a formelor verbale din text.
- III. Să se precizeze, cu exemple, modalitatea de îmbogățire a vocabularului prin derivare.

Și una din cele mai frumoase ore din cei patru ani de școală normală pe care i-am urmat nu se poate reda, fiindcă relief au numai lucrurile negative, iar lumina din sufletul nostru, cu cît e mai puternică, cu atît mai mult subțiază toate contururile din amintire... Profesorul nostru de istorie de la Cristur Odorhei, unde fusesem transferat în urma desființării școlii normale din Abrud, era un om mic de statură, chiar foarte mic, la limita dintre un pitic și un om normal, cu toate acestea nu se întîmplă nimic rău între el și noi, reuși să ne impună respect fără să fie silit să ne determine să ne fie frică de puterea pe care o avea, ca orice profesor, de a ne da note proaste pedepsitoare sau subiecte grele la teze. Pentru un om pîndit de complexul staturii sale, desigur că asta era o victorie pe care o apreciam doar cu instinctul, ținînd la el în mod nejustificat, deși în privința notelor era la fel de sever ca orice profesor care nu dorește să aibă în clasa lui corigenți.

(Preda, II, p. 187—188)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, sintactic și morfologic, formele verbale la moduri nepersonale din text.
- III. Ce asemănări și deosebiri există între predicatul verbal și predicatul nominal?
- IV. Îmbogățirea vocabularului prin mijloace externe.

Dacă între timp Aristide n-ar mai fi luat alte hotărîri la fel de importante, de astă dată referitor la executarea bugetului comunei, la folosirea terenurilor și altor bunuri ale primăriei, și nu le-ar fi executat

În același fel, adică avînd grijă să nu existe hîrtii sau să existe hîrtii care îl acopereau, afacerea cu monumentul și căminul cultural ar fi sîrșit rău pentru el, adică așa cum i s-ar fi întîmplat oricărui om care n-ar fi fost total cîstit ; dar amestecată cu altele și întinsă pe mai mulți ani, această afacere de început se împletise într-un lanț gros, puternic și total, pe care nimeni, o dată ce lanțul se formase, nu mai putea să-l desfacă.

(Preda, M 1, p. 222)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se precizeze, cu exemple, prin ce elemente relaționale se introduce propoziția subordonată predicativă.
- III. Să se analizeze, morfologic, subiectele exprimate ale propozițiilor din text.
- IV. Să se scoată din text cuvintele care aparțin fondului principal lexical (vocabularului fundamental).

Fie că intuiția lor privind calitatea morală a lui Hieronim se dovedise exactă, fie că însuși Hieronim se lăsase dibuit fără opreliști, cert este că toți vedeau în el nu un cioplitor de rînd și în nici un caz unul care să le aparțină de drept, ci un năpăstuit al soartei, o victimă a răsturnărilor istoriei, și-l considerau ca atare. Lipsindu-le orice element biografic, care să li-l impună în adevărata lumină, ba chiar fericiți că (și de-ar fi fost să fie supuși la torturi) n-aveau ce taină dezvălui despre el, din ce lume vine, ce păcate răscumpără, îi inventaseră în consecință o legendă superlativă, capabilă să reziste și la cercetarea cea mai aplicată.

(Fulga, SSN, p. 237)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se scoată neologismele textului. Să se arate ce funcție pot avea neologismele în literatura artistică (poezie, proză).
- III. Accentul și rolul său în vorbire și în ortografie.

Restul vremii și-l petrecea în mare măsură cu Paul și criza sau slăbiciunea sa, renăscută după acea anchetă de două zile îi dădura un motiv în plus s-o facă. Acel om, atît de serios, atît de temut, de ursuz uneori și violent — chiar dacă era doar o violență a privirii sau a umenilor, — stătea lângă Paul și-l asculta ore întregi, cu o seriozitate inexplicabilă, cu o curiozitate mare, uneori uimindu-se cu putere, alteori temîndu-se chiar, înfricoșîndu-se ca și copiii care ascultau pe cineva spu-

fiind un basm, o povestă fantastică în care există un soi de fasole care crește *pînă la nori*, viori minuscule care scot un sunet subțire și atât de magic încît pot provoca somnolența vreunui monstru sau balaur cu atîtea capete de parcă *ar purta* un buchet viu de ochi ascuțiți și limbi ca săgețile roșii, pe un singur gît sau găini fermecate care făceau mereu cîte un ou de aur.

(Breban, AB, p. 206—207)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se precizeze funcțiile sintactice ale adjectivelor din text.
- III. Să se analizeze morfologic cuvintele subliniate.
- IV. Să se precizeze rolul semnelor de punctuație și de ortografie din text.

Gîndurile sugerate de comparația lumii cu teatrul erau din epoca de asimilare a culturii romantice, ca filozofie a unui spectator care înțelege adevărul istoric ca lege a ascensiunii și a decăderii popoarelor în existența omenirii, existență veșnic aceeași în schimbarea ei, mereu alta în cursul succesiunii istorice. În proiectele literare din tinerețe, cînd încă n-ajunsese, prin propria sa experiență de viață, să recunoască în dialectica istoriei adevăratele cauze care duc ici la înălțare, colo la cădere, istoria era închipuită ca o uriașă „panoramă a deșertăciunilor“, ce se va restrînge tot mai mult la dimensiunile unei piese de teatru, pe măsură ce privirea lui se va fixa tot mai insistent asupra prezentului, ca într-o scenă în care oamenii, robi deopotrivă aceluiași patimi, își schimbă rolurile.

(Todoran, E, p. 424)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se scoată neologismele din text. Să se precizeze rolul neologismelor în îmbogățirea vocabularului limbii române.
- III. Să se analizeze, sintactic și morfologic, substantivele în cazurile genitiv și dativ, din text.
- IV. Să se scoată cuvintele care conțin diftongi.

Vorbea într-adevăr frumos și era într-adevăr o mare plăcere să-l asculți și se știa acest lucru și mai ales se știa cu cîtă eleganță degajată de orice prejudecăți punea el în discuție lozincile cele mai grave și în atîtea împrejurări, cu ani în urmă, înțelese sîngeros și implicate sîngeros în viața de toate zilele, iar el știa să umanizeze sensul lor sau să le redea sensul lor uman, să le redea esența lor umană și era, în-

tr-adevăr, o mare plăcere să-l asculți apărînd imacularea principiilor și a fiecăreia din literele care desemnau principiile, iar ele, principiile, se înălțau înaintea ochilor lor cu o severitate geometrică, indiscutabil fascinantă, și viața întreagă apărea datorită lor sub o înfățișare geometrică pură și iar admirabilă prin desenul atît de fascinant simplu și ascultîndu-l aveai realmente sentimentul că te poți simți vinovaț față de această geometrie atunci cînd o raportați la viața ta oarecare, de toate zilele, atît de complicată și de mărunț și de măcinător și de inestetic complicată, ca și cînd față de cristalul acelei geometrii care te umilea tu ofereai imaginea unui ghem încîlcit și plicticos și pînă la urmă nedemn de încurcat în fire descămate și jupuite și deșirate și răsucite la întîmplare.

(Săraru, DR 1, p. 95—96)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se precizeze rolul conjuncției și în fraza de mai sus.
- III. Să se analizeze, sintactic și morfologic, complementele directe și indirecte din text.
- IV. Să se arate modul de formare a cuvintelor derivate ale textului.

El singur se simțea, se pare, atunci, bine și liniștit, și aștepta să se întîmple ceva doar cu răbdare și ușor amuzament. Tot timpul acela nu l-a părăsit însă senzația de lumină, de zi blîndă și însorită și de adîncă împăcare cu sine, fiecare atingere a mîinii Ștefaniei îl deschidea și mai mult, ca și cum ar fi căzut un fel de porți grele și ferecate și, într-un fel (acum își dădea seama), iar ar fi fost înconjurat de o zi de toamnă calmă, cu largi comunicări pînă unde de fapt nimeni niciodată nu poate pătrunde cu simțurile, o privire a minții care se întrupa. El era cu adevărat liber, în vreme ce ceilalți priveau fascinați, iar cele două femei și-au întredeschis buzele, lăsînd să se vadă dinții lor mici și ascuțiți. Scena nu dura decît de vreo două, trei minute, însă i se părea acum, după douăzeci și ceva de ani, extrem de lungă, pentru că, într-un fel, în interiorul lui, scenele nu se uneau una cu alta, faptele nu erau legate de consecințele lor, ci se stabilea o altfel de legătură, mai adîncă, nu pe deplin explicabilă, dar pe care o bănuia mult mai importantă. Pe deasupra curgeau faptele, și gesturile, și reacțiile lor, ale tuturor celorlalți, de fapt adevărații actori (cărora nu știa de ce îi venea să le spună martori), și alături, nu fără legătură cu ei, se întîmplau mutațiile ciudate în el, starea de calm și mulțumire de sine, și liniște, din care n-ar fi putut să-l scoată nimeni și nimic.

(Ivasiuc, CN, p. 118—119)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Funcțiile sintactice ale pronumelui (cu exemple și din text).
- III. Omonimia și polisemia. Asemănări și deosebiri.

Și spre marea ei bucurie a văzut pe miriște, lângă un tractor, un băiețandru cam de-o seamă cu ea, care se chinuia să-și repare tractorul stînd întins pe spate, sub roțile mari și încărcate de noroi. Era un tînăr urîțel și slăbănog, care la început s-a speriat văzînd-o ; gata, gata s-o ia la sănătoasa, doar că ea, dintr-o dată a devenit foarte înțeleaptă ; a știut să-l ia cu vorbe blînde și învăluitoare, l-a întreat de pe unde e și dacă e mulțumit de meseria pe care o are ; s-a oferit chiar să-i dea o mîină de ajutor : i-a ținut sculele în timp ce el meșterea, i le-a dat pe rînd, una cîte una, pe măsură ce avea nevoie de ele, încît băiatul a prins curaj, n-a mai fost chiar atît de timid ca la început ; *i-a spus cum îl cheamă și că stă într-un cămin împreună cu alți tractoriști ca și el, dar că de-acuma s-a săturat să fie tot singur, teleleu, și c-ar vrea, de fapt, să se însoare, dar că așa nearătos cum este, nici o fată nu vrea să-și pună mintea cu unul ca el, toate-s cu nasul pe sus ; s-a arătat surprinsă ; e de mirare, a spus ridicîndu-și sprîncenele neîncrezătoare, ea e convinsă că el anume face pe modestul ca să-și bată joc de ea, nu se poate să nu-și fi găsit pînă acuma o fată pe măsură ; se vede că n-a căutat în mod temeinic, a căutat doar așa, de mîntuială, să nu spună cineva c-a stat cu mîinile în sîn ; căci fete, cîtă frunză și iarbă, lumea-i plină de ele, iar bărbații se pare că sînt din ce în ce mai puțini.*

(Titel, FF, p. 181—182)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, morfologic și sintactic, fragmentul subliniat.
- III. Vocabularul fundamental al limbii române.

El se muiase și nu-i mai păsa de mușcături și nu se mai ferea de gurile lor negre și ori că era ca Ciocănelea, cum ziceau ei, și atunci tot îngrozitor era ce făceau ei, adică exact ce nu făceau ei, ori se lăsase hărtănit, ca să termine odată cu ce aveau ei în gînd cu el și ceea ce-i puteau face javrele pînă atunci : fiindcă zbătîndu-se își prelungea de pomană durerile și nu-i mai folosea la nimic și nici nu-i convenea poate să-i vadă cum îl privesc la nesfîrșit. Doar îi privea. Dar spre plopul meu nu se uita, fie că mă uitase și atunci era turbat și nici nu mă reținuse în minte ca să mă uite, fie ca să nu-i ducă spre plop cu gîndul și să mă găsească acolo și să-și dea seama că-i văzusem și să mă creadă și pe mine ca pe el, sau de teama că am să-i spun să pună și pe mine cîinii.

(Popescu, VR, p. 277)

- I. Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- II. Să se analizeze, morfologic și sintactic, substantivele din text.
- III. Să se precizeze, cu exemple, ce tipuri de propoziții pot introduce elemente subordonatoare : *că, ce, cînd, dacă.*

Văzînd greutățile ce întîmpina din partea aliaților săi ca să facă o expediție puternică și serioasă în contra turcilor, Mihai-Vodă se încredință că nu va izbuti nimic în contra turcilor cîtă vreme nu va fi destul de tare spre a se lupta singur cu dînșii, fără a mai năzui la ajutor strein, care cînd nu vine, cînd trebuie a-l cumpăra cu jertfe scumpe, dupe cum i se întîmplase cu Bathori. El se încredință că o nație, spre a cîștiga și a-și păstra independința, trebuie s-o puie sub ocrotirea puterii sale, iar nu a streinului, oricît de blînd și dulce s-ar arăta.

(Bălcescu, OA II, p. 175—176)

Boierii, dușmani ai domnului, se folosiră îndată de aceasta, spre a învinovăți pe Mihai-Vodă către prințul Transilvaniei, cum că ar fi hotărît a se trage din legătura cu dînsul și cu creștinii, spre a se lega cu turcii. Bathori, slab de minte și bănuitor, adună îndată sfetnicii săi spre a se chibzui despre ceea ce trebuie a face în aceste împregiurări, cu atît mai grele că el nu era în stare a ataca de față pe Mihai. Acesta află bănuielile ce boierii băgaseră în capul lui Bathori și toată intriga țesută spre pierzarea lui și îndată înștiință pe acesta că, întărit prin nevinovăția sa, el a hotărît să meargă în capitala lui să-l întîlnească numai cu o mică suită și nădăjduiește că va da de minciună pe cei ce l-au pîrît și îi va arăta că e credincios giurămintelor sale.

(Bălcescu, OA II, p. 172)

Emirul se prefăcu că crede și înștiință pre domn că în dimineța viitoare îi va trimite un butoi de aur, spre a plăti oștile și a le slobozi îndată, fiind împovărătoare țării. Mihai se arată că primește cu multă bucurie această propunere, dar hătări a nu mai aștepta ziua de a doua-zi și a pune capăt acestui joc de înșălăciune cu turcul. În puterea nopții aceleia, își găti oștile și, însoțit de ostașii curții ce îi așezase pe ascuns în vale, se apropie pe ascuns de oraș și, pe cînd turcii dormea, din cinci părți, cu foc și sabie îi încinge.

(Bălcescu, OA II, p. 39)

Domnul Moldaviei făcu cunoscut lui Mihai-Vodă că hanul are deplină putere de la sultanul d-a încheia pace între români și turci, puind condiție ca Mihai să gonească trupele streine luate în leafă de dînsul.

eare, zicea hanul, nu numai că pustiesc țara turcească, dar încă sunt o sarcină pentru țară. Hanul trimise totdeodată lui Mihai-Vodă, spre mai mare încredere, doi din cei mai însemnați tătari, ca zăloage, cerind numai, pentru slujba sa, câteva mii de galbeni. Mihai-Vodă avea trebuință de cîtăva vreme de pace după atîtea zdruncinări și suferințe de războaiele trecute, cu atît mai mult că Bathori pornise la Praga și nu putea aștepta agiutor de la dînsul, ba încă vestea să răspîndise că acesta vroia a abdica cîrmuirea staturilor sale și drepturilor dobîndite asupra Țării Românești împăratului Rudolf.

(Bălcescu, OA II, p. 161)

★

El le zise încă să-și aducă aminte de cruzimea vrăjmașului, care nu iartă niciodată pre cei biruiți, cu atît mai mult pre cei ce s-au revoltat; că nu este destul că au scuturat jugul robiei, că au înnoit vechile legături cu împăratul și că s-au pus supt ocrotirea Ardealului, dacă, printr-o faptă strălucită, ei nu vor căuta a întemeia această vrednică hotărîre; că a venit vremea de a se lupta puternic pentru libertate, iar mai cu seamă pentru cîntea legii, că să dovedească turcilor că, de le-au căleat ei înainte patria, a fost numai din pricina neunirei lor; dar că acum, cînd toate popoarele vecine stau în bună înțelegere împreună, trebuie a dobîndi prin unire ceea ce au pierdut prin zavistie și împerecheri și a goni pe acești cruzi tirani dincolo de strîmtoarea lor (Dardanele); că toți vecinii și-au făcut datoria lor, cînd bătîndu-i, cînd gonindu-i din cele mai bune cetăți ale lor, astfel încît ei prăpădiră cea mai mare parte din acea mare armie ce Sinan dusesese în Ungaria.

(Bălcescu, OA II, p. 86)

★

Era însă de necrezut ca Sinan să aibă cu dînsul numai atîtea oștiri cîte arăta el, de vreme ce, cînd a plecat de la Tîrgoviște, armia lui întrecea mult în număr pe a creștinilor, după cum mărturisesc toți analiștii contimpurani. Văzînd Ali-Pașa puțînul efect ce fac plîngerile sale, propuse să se răscumpere cu o sută mii talere de aur; dar Piccolomini să împotrivă de a i se da libertatea. El avea interes a ține prins un om așa de însemnat, ca, întîmplîndu-i-se nenorocirea să cază în mîinile turcilor, să-l poată schimba cu dînsul. Și fiindcă acest șiret italian se făcuse stăpîn pe duhul lui Bathori, îl hotărî lesne a nu primi propunerea tureului.

(Bălcescu, OA II, p. 115)

★

În vremea aceasta se răspîndi faima în Ardeal cum că o oștire turcească ar fi intrat în Țara Românească pe la începutul lui dechemvrie, și mulți se îngrijiră; dar aceasta peri îndată, lămurindu-să cum că turcii, ce într-adevăr intraseră în țară, cu toate că bine armați, după obiceiul lor, era însă puțini și veniseră numai ca să cumpere miere și unt, aceea ce făcînd, ieșiră din țară fără a vătăma pe nimeni. Cu toate acestea, Mihai, îngrijindu-să, porni o mie de călăreți în Țara Românească, care să împedice astfel de venituri ale turcilor și să apere țara.

(Bălcescu, OA II, p. 284)

★

Iacov Eraclid, poreclit Despotul, perise ucis de buzduganul lui Ștefan Tomșa, care acum cîrmuia țara, dar Alexandru Lăpușneanul, după înfrîngerea sa în două rînduri, de oștile Despotului, fugind la Constantinopol, izbutise a lua oști turcești și se înturna acum să izgonească pre răpitorul Tomșa și să-i ia scaunul, pre care nu l-ar fi pierdut, de n-ar fi fost vîndut de boieri. Intrase în Moldavia, întovărășit de șapte mii spahii și de vro trei mii oaste de strînsură. Însă pe lîngă aceste, avea porunci împărătești către hanul tatarilor Nogai, ca să-i dele oricît ajutor de oaste va cere.

(Negruzzi, PT, p. 93)

★

... Dar tu, Moțoace? învechit în zile rele, deprins a te ciocoi la toți domnii, ai vîndut pre Despot, m-ai vîndut și pre mine, vei vinde și pre Tomșa; spune-mi, n-aș fi un nătărău de frunte, cînd m-aș încrede în tine? Eu te iert însă, c-ai îndrăznit a crede că iar mă vei putea înșela, și îți făgăduiesc că sabia mea nu se va mînji în singele tău; te voi cruța, căci îmi ești trebuitor, ca să mă mai ușurezi de blăstemurile norodului. Sînt alți trîntori de care trebuie curățit stupul.

(Negruzzi, PT, p. 96)

★

În vreme ce nenorocitul Moțoc perea acest fel, Lăpușneanul porunci să rădice masa și să strîngă tacîmurile; apoi pusă să răteze capetele ucișilor și trupurile le aruncă pe fereastră. După aceea, luînd capetele, le așază în mijlocul mesei pe încet și cu rînduială, puînd pe ale celor

mai mici boieri dedesubt și pe a celor mai mari deasupra, după neam și după ranguri, pînă ce făcu o piramidă de patruzeci și șapte căpățîne, vîrfurile se închîia prin capul unui logofăt mare. Apoi, spălîndu-se pe mîini, merse la o ușă lăturalnică, trase zăvorul și drugul de lemn care o închidea și intră în apartamentul doamnei.

(Negruzzi, PT, p. 108)

★

Chemînd pre mitropolitul Teofan, pre episcopi și pre boieri și spunîndu-le că se simte sosit la sfîrșitul vieții, își ceru iertare de la toți, umîlîndu-se; pe urmă îi rugă să le fie milă de fiul său Bogdan, pre care îl lasă moștean scaunului și să-l ajute căci, fiind în fragedă vîrstă, încungiurat de puternici vrăjmași, nu se va pute apăra nici pre sine, nici pre țară, de nu va fi unire între boieri și de nu vor avea dragoste și supunere către domn.

(Negruzzi, PT, p. 110)

★

— Aflatu-fi-vei din zvonul și jalea obștii că s-au pristăvit fericitul domn și bun creștin Radu-Vodă, iar norodul, cerînd cu o glăsuire ca să-i fie măriata sprijin și părinte, boierii țării te-au ales ca să urmezi răposatului în domnie, și pe noi, supusele mării-tale slugi, ne-au trimis ca să te rugăm, din partea tuturor îndeobște, să primești volnic și bucuros această sarcină. Deci fie-ți, Doamne, milă de moșie și nu o lăsa în prada hrăpitorilor, cari de toate părțile pohtesc la dînsa ca să o strice și să o jăfuiască.

(Odobescu, SI, p. 8—9)

★

Apoi Domnița, intrînd în cercul jupanitelor adunate, cu anevoie își putu ascunde turburarea; în zadar se încercă a-și urma zilnicile-i lucrări, căci mîinile-i, reci și tremurînde, pare că pierduse îndemînaticele agerime; nici fusul de sîdef nu i se mai întorcea între degete, nici undrelele nu mai știau s-apuce ȋtele împletecite, nici firul de mătase nu mai nîmerea să-nșire mîrgăritarele vărsate în poală-i; ci ochii ei căutau aiurea, la malurile înverzite ale Dîmboviței, la norii fluturatici de pre cer, pare c-ar fi vrut să increază acelor mîngîioși și tăcuți prietini taina ce umpluse inima ei de fericiri și de temeri.

(Odobescu, SI, p. 49)

★

Ca să fiu, dar, drept și să te pun îndată la adăpost despre orice neajunsuri ar putea să-ți vină dupe urma cuvintelor mele, recunosc, iubite autorule, că, deși tu n-ai avut de gând, ca liricul nostru străbun Orațiu, să arăți poezilor din viitorime poteca cea bună, însă tot ai știut, chiar și în materie de vânătorie, să urmezi părinteștile lui povețe, luînd drept deviză tăcută a scrierei tale, faimoasele lui versuri din *Arta poetică*.

(Odobescu, SI, p. 169)

★

Dar de vreme ce, pornindu-mă a-ți vorbi despre vânătoare, mă văz fără veste pribegind peste răzoarele literaturii, mulțumește-te, te rog, amice, ca în loc de o analiză scrupuloasă a *Manualului* tău, în loc de o aprețuire a meritelor ce el va ști neapărat și cu mai bun succes să destăinuie în ochii oamenilor de știință și de specialitate, într-un cuvînt, în loc de ceea ce mi-ai cerut, mulțumește-te, zic, să-ți spui aici numai în ce chip, cum și ce fel, imaginațiunea, sufletul și mintea mea au putut aievea să-și însușească plăcerile și farmecul artei pe care tu, cel dintîi, o predai astăzi cititorilor români, înjghebată în regule mai mult sau mai puțin riguroase.

(Odobescu, SI, p. 170)

★

Din copilărie, și eu am trăit cu tîmădăienii, vînători de dropii din baștină, cari neam de neamul lor au rătăcit prin Bărăgan, pitulați în căruțele lor acoperite cu covergi de rogojină și, mîinînd în pas alene gloabele lor de călușei, au dat roată ore, zile și luni întregi, împrejurul falnicilor dropioi, cărora ei le zic *mitropoliți*, — sau cînd aceștia, primăvara, se întetesc în lupte amoroase, sau cînd, toamna, ei duc turmele de pui să pască țarinele înțelenite.

(Odobescu, SI, p. 171)

★

Dă-mi dar voie să mă întorc iar la vorba de mai nainte și să arăt, în cîteva cuvinte, cauzele ce trebuie să îndemne pe vînătorul înțelept a curma, pentru un moment, isprăvile sale. Dar de vreme ce tu nu ai voit a spune acele cauze, mie mi-e teamă că eu nu voi putea; de aceea, ca să scăpăm amîndoi cu fața curată, hai să facem loc aci între noi, poetului Lucrețiu, pentru ca, în versuri turnate ca de bronz, precum

erau și legile Romei, să invoace el, în favoarea naturei aprinsă de dor, pe născătoarea spornicei ginte romane, pe desmierdătoarea zeilor și a oamenilor, pe antica Vinere, fecunda și neobosita prenoitoare a semințiilor lumesti.

(Odobescu, SI, p. 193)

★

De aceea, cînd vine unul și-ți istorisește, bunăoară, că a împușcat de la pîndă lupul, pe cînd i l-au adus copoii gonind ; că a înjunghiat cu cuțitul de la brîu și a culcat la pămînt pe ursul, care se răpezise asupra-i, rănit fiind de glonț și infuriat, eu unul nu sunt de părere că trebuie să te frămînti așa tare cu firea, și mai ales mi se pare că este cu totul de prisos ca să te cerci a-i dovedi cum că se amăgește și că ceea ce spune nu a fost niciodată și nici nu se poate aieveau întîmpla.

(Odobescu, SI, p. 199—200)

★

S-ar putea deștepta, într-o asemenea operă, mii de idei energice și salubre care ar scălda mîntea obosită și sufletul amortit în roua întăritoare a timpilor de antică vîrtoșie trupească ; apoi ar veni rîndul cugețarilor dulci și duioase ce vlăstăresc adesea în traiul singuratic al vîntătorului și care, cu tot nesațiul lui de omor, fac uneori ca o lacrimă de dor și de îndurare să-i roueze geana. Într-acea carte și-ar găsi locul și întîmplările comice, și spusele glumețe, și petrecerile zgomotoase, care înveselesc viața vîntătorească ; apoi, într-însa s-ar vedea încă cum artele și poezia au știut să-și însușească și au izbutit să resfrîngă în producțiuni de merit, toate aceste felurite fapte și simțiri.

(Odobescu, SI, p. 201—202)

★

Țiu minte că într-un timp cînd, departe de toți ai mei și cu sufletul adînc întristat, trăiam într-un colțisor al Franciei, pe malul unui rîu și în vecinătatea unei mari păduri, în toate serile, la ora cînd aburii, înălțîndu-se de pe apă, începeau a înegura orizontele amurgit, un sunet de corn răsuna de pe malul opus al rîului și repeta cîteva ori d-a rîndul una din acele fanfare vîntătorești, al căror ritm lute și chiar glumeț pare că se îngîna cu vibrațiunile melancolice și prelungite ale instrumentului ce le produce. Nu-mi place, amice, a-mi repurta mîntea către momentele așa înorate ale trecutului ; dar, din minutele pe care în singurătatea de atunci le socoteam deopotrivă cu secolii, numai acelea îmi erau mîn-

glioase, cînd vocea cornului îmi legăna auzul în sunetele cadentate ale semnalului de vînătoare.

(Odobescu, SI, p. 236—237)

★

Dacă fiarele ar fi și în zilele noastre tot așa de simțitoare la plăcerile delicate ale armoniei, precum erau în timpul binecuvîntați ai vestitului *virtuoso* și *tenore-sfogato* Orfeu, negreșit că ele ar veni singure să se predea de bunăvoie celor cari le-ar executa, în rariștea unei păduri răsunătoare, un concert simfonic compus din toate cap-d-operile de muzică vînătorească despre care îți vorbii aci în treacăt. Dar, vai ! se vede că de cînd pe bietul Orfeu l-a luat Offenbach în răspăr, înseși fiarele, scrîbîte de a vedea scăpătarea gustului artistic la bipezi, și-au luat lumea în eap, s-au sălbăticit cu totul, și astăzi este mai mult decît sigur că, dacă s-ar ispiți cineva să cerce a instrumenta și a vocaliza prin codri muzică clasică, precum este uvertura lui Méhul sau oratoriul lui Haydn, sau chiar și chorurile lui Weber și lui Rossini, urși, lupi, mistreți, vulpi, cerbi, ba chiar și iepurii ar apuca-o îndată la picior, împreună și cu vînătorul lor, dacă cumva acel vînător s-a întîmpla să fie amicul meu, autorul *Manualei* românesc de vînătorie.

(Odobescu, SI, p. 239—240)

★

Fătul meu, cartea, cită a fost, ai învățat-o toată, din scoartă pînă-n scoartă ; acum, ca să te faci om pe deplin și voinic cu temei, precum se cade unui bărbat și, mai ales, unui fecior de împărat, toți de toate părțile îmi spun că trebuie să te duci lumea să o colinzi, ca să încerci și să ispitești viața prin tine însuși, și să afli multe și mărunte ale lumii, care se vede că în carte nu se pot scrie. Du-te, copilul meu ; mergi de vezi și de învață ; dar cată a nu te prea depărta de pe aci ; adu-ți aminte, voinicelul meu, că pre cită vreme nu te va simți mama' colea, în preajma ei, chinul și mîhnirea din sînu-i nu vor lipsi.

(Odobescu, SI, p. 294)

★

Cînd se mai potoli furtuna, feciorul de împărat cată a se urni din scorbura unde stătuse pitulat ; dar el nu mai știu încotro s-apuce, așa de tare era, în codru, și frunza deasă, și noaptea întunecoasă, și calea pietroasă ; pe unde căta urma umblată, urma era ștearsă ; pe subt atîtea tulpine surpate și în lapoviță înecate, pe subt atîtea frunzare căzute, toate cărările se făcuse nevăzute. Nu vedea, nu auzea, nici în greul pămîntului, nici în ușurelul vîntului ; numai cînd trăgea bine cu urechea, îi venea

din depărtare la auz, chiotul ghionoalei, ce-și ascutea noaptea ciocul de coaja copacilor, și miorlăitul cucuvăilor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul beznei; apoi, uneori îl trecea răpede pe dinaintea ochilor și ește o umbră neagră de lăstun rătăcit, care cădea din văzduh, cu lungele-i aripe îngreulate de ploaie.

(Odobescu, SI, p. 297)

★

La Nicopole văzut-ai cîte tabere s-au strîns
Ca să steie înainte-mi ca și zidul neînvins?
Cînd văzui a lor mulțime, cîtă frunză, cîtă iarbă,
Cu o ură neîmpăcată mi-am șoptit atunci în barbă,
Am jurat ca peste dînșii să trec falnic, fără păs,
Din pristolul de la Roma să dau calului ovăs...

(Eminescu, OA I, p. 147)

De ce uitați că-n voi e și număr și putere?
Cînd vreți, puteți prea lesne pămîntul să-mpărțiți.
Nu le mai faceți ziduri unde să-nchid-avere,
Pe voi unde să-nchidă, cînd împinși de durere
Veți crede c-aveți dreptul și voi ca să trăiți.

.....
Zdrobiți orînduiala cea crudă și nedreaptă,
Ce lumea o împarte în mizeri și bogați!
Atunci cînd după moarte răsplată nu v-așteaptă,
Faceți ca-n astă lume să aibă parte dreaptă,
Egală fiecare, și să trăim ca frați!

(Eminescu, OA I, p. 65)

★

Atunci vă veți întoarce la vremile-aurite,
Ce mitele albastre ni le șoptesc ades,
Plăcerile egale egal vor fi-mpărțite,
Chiar moartea cînd va stinge lampa vieții finite
Vi s-a părea un înger cu părul blond și des.

Atunci veți muri lesne fără de-amar și grijă,
Feciorii-or trăi-n lume cum voi ați viețuit,
Chiar clopotul n-a plînge, cu limba lui de spijă
Pentru acel de care norocul avu grijă;
Nimeni de-a plînge n-are, el traiul și-a trăit.

(Eminescu, OA I, p. 66—67)

Al lumii-ntregul sîmbur, dorința-i și mărirea,
În inima oricărui i-ascuns și trăitor,
Zvîrlire hazardată, cum pomu-n înflorire
În orice floare-ncearcă întregă a sa fire,
Cîi-n calea de-a da roade cele mai multe mor.

Cînd știi că visu-acesta cu moarte se sfîrșește,
Că-n urmă-ți rămîn toate astfel cum sunt, de dregi
Oricît ai drege-n lume — atunci te obosește
Eterna alergare... ș-un gînd te-ademeneste !
Că vis al morții-eterne e viața lumii-ntregi.

(Eminescu, OA I, p. 69—70)

Fiecare cum i-e vrerea, despre fete samă deie-și —
Dar ea seamănă celora îndrăgiți de singurii ei-și.
Și Narcis văzîndu-și fața în oglinda sa, izvorul,
Singur fuse îndrăgitul, singur el îndrăgitorul.
Și de s-ar putea pe dînsa cineva ca să o prindă,
Cînd cu ochii mari, sălbateci, se privește în oglindă,
Subțîindu-și gura mică și chemîndu-se pe nume
Și fiîndu-și sie dragă cum nu-i este nime-n lume,
Atunci el cu o privire nălucirea i-ar discoasă
Cum că ea — frumoasa fată — a ghicit că e frumoasă.

(Eminescu, OA I, p. 35)

Dar cînd codrul, dragul codru, troienîndu-și frunza toată,
Își deschide-a lui adîncuri, fața lunei să le bată,
Tristă-i firea, iară vîntul sperios vo creangă farmă —
Singuratece izvoare fac cu valurile larmă.
Pe potica dinspre codri cine oare se coboară ?
Un voinic cu ochi de vultur lunga vale o măsoară.
Șapte ani de cînd plecat-ai, zburător cu negre plete,
Ș-ai uitat de soarta mîndrei, iubitoarei tale fete !

(Eminescu, OA I, p. 85)

★

La blînda ta muștrare simt glasul cum îmi seacă . . .
 Eu caut a răspunde, nu știu ce să răspund ;
 Mi-ar fi părut mai bine-n pămînt să mă cufund,
 Cu mîinile-amîndouă eu fața îmi ascund
 Și-nțîia dată-n viață un plîns amar mă-neacă.

Cu glasul plin de lacrimi, de-nduioșare cald,
 Privindu-mă cu ochii în care-aveai un cer,
 Mi-ai zis : „Aștept din parte-ți, o, rege cavaler,
 Că-mi vei da prins pe-acela ce umilit ți-l cer . . .
 Eu vreau să-mi dai copilul zburdalnic — pe Arald“.

(Eminescu, OA I, p. 93—94)

★

De-atunci, fecioară blondă ca spicul cel de grîu,
 Veneai la mine noaptea ca nimeni să te vadă
 Și-nlănțuindu-mi gîtul cu brațe de zăpadă,
 Îmi întindeai o gură deschisă pentru sfadă :
 „Eu vin la tine, rege, să cer pe-Arald al meu.“

Ah, unde-i vremea ceea cînd eu cercam un vad
 Să ies la lumea largă . . . și fost-ar fi mai bine
 Ca niciodată-n viață să nu te văd pe tine —
 Să fumege nainte-mi orașele-n ruine,
 Să se-mplinească visu-mi din codrii cei de brad !“

(Eminescu, OA I, p. 94)

★

Din ce în ce cîntarea în valuri ea tot crește,
 Se pare că furtuna ridică al ei glas,
 Că vîntul trece-n spalmă pe-al mărilor talaz,
 Că-n sufletu-i pămîntul se zbate cu necaz —
 Că orice-i viu în lume acum încremenește.

Se zgudue tot domul, de parc-ar fi de scînduri,
 Și stînci în temelie clătindu-se vedem,
 Plînsori sfișietoare împinse de blestem
 Se urmăresc prin bolte, se cheamnă, fulger, gem
 Și cresc tumultuoase în valuri, rînduri, rînduri . . .

(Eminescu, OA I, p. 97)

Miroase-adormitoare văzduhul îl îngreună,
Căci vîntul adunat-a de flori de tei troiene,
Și le așterne-n calea reginei dunărene.
Prin frunze aiurează șoptirile-i alene,
Cînd gurile-nsetate în sărutări se-mprună.

Cum ei mergînd alături se ceartă și se-ntreabă,
Nu văd în fundul nopții o gură de roșeață,
Dar simt că-n al lor suflet trecu fior de gheață,
De-a morții gălbeneală pieriți ei sunt la față...
Ei simt c-a lor vorbire-i mai slabă, tot mai slabă...

(Eminescu, OA I, p. 101)

Să blesteme pe-oricine de mine-o avea milă,
Să binecuvînteze pe cel ce mă împilă,
S-asculte orice gură, ce-ar vrea ca să mă rîdă,
Puteri să puie-n brațul ce-ar sta să măucidă,
Ș-acela între oameni devină cel întîi
Ce mi-ar răpi chiar piatra ce-oi pune-o căpătîi.

Astfel numai, Părinte, eu pot să-ți mulțumesc
Că tu mi-ai dat în lume norocul să trăiesc.
Să cer a tale daruri, genunchi și frunte nu plec,
Spre ură și blestemuri aș vrea să te înduplec,
Să simt că de suflarea-ți suflarea mea se curmă
Și-n stingerea eternă dispar fără de urmă!

(Eminescu, OA I, p. 121)

Neputînd să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?
Ei vor aplauda desigur biografia subțire
Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost vrun lucru mare,
C-ai fost om cum sunt și dîșii... Măgulit e fiecare
Că n-ai fost mai mult ca dînsul. Și prostatecele nări
Și le umflă orișicine în savante adunări
Cînd de tine se vorbește. S-a-nțelese de mai nainte
C-o ironică grimasă să te laude-n cuvinte.
Astfel încăput pe mîna a oricărui, te va drege,
Rele-or zice că sunt toate cîte nu vor înțelege.

(Eminescu, OA I, p. 140)

În zadar striga-mpăratul ca și leul în turbare,
 Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare ;
 În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
 Căci cuprinsă-i de pieire și în față și în coaste,
 Căci se clatină rărite șiruri lungi de bătălie ;
 Cad asabii ca și pîlcuri risipite pe cîmpie,
 În genunchi cădeau pedestrii, colo cai se răstoarnă,
 Cad săgețile în valuri, care șuleră, se toarnă
 Și, lovind în față,-n spate, ca și crivățul și gerul,
 Pe pămînt lor li se pare că se nărule tot cerul . . .

(Eminescu, OA I, p. 148)

Dacă nu știi, ți-aș arăta
 Din bob amorul,
 Ci numai nu te mînia,
 Ci stai cu binîșorul.

Cum vîntoru-ntinde-n crîng
 La păsărele lațul,
 Cînd ți-oi întinde brațul stîng
 Să mă cuprinzi cu brațul.

Cînd fața mea se pleacă-n jos,
 În sus rămîi cu fața,
 Să ne privim nesățios
 Și dulce toată viața.

Și ca să-ți fie pe deplin
 Iubirea cunoscută,
 Cînd sărutîndu-te mă-nclin,
 Tu iarăși mă sărută.

(Eminescu, OA I, p. 171—172)

Și din a chaosului văi,
 Jur împrejur de sine,
 Vedea, ca-n ziua cea dentii,
 Cum izvorau lumine ;

Sum izvorînd îl înconjur
Ca niște mări, de-a-notul . . .
El zboară, gînd purtat de dor,
Pîn' pierе totu, totu ;

Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaște,
Și vremea-ncearcă în zadar
Din goluri a se naște.

Nu e nimic și totuși e
O sete care-l soarbe,
E un adînc asemenea
Uitării celei oarbe.

(Eminescu, OA I, p. 173—174)

Din sînul vecinului ieri
Trăiește azi ce moare,
Un soare de s-ar stinge-n cer
S-aprînde iarăși soare ;

Părînd pe veci a răsări,
Din urmă moartea-l paște,
Căci toți se nasc spre a muri
Și mor spre a se naște.

Iar tu, Hyperion, rămîi
Oriunde ai apune . . .
Cere-mi cuvîntul meu dentii —
Să-ți dau înțelepciune ?

Vrei să dau glas acelei guri,
Ca dup-a ei cîntare
Să se ia munții cu păduri
Și înșulele-n mare ?

(Eminescu, OA I, p. 175—176)

Dacă tu știai problema astei vieți cu care lupt,
Ai vedea că am cuvinte pana chiar să o fi rupt,
Căci întreb, la ce-am începe să-ncercăm în luptă dreaptă
A turna în formă nouă limba veche și-nțeleaptă ?

Acea tainică simțire, care doarme-n a ta harfă,
În cuplete de teatru s-o desfaci ca pe o marfă,
Cînd cu sete cauți forma ce să poată să te-ncapă,
Să le scrii, cum cere lumea, vro istorie pe apă ?

(Eminescu, OA I, p. 141)

★

Puteam numiri defăimătoare
În gîndul meu să-ți iscodesc,
Și te uram cu-nversunare,
Te blestemam, căci te iubesc.

De-acum nici asta nu-mi rămîne
Și n-o să am ce blestema,
Că azi va fi ziua de mine,
Că mîni toți anii s-or urma —

(Eminescu, OA I, p. 209)

★

Dar el din al lui munte în veci nu se coboară,
Căci nu vrea ca să piardă din ochi a lumii căl,
Că nu cumva măsura, cu care el măsoară,
În lipsa-i să se schimbe . . . și el, întors din vîi,
Silit ca să înceapă din începutu-i iară,
Să nu poată s-oprească gîndirea celor răi.
Și cine-enigma vieții voiește s-o descule,
Acela acel munte pe jos trebui să-l suie.

(Eminescu, OA II, p. 164)

★

O, de ai ști cum șoapta ta divină
Deschide-al visurilor labirint,
Că ce văd eu în privirea-ți senină
N-a văzut nimeni, nimeni pe pămînt.
E-atîta scris și-atît nu-i scris în sine,
Încît ar trebui un trai de sfînt
Că să-nțeleagă șoapta ta surprinsă,
Privirea ta cea dulce și aprinsă.

(Eminescu, OA II, p. 512)

Aşa să munci biata noră până după miezul nopţii ; dar, despre ziuă, somnul o doborî şi adormi şi ea între pene, caiere, fusele cu tort şi bucul de malaiu. Baba, care se culcase odată cu găinile, se sculă cu noaptea-n cap şi începu a trînti şi-a plesni prin casă, încît biata noră, care de-abie atîpise, de vole, de nevoie, trebuî să se scoale, să sărute mîna soacrei şi să-i arăte ce-a lucrat.

(Creangă, PA, p. 11)

Se înduplecară şi cele două, intrară cu toatele în casă, luară pe babă de păr şi-o izbiră cu capul de pereţi până i-l dogiră. Apoi, cea mai tînără, fiind mai şugubată decît cele două, trînteşte baba în mijlocul casei şi-o frămîntă cu picioarele, şi-o ghigoseşte ca pe dînsa ; apoi îi scoate limba afară, i-o străpunge cu acul şi i-o presură cu sare şi cu piperi, aşa că limba îndată se umflă şi biata soacră nu mai putu zice nici cîrc ! şi, slabă şi stîlcită cum era, căzu la pat bolnavă de moarte.

(Creangă, PA, p. 14)

Cînd voiu pune eu mîna mea cea dreaptă pe mijlocul tău, atunci să plesnească cercul acesta şi numai atunci să se nască pruncul din tine, pentru că ai ascultat de sfaturile altora, de ai nenorocit şi căzăturile leste de bătrîni şi m-ai nenorocit şi pe mine şi pe tine odată ! Şi dacă vei avea cîndva nevole de mine, atunci să ştii că mă cheamă Făt-Frumos şi să mă cauţi la Mănăstirea-de-Tămîie.

(Creangă, PA, p. 52)

Însă în această noapte, credinciosul împăratului, simţind ce s-a petrecut şi făcîndu-i-se milă de nenorocita străină, şi-a pus în gînd să descopere vicleşugul babei. Şi cum s-a sculat împăratul şi s-a pornit la vînătoare, credinciosul i-a spus cu de-ămănuntul ce se petrecuse în odaia lui în cele două nopţi din urmă. Şi împăratul, cum a auzit aceste, pe loc a tresărit, de parcă i-a dat inima dintr-însul.

(Creangă, PA, p. 57)

★

De multe ori i-a venit flăcăului în cap să se însoare, dar cînd își aducea amînte uneori de cîte i-au spus că au pătîmit unli și alții de la femeile lor, se lua pe gînduri și amîna, din zi în zi și de joi până mai de-apoi, această poznașă trebușoară și gingașă în multe privinți, după cum o numea el, gîndindu-se mereu la multe de toate.

(Creangă, PA, p. 61)

★

— Hai, pornește acum degrabă la omul acela, și să-l slujești taman trei ani de zile, cu credință, la ce te-a pune el ! Simbrie în bani să nu primești de la dînsul, ci să faci tocmală că, după ce ți-i implinî anii, să ai a lua din casa lui ce-i vrea tu ; și aceea are să fie de trebuință la talpa-iadului, că au început a putrezi căpătăiele . . .

(Creangă, PA, p. 64)

★

— Acum, luminate crăișor, ca să vezi cît poate să-ți ajute milostenia, stăi liniștit, uită-te drept în ochii mei și ascultă cu luare-amînte ce ți-oiu spune : du-te la tată-tău și cere să-ți dele calul, armele și hainele cu care a fost el mire, și atunci ai să te poți duce unde n-au putut merge frații tăi ; pentru că ție a fost scris să-ți fie dată această cinste.

(Creangă, PA, p. 85)

★

— Dacă vrei să mai vezi soarele cu ochii și să mai calci pe iarbă verde, atunci jură-mi-te pe ascuțișul paloșului tău că mi-i da ascultare și supunere întru toate, chiar și-n foc de ți-aș zice să te arunci. Și de azi înainte, eu să fiu în locul tău nepotul împăratului, despre care mi-ai vorbit, iară tu, sluga mea ; și atîta vreme să ai a mă sluji, până cînd fi muri și iar fi învié. Și oriunde vei merge cu mine, nu care cumva să bleștești din gură către cineva despre ceea ce a urmat între noi, că te-am șters de pe fața pămîntului.

(Creangă, PA, p. 93)

★

— Tu, Harap Alb, rămâi aici într-însa toată ziua, și Țaca ce ai de făcut : pune-ți obrăzarul cum se pune, iară sabia să n-o slăbești din mînă ; și de-amează, cînd a veni cerbul aici la izvor să beie apă și s-a culca ș-a adormi, cu ochii deschiși, cum i-i felușagul, tu, îndată ce li-i auzi horăind, să ieși încetișor și să potrivești așa ca să-i zbori capul dintr-o singură lovitură de sabie, și apoi răpede să te arunci în groapă și să șezi acolo într-însa până după asfințitul soarelui. Capul cerbului are să te strige până atunci mereu pe nume, ca să te vadă, dar tu nu cumva să te îndupleci de rugămintea lui și să te ițești la dînsul, că are un ochiu otrăvit și, cînd l-a pironi spre tine, nu mai trăiești.

(Creangă, PA, p. 102)

★

Dar, nevoind a le strica inima, nu le spuse nici da, nici ba, ci le dă răspuns ca să rămîie peste noapte acolo, și pînă mîne dimineată s-a mai gîndi el ce trebuie să facă. Și pe de altă parte, împăratul o dată cheamă în taină pe un credincios al său și dă poruncă să-i culce în casa cea de aramă înfocată, ca să doarmă pentru veșnicie după cum pățise și alți pețitori, poate mai ceva decît aceștia.

(Creangă, PA, p. 115)

★

Apoi s-apucă de făcut bucate, și cînd a venit sfînta Duminică de la biserică și a văzut copiii lăuți frumos și toate trebile bine făcute, s-a umplut de bucurie ; și după ce-a șezut la masă, a zis fetei să se suie în pod și să-și aleagă de-acolo o ladă, care a vrè Ța, și să și-o ieie ca sim-brie ; dar să n-o deschidă pîn-acasă, la tată-său.

(Creangă, PA, p. 134)

★

El, cum a intrat în odaia unde l-a dus omul boierului, și-a pus armele în rînduială, s-a închinat după obicei și apoi s-a tologit așa, îmbrăcat cum era, pe un divan moale ca bumbacul, punîndu-și turbinca cu cele două carboave sub căpătăiu și așternîndu-se pe somn ; căci de-abia îl țineau picioarele de trudit ce era.

(Creangă, PA, p. 140)

★

Să știi, Ivane, că de-acum înainte ai să fii bucuros să mori ; și ai să te ții în brînci după mine, rugîndu-mă să-ți ieu sufletul, dar eu am să mă fac că te-am uitat și am să te las să trăiești cît zidul Goliei și Cetatea Neamțului, ca să vezi tu cît e de nesuferită viața la așa de adînci bătrînețe.

(Creangă, PA, p. 152)

★

Și mă uitam pe furiș la ușa mîntuirii și tot scăpăram din picioare, așteptînd cu neastîmpăr să vie un lainic de școlar de afară, căci era poruncă să nu ieșim cîte doi deodată ; și-mi crăpa măseaua-n gură cînd vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Balan și blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vînătăi. Dar adevăratul sfînt Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de băiet în școală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre ușă, ies răpede și nu mă mai încurc prinprejurul școalei, ci o ieu la sănătoasa spre casă.

(Creangă, PA, p. 157)

★

Intr-o zi, fiind Irinuca dusă în sat și avînd obiceiul a ședea uitată, ca fata vătămănușii, noi n-avem ce lucra ? Ne suim pe munte, la deal de casa ei, cîte c-o bucată de răzlog în mînă, și, cum curgeau pîrăiele grozav, mai ales unul alb cum îi laptele, ne pune dracul de urnim o stîncă din locul ei, care era numai înțînă, și unde nu pornește stîncă la vale, săltînd tot mai sus de un stat de om ; și trece prin gardul și prin tinda Irinucăi, pe la capre, și se duce drept în Bistriță, de clocotea apa !

(Creangă, PA, p. 169)

★

La Crăciun, cînd tăia tată porcul și-l pîrlea, și-l opărea, și-l învălea iute cu paie de-l înădușea, ca să se poată rade mai frumos, eu încălecam pe porc deasupra paielor și făceam un chef de mil de lei, știind că mie are să-mi deie coada porcului s-o frig și beșica s-o umplu cu grăunțe, s-o umflu și s-o zurălesc după ce s-a usca ; și-apoi vai de urechile mamei pînă ce nu mi-o spărga de cap !

(Creangă, PA, p. 177)

Eu, atunci, să nu-mi caut de drum tot înainte ? mă abat pe la teiu, cu gând să prinz pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dînsa ; nu numai- decît pentru pupat, cum zicea mama, ci pentru că mă scula în toate zilele cu noaptea-n cap din pricina ei. Şi cum ajung în dreptul teiului, pun demîncarea jos în cărare, pe muchea dealului, mă suiu încetişor în teiu, care te adormea de mirosul floarei, bag mîna în scorbură, unde ştiam şi, norocul meu ! ... găbuiesc pupăza pe ouă şi zic plin de mulţămire.

(Creangă, PA, p. 183)

— He ! he ! să fie sănătos dumnealui, om bun ; d-apoi chiteşti dumneata că nu ne cunoaştem noi cu Ştefan a Petrei ? zise moşneagul ; chiar mai dinioarea l-am văzut umblînd prin târg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum îi e negustoria şi trebuie să fie pe-aici pe undeva, ori în vreo dugheană, la băut adălmăşul. Apoi, bine că ştiu a cui eşti, măi Țică ! ian stăi oleacă să te duc eu la tată-tău şi să văd, el te-a trimes cu pupăzi de vînzare, să spurci iarmarocul ?

(Creangă, PA, p. 186)

Şi după ce-am ieşit cu mare greu din apă şi m-am pus pe mal Țîindu-mă cu mîinile de inimă, băieţii s-au strîns ciotcă împrejurul meu şi m-au înmormîntat cu năsip, şi m-au prohodit cum ştiau ei, şi de-abia mi-am venit în simţire peste vrun ceas ; ş-apoi am început a mă scălda în tîcnă, până pe la asfinţitul soarelui, potrivind-o să vin acasă odată cu vacile şi spuind mamei că, scăpîndu-le văcarul din ocol pe ale noastre la amiază, eu singur le-am dus la păscut, şi de-aceea m-am întîrziat până acum.

(Creangă, PA, p. 188)

Apoi ne ducem băieţii şi fetele unii la alţii cu lucrul, ca să ne luăm de urît, ceea ce la ţară se cheamă şăzătoare şi se face mai mult noaptea, lucrînd fiecare al său ; cum torceam eu, de-a mai mare dragul pe întrecute cu Măriuca, şi cum sfîrîia fusul roţii, aşa-mi sfîrîia inima-n mine de dragostea Măriucăi !

(Creangă, PA, p. 189)

★

De-aceea le-am lăsat și eu pe fete să ridă, până li s-a duce gura la ureche, și pîndind vreme pe cînd șed ele plecate și dau pînza în apă la ghilit, fac țuștiu ! din baltă ș-o ieu la sănătoasa ; și așa fugeam de tare pe prund, de săreau petrele, pe care le stîrneam cu picioarele, cît mine de sus.

(Creangă, PA, p. 191)

★

Auzisem eu din oameni că, dacă vrei să nu te muște cîinii și să te lase în pace, cum îi vezi că sar la tine, tu să te tupilezi jos la pămînt și să-i lași să te latre cît le place, fără să te urnești din loc ; căci ei bat cît bat și, de la o vreme, te părăsesc și se duc.

(Creangă, PA, p. 191)

★

Aceste vorbe, rostite de gura domnească, au brăzdat adînc inima norodului adunat acolo, și fără întîrziere școala s-a umplut de băieți doritori de învățătură, între care eram și eu, cel mai bun de hîrjoană și slăvit de leneș ; leneș fără păreche mă făcusem, căci mama, după cîtă minte avea, nu se îndura să mă mai trimită acum nici la o cofă de apă, numai să învăț carte și să mă fac popă, ca părintele Isaia Duhu, profesorul nostru.

(Creangă, PA, p. 196)

★

Și atunci, nu știu cum îi cade un urs mare din sîn și ... de-a dura prin clasă ; nu de cei pe care-i joacă ursarii, ci de mămăligă, umplut cu brînză, rotund, prăjit pe jaratic și bun de pus drept inimă, cînd ți-e foame. Băieții dau să-l prindă. Oșlobanu se aruncă în mijlocul lor să și-l iele, și se face o chirfosală ș-un rîs în școală din pricina ursului celuia, de-i poznă !

(Creangă, PA, p. 197)

★

În sfîrșit, ca să nu-mi uit vorba, toată noaptea cea dinainte de plecare, pînă s-au revărsat zorile, m-am frămîntat cu gîndul, feliu și chip, cum aș putea îndupleca pe mama să mă deie mai bine la mînăstire ; și

tocmai cînd eram hotărît a spune mamei aceste, iaca și soarele răsare, vestind o zi frumoasă, și Luca Moșneagu, însurățul de-al doilea, a cărui tinăra nevastă avusese grijă să-l trezească la timp și să-l pregătească de plecare... se și aude strigînd afară: „Gata sînteți? Haidem!...”

(Creangă, PA, p. 221)

★

Cînd auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă și cînd mai vedeam cum rămîn satele și locurile frumoase în urmă, și tot altele necunoscute se înfășoază înaintea noastră creștea la culme! Pentru fiecare fîntină, pârîu, vîlcieă, dumbravă și alte locuri drăgălașe ce lăsam în urmă-ne, scoteam cîte-un suspin adînc din piepturile noastre! Și, după mintea ce-o aveam, ne-am fi întors înapoi chiar atunci, de nu eram dați în sama lui Moș Luca, de care ne rușinam ca și de părinții noștri.

(Creangă, PA, p. 222—223)

★

— Apoi, fără să ne zbatem, jupîne Ștrul, mi-i da șeptesprezece lei, un irmilic de aur, și ți-oiu duce-o, știi colê, ca pe palmă; că, după cum vezi, căruța acum am adus-o de la încălțat și i-am mai tras și o unsoare de cele a dracului, de arê să meargă cum e sucala.

(Creangă, PA, p. 237)

★

Sultănica rătăcea ca o umbră nu de vrun farmec; ci, cînd e să te biruie dragostea, să te pui în cruciș și-n curmeziș, să te tai și să presari sare pe creștături, spuză să pui pe piept, tot degeaba. Toate durerile trupului le uiți pe lîngă, focul dragostii, de este foc cu adevărat. Și așa fusese să fie cu Sultănica, că nu era d-alea ce pun pe ele carnea cu lopata, și trece prin toate, și buture de rovină rămîne; bîzlie fără să ia foc.

(Delavrancea, SA I, p. 13)

★

Dacă împregiurările nu l-ar suci din calea lui firească, el, desigur, va fi, la mare, un calic, un nemilos, un necinstit, un egoist. Nu-l mai trebuie nimic ca să fie fericit, afară doar de puțină deșteptăciune, pentru

ca să-și aleagă frizura bine, să-și scuture hainele bine, să-și lustruiască ghetele și să mintă întotdeauna. Ai putea, aproape cu siguranță, de la un mic semn, să deosibești, cu douăzeci ani înainte, care copil va ajunge un om procopsit și fericit și care va muri cum a și trăit : sărac și nefericit.

(Delavrancea, SA I, p. 97)

★

Nu, eu nu sunt de părerea d-tale, îi răspunsei eu. Versurile lui sunt ușoare pentru că nu spun nimic. O muzică de silabe nu poate fi decât ușoară. Limpezimea lor le vine nu din profunditate, ci din indiferență. Când spui lucruri pe cari orice om de bun simț, tolănit fără grije pe o sofa moale, le poate spune, ar fi și păcat să nu fii limpede, mai ales când toată viața ai ciripit în versuri. Comparațiile lui, în genere, ca toate celelalte figuri, sunt, după formă și după cum tind să lumineze și să învieze o idee, nefirești și școlărește căutate. Bogăția la el e lipsită de mișcarea și de căldura vieții. Tocmai felul acestei bogății dovedește că scriitorul nu vede, nu simte și nu o înțelege deodată. Când vede și simte nu înțelege, când vede și înțelege nu simte. Și când vede, simte și înțelege, atunci desigur că este vorba despre ceea ce omului ordinar de tot nu i-ar trece prin minte.

(Delavrancea, SA I, p. 100)

★

Neavînd răbdare și plăcere de a citi, cîntînd la piano încet și rar, ai fi zis că subt degetele ei piano era un pieptene de oțel care-și zbirnîie dinții de un mosor pătruns cu ace, fiindu-i silă să se gătească, neplăcîndu-i plimbarea, lumea și zgomotul, mintea i se încheia cu cîteva adevăruri, aflate de ea singură și spuse tot atît de simplu, încît de multe ori mi se părea că nu spune nimic. Mai tîrziu m-am încredințat că acest cap delicat, neavînd nici un grăunte de cultură, neînvățînd nimic din discuțiile oamenilor de cari fugea prin instinct, brodea uneori adevăruri de o profunditate uimitoare.

(Delavrancea, SA I, p. 108)

★

Cu cît înaintam pe drumul Sihlei, cu atît natura devenea mai aspră ; ai fi zis că ea-și încrunță privirea și că muștră pe drumetului prea cutezător, care îndrăznește să calce peste hotarele pustiului și să tulbure, cu zgomotul pașilor sau al respirării sale, adîncă liniște a singurătății. Pe nesimțite, pajiștea înflorită făcu loc unui așternut de foi uscate, care

trăsneau sub pașii noștri ; mestecănul ne părăsise și bradul sau fagul, cu frunți despoiete de bătrîneță sau de vînturile care veșnic suflă în părțile de sus ale aerului, spintecau văzduhul și se zugrăveau fantastic și trist pe albastrul adînc al cerului.

(Hogaș, DM, p. 16—17)

★

Fiindcă trecem peste Ciungi, nu e rău să amintim că micul podiș, ce se deschide pe vîrfurile lor, pune la îndămină locuitorilor din vale una din cele mai obișnuite și mai desfătătoare plimbări. S-ar zice că natura a întipărit aicea o dulce și primăvărată sărutare pe sinul munților iernatici și că, sub această sărutare de nesfîrșit amor, au răsărit, ca prin farmec, milioanele de flori strălucitoare, ce acopăr întinderile ondulate și dulci ; că sub ea s-a născut acea lină și răcoroasă adiere, ce veșnic suspină în acest loc, și că pîlcurile de mesteceni, cu ramuri despletite și cu trunchiuri de argint, nu sînt sămănate ici și colea, decît spre a chema pe drumetul obosit să guste, pe un așternut de flori, o clipă de visuri și de negrăită fericire.

(Hogaș, DM, p. 16)

★

De jur-împrejur, ca și cum s-ar ținea de mînă, stau munții cu piscuri înalte, peste care brădișul negru se întinde ca o imensă haină de doliu. Nici o pasere nu-și îndreaptă zborul său rătăcitor peste sălbăticia și tăcerea de mormînt a locurilor acestora, unde iarba stearpă e fără de sămînță și unde numai brusturul de munte, cu floarea galbănă și lată cît podul palmei, mai are curajul să se uite, de pe creasta stîncilor înalte, în prăpăstiile negre și fără fund ce se deschid, ca niște guri de iad, sub picioarele lui.

(Hogaș, DM, p. 19)

★

Drumul ce trebuia să ținem se încovoia ca un șerpe pe după stîncile care ne împrejmuiiau mersul, și se părea că nu e bătut decît de urmele sălbatice ale fiarelor, din firea cărora și noi, parcă, împrumutasem ceva ; atît ajunsesem de ușori și de îndemînatici, atît de bine învățase piciorul nostru a-și mlădia talpa pe unghiul ascuțit al pietrelor și a se înțepeni temeinic acolo, unde un alt picior nedeprins ar fi tremurat și n-ar fi năzuit să înfrunte un lunecș primejdios.

(Hogaș, DM, p. 21)

★

Poate că voia să ajungă mai repede la Bistrița, să se suie pe plută și să plece la Piatra, după cum îmi dăduse a înțelege încă de la Hălăuca; poate... dar tovarășul meu era fricos ca un iepure și nu-mi venea să cred că va îndrăzni să străbată el singur inima pădurilor pînă la Borca, și cu atît mai puțin să înfrunte primejdiile unui drum pe plută pînă la Piatra; și cu toate acestea zbura ca o săgeată, fără să-și arunce macar ochii în urmă, spre mine.

(Hogaș, DM, p. 80)

★

O tarniță de lemn acoperită cu o pocladă subțire strînsă cu o curea de piele adusă pe sub pîntecele calului și înnodată la o parte, alcătui ceea ce noi am numi șea. Până ce să cercetăm noi caii, până să mai punem cite o pernă peste pocladă și până ce să închingăm caii din nou, Axinia se duse sub șandramaua de din dos, intră apoi în casă și, cînd ieși în pragul ușii gata de plecare, cît pe ce să n-o mai cunoaștem. Se spălase, se pieptănase și se îmbrăcase. Era o femeie ca de douăzeci și cinci de ani, cu fața lungăreată și trăsături foarte regulate; nasul, mai cu samă, drept și proporționat, îndeplinea ceea ce lipsea ochilor ei prea mici, dar negri, vii și scînteietori; gura mică, părul negru, trupul sprinten...

(Hogaș, DM, p. 88)

★

După un ceas și jumătate de un mers anevoios, ieșirăm deasupra Cerbului; și de unde credeam că vom întîlni vreuna din acele așezături limpezi, ce de regulă se deschid pe vîrfurile munților, ne trezirăm în față cu o nesfîrșită încurcătură de poteci înguste și cotigite, care șerpuiau, se încrucișau și se pierdeau pe sub tufele dese de mesteceni, ce ne împrejmuiau mersul. Axinia, care poate să fi avut ceva din firea stîlpului de foc ce călăuzea pe magii din răsărit, apucă înainte pe una din poteci și dispăru în desimea mestecănișului mărunț din calea noastră; iar ochii noștri nu se dezlipeau de capul ei, care ne slujea de cîrmă în această mare de frunziș numai atîta de adîncă pe cît era și Axinia de înaltă.

(Hogaș, DM, p. 90)

★

Legiuni de nori cu forme fantastice, ridicîndu-și unul după altul fruntea lor tivită cu aur, cuprinsese acum toată partea cerului dinspre apus și miazănoapte; alți nouri răsăreau de la celelalte margini ale

cerului și, parcă grăbiți, veneau pe aripi de vânturi să-și deie întâlnire deasupra capetelor noastre, cu tovarășii lor din apus ; și, deși pentru noi soarele mai păstra câteva din razele sale, deși natura din jurul nostru nu se deșteptase încă din incremenirea sa, totuși umbre prevestitoare de rău învăluiseră, și un vuiet surd și nehotărît frământa depărtările zărilor.

(Hogaș, DM, p. 108)

Nu cred să fi moștenit mare lucru din firea vreunui erou antic ; știu însă că cumpăna sufletului meu e atât de simțitoare, încît e de ajuns să arunci pe unul din discurile ei un grăunte de siguranță, oricît de mic, spre a hotărî precumpănirea curajului asupra fricii ; și cînd te gîndești că de astă dată mă adăposteam sub o manta, care de atîtea ori înfruntase biruitor potopurile cerești ; cînd te gîndești că mă umbream sub o pălărie, care-și ridea și de ploaie, și de soare — înțelege oricine că colosala tragedie a naturii, pe care stihile se pregăteau s-o joace pe imensa scenă a văzduhurilor, scăzuse în ochii mei la treapta unei drame ordinare și nu așteptam decît ca cortina să se ridice . . .

(Hogaș, DM, p. 108—109)

Și Halunga, uitînd de mine, se legă numaidecît în vorbă cînd cu unul, cînd cu altul ; iar eu, cu minile la spate și neștiind tocmai hotărît ce să fac cu persoana mea, schimbam piciorul de răzim cînd pe dreapta, cînd pe stînga și căutam să-mi dau o înfățișare pe cît se poate mai puțin ridiculă . . . La un moment dat, ușa se umplu cu pîntecele și pieptul unui fel de Goliat, care, intrînd înăuntru și înaintînd printre țărani, părea că înnoată cu umerii în afară peste un furnicar de cămeși albe și de chimiruri late.

(Hogaș, DM, p. 147)

Nici vîntul, incremenit pe creștetul înalt al pădurilor, nu-și mai cînta frunzelor eterna sa elegie, nici florile mici și sfioase nu-și mai îndreptau ochii lor albaștri și limpezi, din adîncul umbrelor presurate cu nestatornici fulgi de lumină, spre vechiul și credinciosul lor amant . . . din susurul tăcerii netulburate, glasuri străine și fioroase mi se păreau că se desprind în răstimpuri, și inima mea, ca înțepată fără veste de ceva ascuțit, le însemna pe toate cu bătaii pripite și repezi ; în preajma

ochilor mei și în oglinda închipuirii mele muncite de vedenii, gheburile crîmpeiilor de putregaiuri, acoperite cu ierburi sălbatice, sau șoldurile goale ale unei stînci, cu haina ei de mușchi sfișietă de vijelie, se înfiripau și trăiau viața scurtă a unei năluciri apocaliptice, cari mi se părea că se mișcă încet, se tîrăște-furiș, vine, ajunge și întinde spre mine o gheară flămîndă și ucigașă ...

(Hogaș; DM, p. 211)

★

Totuși, până ce să-mi iau măsurile pentru ceea era să fie mai tîrziu, găsii cu cale să-mi așez în scorbura stîncii tarhatul meu întreg și să priponesc pe Pisicuța într-o așezătură mai largă și plină cu iarbă uscată, de pe povîrnișul uneia din prăpăstii; căci de-aș fi lăsat-o slobodă, apoi fantastică, cum eră, și iubitoare, ca și mine, de pribegie, s-ar fi luat după florile ce scînteiau pe nemărginirea prăpăstiei, la lumina soarelui de-amiază, și s-ar fi prăbușit la vale, de pe vreuna din nenumăratele muchi de stîncă, ce stăteau ascunse cu viclenie, sub adăpostul de umbră neturburată al ierburilor înalte ...

(Hogaș, DM, p. 255)

★

Tăiat în față de trufașă și imensa stîncă aeriană, încins pe laturi de cele două prăpăstii, ar fi trebuit, ca să pot merge mai departe, sau să mă înalț la ceruri zburînd, sau să mă scobor în Tartar de-a rostogolul; dar fiindcă nu eram gata încă pentru nici unul din aceste două soiuri de călătorie, amînai pentru cît mai tîrziu și pe una, și pe alta. Rămăsei, deci, locului; cu alte cuvinte, deși aș fi putut ieși din încurcătura într-un chip oarecare, mă hotărîi totuși să mă folosesc de adăpostul hărăzit mie de pronia întîmplării și să aștept aici voile mai blînde ale ei.

(Hogaș, DM, p. 257)

★

Cum însă sufletul meu niciodată n-a fost în stare să ducă prea multă vreme, în spate, povara ucigătoare a sublimului, și cum puterile întunericului, în urgia răzvrătirii lor, izbise, pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor făptuirii, aș fi ajuns în cele din urmă să găsesc banală și monotonă această rodomontadă a stihilor, dacă ele nu și-ar fi tras măsurile tocmai la timp... Poate să fi fost pe la cîntători, cînd urletele vijeliei începură a-și scobori glasul, și zbuciumul codrilor a se mai potoli; un tunet răzleț încercă, din miazăzi, să mai răscolească clo-

cotitor nemărginirile întunecoase, dar, iute, își stinse neputincios, în tăcerea nopții adânci, duruitu-i depărtat...

(Hogaș, DM, p. 266)

Dar nu mai era nevoie, căci una din potăi, îndârjită de sosirea stăpînului său, se repezi în pornire turbată și năzui să apuce pe Pisicuța de bot; dar Pisicuța, care în mișcări avea agerimea gîndului, iar în faptă iuteala fulgerului, și o înșfăcă din fugă cu dinții de după ceafă, o ridică în aer și începu a o scutura cu furie; iar cînd crezu ea că destul a scuturat-o, îi dădu drumul de sus și cînele se simți foarte fericit s-o poată împunge de fugă și să se ascundă, schiolălăind, după picioarele lungi ale stăpînului său; celălalt cîne, mai înțelept, socotise de cuviință să-și facă datoria lătrînd furios din depărtare.

(Hogaș, DM, p. 273)

Îi era frică Persidei de oameni. Vedea, ba simțea oarecum și pe nevăzute, că toți se uită cu ochii bine deschiși la dînsa, că toți o judecă, și inima i se încleșta, ca și cînd tot în fața măcelăriei lui Hubăr s-ar afla. Îi era rușine, ca și cînd toți ar putea să afle din fața ei cele petrecute, se temea de ceva neștiut și nu știa cum să calce, cum să-și țină trupul, cum să-și poarte capul și ce să facă cu mîinile ei. S-a dus cu toate aceste și după-amiază-zi la Lipova, s-a dus cum merge omul osîndit să-și ia pedeapsa, dar s-a dus rîzînd fiindcă era crescută de maida Aegidia, care mereu îi zicea: „Să rîzi cînd îți vine să plîngi, și să plîngi numai cînd vezi pe alții plîngînd“.

(Slavici, M, p. 58)

Avea, ce-i drept, trei copii, dar era frumoasă, durdulie și tînără încă, și nu venise ca să stea. Cu Bocioacă al ei, care era om bogat și foarte cumsecade, dar cu vreo doisprezece ani mai bătrîn decît dînsa și prea de tot sfătos, stetea dînsa în toate zilele; mai rar însă cu scrietorul, care era mai tînăr și mai spornic la vorbă, știa să-i toarne glumele pe plac și să-i șoptească din cînd în cînd cîte ceva la ureche. Era, nu-i vorba, cea mai cumsecade femeie, dar n-ai fi zis-o aceasta, dac-ai fi văzut-o: prea mult îi plăcea să stea, ba chiar să se și hîrjonească cu oamenii tineri. Păcat ar fi fost să nu intre și ea în joc, deși nu prea știa nici ea cum merge valsul.

(Slavici, M, p. 137—138)

★

Ea făgădui, pentru ca să scape, că va veni, apoi, când pleacă mai departe, îl țiri așa-zicînd pe Burdea după dînsa și potrive lucrurile astfel ca să rămîie singură cu el. Omul acesta, pe care acum îl văzuse înțîia oară în viața ei, îi părea cel mai apropiat din toți oamenii, și aceasta se vedea din căutătura și din purtările ei, încît Marta, pusă pe gînduri, dădea din cap și nu se putu stăpîni să nu-i facă scrietorului semn cu cotul, cînd Persida o porni înainte cu Burdea.

(Slavici, M, p. 148)

★

Deși n-avea de gînd să-i vorbească lui Bocioacă, Marta era din ce în ce mai neliniștită de gîndul că vine recrutarea, și astfel din ce în ce mai hotărîtă de a face tot ceea ce-i stă în putință ca să-l scape pe Trică. Nu știa însă ce anume are să facă și, deși ea se întoarse la ghergheful ei ca și cînd nimic deosebit nu s-ar fi întîmplat, ochii ei scăpau adeseori la Trică și acesta simțea din ce în ce mai mult că e vorba de el și era din ce în ce mai neastîmpărat.

(Slavici, M, p. 280)

★

Dacă vreun alt om i-ar fi zis aceste vorbe, ea l-ar fi ocărît de și-ar fi adus aminte toată viața lui; Bocioacă însă avea, parcă, un fel de drept de a se amesteca în treburile ei, și ea se bucura că dînsul se și folosește de dreptul acesta și n-o lasă singură la nevoie. O durea însă că poate chiar și el să creadă așa ceva.

(Slavici, M, p. 163)

★

Gîndul omenesc străbate într-o singură clipă și timpul și depăr-tările, și acum, în clipa această, ea vedea în gîndul ei toate cele petrecute și-l vedea și pe el umblînd răsleț prin lume, ajuns din om neom, nenorocit fără de vina lui. Se împăcase cu gîndul că ea nu poate să-l ajute și că nu le rămîne amîndurora decît să uite cele petrecute, care nu erau, la urma urmelor, decît o nebunie de tinerețe. Îi era însă rușine c-a crezut că poate să-l mai și batjocorească, spunînd altui bărbat ceea ce numai ei amîndoi știau.

(Slavici, M, p. 122)

★

— Eu zic numai ce zic eu, vă spun numai așa, gândurile mele, iară voi faceți după gândul vostru, și știți prea bine că, dacă voi vă duceți la moară, nici vorbă nu poate fi ca eu să rămân aici ori să mă duc în altă parte; dacă vă hotărâți să mergeți, mă duc și eu cu voi și mă duc cu toată inima, cu tot sufletul, cu toată dragostea mamei care încercă norocul copilului ieșit în lume.

(Slavici, N, p. 15—16)

★

La deal valea se strîmtează din ce în ce mai mult; dar aici vederile sunt multe și deosebite; de-a lungul râulețului se întind două șiruri de sălcii și de răchite, care se îndeasă mereu, pînă ce se pierd în crîngul din fundul văii; pe culmea dealului de la stînga, despre Ineu, se ivește, pe ici, pe colo, marginea unei păduri de stejar, iară pe dealul de la dreapta stau răzlete rămășițele încă nestîrpite ale unei alte păduri, cioate, rădăcini ieșite din pămînt și, tocmai sus la culme, un trunchi înalt, pe jumătate ars, cu crengile uscate, loc de popas pentru corbii ce se lasă croncănind de la deal înspre cîmple; fundul văii, în sfîrșit, se întunecă, și din dosul crîngului depărtat iese turnul tuguat al bisericii din Fundureni, învelit cu tinichea, dară pierdut oarecum în umbra dealurilor acoperite cu păduri posomorîte, ce se ridică și se grămădesc unul peste altul, pînă la muntele Bihorului, de pe ale cărui culmi troienite se răsfrîng razele soarelui de dimineată.

(Slavici, N, p. 18)

★

Ana nu-i putea suferi pe acești cîni și se supăra cu atît mai mult cînd bătrîna zicea că e bun cînele la casă, fiindcă omul poate să doarmă mai liniștit cînd se știe păzit de niște cîni buni. Așa era; însă Ana simțea că de cîtva timp bărbatul ei s-a schimbat, și îi părea că, de cînd are cîinii, ține mai puțin la nevastă și la copii.

(Slavici, N, p. 24)

★

Cîinii se opriră zăpăciți în cale și, mai ales după ce descălecară și ceilalți doi oameni, începură să-i mai slăbească. În cele din urmă, ei parcă-și deteră cu socoteală că au a face cu niște oameni pacinici, care

s-au pus la odihnă aici, departe de curtea păzită de dînşii ; ei se întoarseră dară încet şi oprindu-se din cînd în cînd ca să mai latre o dată spre cîrciuma de la care veniseră.

(Slavici, N, p. 29)

★

Lică nu stătea niciodată sub cerdac, nici în cîrciumă, ci în odaia de alături, în care erau o masă măricică, cîteva scaune de paie şi două paturi pentru drumeţii mai aleşi, care se întîmpla să mîie peste noapte la Moara cu noroc. Altfel în această odaie îşi petrecea cîrciumarul ziua, cu nevasta şi cu copiii, fiindcă odaia în care se culca el era în altă parte, cu intrarea prin bucătărie şi cu ferestrele la deal, cîtă vreme aici ferestrele erau spre drum, încît, şezînd la masă, putea să vadă cu o privire şi cîrciuma, şi drumul, şi locul de dinaintea cîrciumei.

(Slavici, N, p. 38—39)

★

Şi iar se gîndea la învoiala pe care o făcuse în strîmtorarea sa, la banii săi, la primejdiile ce-l împresurau, la iarna ce se apropia şi la zilele bune pe care le avusese cînd nu avea nici porci la îngrăşare, nici vaci cu lapte, nici căruţă pe răzoare, nici cai sprinteni, nici bani bine număraţi în ladă. Şi cînd se gîndea la aceste, îi venea oarecum să se bucure că Lică îl scoate fără de voie de la Moara cu noroc şi-l scapă aşa zicînd de toate nevoile.

(Slavici, N, p. 42)

★

E greu, e foarte greu cînd ai voi să-i grăieşti cuiva o vorbă, care-ţi vine din fundul inimii, şi nu poţi ; e însă mai greu cînd simţi că numai această vorbă poate să alunge gîndul rău pe care şi-l face despre tine un om la care ţii ; greutatea aceasta o simţi Ghiţă întreagă cînd îl văzu pe Pinte depărtîndu-se. El se trase, mai mult purtat de o pornire firească decît dinadins, la o parte, ca să nu-l mai vadă oamenii adunaţi la poartă, apoi rămase sub zidul căzărniî, o casă lungă, veche şi cu acoperemîntul înalt ce stetea la dreapta curţii împrejmuite cu zid netencuit.

(Slavici, N, p. 55—56)

★

Astfel, Laie mărturisi, cu inima încheștată, că într-o duminică Lică Sămădăul, venind cu doi tovarăși la Moara cu noroc, l-a deșteptat cu ghionturi din somn, că în urmă stăpînu-său l-a trimis la popa din Fundureni, dar el nu s-a dus, ci s-a ascuns într-un crîng; cu toate aceste, cîteva zile în urmă, ducîndu-se pe vale în sus, ca să aducă vacile de la iarbă, s-a întîlnit cu Lică și Răuț, care l-au luat între bîte și i-au zis că-i sfărîmă oasele deacă va mai îndrăzni să stea la pîndă.

(Slavici, N, p. 56)

★

Îi socotea pe Ghiță om cinstit și vrăjmaș al lui Lică, și chiar acum, după cele ce aflate, ar fi fost gata să-și bage mîna în foc pentru dînsul; nu putea el să-și schimbe așa deodată părerea; îi era rușine să-și facă mărturisirea că s-a înșelat așa de strașnic și, în cele din urmă, ținea atît de mult la Ghiță, încît îl durea inima să piardă buna părere pe care și-o făcuse despre dînsul.

(Slavici, N, p. 57)

★

Ghiță, care nu știa nimic despre mărturisirile lui Marți, nu înțelegea unde bate comisarul cu întrebările lui, iară Pinteau și comisarul, văzînd mărturisirile celor doi oameni luați la cercetare, își dedeau silință să se dumirească asupra lor. Comisarul, care din mărturisirea lui Marți, își făcuse gîndul că Buză-Ruptă și Săilă au călcat de cu seara pe arîndașul, iar spre miazănoapte Răuț a venit să-l vestească pe Lică despre cele petrecute și să-i ducă poate o parte din lucrurile răpîte, credea că Ghiță spune dinadins un neadevăr; el făcu dar cîțiva pași înainte, privi aspru în ochii lui Ghiță și întrebă.

(Slavici, N, p. 61—62)

★

Acum, cînd nici chiar Pinteau nu se sfia a-i spune că-l bănuiește, el se simțea mai bun decît cum îl credeau alții, prea bun pentru oamenii în mijlocul cărora se afla, și dacă mai înainte îl apăsă gîndul că nu mai poate umbla prin lume decît sub scutul cinstei altora și că în curînd va trebui, poate, să cadă la închisoare, acum iar își ridica frun-

tea, deoarece simțea că toți aceia care îl osindeau, aflându-se la strîmtoarea în care se aflate el, s-ar fi dovedit mai slabi, mai nesocotiți ori mai răi decît dînsul.

(Slavici, N, p. 65)

★

Perduse toate bucuriile, toată părerea de bine pe care omul o simte cînd vede pe acela pentru care simte tragere de inimă, cînd îi vorbește, cînd poate să-i facă vreo mulțumire, cînd primește o vorbă bună de la dînsul, cînd se gîndește la el, perduse mîngîierea ce se revarsă peste sufletul omenesc la vederea podoabelor lumii, căci nimic nu dă lumii o mai strălucită podoabă decît omul despre care putem să ne facem gînduri bune ! ?

(Slavici, N, p. 65)

★

Pintea nu se făcuse degeaba jandarm : de cîte ori era vorba să se pună pe urma făcătorilor de rele, el își schimba toată firea și-l vedea că se face neastîmpărat ca și copoiul cînd simte mirosul ierbii de foc ; cu atîta mai nerăbdător era astă dată, cînd cele petrecute îl priveau foarte de aproape. Îi era ca și cînd ar fi pus prin întunerec mîna pe făcătorii de rele și s-ar fi temînd că-i scapă mai înainte de a se face lumină, ca să-i poată vedea.

(Slavici, N, p. 71—72)

★

Lică se știa sprijinit de stăpînii săi, dintre care unii erau pătrunși de nevinovăția lui, iar alții, ca oameni cu multă trecere, puteau să-l apere pe sub mîină, deși poate că-l bănuiau ; cu toate acestea, el știa de ce e vorba, aflate că mai mulți dintre judecători îl bănuiesc, și așa își dăde răspunsurile scurt și deslușit, neabătîndu-se întru nimic de la mărturisirile ce făcuse cînd fusese luat înția oară la cercetare.

(Slavici, N, p. 81)

★

Banii ăștia, cîți sunt aici, toți i-ai primit de la un singur om. Hîrtia asta, din care lipsește o bucată, a fost odată în mîna mea ; i-am dat-o femeii pe care o știi și tu, în ziua cînd a fost ucisă, iar aceste cincizeci

și trei de bucăți sunt însemnate cu același semn, și tot așa trebuie să vie de unul și același om, și anume de la ea, căci la ea am văzut bani noi ca și aceștia.

(Slavici, N, p. 93)

Își aducea bine aminte cele petrecute peste noapte, dar și le gîndea ca și cînd le-ar fi visat, și parcă nu-i venea să le creadă, iar cînd își dedea seamă că ele în adevăr s-au petrecut, îi era rușine de cele ce făcuse și se temea că, mai curînd ori mai tîrziu, se va da de gol, și nu numai va strica toată treaba, dar își va băga totodată și capul în primejdie.

(Slavici, N, p. 95)

Închipuirea mea de copil era prea slabă spre a putea aduna atîta sumedenie de copii la un loc, și toți acești copii, pe care îi văzusem acum în aievea, ședea tăcuți, nemișcați și cu ochii țintiți la învățător : îmi era ca și cînd m-aș fi întors din altă lume, și cînd maica mă întreba ce am văzut la școală, în uimirea mea nu știam să-i spun altceva decît c-am văzut pe Huțu lui Budulea plimbîndu-se cu bățul în mînă și că acum nu-l mai cheamă Huțu, ci Mihai Budulea, ca pe taică-său cel cu cimpoile.

(Slavici, N, p. 141)

Budulea cel bătrîn, care ședea mai departe pe prispă, știa prea bine că ea plînge ; om fără inimă ce era însă, nu se mișca din loc, ci stetea așa ; cel mult, pentru ca să nu stea fără de nici o treabă, își scotea fluierul din șerpar, îl privea din toate părțile, apoi, la mare nevoie, îi mai număra și găurile, și le număra mereu, pînă ce Safta nu ieșea iar pe prispă.

(Slavici, N, p. 185)

Nu era nici o pagubă, deoarece el, mai nainte de a fi rupt hîrtia, s-a uitat bine la ea, dacă e în adevăr maculatură scrisă pe amîndouă părțile și dacă n-a mai rămas pe o parte sau pe alta vrun mic locșor ce-ar mai putea să fie întrebuințat la calcule de ocazie ; vorba e, însă, că această rupere și cocoloșire a bucăților de hîrtie era un semn rău și că în ziua

următoare el a rupt în patru o jumătate de coală, care nu era scrisă decît pe o parte, şi cocoloşind cele patru bucăţi nu le-a băgat în buzunar, ci le-a aruncat una cîte una afară pe fereastra deschisă, ceea ce era un semn şi mai rău.

(Slavici, N, p. 182)

Cînd a plecat, ne-a spus poveţe,
Cu grai înduioşat şi blînd,
Şi ne-ncălzea atîta-n suflet,
Că lacrimam toţi ascultînd.
Spunea că nu-i păcat mai mare
Decît să-ţi lapezi legea ta
Şi, vezi, îi tremura cuvîntul
Pe buze, cînd ne cuvînta !

(Goga, P, p. 93)

În noaptea grea, cînd bolta-nfiorată
Cu junghi de aur îşi străpunge sînul,
Cînd codru-şi vede fala-ngenuncheată
Şi umilit se zbuciumă bătrînul,
Cînd trăsnete potrivnice se-ncaier
Şi creştetele brazilor despică,
Eu în văzduhuri desluşesc un vaier,
Cum din adînc spre mine se ridică,
Gemînd prelung la poarta mea, stăpîne !
Simt fărîmată-n urlete păgîne
Nemărginita lumilor durere,
Cum vine-n zborul aripelor grele
De-mi zguduie zăvorul şi mă cere !

(Goga, P, p. 124)

Dar printre anii tulburi, care-şi sporiră-n cale
Comoara lor de lacrimi în fiecare ceas,
Nelămurită taină a înţelepciunii tale,
Poveste bătrînească în minte mi-a rămas,

Și-abia târziu, odată, ți-am înțeles fiorul
Și te-am văzut eum stărui și-nfricoșată crești,
În clipa cea dintâie cînd mi-a atîns piciorul
Țărîna fermecată a țării românești.

(Goga, P, p. 205)

Amurgul m-a găsit și astăzi la poala ta cerșind hodină,
Biet călător, oprit în cale de vraja viselor ce mint,
Cum aş putea să plee acuma cînd ochii tăi senini luminează
Și ard în purpura-nserării ca două sulii de argint ?

Le doarme-n adîncimi păcatul și ocrotit de-o caldă lene
Din clipă-n clipă îmi trimite scîlipirea fulgerelor lui,
Un picur din pierzarea lumii îți strălucește-acum sub gene
Și mă-nfior din ochii limpezi tu cîte taine poți să spui.

(Goga, P, p. 168)

Nu-i nimeni . . . nimeni să ne vadă și să ne-audă —
Nu pleca !
Dă-mi degetele-ți inelate să le sărut ca și-altădată,
Dă-mi degetele-ți inelate —
Poeme-n pietre nestimate —
Vreau să le-nvăț pe dinafară și să le cînt,
Dă-mi mîna toată,
Căci nu-i în tot salonul alta, așa, la fel cu mîna ta.

(Minulescu, V, p. 44)

Nu-i cer nimic . . .
Și totuși, dacă-ar vrea —
O, dac-ar vrea să-mi dea ce nu-i cer încă —
Aș face dintr-un lac o Marmara
Și dintr-un melc un Sfinx săpat în stîncă.
Nu-i cer nimic . . .
Dar dacă-ar fi să-i cer
Ce-aș vrea să am și oe-ar putea să-mi dea,

Aş picura-ntr-o cupă cu eter
Morfina
Şi i-aş cere-aşa.

(Minulescu, V, p. 102)

★

Şi versul meu
L-o duce poate vreun cântăreţ pînă la tine,
Iar tu —
Cîntîndu-l ca şi dînsul,
Plîngîndu-l, poate, ca şi mine —
Te vei gîndi la adorata în cinstea căreia fu scris,
Şi-uitînd că m-ai uitat,
Vei smulge din cadrul palidului vis
Intunecatu-mi chip,
Ca-n ziua cînd te-afunda vaporu-n zare
Şi cînd din ochi lăsai să-ţi pice
Trei lacrimi reci de călătoare !

(Minulescu, V, p. 50)

★

Vorbesc cu mine însumi, cum aş vorbi c-un frate
Intors rănit din lupta cu zilele de ieri,
Şi parcă tot nu-mi vine să cred că n-am dreptate —
Că *El* şi *Eu* nu suntem decît acelaşi frate,
Şi-aceeaşi rană-i doare pe ambii scutieri.

(Minulescu, V, p. 69)

★

Şi mi-am adus aminte de nopţile de vară
Cînd o porneam de-acasă ;
Abia ieşit pe poartă,
Mă şi vedeam departe, prin nu mai ştiu ce ţară ...
Dar mă trezeam spre ziuă cu ochii tot pe hartă.
Şi mi-am adus aminte de ce-aş fi vrut să fiu —
Un plop ce se ridică spre cer
Şi-un vînt grăbit,
Ce-nconjură pămîntul mereu ...
Şi-ntr-un tirziu,
M-am căutat pe hartă, dar nu m-am mai găsit.

(Minulescu, V, p. 154—155)

★

Fac ce-am făcut și ieri
 Și totdeauna —
 Mă bat cu vîntul și mă cert cu luna...
 Din cînd în cînd mă urc pe deal, spre soare,
 Să mă-ntregesc cu globul lui fierbinte —
 O veehe și unică sărbătoare
 Ce-o prăznuiesc de patruzeci de ani...
 Eu Oltul, însă, nu mai stau de vorbă,
 Că-i monoton și mărginit la minte,
 Și nu știe să curgă decît spre Drăgășani...

(Minulescu, V, p. 158)

★

N-am fost așa precum se spune
 Și nu sunt nici așa cum sunt —
 Nu sunt nici foc,
 Nici ploaie
 Și nici vînt!...
 Nu sunt nimic din ce-aș putea fi pe pămînt...
 Nu sunt decît un strop de vorbe bune,
 Ce-aștept un cititor cîstit să mă răzbune
 Și să m-arate lumii cine sunt!...

(Minulescu, V, p. 171)

★

Dar cum mi-am pus în gînd să mă-ntregesc,
 Întîmplă-se orice s-ar întîmpla,
 La noapte —
 Cea din urmă noapte-a mea —
 Voi fi eroul unui „fapt divers“ banal,
 De care numele-am să-mi leg,
 Ca și defunctul meu coleg,
 Sărmanul Gérard de Nerval!...

(Minulescu, V, p. 176)

★

Mă-ntreb ce s-a putut schimba
 În mine
 Și-n credința mea,

În care știu că n-am schimbat nimic,
Nici chiar mîndria mea de ucenic,
Pe care și-azi mi-o mai găsesc
În cele cîteva volume
În care n-am scris decît glume,
De teamă să nu-mbătrînesc ! ...

(Minulescu, V, p. 179)

★

Nu știu ce-a fost, și nici n-aș vrea
Să știu mai mult decît mi-e dat să știu —
Cînd, mai curînd, sau, poate, mai tîrziu,
Același „fapt divers“ se va-ntîmpla ...

(Minulescu, V, p. 182)

★

Dacă-ai crezut c-ar fi putut să fie
Ceva mai mult decît ce-a fost, te-ai înșelat ! ...
N-a fost decît un început de nebulie,
De care-ntîmplător ne-am vindecat ! ...

N-a fost decît un zbor de triolet
Pe care un poet le-a scris în vis,
În cinstea celei mai frumoase fete,
Și-a-nnebunit de-ndată ce le-a scris ! ...

(Minulescu, V, p. 183)

★

Dă-mi ochii-ți plîși, să-i mai sărut o dată,
Și lasă-mă să plec ! ...

Tu nu-nțelegi

Că-n orchestrarea întregirii noastre

Nu-i ciripit de păsărele-albastre,

Cîi-i răcnet doar de bestie turbată,

Ce-ți sîngerează-obrajii și te mușcă

De cîte ori încerci s-o-nchizi în cușcă

Sau de piciorul patului s-o legi ? ...

(Minulescu, V, p. 184)

★

Stăpîna mea, învață-mă să plîng,
Așa cum pînă astăzi n-am plîns încă —
Să plîng, dar să nu mă mai plîng
Ca Prometeu, legat de stîncă.

Și dacă-n viață n-am putut citi
Ce-i înrustat pe fruntea tuturor
Ca și Hamlet, „A fi sau a nu fi ?” ...
Stăpîna mea, învață-mă să mor ! ...

(Minulescu, V, p. 243—244)

★

Cînd am pornit, știam doar că-i departe
Și-i tare greu de-ajuns unde voiam ;
Dar unde-i acel *unde* nu știam
Căci nu-l găsisem încă-n nici o carte.

Pe drumuri lungi și vechi, bătătorite
De-atîția mulți porniți naintea mea,
Am colindat călăuzit de-o stea —
Icoana unei lumi întrezărite ...

(Minulescu, V, p. 273)

★

În murmurul fîntînei plînge povestea vremilor trecute ...
De știi s-asculți, auzi iar glasul atîtor guri ce-s astăzi mute,
S-a potolit atîta viață, ș-a ars atîta foc de soare,
De ani și ani, de cînd tot curge împrăștiind mărgăritare.

Sînt ani, și de atunci în noapte s-au prăvălit grămadă anii
Și dintre toți, eu singur numai, ținînd azi firul Arianii
Mai rătăcesc ș-asculț cum cîntă pierdut pe-aleele deșarte
În murmurul fîntînei glasuri ce vin de dincolo de moarte.

Eu singur mai ascult, și-n umbra întunecată din`aleie,
Plîngînd ca un copil ruina luminelor de curcubeie,
Aș vrea, în dorul lor și-al vostru, acum cînd nu mai sînt bătrînii,
Să-nmlădii pentru voi un cîntec etern ca murmurul fîntîinii.

(Anghel, P, p. 19)

★

Sunt flori care-și înclină boiul și mor topite de visare,
Mai sunt și ochi ce plîng în noapte și-adorm cînd soarele răsare.
Mihnite-s florile acele, dar jalea lor cine-o mai știe ?
Cine-a-nțeleș cît plîns ascunde sub ochi o dungă viorie ?

Așa mor florile-n neștire, așa-și sting ochii buni lumina
Și-n preajma vieței care rîde, cine-ar gîndi, privind grădina,
Că sub surîsul ei s-ascunde o nentreruptă agonie !
Cine-a-nțeleș cît plîns ascunde sub ochi o dungă viorie ?

(Anghel, P, p. 20—21)

★

Dar printre-atîtea nopți uitate în viața mea, țin mînto-o noapte,
Căci sunt, se vede, — anume clipe pe care sufletul le-nsamnă ...
Și se făcea ca astăzi parcă pe vremea pîrgului de toamnă,
Cînd te urmează pretutindeni un miros vag de fructe coapte.

Pomătu-ntreg dormea de somnul acelor miluiți de mană,
Iar sus pe ramuri, albe neguri dormeau grămezi de somn învinse,
Ca niște pasări urlașe ce dorm cu aripile-ntinse,
Ștînd gata ca să-și ieie zborul la cea dintîi șoaptă dușmană.

(Anghel, P, p. 30)

★

Trăiește încă floarea frumoasă de ieri seară,
Surîde lîngă mine pe-o margine de cupă ;
Căci eu îi port de grijă cu drag, ca să nu moară,
În amintirea mîinii ce s-a întins s-o rupă.

Trăiește încă floarea, dar inima mea bate,
Văzînd-o cum pălește din ce în ce mai tare,
Sunt alte flori, desigur, mai mîndre, mai bogate ;
Dar numai eu știu taina Narcisului ce moare.

S-a ofilit Narcisul și-s trist de-o zi întreagă ...
Era ceva din tine în floarea asta dragă ;
Era ceva, desigur, căci altfel n-aș pricepe,
De ce mă simt mai singur, acum, cînd noaptea-ncepe,
Și n-o mai văd în umbră, luptînd stăruitoare
S-adune strălucirea luminii care moare.

(Anghel, P, p. 47—48)

Voind să uit, pe-o seară dulce, lăsasem să m-adoarmă crinii...
Și se făcea că fără voie trăiam acum o viață nouă;
Eram și eu un crin ca dînșii, și-n dezmierdările luminii
Îmi întindeam voios potirul să prind o lacrimă de rouă.

Visînd, trăiam cu ei acuma, și-atît de alb eram subț lună,
Încît abia scriam o umbră, cînd m-alinta șăgalnic vîntul,
Dar tihnă se făcuse-n mine și caldă inima și bună,
Că reveneam subț altă formă, să-mpodobesc și eu pămîntul.

(Anghel, P, p. 74)

S-aprinde preajma toată în jurul lor, de-ai spune
Cău fost sădiți odată pe-un cîmp de bătălie
Și cînd i-ajunge vîntul, atunci ca niște cupe
Ce-ar fi pline de sînge, încet locul și-l mută,
S-ating unul pe altul, o margine-și sărută
Și-apoi își reiau locul de teamă că s-or rupe.

Dar țarca sus pe cracă, cobînd, tot una ține
Că stau din clipă-n clipă să pice musafirii,
Și numai ce-apucase de frica prevestirii
S-arunce-n ea bătrînul, că nu-i menise-a bine,
Se și ivește-n poartă, în filfiri de steaguri
Un fiu de crai bezmetic și inima lui moare,
Văzîndu-l cum stă gata să intre de-a călare
Cu ceata lui întreagă de vîntură-meleaguri.

(Anghel, P, p. 136)

Dar tu n-ascuți și-acum mai aprig arunci în geamuri cu zăpadă
Parc-ai voi să le acoperi, să-mpiedici ochii mei să vadă
Cum îl alungi pe bietul oaspe ce stăruie să intre-n casă...
Și vocea ta se face aspră, dojenitoare, minioasă,
Se tînguie prin coridoare, prelung și aue și geme,
Și-apoi cînd obosit te-astîmperi și taci și tu de la o vreme
Se face-o liniște de moarte, în care-aud, înfiorat,
Ca niște pași care coboară îndepărtîndu-se treptat...

(Anghel, P, p. 242)

★

Laura, sprijinită viguros de Ghighi, descria în culorile cele mai negre pe Pinteaa, blestema minutul în care l-a cunoscut, plîngea și iar declara c-ar trebui să fie smintită să-și îngroape tinerețele alături de o stîrpitură de om pe care-l urăște tocmai fiindcă a avut obrăznicia s-o ceară în căsătorie.

(Rebreanu, I, p. 82)

★

Se așeză la masa de scris, lucrată de el însuși acum vreo douăzeci de ani, aprinse o lumînare, puse scrisoarea lui Pinteaa lîngă călimară, își atîrnă după urechi niște ochelari pe care nu-i întrebuintă decît în momentele cele mai solemne, căci vedea mai bine fără ei, stătu cu fruntea încrêtită ca să-și adune gîndurile și apoi începu să aștearnă pe hîrtie, bătrînește.

(Rebreanu, I, p. 105)

★

Cum tînărul nu se pronunțase încă unde are de gînd să petreacă noaptea și ca să nu-și închipuie c-ar putea fi găzduit aici, Titu, îndemnat de dăscălița, prinse un prilej și-l sfătui să tragă în Armadia la Augustin, un cărăuș foarte cumsecade, care are casă foarte bună și n-o să-i ceară nici un ban cînd îi va spune că-i trimis de Herdelea.

(Rebreanu, I, p. 125)

★

Totuși, în noaptea aceea Laura a visat numai pe Aurel, care părea c-o iubește nebunește și voia să se împuște din pricina lui Pinteaa, cu care părea că dansează cadrilul al doilea, fericită, invidiată de toate fetele, pe cînd Pinteaa stătea bosumflat într-un colț, ca o arătare urită...

(Rebreanu, I, p. 125)

★

Cînd îi declară limpede că nu poate să dea Laurel nici un ban zestre, tînărul s-a rușinat și s-a emoționat, iar cînd bătrînul a adăogă că fata va avea totuși un trusou modest și cele ce-i trebuiesc în casă,

Plntea a protestat că n-are nevoie de nici o ață, că Laura e cea mai mîndră comoară din lume și că dealtfel la logodnă nădăjduiește să vină cu părinții săi, care vor îndrăgi pe Laura tot așa cum o iubește el.

(Rebreanu, I, p. 128)

★

Bătrînul nu era împotriva unor astfel de pierderi de vreme, dar punînd în legătură nervozitatea și nepăsările lui Titu cu zvonul acesta, se temu să nu izbucnească cumva vreun scandal care să periclitize viitorul băiatului și se puse deci cu tot dinadinsul să-i găsească mai curînd baremi un loc de subnotar undeva, ca să-l îndepărteze din brațele iubirii primejdioase.

(Rebreanu, I, p. 174)

★

Florica, fata vădanei lui Maxim Oprea, care se nimerise a fi cea dintîi cînd a început bătaia, văzînd acum că nimeni nu e în stare să scape pe Ana din ghearele tatălui său, dădu fuga pînă la domnul învățător și-l rugă să vie mai degrabă să potolească dumnealui pe Vasile Baci, că de ceilalți oameni nu mai vrea să asculte, atîta-i de păgîn. Herdelea sări îndată, își puse pălăria și alergă la fața locului, socotind că, oricît ar fi de nebun Baci, tot trebuie să se rușineze și să înceteze cînd îi va porunci dînsul.

(Rebreanu, I, p. 183)

★

Ca să nu-i dea vreme să răsufle, Belciug îl luă repede, că face rău de-și stîlcește fata, c-a ajuns de rîsul lumii, că omul la nenorocire să nu-și piardă judecata, că Ana a greșit, dar orice greșală se poate îndrepta cu bunăvoință, dar încăpățînarea e mama tuturor relelor, că doar nici Ion nu-i țigan, ba încă-i fecior sîrguitor și isteț, deși n-are avere și poate să fie un ginere de treabă ca mulți alții...

(Rebreanu, I, p. 207—208)

★

A trimis după el și l-a așteptat aproape un ceas pînă ce l-a deșteptat ea și l-a momit să se îmbrace și să plece la datorie. Dar cum l-a văzut subinspectorul l-a și mirosit că-i beat și nici nu l-a mai lăsat să intre

în clasă, ci l-a izgonit spunându-i să se considere suspendat și să se bucure dacă nu va propune ministrului să-l îndepărteze pentru totdeauna din învățământ.

(Rebreanu, I, p. 228)

★

D-na Cîntăreanu, o femeie scundă, grasă, cu obraji negri și cu fălcile atîrnate ca niște pungi, îi dădu din prima zi să înțeleagă că i-ar plăcea să-l aibă ginere, dacă s-ar hotărî să facă cursul de notar ca să vie în locul bătrînului care, surd de-o ureche și leneș, oîta mereu după pensie, mai ales că nu era în stare să învețe ungurește și se temea să nu-și piardă slujba. Eugenia, isteată și cochetă, îi plăcea lui Titu, totuși planurile notăresei i se păreau caraghioase. Îi venea să rîdă singur gîndindu-se că el poate fi privit candidat la însurătoare, el, care de-abia se străduiește să-și deschidă o pîrtie serioasă în viață.

(Rebreanu, I, p. 290)

★

În sfîrșit, fiindcă nu putea să îndure în ruptul capului nedreptatea de a fi pedepsit fără de vină, într-o seară a venit la Herdelea cu o sticlă de rachiu tare ca spirtul și au închinat și au băut pînă ce învățătorul s-a amețit bine, apoi iar a scos o jalbă și a căzut în genunchi și l-a rugat cu lacrimi în ochi să i-o facă pe ungurește.

(Rebreanu, I, p. 299)

★

Doamna Herdelea se supără nițel, cum era obiceiul ei, îl ocări că-i bețiv, dar apoi totuși fierse și puse vinul pentru după cină, făcîndu-l așa de bun că Herdelea vru să silească pe Ghighi să bea baremi un păhărel, ceea ce ea firește refuză cu încăpăținare, deoarece nu se cade unei fete să-și pîngărească gurița.

(Rebreanu, I, p. 367)

★

Auzi foarte lămurit vîjfind în aer ceva, simți o izbitură ascuțită în brațul drept, dar fără durere și urmată doar de o fierbințeală ciudată, care parcă-i topea creierii, încît începu să-și amintească repede, ca într-o aiurare, cum se ducea la liceu în Armadia, cum a fugit de la

școală ca să umble cu vitele pe cîmp și să țină coarnele plugului, apoi dragostea lui dintîi cu fata dascălului Simion Butunoiu, măritată acum cu unul din Săscuța, apoi dragostea lui să aibă pămînt mult, și Ana, și Florica, și copilul, și Titu cu toată familia Herdelea, și cu cîntecele cele frumoase, seara în pridvor, și-i părea rău că toate au fost degeaba și că pămînturile lui au să rămînă ale nimănui...

(Rebreanu, I, p. 424)

★

Pe urmă, potolindu-se cu greutate și cu o vădită rușine pentru că nu și-a stăpînit rîsul, își reluu masca obișnuită și serioasă, povestind colonelului cum i-a cerut Bologa să nu vie pe frontul românesc și cum el totuși l-a iertat, avînd de-a face cu un ofițer foarte capabil și conștiincios, deși acuma vede că e și încăpățînat.

(Rebreanu, PS, p. 91)

★

Apostol Bologa, enervat de stăruința țaranului, trecu în cancelarie, luă schița frontului, porunci gradaților să-și vadă de lucru, pentru că el are niște treburi oficiale de rezolvat azi, și apoi ieși în ogradă, în soarele tînăr și primăvărat. Lumina și căldura îl îndemnau să se uite împrejur, fără să vrea, parc-ar fi căutat pe cineva.

(Rebreanu, PS, p. 99)

★

În vreme ce Apostol Bologa se uită zăpăcit cînd la ofițer, cînd la soldații prizonieri, un locotenent de huzari, zăcut de vărsat, cu nas mare, începu să istorisească, poate a zecea oară cum s-a pomenit cu patrula românească în spatele liniilor, rătăcită, se vede, din cauza necunoașterii terenului; se pare că a vrut să se strecoare între infanterie și cavaleria care ocupă tocmai aripa stîngă a frontului diviziei...

(Rebreanu, PS, p. 105)

★

Doamna Bologa îi ceru să-i povestească numai decît toate cîte a pățit de cînd n-a mai fost pe-acasă, zi cu zi, și mai ales suferințele din spitale, însă pînă să vorbească Apostol, care devenise gînditor în odăița

grea de amintirile copilăriei, doamna Bologa întii ca să-și deșerte inima și-apoi fiindcă cu cât îmbătrînea cu atît se făcea mai vorbăreată, prinse a-i istorisi la nimereală fel de fel de amănunte din vîlta ei și a tîrgușorului.

(Rebreanu, PS, p. 118)

★

În ziua cînd a rupt logodna cu Marta, Apostol Bologa s-a simțit foarte fericit. În fericirea lui era și mîndria pentru fermitatea hotărîrii luate și mulțumirea că a lămurit o situație supărătoare. După plecarea lui Domșa, a mai avut o explicație lungă cu maică-sa care, convinsă de argumentele avocatului și mai cu seamă gîndindu-se la durerea Martei, se silea din răspuțeri să salveze logodna, întocmai cum odinioară încercase s-o împiedice, și-i părea rău că nu-i acasă și bietul protopop să-i dea o mîină de ajutor.

(Rebreanu, PS, p. 130)

★

Apostol Bologa nu-și putu stăpîni o strîmbătură de dispreț cînd lepădă receptorul, căci aghiotantul, care nu fusese niciodată în tranșee și care ar fi fost în stare să perie în fiecare zi pe toți generalii armatei numai să nu intre el în foc, pomenind de evenimentele „foarte mari” își îngroșase vocea ca un viteaz de cafenea.

(Rebreanu, PS, p. 150—151)

★

De frică să nu aibă vreun scandal cu doamna Alexandrescu, se hotărîse să-și care acasă pe furiș toate lucrurile ce le avea la ea, încetul cu încetul, iar într-o anume zi, în locul lui să se prezinte la Lenuța bătrînul Ionescu și să-i explice cum stau lucrurile, convingînd-o să-l lase în pace.

(Rebreanu, R, p. 221)

★

Arendașul îi spuse apoi că țaranii între dînșii vorbesc că, și de vor face învoială cu boierii, la muncă nu vor ieși pînă ce nu li se va împărți moșia Babaroaga, care nu-i face trebuință cucoanei și umblă s-o

vîndă la alți boieri, că ei nu vor mai sta fără pămînt, că ei asudă și sîngerează muncindu-l și deci al lor trebuie să fie, că așa vrea și regele și chiar mulți boieri, numai cei de la cîrmă se împotrivesc și-i țin cu sufletul la gură. Lui i le-au povestit toate astea slujitorii mai de încredere, încît trebuie să fie adevărate.

(Rebreanu, R, p. 225—226)

★

În răstimp, avocatul Stavrat, după vijelia de pumni care-l ametise de tot în primul moment, profitînd de vîlmășeala ce a urmat în jurul tînărului Platamonu, s-a furișat în casă și de acolo, pentru că cunoștea suficient distribuirea ieșirilor (le studiase în aceste două zile tocmai în vederea eventualității care s-a realizat acum), trecînd prin bucătărie, a ajuns în dosul clădirii, într-o curticică de serviciu. Deși aiurit de lovituri și tăvăleală, a avut prezența de spirit să nu se ascundă prin vreo dependență a conacului, cum îi trecuse întîi prin minte, ci a escaladat gardul de uluci dinspre grădina de zarzavaturi și a pornit curajos peste cîmp, să iasă în șosea prin dosul caselor sătenilor.

(Rebreanu, R, p. 347)

★

Acuma, că nu mai sînt boieri, socoteau că ar fi mai bine să nu tărgăneze măsurătoarea, că dacă vor apuca să-și ia ce li se cuvine, apoi degeaba se vor mai întoarce ciocoi, că oamenii nu vor da înapoi pămîntul nici morți. Toți aveau păreri cum ar trebui făcută împărțirea ca să fie mai dreaptă, firește fiecare chibzuind că adevărat dreaptă nu poate fi decît cea care i-ar atribui lui lotul cel mai bun și mai aproape de sat și mai măricel.

(Rebreanu, R, p. 410)

★

Era nerăbdător să afle ceva despre tatăl său și despre Amara, totuși nu cuteza să întrebe direct pe nimeni, dîndu-și seama pe de o parte că toți acești oameni sînt prea plini de suferințele lor și deci fără înțelegere pentru suferința altora, dar mai ales de teama să nu se confirme presimțirile ce-l zbuciumau cu atît mai dureros cu cît se apropia momentul cînd va trebui să descopere realitatea.

(Rebreanu, R, p. 413—414)

★

O teamă nebună îi picura în suflet, teama aceea grozavă, pe care o simți când ești singur și neputincios în fața unui dușman năprasnic. Liniștea, ce stăpînea de jur-împrejur mai grea decît plumbul, îi strîngea inima, îi învîltoarea mințile și le rotocolea în jurul unui singur gînd, care o umplea de spaimă. Simțea cum gîndul acesta i se înfige și se încolăcește în suflet, cum i se împrăștie încet prin toate mădularele și ea nu poate să se împotrivească, să se apere cel puțin.

(Rebreanu, OA I, p. 78)

★

Din confesiunea neașteptată a prințului Raoul am înțeles că opinia maestrului privitoare la rolul nobilimii cu prilejul noii coterii a istoriei ar fi putut să fie și un îndemn deghizat pentru dînsul personal la muncă serioasă. Asta e o părere a mea cu totul și cu totul burgheză; și mai aveam o nedumerire față de tot ce-mi spusese prințul Raoul, evident de ordin tot așa de burghez ca și prima, dacă nu de-a dreptul grobian. Dar oricum va fi fost să fie, ceea ce mă surprinse și chiar îmi fură un zîmbet cu totul invizibil în fața sa fu că prințul Raoul veni singur să-mi spulbere această nedumerire, chiar fără să i-o fi comunicat în nici un fel, afară numai dacă telepatia nu e într-adevăr un fenomen real și automat.

(Mihăescu, DA, p. 91)

★

Acaparată în întregime de lanțurile vieții burgheze în care observ că-mi merge convenabil, ba chiar peste așteptări, aș fi contrazis concepțiile ei cu ardoarea avocătească a celei mai calde convingeri, deși n-am stat niciodată să mă întreb serios, nici cînd făceam pe hamalul la Brăila, care sistem social ar putea fi mai suportabil.

(Mihăescu, DA, p. 143)

★

Dar de bună seamă că în ziua aceasta, cînd ei se dau cu atîta avînt și bucurie de partea curții, puțină intenție de apropiere mai îndrăzneată nu trebuie luată chiar de-a dreptul necuviință. Poate că așa e privirea omului aceluia; oricum ar fi, însă, datoria ei în asemenea împrejurare e să se facă a nu băga nimic de seamă și a interpreta totul în chipul cel mai favorabil cu putință.

(Mihăescu, NF, p. 309—310)

★

Călătoria în trenul sanitar care ne duce pe toți — aproape două sute de răniți — mi s-a părut ca un fel de călătorie în străinătate, cînd după restaurantul gării judeci și despre orașul corespunzător, cînd cantonul se desprinde din seria lui (cîmp, singurătate, ploaie, sărăcie) și devine element din seria rapidă (vagon-restaurant, peisaj, doamna elegantă, domnul voiajor...). Veneam într-o lume care pentru mine nu mai era cea dinainte, așa cum unui bolnav, care iese înțîia oară din casă după luni de zile, orașul i se pare altul.

(Petrescu, UN, p. 317)

★

Știam pînă unde merge afecțiunea mamei. Mai tîrziu, am căutat zadarnic să-mi demonstrez că poate avea dreptate, că discuțiile de interes iau cîteodată tonul acesta de proces între străini, și că aceasta nu exclude o dragoste de ore grele, dar totul era de prisos. Gestul meu larg sporise însă afecțiunea mamei, care de atunci avea pentru mine și mai multă atenție drăgăstoasă, dar pentru că eu făcusem sacrificiul cel mare, păstram, fără să vreau, un aer de protecție, de indulgență amabilă, îndepărtată, de surîs limitat și limitativ.

(Petrescu, UN, p. 319)

★

Odată convenit acest lucru, ca și cînd un zăvor s-ar fi tras, nu numai că nu mai aveam puterea de a întîrzia cît de puțin, dar eram cuprins de un adevărat iureș accelerat de nebunie, cînd nu mai puteam judeca nimic și cînd, orice s-ar fi întîmplat, trebuia s-o văd.

(Petrescu, UN, p. 145)

★

Începusem să caut ca din scrisori și din amintirile altora să-mi reconstitui întrebătoarea ființă suflătoare a omului care influențase, prin incomparabila lui danie întreg destinul vieții mele. Între nedumerirea disprețuitoare pe care mi-o inspirau felul lui de a trăi și sentimentul imens de recunoștință și de emoționată dragoste pe care i-l purtam acum, era un gol pe care nu numai sentimentalismul, dar și logica voiau să-l umple.

(Petrescu, UN, p. 45)

★

De pildă, cu una dintre acele formule stupide și simpliste, mi se spune de către cei din jurul meu că sufăr atîta numai din cauză că „sînt gelos”. Vor să spună că fără nici un motiv temeinic, mai mult dintr-un fel de structură vicioasă sufletească, neconformă cu normalul și realitatea. E încă una din formulele acelei enormități care e concepția metafizică a dragostei, formulă care nu explică în realitate nimic...

(Petrescu, UN, p. 83—84)

★

Cea mai mare surpriză a fost pentru mine că nevastă-mea însăși, foarte ascultată din cauza frumuseții ei, și a cărei participare constituia un fel de motiv de succes pentru excursie, era aceea care a deranjat de două ori pe toată lumea, ca să izbutească să-l aibă în mașina noastră pe G., dansatorul abia cunoscut cu două săptămîni înainte. Eram obișnuiți, de doi ani de zile de cînd ne iubeam, să considerăm cu indiferență tot restul lumii, să ne simțim bine oriunde sîntem împreună și mai ales singuri, în mult prelungite convorbiri, sfîrșite adeseori în voluptate.

(Petrescu, UN, p. 84)

★

Cînd eram în lume și nu puteam vorbi unul cu altul, simple surîsuri sau priviri lungi explicau pentru noi situația, caracterizau momente, ca în baza unei înțelegeri atît de statornicite despre lume și a unei obișnuințe de a comunica atît de perfecte, încît vorbele erau oarecum de prisos. Socoteam că și această excursie va fi o voluptuoasă incursie în viața celorlalți, în folosul nostru, al amîndurora, și iată că, de la început, stăruia să aibă în intimitatea noastră un dezagreabil intrus.

(Petrescu, UN, p. 84—85)

★

Așa, a doua zi, au venit la masă după ce toată lumea se așezase. Se știa că numai pe ei îi așteptam, deci situația mea era dintre cele mai ridicule, căci întîrzierea lor, deși nu era poate din pricină că se găseau amîndoi ascunși în yreo cameră, se preta totuși la cele mai dezagreabile sugestii. Îi rezervasem locul din dreapta mea, dar m-a deprimat că nimeni n-a ocupat locul care trebuia să fie în dreapta ei...

(Petrescu, UN, p. 88)

★

Adevărul e că imensitatea catastrofei îmi făcea sufletul palid, căci nu știam singur dacă — orioft de îndrjită voința mea — siluindu-mi simțirea, voi avea cumva puterea să îndur totul, fără să se sfârșească în mine organe, care niciodată nu se vor putea reface. Speram, de asemenea, că încă nu s-a întâmplat nimic și că voi putea readuce acasă iubirea mea, cu simple cicatrice ca de vărsat pe obraji. M-am păstrat mai departe în „ipotezele“, pe care desigur ceilalți continuau să le facă asupra stărilor noastre sufletești, interpretându-le cum interpretează savanții micrilor la microscop, resemnat să suport compătimirea lor, ca pe niște rime care urcă tirându-se urned pe mine.

(Petrescu, UN, p. 94)

★

Mai toți, desigur, trecuseră prin încercările prin care treceam eu, iar sensibilitatea lor nu mai reacționa, asemeni oarecum acelor organisme care devin imune față de o boală molipsitoare după ce au suferit-o o dată. Dealtminteri, înțelegeam că eu însumi, acceptând o dată situația, mă voi obișnui cu ea, nu o voi mai găsi deloc tulburătoare și nimic nu mă va împiedica să văd că, mergând așa înainte, pe nesimțite — cum poți să ridici treptat temperatura apei în care te afli fără să simți deosebirea — aș fi putut constitui un tip de acelea de încornorat de operetă, fără ca vreodată în această evoluție, să fi constatat ceva deosebit.

(Petrescu, UN, p. 96)

★

Compania lui, „brigada Corabu“, cum o poreclim, căci a fost intercalată, la trecerea frontierei, independentă, între brigada noastră și brigada bucureșteană, care a luptat la Predeal, a atacat cu atîta hotărîre în această noapte dintîi, încît a ajuns pînă la Rîșnov, în spatele frontului înamic, și a trebuit să fie chemată înapoi.

(Petrescu, UN, p. 226)

★

Mi se dezvălui astfel o lume nebănuită, cu blestemății la cari, de n-aș fi fost în flintă martor și le-aș fi auzit de la altcineva, le-aș fi crezut că tîn de tărîmul născocirii (...). Și totuși, desfrîul mă uimi mai puțin decît descreierarea ce domnea în toate rîndurile; mărturisesc că nu mă așteptam să văd dospind țicneli atît de numeroase și de felurite, să întîlnesc atîta nebuie slobodă. Cum nu-mi fu dat să găsească mai pe ni-

meni la care, mai curînd sau mai tîrziu, să nu se dea pe faţă vreo me-
teahună, pe care, pe neaşteptate, să nu-l aud aiurînd, la sfîrşit pierdînd
nădejdea să cunosc, în carne şi oase, făptură omenească pe deplin tea-
fără la minte.

(M. Caragiale, CCV, p. 107)

★

Cum țin la dumneata mai mult decît la prietenia dumitale, nu m-am
temut că ai să te superi pe mine și mi-am permis acest blam indiscret
pe care îl estind asupra întregului fel de trai ce ai adoptat în timpul
din urmă. Îl retrag însă, gata de a face amendă onorabilă, dacă mă asi-
guri că ești mulțumit, că după momentele de uitare de sine nu simți
în dumneata gemînd demnitatea rănită ?

(M. Caragiale, CCV, p. 172)

★

Căci de cum au plecat boierii și i-a dat ceva de mîncare bătrînei
și a așezat-o la fereastră, să nu i se urască, fata a zbughit-o și ea pînă
la cîrciuma din colț, unde un flăcău cu fotă verde o ciupea după tejghea,
în timp ce ea, îmbujorată, cu ochii în jos, trecea printre degete, ca pe
o apă, boabe de linte dintr-un sac ce-i sta alături.

(I.M. Sadoveanu, SV, p. 211)

★

Își dădea seama că a înțeles de mult ceea ce alții, bieții de ei, „ăia“,
de pildă, n-au putut prinde niciodată (că de asta le și spunea el „ăia“
și își bătea joc de ei) și anume că în viață nu se merge numai pe un
singur drum și că nu se clădește numai cu piatră și fier. Urmatecu a
pus cît a putut, și de mai multe ori a și uitat ici o vorbă, dincolo o
glumă, în altă parte un sfat ; și a dat, și cu mîna și cu gura. De n-ar mai
fi fost să vină niciodată înapoi ceea ce a risipit, nu i-ar fi părut rău,
căci nici n-ar fi știut cît și cum a cheltuit.

(I.M. Sadoveanu, SV, p. 256—257)

★

Acolo-n pacea nopții, pe drumuri de podgorii,
Am mers tăcut alături de carele cu boi,
Cînd neaua lunii ninge pe sălcii în zăvoi,
Cînd șopotește valea de cîntecele morii.

Las altora tot globul terestru ca o minge,
Eu am rămas în paza pridvorului străbun,
Ca să culeg cu ochii livezile de prun
Cînd alb Negoiul, toamna, de ceruri se atinge.

Și tot visînd la vremea cînd înfloriră teii,
Pe cînd îmbracă țara el iernii alb suman,
Să deslușesc cum pierе trecutul, an cu an,
Pe drumuri depărtate sunîndu-și clopoțeli.

(Pillat, P 1, p. 99)

★

Astfel din totdeauna-ai știut
mîna s-o-ntinzi către rodul ce cheamă din crengi,
în fața duhului care te neagă și-a focului
să te oprești, apărat de mirare.

Cresc faptele-n noi, de la sine,
cum apa la gură o duci ca să bei.
Astfel odată, în timp ce fruntea asudă
sînge, și cerul — în stele dînd —
asudă lumină, vei ști-n întuneric
singur pe cruce să urci . . .

(Blaga, P, p. 200)

★

Alean și amintiri ce torc,
mă-nduplecă să mă întorc
spre locul unde umbre, sori,
miros tîrziu prepară-n flori. .

E fiu al toamnei sufletul.
Aci cîndva mi l-am lăsat.
Aci el a rămas privind,
în tine cum te-ai depărtat.

Stă ținut. Mai este viu ?
Te-a așteptat, te-a așteptat.
Obişnuinței s-a-nclinat
să-nvețe jalea nemișcat.

(Blaga, P, p. 262—263)

★

Iubești — cînd suavă icoana,
ce-ți faci, în durere prin veac
o ții înrămată, ca-n rama
străvechiului verde copac.

Iubești — cînd sub timpuri prin sumbre
vîltori, unde nu ajung norii,
te-avînți să culegi printre umbre
bălaiul surîs al comorii.

Iubești — cînd simțiri se deșteaptă
că-n lume doar inima este,
că-n drumuri la capăt te-așteaptă
nu moartea, ci altă poveste !

(Blaga, P, p. 263)

★

Răcoare e și arde împrejur.
Voi-va pasul să se mai întoarcă ?
Din albul nor, din caier prin azur
ursita ar putea fir nou să toarcă.

Un uli, țipînd deasupra-n zbor rotat
să iscodească-ar vrea ce se petrece.
Noi încă pe pămînt și-n lume-am dat
de-o apă peste care nu se trece.

Și-acum, cînd sufletele noastre vor
în brațe, unul altuia, să-și cadă,
inelul, cu clipitul lucitor,
în deget ți-l întorc, să nu mai vadă.

(Blaga, P, p. 264)

★

Mai trecem cîteodată, purtați de-același gînd,
prin curtea unde sarcofage de bazalt
în șiruri stau, distanță nobilă păstrînd,
subt nalbe, de la unul pîn' la celălalt.

Cînd nu e nimeni să ne vadă, ne oprim.
Adîne prin lespede ochim. S-a spart cîndva
să-ngăduie un jaf, căci oseminte nu-s,
nici aurii inele-n încăperea grea.

Făgașe ai găsi, de roți, pe caldarîm,
dacă tărîmul l-ai săpa și-ai scormoni.
Opaițul de lut ars s-a spart, și pulberea
a înroșit ogorul vechii-mpărății.

.....

Și-i dureros în marea trecere să te
aprinzi visînd. Mai tare însă arzi în schimb.
Iubirea prinde adîncimi așa cum e,
umbratic joc, relief pe-un sarcofag în timp.

(Blaga, P, p. 268—269)

A fost cîndva pămîntul nostru străveziu
ca apele de munte-n toate ale sale,
în sine îngîmînd izvodul clar și viu.
S-a-ntunecat apoi, lăuntric, ca de-o jale,
de bezne tari ce-n nici un grai nu se descriu.
Aceasta-a fost cînd o sălbatică risipă
de frumuseți prilej dădu întîia oară
păcatului să-și facă pe subt arbori cale ?

Nu pot să știu ce-a fost prin vremi, odinioară,
știu doar ce văd : subt pasul tău, pe unde treci
sau stai, pămîntul înc-o dată pentru-o clipă,
cu morții săi zîmbind se face străveziu.
Ca-n ape fără prunduri, fabuloase, reci
arzînd se văd lumini — prin lutul purpuriu.

(Blaga, P, p. 271)

Mă rogi c-un surîs și cu dulce cuvînt
rost să fac de semînțe, de rarele,
pîntre Eutopia, mîndra grădină,
în preajma căreia fulgere rodnice joacă
să-nalțe tăcutele seve-n lumină.
Neapărat, mai mult decît prin orașul rumorilor,
c-o străduință mai mare

decît sub arcade de flori,
voi umbla primăvară întreagă prin tîrguri
căutînd vînzători de sămînță.
Mi-ai dibuit aplecarea firească și gustul ce-l am
pentru tot ce devine în patrie,
pentru tot ce sporește și crește-n izvornică.
Mi-ai ghicit încîntarea ce mă cuprinde în fața
puterilor, în ipostază de boabe,
în fața mărunților zei, cari așteaptă să fie zvîrliți
prin brazde tăiate în zile de martie.

(Blaga, P, p. 313)

★

Mi-e bolnav cugetul și-aș vrea să-l rup
Cum rupi unui păianjen un picior !
Și sufletul mă doare — ca un trup !
Din mine-aș vrea să-l scot, și să-l omor,
Să nu-l mai simt în mine cum se zbate,
— Ci să-l ucid, și să-l încarc în spate,
Să-l zvîrl în gîrlă și să-i cînt pe mal,
În violet minor,
Cum cîntă vîntul cînd pe-aproape-i toamna.

(Philippide, VV, p. 23)

★

Vreau să-mi aduc aminte acum cît de ușor
Lăsam atîtea clipe dragi să-mi scape
Cînd de pe țărmul vremii zvîrleam nepăsător
Sulfina visului în turburi ape.

Iar mai tîrziu cînd viața m-a scuturat din vis
Cum un puternic vînt alungă norii
O mină nevăzută în mine a deschis
Cutia cu păcate a Pandorii.

Cu duhurile rele luptat-am îndelung
Pîn' le-am cuprins în mreji de gînduri clare ;
Deși supuse, totuși nu pot să le alung,
Strigoi ciudați cu măști surîzătoare.

(Philippide, VV, p. 185—186)

S-or fi-ntîmplat în largul văzduhului isprăvi
Cu neputință de pătruns,
Fiindcă sus în munți cînd am ajuns
Umblau făpturi cu creștetul în slăvi.

Cu-ncețoșate chipuri și trupuri deșirate,
Se cățarau pe steiuri, fugeau prin văgăuni,
Cînd parcă-n așteptare, cînd ascultînd mirate,
Ca niște păsări care adulmecă furtuni.

Se vede că un aprig dușman le fugărea ;
Deodată ca-ntr-un vînt se-mprăștiară ;
Și-n urma lor pieri și plaza rea
Ce turburase ceru-nalt de vară.

(Philippide, VV, p. 296—297)

Cum zgomotul acopere ștergînd
O melodie care-nvie-n gînd,
Sau cum din floarea de demult adie
În gînd mereu mireasma melodie ;
Cînd fuga clipelor e-atît de mare
Încît se-apropie de nemișcare,
Tu simți cum inima de timp se-ndoaie
Ca o-ncărcată creangă după ploaie.

N-ai apucat să te mai culci pios
În templul lui Asklepios
Ca să culegi în vis vreo știre
Din vremea fără drum în amintire.
Dar și mai mult ți-ar fi plăcut s-adormi
Pe-o coastă din Tesalia bătrînă
Și să visezi că saltă din țărînă
Titanii încă turburi și înformi.

(Philippide, VV, p. 239)

De multă vreme tot voiam s-ajung
La țărmurile somnului cel lung !
Și iață-mă cu sufletu-nnegrit

De pulberea atitor clipe moarte
În care visuri mari s-au oglindit
(Acele visuri care dorm departe
Prin funduri de trecut neizbutit).

Ce sunet plin dau vorbele străvechi
Rostite-acuma parcă-ntîia oară !
Mă-ntorc din nou la fluviile vechi
Din care am băut odinioară.

(Philippide, VV, p. 187)

★

Trec citeodată zile lungi în care
Pe neștiute cîntecul dispare,
Și amîntirea lui atunci, mai vie,
Chiar decît e prezența lui, mă doare,
O, dulce vînt prin inima pustie !
La flecare grea răscruce-a vieții
L-am auzit vestindu-mă frățește,
Și morții mei cînd vin să mă întrebe
El ca un greler vorba le-o-nsoțește.

(Philippide, VV, p. 204)

★

Nu asta te oprește să cugeți mai departe :
Doar știi că timpul n-are moarte.
Un calcul scurt, de două sau trei linii
Și-ai întrecut viteza banală a luminii.
Ca-n mii și mii de repezi răsfrîngeri de oglinzi
Ți-e mintea străbătută de căutări rebele.
Ai spune că și mîna în sus cînd o întinzi
Ți se lungește brațul pîn-la stele.

(Philippide, VV, p. 221)

★

Alunecam cu luntrea pe apa foșnitoare.
Pe malul de la care plecasem, plin de soare,
Luceau statui și albe columnne prin verdeată,
Dar cînd priveam spre malul celălalt,
Zăream cum se ivea prin ceață
Un povîrniș stîncos și-nalt ;
Și de la el venea un vînt de gheață.

(Philippide, VV, p. 311)

O, glasuri care m-ați ales popas,
Cînd n-oi mai fi nici eu decît un glas,
Mă veți lua pe calea de apoi
Prin vămile văzduhului cu voi,
Sau mă veți părăsi în drum, stingher,
Uitat, pierdut în vrun străin ungher
Al cosmosului fără jos și sus,
La fel cu-atîtea glasuri ce s-au dus ?

(Philippide, VV, p. 286)

— Jupîne comise, îl încercă el pe Ionuț ; lîngă pacatele mele, care sînt grele și fără număr, se cuvine să adaugi și puțin bine pe care ți-l pot face domniei tale, fără nici o plată. Te pot încredința că nu atît cele ce voi fi spus eu despre întîmplări trecute a zădărit pe Săndrel-Vodă ; ci asta mai mult l-a întărit în zavistia ce are măria sa asupra domniei tale. Înțelegînd la măria sa că și-a făcut nălucă și n-are somn și pace din pricina domniei tale, m-am alăturat și eu cu ale mele, ca să-i intru sub piele și să trag foloasele ce se cuvin unui sărman ca mine. Dau încredințare că și fără asta măria sa avea împotriva domniei tale gînd de prigoană.

(Sadoveanu, O XIII, p. 783)

Toate se petrecuseră repede, sub biciuirea furtunii. Jder nici n-avusese vreme să cugete la hotărîrea ce luase. Dar îndată ce se simți în îmbulzeala ceamului, în mirosul aspru al oilor și în preajma ismailitenilor care stăpîneau ciurda, demonul din fundul ființei lui a început a-și sclipi ochii și colții, arătîndu-i în chip mut, dar limpede că ce săvîrșise nu era bine. Plouă încă — și acei prădalnici străini urmează a sta învăluți în dulame și burnuzuri ; încă nu bagă de samă că numărul lor e sporit cu doi oameni lepădați așa de vînt, fără să se știe cum și de unde ; dar fără îndoială că n-are să treacă nici un patrar de ceas și cîțiva dintr-înșii au să se zgîiască spre acei nepoftiți, dînd de știre căpeteniei.

(Sadoveanu, O XIII, p. 864)

Înțelege și nebunul într-o privință că răcnetele lui ar spăria oi și cai, de aceea, înainte de a veni cei cu briul ca să-l cetluiască își astupă el singur gura cu comanacul ; iar pe lîngă cușmă, ochii lui ca vîrfuri de

jungher nu conţinesc de a urmări toate câte se petrec şi se pot petrece în juru-i. Cei cărora li s-a poruncit să vie să-i astupe gura îşi înţeleg porunca.

(Sadoveanu, O XIII, p. 866)

★

Aşa, ca din întâmplare, a dat peste mine dumnealui jupîn Miha şi, după ce m-a privegheat o vreme, s-a arătat că mă cunoaşte şi m-a cerut boierilor brăileni. Am intrat în slujba lui, împreună cu moş Ilia. După ce am intrat în slujba lui, eu n-am uitat vadeaua pe care am legat-o cu stăpînul nostru. M-am uitat împrejurul meu şi-am cunoscut toate; şi-am văzut că-i greu să scoatem din cetate doi boieri şi să-i ducem ca pe nişte berbeci, atârnaţi la oblînc.

(Sadoveanu, O XIII, p. 936)

★

S-au zbătut în el cu ascuţime îndoilei despre faptele lui de altădată, cînd n-a fost cu credinţă şi dreptate fratelui său de cruce Săndrel-Vodă; însă îşi scutură acele îndoilei, unde era amestecată umbra subţirică a Nastei cu vicleniile dragostei şi le acoperă cu faptele ce săvîrşise, cînd şi-a pus acest cap pentru slujba Domnului şi prietînului său. O dezmiardare trece, cum trec aceşti nouri care învăluiesc cerul dinspre munţi; însă credinţa lui a fost statornică şi dreaptă, putînd să-i aducă pieirea, şi-atunci n-ar mai fi ajuns această zi, şi-acest ceas, şi-această clipă, cînd stă şi cugetă cum să-şi apere fiinţa de o mare primejdie.

(Sadoveanu, O XIII, p. 703)

★

Cînd m-am dus apoi cu comisul şi am stat un timp la cetatea Dîmboviţei, rîdeau unii din boierii munteni şi sfătuiau pe comis să se teamă, căci, simţind turcii din olatul Dunării că se găseşte aşa lucru de preţ aproape de dînşii, or trimete oşti să bată cetatea, ca să-l dobîndească. Ehe, Chiră, dacă nu s-ar fi întîmplat să aibă măriia sa Vodă Ştefan dragoste pentru comis ca pentru un prietin şi milă ca pentru un slujitor credincios, cine ştie ce-ar fi fost!

(Sadoveanu, O XIII, p. 100)

★

Dacă undeva, sus, pe creste, o pasăre sau o şopîrlă verde ar fi lovit o piatră şi ar fi făcut-o să se prăvălească, nimic n-ar fi putut s-o oprească în prăvălişul ei. Pe alocuri, poteca suia şi atunci eram nevoiţi s-o urcăm

sprijinindu-ne virtos în ciomegele noduroase pe care le tăiasem din crîng
și cu care ne înarmasem, alteori pogora pieziș și ne vedeam nevoiți să ne
lăsăm pe vine și aproape să ne tîrîm, căutîndu-ne sprijin în asperitățile
terenului, de teamă să nu lunecăm și lunecarea să se schimbe într-o
rostogolire din care nu știam unde și cum ne-am fi oprit.

(Stancu, JM, p. 185)

Poate că este ceasul, de vreme ce scoboară
Din arbori toată frunza ce-a fost și strălucit,
Să ne privim trecutul în față, liniștit,
Cînd urma lui de umbră începe să ne doară.

Și, fără umîlință și fără de mîndrie,
Să ne-amintim în noapte, de noi, din fir în fir,
Și să privim zigzagul, pe stînci, de tibișir,
În care-și puse pasul fragila mărturie.

(Arghezi, V, p. 36)

Dar ziua care trece și mă rănește-n treacăt
Îmi umilește cîrja și-mi încovoiaie crinii,
Și inima urmează s-atîrne ca un lacăt
Cu cheile pierdute, la porțile luminii.

De ce nu pot să nu știu, de ce nu pot să n-aud
În ce stă rostul zilei și prețul de-a țî-o trece ?
Deschide-mi-te, suflet, prin șapte ochi de flaut,
Și cîntecul și viața și moartea să le-nnece.

(Arghezi, V, p. 37)

Cînd am plecat, un ornic bătea din ceață rar,
Atît de rar că timpul trecu pe lîngă oră.
I-am ascultat întîia bătaie amîndoi,
Pierzîndu-se-n noiembrie prelungă și sonoră.

Poate mai bate încă secunda de atunci,
Poate-a tăcut îndată și-așteaptă să mai vie
Îmbrățișarea veche, din nou precum a fost,
Și lacrimile tale, în gara cenușie.

(Arghezi, V, p. 67)

Eu sînt acel pe care l-am visat,
L-am căutat și-am vrut să-l născocesc,
Ca prin gunoiul meu cel omenesc
Să treacă rază, ager și curat.

Acel ce-atinge neatins noroiul
Și poate duce drum și peste cer
Și să rămîie fier de este fier,
Rugina-n el să nu-și puie altoiul.

(Arghezi, V, p. 84)

Însă de tresar în tine ochii-atîtor mari mistere,
De te-ai strecurat prin cuibul tainicelor giuvaere,
De-ascultași de ruga nopții, care-ți descîntase ființa
Ca să-și mîngîie cu tine sihăstria, suferința ;
De-ți ieșiră-n drum troiene de vecii și piatra moartă,
Care trebuie-n strîmtoare biruită-ncet și spartă,
Tu putuși întoarce hora-împotrivirilor și-a humii
Și ieșiși măruntă, sfîntă, sprintenă, din legea lumii . . .

(Arghezi, V, p. 91)

Ca să te-ating, tîrîș pe rădăcină,
De zeci de ori am dat cîte-o tulpină,
În cîmp, în dîmb, în rîpi și-n pisc,
Viu cînd mă urc, și trist cînd iar mă isc.

Am fost un pai și am răzbit în munte,
Molift înalt și mîndru că pui punte
Pe creștete, din lume către veac.
Și-am ascultat bătaia-i de tic-tac.

(Arghezi, V, p. 97)

Cînd pleci, să te-nsoțească piaza bună,
Ca un inel sticlind în dreapta ta.
Nu șovăi, nu te-ndoi, nu te-ntrista.
Purcede drept și biruie-n furtună.

Cînd vii, pășește slobod, rîzi și cîntă.
Necazul tău îl uită-ntreg pe prag,
Căci neamul trebuie să-ți fie drag,
Și casa ta să-ți fie zilnic sfîntă.

(Arghezi, V, p. 210)

La flacăra, păzită să nu ți-o fure vîntul,
Te ispitea comoara ce ți-o dădea pămîntul.
Ascunsă-ntr-o firidă de piatră și-ncuiată,
Ea trebuia scobită adînc și dezgropată,
Și apoi fiecărei frînturi de giuvaer
Să-i spargi era nevoie și doagele de fier.
Îți trebuia răbdare, credință și putere,
Să-nlături așternutul de pături și mistere.

(Arghezi, V, p. 227)

E' zarvă, zbucium, grijă în guvern,
Că zilele răscoalei nu s-aștern
Ca foile-ntocmite pe muchi, de călindar,
La fel deopotrivă, pe colțuri și-n chenar.
Una-i mai scurtă, alta e mai lungă
Și marginile nu pot, în teanc, să se ajungă.
Una-i curată, albă, lină, goală,
Parcă n-ar fi armată și răscoală,
Și nu se poate ține o bună socoteală.
Ar vrea, cînd le-mpreună guvernul, și le strînge,
Să fie zilnic roșii, cu sărbători de sînge.

(Arghezi, V, p. 278)

Argatul, auzind că-l cheamă,
S-a turburat, de bună seamă,
Și ce mira mai mult olerul
E că-l chema la curte chiar boierul.
Stăpînul, trîndăvind în slava lui,
Nici cînd nu se-arătase și nîcicui,
Și simbriaș la staule de-o viață,
El nu știa măcar cum e la față.

(Arghezi, V, p. 336)

★

Un om umbla să bage-n casă
O scîndură de brad, cam noduroasă.
Nu-i vorba că-avea noduri, dar tocmai ca s-ajungă,
El scîndura aleasă și-o alesese lungă.
De șase coți ori șapte, de printre hodoaroage,
Se pregătea pe ușa odăii lui s-o bage,
Și chibzuind cum face de isprăvit căratul,
S-a repezit pe ușă cu-o scîndură de-a latul.
Dar se lovi-n părete, parcă-l împinse dracul,
De se știrbi la gură, căzînd de-a berbeleacul.

(Arghezi, V, p. 353)

★

Mi se părea pe atunci că simpatia meșterului pentru mine era ceva cu totul obișnuit și normal și că în general această căldură care nu se arăta prin nimic sau mai bine zis care se arăta pe dos și știam de pildă cînd se răstea la mine răgușit de furie și mă amenința că o să mă spună tatei, n-o să mă spună, orice-aș fi făcut, și că niciodată mîna lui ridicată n-o să cadă cu adevărat asupra mea chiar dacă m-aș fi apucat de pildă să vîrs de sus de-acolo de unde eram, vîpseaua în capul celor care treceau pe drum, cum mi s-a și întîmplat la un moment dat din greșeală, această căldură așadar mi se cuvenea sub toate formele care se arătau, fără să mă gîndesc să-i răspund neapărat printr-o căldură asemănătoare.

(Preda, I, p. 17)

★

Oamenii care trăiau dedesubtul acestor acoperișuri îi alungaseră pe acești vestitori și îi înlocuiseră cu niște sîfme pe care zadarnic se certau cîteodată stolidi de vrăbii și cîrteau din cînd în cînd cîte două-trei ciori; nu le mai lua nimeni în seamă glasul lor cu ceea ce aduceau ele de pe unde zburau, cei de prin aceste case mari aveau acum alte semne în care vîjiitul vîntului în horn, țipătul lăstunilor sau culorile asfințitului nu le mai spuneau nimic. Aici însă deasupra eu le mai simțeam și ni se întîmpla cîteodată să vie cu gîtul întins spre noi, drept în față, parcă să ne scoată ochii că eram atît de sus, cîte o pasăre cu gîtul puternic al cărei nume nu-l știam și să ne dea tîrcoale țipînd cu o îndrăzneală de necrezut.

(Preda, I, p. 28)

★

Ce era?... Nici astăzi nu pot să spun, fiindcă după cum nu era de văzut, nu este nici de gândit... Era o lumină undeva în spatele unei case, în spatele unui zid plin de viță agățătoare la fel de singur și de părăsit ca și aceste acoperișuri nesfârșite și când mi-au căzut ochii pe această lumină uitată parcă acolo de cineva din ceruri, o ființă misterioasă, din nou mi-am simțit bătaia inimii, de astă dată dulce și blândă, duioasă ca un plîns neauzit al unui copil într-un leagăn, cînd numai chipul lui mic se strînge și din gît suferința lui nu scoate decît un sunet care nu știi ce e, fiindcă seamănă și cu cel pe care îl scoate el cînd se simte bine, care topește deodată totul în tine și te face să simți că acel copil ești tot tu, dar care știi, și plînsul lui intră în tine ca al tău.

(Preda I, p. 29)

★

A doua zi după-amiază am venit la doamna Sorana îmbrăcat în hainele mele de sus, așa spunea mama la haine, de purtare și de sus, pe semne îi rămăsese de la țară denumirea asta pe care o foloseam și noi, și spre mirarea mea după ce am terminat ce-mi mai rămăsese din terasa și acoperișul ei mic de deasupra odăii, fiindcă de fapt tot la mansardă era și ea, cu deosebirea că odaia ei era parcă ceva mai jos, și era foarte frumoasă cu cărți, tablouri, baie, antreu și o bucătărie mică, fără să mai pomenesc de terasă, m-a invitat să iau loc într-un fotoliu și a început să vorbească cu mine.

(Preda, I, p. 49)

★

Îl lăsa să rumege singur la adevărul spuselor mele, care era neîndoielnic, aveam chiar de gînd să-mi duc pînă la capăt amenințările adică să iau acele declarații și să mă ocup de această chestie pînă i-aș fi venit de hac și mă adresai apoi fetei fără să-l mai iau în seamă pe Ambrozie căruia aveam un chef nebun să-i fac gura ambrozie dacă i-ar fi venit ideea să sară la mine și dacă pe de altă parte n-aș fi observat cu plăcere că avea o ureche sfîrtecă, urme lungi pe gît care arătau că fusese sugusă de acel ciine fioros și te mirai cum de scăpase, și o crăpătură adîncă lîngă ochiul stîng, care parcă nu mai sta bine la locul lui, ai fi zis că fusese desgărdinat din rădăcină și că abia se mai ținea, ca un bec deslipit care nu mai atîrnă decît în filament.

(Preda, I, p. 117)

★

Și mereu se ridica în mine cu o forță tot așa de proaspătă ca atunci, dorința vie, irezistibilă, pe care mi-o trezise inginerul Dan, de a mă duce la poalele muntelui și de a construi acolo toți un oraș aerian aproape de norii nemaipomenit de frumoși care năvăleau câte odată zile întregi fără oprire din partea aceea... Nu eram nemulțumit de-al nostru, deși faptul că nu avea străzi așa cum le știam eu mă făcea să simt ca un fel de gol în stomac când mă plimbam prin el, dar chiar dacă ar fi avut ca pe Calea Victoriei, tot nu mi-ar fi șters din minte imaginea unuia strălucind în aer la înălțimea împădurită a Ceahlăului.

(Preda, I, p. 193)

★

Știa că n-are să iasă, că trebuia să vină seri de-a rîndul la poarta ei pentru ca ea să aibă timp să se gîndească și abia după mai multe seri din acestea ea să iasă în sfîrșit și să-i spună — să-i dea de înțeles — că s-a gîndit la el și îi place, sau s-a gîndit și n-o lasă maică-sa.

(Preda, M 1, p. 26—27)

★

Curînd însă Moromete înțelese că dacă toate acestea aveau pentru el un rost nu mai mic decît munca cîmpului sau grija de ceilalți ai casei (era atît de rară bucuria de a sta de vorbă cu un om deștept în stare să glumească inteligent, și Cicoșilă în afară de cazurile rare cînd injura prea mult era pentru el un astfel de om) își dădu seama nu fără dezamăgire că cei trei băieți ai lui, Paraschiv, Nilă și Achim nu văd nici un rost în aceste seri pierdute cu povești...

(Preda, M 1, p. 63)

★

Se pare că nimeni nu înțelegea că hotărîndu-se în sfîrșit plecarea lui Achim la București însemna că trebuia să li se facă celor trei pe plac pînă la capăt, să nu se mai atingă nimeni de oi și cum altceva n-aveau ce vinde, salcîmul trebuia tăiat. Mai ciudat era că nici cei trei în cauză nu înțelegeau; încît răspunsul lui Moromete că a tăiat salcîmul „ca să se mire proștii“ nu era o batjocură întîmplătoare la adresa fiilor.

(Preda, M 1, p. 83)

★

După felul cum vorbise s-ar fi putut crede că Țugurlan se gîdea tot timpul la pămînt, la moșia Marica, și că nu avea lot din pricina celor care aveau : pentru Țugurlan însă era limpede de mult că într-adevăr oamenii erau aceia care erau vinovați că acum cinsprezece ani nu s-a împărțit și a doua moșie a boierului, moșia Marica. Multă vreme el urîse cu stăruință, și mai ura și acum, tot sătul, pe toți oamenii : pe cei care aveau loturi pentru că aveau, iar pe cei care n-aveau pentru că nu făceau nimic ca să aibă.

(Preda, M 1, p. 147)

★

Venise la fierărie cu gîndul să-i arate lui Ion al lui Mîai că dacă lui Moromete și celorlalți le convine să facă politică cu guvernele fiindcă guvernele le-au dat pămînt, lui Ion al lui Mîai nu numai că nu trebuie să-i convină, dar nici să n-aibă de-a face cu ei, nici bună ziua să nu le dea ...

(Preda, M 1, p. 148)

★

Era o femeie deosebită și multă lume știa că dacă lui Țugurlan înrăit și dușmănos cum era, nu i se întîmplase încă nici o nenorocire, era și din pricina soră-si, care fără să fie mai puțin îngăduitoare cu lumea — uneori era chiar mai cumplită decît fratele ei — se înțelegea totuși mai bine cu oamenii decît el și avea grijă ca din cînd în cînd să-l țină de rău.

(Preda, M 1, p. 149)

★

Ar fi fost zadarnic să-i amintească bărbatului că la urma urmei era dator să se ducă, fiind vorba de bărbatul sorei lui, care niciodată nu pomenise că ar avea drept asupra casei (și ar fi putut s-o facă ; alții ajungeau pînă acolo cu neînțelegerea, încît umblau prin judecăți și nu se lăsau pînă nu împărțeau casa ca nebunii, scîndură cu scîndură, chiar dacă rudele de sînge se împotriveau ; cumnatul Grigore — erau zece ani — nu suflase nici un cuvînt).

(Preda, M 1, p. 153)

★

Bălosu se așeză ca și în seara trecută pe cealaltă stănoagă, dar de astă dată nu zise nimic, aștepta să înceapă vecinul vorba, fiindcă nu era plăcut să ți se strige în gura mare că ai datorii și cum Bălosu avea de gînd să-l întrebe din nou despre locul de casă, nu vroia să lase să se creadă că îl urmărește pe vecin la strîmtoare.

(Preda, M 1, p. 162)

★

Nu se întîmplase încă nimic, dar avea să se întîmple; sîmțea că de aici înainte avea să dorească și mai mult să-l vadă pe Moromete așa cum îi țîșnise în clipa aceea dorința, adică acesta să vină la el la poartă și el, Tudor Bălosu, să-și bată joc de el și să-l umilească.

(Preda, M 1, p. 168)

★

Nu se știe cînd și în ce fel se stabilise în familie că decît să lase toți în lume și să se facă de rîs că sînt rău îmbrăcați, mai bine să iasă unul, bine îmbrăcat, iar ceilalți să stea și să nu se ducă nicăieri.

(Preda, M 1, p. 181)

★

Nu se mai gîndea nici la Boțoghină, socotea afacerea încheiată, se întreba mereu ce anume ar fi de făcut să pună mîna pe locul Morometilor și nu vedea nimic și ură împotriva lui Moromete creștea în el așa fel încît își dădu seama că această ură nu se va opri pînă ce nu-și va împinge curtea pînă sub casa acestuia.

(Preda, M 1, p. 193)

★

Stan Cotelici avea douăzeci de pogoane de pămînt și hotărîse în mintea lui — deocamdată nu știa nimeni de acest lucru — să-și mărite fata fără zestre și anume cu obligația scrisă din partea ginereului că renunță la ea, ceea ce însemna, la urma urmei, înzestrarea pe socoteala ginereului, lucru greu de înfăptuit, dar acum nu se gîndea la asta. În

timp ce călușarii jucau și lumea se înghesuia în curtea lui mică, Tudor Bălosu constata încă o dată că locul din spatele casei lui Moromete îi trebuia ca aerul.

(Preda, M 1, p. 194—195)

★

Se uita la Niculaie, care îi tot sărea lui Achim în spinare, încerca să-i pună piedică și cum acesta avea pentru bucuria lor o înțelegere mai mult decît binevoitoare, Achim chiar promise că, dacă și anul ăsta Bisisica rămîne stearpă, are s-o taie la București și are s-o vîndă.

(Preda, M 1, p. 204)

★

Aristide nu mai împrumuta nici bani, nici cereale, avea nevoie de ele pentru combinații comerciale în afara satului care trebuia să rămînă numai o piață, ca să zicem așa, a prestigiului politic și socotea că pe bună dreptate afacerile acestea mărunte cu oamenii sfîrșeau totdeauna, din punct de vedere electoral, prost pentru cel care le făcea.

(Preda, M 1, p. 215)

★

Se gîndi cîteva zile în șir, îi trebuiau cel puțin trei mii de lei dacă vroia să-și facă o casă ca să nu fie bordei (și numai o astfel de casă îi trebuia, altfel toată lumea ar fi zis că iată ce rău a ajuns Polina trăind cu el), dar de unde să ia trei mii de lei ?

(Preda, M 1, p. 247)

★

Într-o vreme se spusese că ar fi hoț, că ar fi furat nu se știe ce de la cineva, încît nu se mai miră cînd Ion al lui Mîai îi spuse ce vorbesc oamenii despre întîmplarea de la fierărie.

(Preda, M 1, p. 253)

★

Ceea ce îl uimise însă pe Țugurlan și îl făcuse să părăsească gândul de a-și mai bate joc de el era faptul că ei pluteau pe apa aceasta a lor cu atîta seninătate încît era cu neputință să nu-ți dai seama că acest fel de a fi era de fapt bucuria și libertatea lor.

(Preda, M 1, p. 271)

★

A doua zi dimineată Guica își luă ciorapul de gît și porni spre casa fratelui ei să fie de față cînd Moromete și toți ai lui au să bage de seamă că Paraschiv și cu Nilă au fugit cu caii la București. Se gîndea încet, cu o bucurie care îi ungea inima, cum are să se întindă vestea numaidecît în sat că cei trei băieți ai lui Moromete au fugit cîteșitrei de acasă cu caii și cu oile și că asta s-a întîmplat — și Guica avea să aibă grijă să se afle întocmai așa — din pricina celor două fete ale lui Moromete și a Catrinei lui Moromete, care vroiau ele să pună mîna pe averea fraților.

(Preda, M 1, p. 287—288)

★

Ilinca nu era mai mare ca Niculaie decît cu un an, dar se purta față de el ca și cînd ar fi fost cu cinci, cu toate că atunci cînd își amintea de această diferență atît de mică, Niculaie o plesnea.

(Preda, M 1, p. 291)

★

Moromete se uită în jur zăpăcit și nemaîștiind ce să facă se aplecă și strînse lucrurile copilului; îi luă coroana de pe jos cu niște mișcări sfioase, abia atingînd buchetele de flori, apoi adună cu aceleași mișcări line cărțile împrăștiate; el se apleca încetîșor, prindea cartea de colț și o ștergea de praful de pe ea, făcînd-o să alunece ușor peste cămașa și izmenele sale, apoi o lua sub braț și se apleca după altă carte; în acest timp, băiatul încerca să se ridice; el chiar se ridică pe jumătate, dar se adăposti numaidecît lîngă genunchii tatălui.

(Preda, M 1, p. 321)

★

Căldura începea numai decît după răsăritul soarelui și dacă în timpul nopții se mai întîmpla ca norii să acopere cerul, acești nori dimineața se făceau nevăzuți și lăsau să se reverse din adîncurile limpezi dogoarea neconținută și grea a zilei de vară.

(Preda, M 1, p. 324)

★

Nu este nimic de făcut, plecarea în prima zi de secere pare să fie un lucru obișnuit, totuși căruța și caii înhămați așteaptă în bătaură de mult timp; omul și copiii sînt gata; secerile și bota cu apă sînt puse în căruță; mîncarea gătită de cu seară asemeni; nu se știe însă pentru ce căruța stă timp atît de îndelungat în mijlocul bătaurii.

(Preda, M 1, p. 325)

★

A uitat să pună sare, legăturica mică de treantă cu sare în ea, și muierea aleargă pierdută, străbate bătaura cu legăturica aceea în mîină și se apropie de căruță și atunci omul strînge din pumni, înjură din gît și se preface că dă în ea, dar muierea nu se sperie de loc, vîră sarea în coșnița cu mîncare și îl învinuiește tot pe om că se moșmo-nește atîta pînă pleacă, încît îți pierzi capul de atîta pregătire.

(Preda, M 1, p. 326)

★

Se certară pe seceri, fiecare dintre ei vrînd să aibă pe cea mai bună; dacă i se pare cumva că secerea lui cutare e mai nouă și cu zimții mai bogați, cel mai mare dintre copii i-o schimbă cu forța, atunci acesta o schimbă și el cu altul mai slab și de obicei celui mai mic îi ajunge în mîină o gloarsă subțire și tocită cu care va trebui mai mult să rupă decît să taie.

(Preda, M 1, p. 328)

★

Faptul că Aristide avea trei mașini de treierat, o moară cu valțuri și o fabrică de ulei aici în sat și gata să fie terminată în Tătărăști altă moară și presă de ulei, aceste lucruri le știa, nu i se părea de mirare;

cineva trebuia să aibă mașini de treierat ; mașina de treierat și moara cu valțuri, care îți făcea făina albă de ți-era milă să pui mîna pe ea, erau niște minuni.

(Preda, M 1, p. 379)

★

Știrea despre prețul pietii i se păru lui Moromete cam absurdă (cu toate că îngrijorătoare, deoarece pentru a urca în toamnă la cinzeci și în iarnă la șaizeci—șaptezeci ar fi trebuit ca piața să ofere acum pentru dubla de grâu cel puțin treizeci—patruzeci de lei) și nici nu vru să se gîndească prea mult la ea, dar de-a dreptul de neînțeles i se păru ceea ce îi povesti Scămosu despre Achim.

(Preda, M 1, p. 408)

★

Cu banii de la Achim, cu banii pe care aveau să-i primească de la tatăl lor din vînzarea grîului (Moromete nu le spusese că le destinase lor banii pe care îi aștepta de la Achim și că deci nu le va da nimic din vînzarea grîului), cu banii aceștia, continuase Paraschiv, aveau să cumpere un camion și să închirieze o casă cu grajd la marginea Bucureștiului, cum văzuse el la manutanța armatei, cînd fusese militar.

(Preda, M 1, p. 423)

★

Nilă își închipuia că e vorba de o socoteală complicată de cifre, care ținea de știința de a fi magazioner, știință care, dacă nu era învățată, n-aveai cum pricepe cît punea Paraschiv pe bon și nicidecum că era vorba de hoție, încît rămase cu fața vinovată sub privirea întrebătoare a fratelui său. Paraschiv însă crezu că el a înțeles și dădu din cap cu reproș, adică să poștească acum Nilă să mai aibă îndoieli în ce privește priceperea lui Paraschiv în afaceri.

(Preda, M 1, p. 424)

★

De cîte ori avea ceva cu Paraschiv, chiar și numai în gînd, Catrina Moromete îl visa apoi toată noaptea și astăzi își aduse aminte de acest lucru abia după ce se certă. Era însă prea tîrziu să mai dreagă ceva, gîndul rău îl avusese, nu se înșela față de ea însăși și de frică se hotări

să se culce târziu și să se culce ostenită, poate că va trece noaptea fără să i se turbure sufletul.

(Preda, M 1, p. 446)

★

S-ar fi zis că se rezolvase în sfârșit o problemă care îi sîcîia cam de mult și iată că dosarul acela îl ajutase să găsească soluția : fiindcă era clar că nu atît evidența aceea concretă de pe tabel îl mulțumea, aia nu spunea nimic, orice om are un nume și un loc de naștere, ci aceea abstractă, că era o evidență (și încă una din cele mai simple), că Moromete n-avea de ce să nu se ducă tocmai acolo unde era cel mai indicat să se ducă, adică la el în sat și nu în altă parte și să sprijine acolo desfășurarea în bune condițiuni a campaniei.

(Preda, M 1, p. 178—179)

★

Un copil, zise inginerul, îl dorești într-un fel și îți vine altfel... Și chiar dacă iese cum iese, pînă crește dă afară laptele din el și pe gură și pe partea ailaltă și plînge că n-ai cum să-l faci să tacă, în timp ce o floare e așa cuminte, nu cere decît s-o ăzi cu puțină apă, care se găsește cîtă vrei, și să reglezi căldura la instalație, învîrtind o manivelă.

(Preda, MS, p. 55)

★

Din pricina acestei apropieri, la care îi silise faptul că stăteau în aceeași bancă, Niculae află la un moment dat despre colegul său un lucru de necrezut : Spoială nu știa absolut nimic din materie, nu înțelegea și nu reținea nimic, și era un lucru de neînchipuit cum reușea să ia el totuși note de trecere, cum fiecare profesor, după o secundă de ezitare, care ar fi trebuit apoi să devină fatală pentru elev, se crispa și înscrisa, cu o silă la care nu rezista, nota trebuitoare, în timp ce broboane mari de sudoare, parcă de sînge, încoronau fruntea înroșită de chin și umilintă disperată a elevului.

(Preda, MS, p. 245)

★

Cum bănuitul, ca de altfel și sora sa, împreună cu colegele de cameră, negau acest fapt, s-a apreciat că acest aspect reprezintă în continuare, un mijloc eficace de verificare a adevărului depozitiilor acestor

martori, verosimilitatea celor declarate de acest ultim martor stînd în faptul că el susţinea cu tărie, în ciuda afirmaţiilor tuturor celorlalţi, momentul schimbării lenjeriei, precizînd că s-a dezbrăcat de o cămaşă albă şi un maieu bleumarin şi a îmbrăcat un maieu alb şi o cămaşă în carouri...

(Preda, MS, p. 262)

★

Cu toate că am înţeles justificarea de ordin formal a acestuia, în sensul că nu putea dispune reţinerea bănuितului atîta timp cît avea pe altul arestat, împotriva căruia exista un lanţ de probe indirecte, relativ bine conturat, fiind imperios necesară cercetarea temeinică a noului bănuित, am realizat acest lucru chiar alaltăieri, reţinîndu-l timp de douăzeci şi patru de ore, în baza dreptului ce-l au în această materie organele de miliţie.

(Preda, MS, p. 264)

★

Văzînd că însăşi sora lui şi, împreună cu ea, ceilalţi martori arată că a ajuns numai la orele douăzeci şi patru, rămînînd astfel nejustificat timpul de la plecarea din local, şi cum explicaţia cu trecerea pe la dormitorul propriu n-a rezistat, fiind compătută de cei din dormitorul său, Pecingine s-a văzut dintr-o dată în faţa perspectivei de neînlaturat de a arăta : ce a făcut timp de două ore, de la douăzeci şi două la miezul nopţii ? N-a mai ştiut ce să răspundă !

(Preda, MS, p. 264)

★

Părerea mea e că nu se explică altfel miturile barbare şi primitive din secolul nostru, pe care ei le-au sprijinit şi care au dus, pe urmă, împotriva voinţei lor, bineînţeles, la ucideri pe scară uriaşă, decît prin faptul că oamenii, în general, s-au săturat să culeagă omizile de prin pomi şi au aduilmecat vînturile aspre ale istoriei, care le-a trezit apetituri ametoitoare...

(Preda, MS, p. 278)

★

Am căutat-o cu toată bunăvoinţa, fiindcă trebuie să ştii că mi s-a propus, îndată ce mi-am luat examenul final, să încep să activez din nou într-un activ de partid regional, dar n-am găsit în mine platoşa unei cre-

dințe mai puțin intime decât cea pe care o păstrez din copilărie și pe care trebuie să știi că cu greu mi-am regăsit-o în acei ani de început când munceam pământul ca simplu zilier...

(Preda, MS, p. 280—281)

★

Am văzut că cu adevărat tu ai lăsat să treacă un an între noi ca să uiți împrejurarea aceea cu scriitorul pe care credeai totuși în sinea ta că n-ai să poți s-o uiți, și ai descoperit deodată, văzându-mă, că ai uitat-o. Cum poți să fii atât de mic și să crezi că în clipele acelea nu m-a copleșit bucuria? Dacă așa gîndești tu cu adevărat, atunci ai dreptate, totul s-a terminat între noi...

(Preda, MS, p. 291)

★

A doua zi după audiența sa la primul secretar al raionului de partid în raza căruia se aflau *Atelierele* și care se arătase foarte binevoitor și îl sfătuisese pe fostul cazangiu să se adreseze cu problema sa comitetului orașenesc, Petre Sterian se adresează într-adevăr unuia din secretarii comitetului de partid al Capitalei și fu primit chiar în ziua următoare, în cursul dimineții. Cu jumătate de oră însă înainte acest secretar chemă la el în birou pe un alt activist, un ins voinic și negricios, cu capul mare și sprîncenele enorme și a cărui întreagă înfățișare ar fi putut face pe cineva care ar fi intrat în birou și n-ar fi știut care dintre ei e secretar să creadă că el era secretarul iar celălalt un activist mărunț, și statură de vorbă îndelung pînă cînd se făcu ora cînd trebuia primit fostul președinte de sindicat al *Ateliereilor*.

(Preda, R 1, p. 135)

★

La fel de nepregătit m-a găsit și imaginea de ansamblu a Brăilei și Galațiului, unde viața se desfășoară normal și unde am aflat că în acele zile, cele mai grele, cînd nu numai apa amenința, ci și vîntul, care, pe lîngă valurile distrugătoare, îi împiedica pe oameni să lucreze spulberîndu-le pămîntul din lopată, oamenii au ținut, în apa pînă la brîu, coneret, cu spatele lor, digul care se spărsese. Au stat în această poziție atîta timp cît a fost nevoie ca să fie refăcut. Pentru mine această imagine constituie simbolul rezistenței noastre.

(Preda, II, p. 29)

★

Oferindu-mi-se prilejul de a scoate la Editura Cartea Românească o nouă ediție a operei lui I. L. Caragiale, am citit din curiozitate, deși le bănuiam în general conținutul, studiile și prefetele care au însoțit edițiile precedente din ultimii douăzeci de ani. Firește, orice întocmitor de ediție are dreptul să judece critic lipsurile celorlalte, pe care să nu le mai repete, și bineînțeles să se ferească să nu facă la rîndul său alte greșeli.

(Preda, II, p. 78)

★

În iarna aceea hotărîrea tatălui meu de a nu mă mai lăsa să mă duc la școală a devenit, practic, un fapt, deși din gură nu mă oprise; nu aveam cu ce mă încălța. M-am dus doar cînd am putut merge desculț, și atunci am trăit acele ore de spaimă despre care am pomenit, al cărei motiv dacă s-ar fi dezvoltat s-ar fi petrecut o catastrofă. Conștiința măsura proporțiile dezastrului care ar fi urmat, iar instinctele tremurau: nu se știe ce-aș fi ajuns în viață dacă jocul întîmplării, al cărei erou eram, s-ar fi destrămat și eu aș fi apărut în ochii învățătorului așa cum eram și nu cum, prin nu știu ce mister, credea el că sînt.

(Preda, II, p. 161)

★

Un cititor nu poate citi nimic după ce a murit, dar nu se poate spune că un scriitor, după ce moare, nu va mai fi citit de nimeni. În acest sens, nu este exclus ca unui scriitor, la nevoie, să nu-i pese dacă nu e citit de contemporani. Unii cititori au într-adevăr aerul că dacă nu le place lor un scriitor, cu asta relația acelui scriitor cu cititorii în general prezenți și viitori s-a încheiat și sînt mirați cînd alții continuă nu numai să-l citească și să-l discute, ci să și ceară tipărirea lui.

(Preda, II, p. 223)

★

Pînă mai anii trecuți, chiar se spunea, de pildă, în presa literară acest lucru, că dacă nu placi cititorului din timpul tău, atunci zadarnic te consolezi cu ideea că vei plăcea cititorului viitorului, cu alte cuvinte se pornea de la ideea existenței unui tip de cititor care s-a născut în zilele noastre și ale cărui gusturi și preferințe vor fi aceleași și mîine, înțepente adică pe vecie. Între cele două prejudecăți, a scriitorului, care nu

e atent la cititorul timpului său și speră să fie mai bine înțeles în viitor, și cititorul care dă cu piciorul în scriitorul pe care nu-l înțelege, mai rea mi se pare prejudecata cititorului, fiindcă a scriitorului nu face rău nimănui, pe câtă vreme a cititorului e dăunătoare.

(Preda, II, p. 223—224)

★

Este sigur însă că Timotei nu-și făcea asemenea complexe, deși ceva se petrecea cu el, ceva nedefinit și atroce, semăna cu un câine bătut mai mult pe dinăuntru, cu bice nevăzute, decît în realitate, peste bot și coto-nogit, din care cauză și incapabil să ceară îndurare sau să-și despice sufletul în două, ca să se vadă cît este de hărtănit sau ce alte adevăruri ascunde. Se închină de cîteva ori, pătruns de actul sacral și numai după ce Maria mărunți pîinea în palmă și începu să arunce firimiturile la păsări, se apucă și el să mănînce.

(Fulga, F, p. 7)

★

Chiar dacă i-ar fi furat-o lui Luchian, chiar dacă i-ar fi smuls-o cu forța lui Luchian, faptul însă că-și făcuse din ea obiect sfînt de adorație, la limita dintre viață și moarte, acolo unde numai asemenea fetișuri au darul să-ți înobileze durerea și pe tine însuți să te ridice deasupra abjectei condiții umane, acest adevăr exemplar era suficient ca Maria să-și recîștige calitatea de femeie.

(Fulga, F, p. 36)

★

E-adevărat că întunericul odăii dospea de mișcări confuze, era materia care se saturase de propria existență și se dematerializa difuzîndu-se în infinite particule oarbe, fără nici o rațiune, proces universal al dez-agregării nocturne, numai noaptea au loc asemenea catastrofe insesizabile chiar și minții celei mai lucide, este de așteptat că tot într-o noapte (care va înfășura, împotriva oricăror legi ale rotației, întreg pămîntul ca un polog negru) se va duce dracului și planeta asta, va exploda sau va îngheța, Arghira însă nu de asta se înfricoșa, ci de faptul mai banal și imediat că materia odăii de dormit a lui Hieronim, altar de gîndire, atelier de lucru, care altădată îl adora pe Hieronim și care altădată i se închina ca unui stăpîn, de astă dată se refuza pînă și ficțiunii lui.

(Fulga, SSN, p. 68)

★

Aveam cunoștință despre valori uitate sau reduse la tăcere, valori de tot felul, care căzuseră în dizgrație sau care pieriseră din memoria omenirii, dar care continuau să fie transmise ca moștenire săracă de la o generație la alta sau păstrate cu evlavie în depozite de biblioteci, peste toate plutind sau în toate rezistind speranța că, mai devreme sau mai târziu, va spulbera cineva praful de pe ele și le va restitui omenirii, dacă nu ca pe capodopere în întregul lor, cel puțin ca pe sugestii ale unor destine penibile, într-o bibliografie a nimicului și a deșertăciunii. Cu câtă sfینtenie chiar eu, adesea, nu m-am apropiat de astfel de relicve, fără autor sau semnate de nume absolut insignifiante, și cu câtă strângere de inimă nu le-am cercetat, convins (uneori chiar și îndreptățindu-mi-se această convingere) că tot e ceva în fiecare, oricât de infimizezimal, care durează, și că prin acest ceva misterios de durată, duram eu însumi.

(Fulga, SSN, p. 227)

★

Povestea lor încetase brusc, imediat după accidentul nenorocit care îl blocase pe el la Grup, de dimineată și pînă seara, și de atunci nu o mai întîlnise decît în împrejurări așa-zis oficiale, odată la cabinetul lui Dumitru, unde ea venise să se înscrie pentru o audiență, iar el aștepta să fie primit pentru un raport pe care, pînă la urmă, trebuise să-l dea în scris.

(Săraru, C, p. 292)

★

Apa șiroia pe trupul lui, care își recăpătase elasticitatea și forța, și simțea cum se destind și ies din amorteală fibrele fiecărui mușchi în parte și cum se destind și se îndreaptă umerii, și cum i se umple pieptul de aer, și cînd opri robinetul și se căută în oglindă, rămase surprins să afle același chip obosit și tras și înecat de barba deasă, mărunță, murdară, prin care răzbăteau zeci de firisoare albe, de bătrîn iar cu mîna stîngă trecu mîngîietor pe bărbia spuzită acum, după baie, de firele albe, pe care niciodată pînă atunci nu le văzuse sau nu avusese timp să le vadă sau nu întîrziase el atît de mult pînă atunci să se bărbierească, încît această spuzeală albă să iasă la lumină.

(Săraru, C, p. 299)

★

Ruxandra Mărăcineanu zîmbi stins, vag intimidată de situația în care se afla, dar și străină de amintirea contribuției pe care o avusese la proiectarea modernei construcții. Urmă un moment de liniște încordată,

tinărul de la protocol își lăți și mai mult zîmbetul îndatoritor, Tudor Cernat privi stînjedit spre pista de care se apropia vertiginos avionul de Atena, importantul personaj păru că vrea să spună ceva, dar efectiv nu găsi ce, ținuta lui se relaxase pe nesimțite, nici el nu avusese timp să-și dea seama, acum încerca să-și refacă atitudinea, dar nu mai găsea nici un suport moral pentru a redeveni țeapăn și important, „cineva“ cu adevărat important se afla chiar în fața lui, și era o femeie, o femeie elegantă, însă de o simplitate a conduitei dezarmantă.

(Săraru, C, p. 47)

★

Dumitru Dumitru izbucnise în rîs cu poftă nebună și toată fața lui, de obicei închisă, mereu umbrită parcă de neliniște și de o grijă ascunsă, nedeslușită, cu privirile mereu căutătoare și parcă la pîndă, se destinsese și se lumină dintr-odată, și Ruxandra Mărăcineanu rămase surprinsă să observe cîtă limpezime stăruia, de fapt, în ochii lui și cîtă bucurie copilărească putea acest om să închidă în ei și să ferece, ca după niște gratii, și cîtă liniște simplă și caldă putea el să-și refuze. Rîdea gilgiitor, contagios, părea fermecat de acest rîs, și Petre Nobilu, care și el izbucnise în rîs, un rîs mărunț, cernut ca prin sită, sîsitor și îngîmfat, îl împinse nițel mai încolo, ca parcă să-l privească mai cu luare-amînte și mai pătrunzător.

(Săraru, C, p. 56)

★

Era ceva bărbătesc în reprimarea efuziunilor la fiecare despărțire a lor, cînd își promiteau, totuși, să se revadă mai des, cu convingerea sinceră că amîndoi sînt vinovați că se întîlnesc atît de rar — iar în ultima vreme mai ales întîmplător — și că nu-și impun voința de-a fi mai aproape unul de altul, pe măsură ce înaintau în vîrstă și deveneau mai circumspecți cu prietenii noi, și constatau că o prietenie adevărată se întemeiază greu și rezistă foarte greu în viață, iar prietenia lor rămăsese intactă și pură, de peste două decenii. Însă ei, acum, cînd conștiința vîrstei își pune din ce în ce mai puternic pecetea pe gesturile lor și pe faptele lor, chiar și acelea mărunte și mereu neînsemnate cînd ești tînăr, acum ei constatau că rămîn datori și unul și altul față de această prietenie.

(Săraru, C, p. 57)

★

Nu avea putere să se oprească din acea neconținută reproducere mecanică a puținelor rînduri și, în special, al celui vestindu-i că „fetița e bine“, și repeta apăsător și insistent încontinuu „și sub îngrijire bună“.

și nu putea, efectiv nu putea să realizeze ce însemna această „îngrijire bună“, sau nu vroia, cum avea să-și dea seama mai târziu, când avea să se mai liniștească și să se concentreze cu limpezime asupra sensurilor înștiințării și când avea să înțeleagă că este posibil ca soția lui să-l fi părăsit, iar ideea sufocantă, de neadmis în primul moment, absurdă în cruzimea ei, urma foarte curînd să îi apară firească și explicabilă, și chiar încercase un fel de acceptare justificată a ei, ca și când morala lui și datoria lui de om superior îl obligau să considere logică această lașitate îngrozitoare, cum a și fost ea, în realitate, și cum a și fost interpretată, mai târziu, de toți tovarășii lui.

(Săraru, C, p. 59)

★

Simțea pur și simplu, teama acestor țărani care așteptau din partea lui un cuvînt și hotărîrea de pedeapsă, căci erau conștienți că greșiseră și că erau singuri și neapărați în fața acestei greșeli, și toată răzmerița lor se topise repede și laș în această tăcere ca o rugă, și cînd, în sfîrșit, își reveni, smulgîndu-se din privirile lor ca niște întrebări disperate, auzi pe cineva dintre ei vorbind ca și cînd pînă atunci nu se întîmplase nimic deosebit, iar acesta nu putea să nu se arate grijuliu și gospodăru cu ceea ce vedea atunci, și el nu știau că se petrecuse chiar sub ochii lui, dacă nu chiar cu participarea lui.

(Săraru, C, p. 78)

★

Membrii Comisiei apăreau la Grup dimineată de dimineată cu acel aer preocupat și covîrșit al omului care abia mai poate respira sub avalanșa sarcinilor și obligațiilor și este gata să se prăbușească sub imensa răspundere care apasă pe umerii lui, cărînd serviete burdușite cu hîrtie de scris și cu bloc-notesuri pline de însemnări, treceau pe coridoare abia vîzînd pe unde trec și răspunzînd greu și târziu celor care îi salutau, și umblînd mereu împreună, ca și cînd ar fi păzit un secret foarte greu de păstrat, și abia vorbind și între ei.

(Săraru, C, p. 302—303)

★

Să nu uităm nici că prima a eșuat lamentabil, producînd un vraf de dosare din care, pînă la urmă, reieșea că Cernat este un om capabil, de care Grupul are nevoie, și că e iubit de cei care trebuie să-l iubească, și că este urît de cei pe care el avea datoria să-i pedepsească.

(Săraru, C, p. 315)

★

Calul se repezi în ham și cabrioleta păru la un moment dat că părăsește șleahul subțire și desfundat de ploaia care se îndesea ucigător. rece și pisăloagă și fără sfârșit, însă repede simțiră glodul și bolovanii răzleți, care le aruncau dintr-o parte în alta a coșului lipsit de speteze, și ele se țineau sprijinite una de alta și cu picioarele înțepenite în tăblia șortului, în marginile căruia fuseseră odată două felinare mici, dar Alexandra Terenția nu le mai apucase.

(Săraru, DR 1, p. 12—13)

★

Cînd ajunseră sus, în fața porților noi la care lucrau tîmplari tineri și după ce trecură dincolo de ele dînd bună ziua, și ea, și el, străini, zidarilor care înspre apus ridicaseră jumătate din fostul cerdac, Alexandra căzu cu ochii pe foișorul de porumbei, uitat și pustiu, singurul rămas în picioare, însă spart și dezvelit și năpădit de ierburi și de buruieni și de bălării, singurul rămas în picioare alături de casa bucătăriilor și de magazia de iarnă, două camere mărunte sub o streășină putrezită și polata unde stătea trăsura și unde se ascundea ea și visa călătoriile fără cuprins, dînd bice că bunica ei, pătimaș și nestăpînit, de pe capra pe care, de zeci de ani, nu se mai urcase nimeni afară de ea, în verile lungi și orfane în care se pierduse de atîtea ori cu lacrimi ce nu se uscau cu adevărat decît în somnul din iatacul ca un lăcaș de păpuși unde se afla biblioteca părintelui ei și din care nu mai ținea minte decît copertile negre, imense pentru închipuirea unui copil, al unei cărți cu sute de pagini tipărite mărunț și înghesuit și cu litere tăiate ascuțit, ca niște vîrfuri de săbii, ca și titlul pe care reușise să-l descifreze fără să-i găsească nici un sens : *Das Kapital*.

(Săraru, DR 1, p. 15)

★

Pe urmă ea crezu că el vorbește metaforic și că vrea să se înțeleagă că el se confundă cu fulgerul nestăpînit și adesea orb al revoluției tinere, că o reprezintă și că își revendică astfel și această împrejurare a ei violentă și poate fără justificare. Se știa despre el că trăiește sub imperiul asumării totale a răspunderii și că drept consecință, într-o anumită etapă, viața lui întregă se desfășurase dincolo de limita ultimă, cînd riscul mai poate lăsa, totuși, iluzia salvării și că la un moment dat spusese cu aceeași liniște, deconcertantă și zdrobitoare, simplu și firese și umilitor de alb, ca și cînd ar fi constatat ca și părinții lui, țărani, că răsăritul soarelui trebuie să te apuce pe cîmp dacă ești om și e ceva de capul tău : „Trebuie să răspundem și pentru faptul că respirăm și trebuie să plătim !”

(Săraru, DR 1, p. 17)

★

Descoperirea acestei lumi închise în tabernacol era, poate, singura speranță luminoasă a copilei, venind aici să învețe pianul cu această bătrână ce dădea din ce în ce mai des îngrijorătoare semne de senilitate, în contrast cu luciditatea citirii partiturilor și cu acuitatea descifrării desenului muzical și, surprinzător, degetele ei descărnate, cu pielea abia mascând țesătura vinelor subțiri și cartilagiile încheieturilor, de o transparentă vecină cu mierea lacului lăsând să înflorească în voie nervurile furnirului de păr japonez ale pianului, degetele ei nefiresc de lungi, cu oasele subțiate, reînviau brusc deasupra clapelor pe care le mîngîiau pur și simplu înainte de a se decide să le atingă și sunetele inundau spațiul supraaglomerat de atâtea lucruri inutile și se izbeau parcă de ele și se întorceau rănite, chinuindu-se să răzbească afară prin ferăstruica lunguiată, la nivelul trotuarului lat al Bulevardului Libertății.

(Săraru, DR 1, p. 106—107)

★

Și atunci strigătul ei se sufoca înăbușit într-un hohot care îi strîmbea obrazul și el nu știa dacă acel hohot nu era fals, nu era reflexul neputinței ei de a mai găsi cu ce să-l umilească și să-l chinuiască și cînd o vedea apoi dormind lângă el, cu un somn atît de ușor și de egal și poate că și visînd frumos, insomniile lui deveneau și mai cumplite și el vedea atunci tot ceea ce fusese viața lor și incapacitatea ei de a fi fost deschis alături de el și de zbaterile lui și de sacrificiile lui și de atâtea din împrejurările cînd pe șantier, în fabrică sau la Grup el trebuise să treacă peste el și uneori și peste demnitatea lui pentru a învinge cu o răbdare și o ambiție ce îl costaseră enorm și el ar fi vrut să se întoarcă în acele clipe acasă și toată casa să fie în jurul lui și alături de el și tocmai atunci, cu o regularitate de ceasornic al infernului, ea declanșa interminabilele lor discuții, mizere și încărcate de ura ei oarbă și poate că și izvorîte dintr-o incapacitate a ei de a se bucura de izbînzile lui, care i se părea frustrări ale propriei ei împliniri ca „o personalitate“.

(Săraru, DR 1, p. 159—160)

★

La întoarcerea de pe front, Pătru cel scurt părea să se fi schimbat atît de mult, încît toți prietenii lui cu care făcuse școala, cîtă fusese, cu care făcuse armata, și aceasta cîtă făcuse, fiindcă începuse războiul și abia dacă se obișnuiseră îmbrăcați militar și se și treziseră în tranșee, la întoarcerea de pe front mai toți prietenii lui se uitau la el și nu-l mai înțelegeau. Fusese un băiat retras și sfios, crescut la o ușă străină, nu

știa nimeni al cui este de sînge și nici el nu spusese nimănui nici tată, nici mamă, se trezise pe lume singur, și pînă la război tot singur fusese, nu-l întrebaseră nimeni niciodată nimic, nici dacă-l doare ceva, nici dacă-l bucură ceva, iar el tăcea tot timpul, nu spunea nimic, nici da, nici ba, își vedea de treaba lui la ce era pus, lucrător cu ziua, cînd la unul, cînd la altul, tăia lemne, repara garduri, cosea, căra cărămidă, sleia fîntîni, făcea clăi de fîn, de toate, și pe toate le făcea bine, deși nu-l învățaseră nimeni, și de fapt nu știa nici o meserie.

(Săraru, NT, p. 24)

★

Ei stăteau cu tot ce aveau — și bun și rău, și de purtat și de sărbătoare — în camera mică, unde făcuseră și o sobă cu plită și fierbeau mîncarea pe ea și în cuptorul ei coceau cîte-un dovleac alb turcesc, și cît fu iarna de lungă acolo își făcură veacul, ea lipită de sobă, căci se și nimerise o iarnă afurisită, nu mai stătea din nins și din geruri și mai bătea și un crivăț al dracului, un cîine să nu dai afară din casă, iar el meșterind un fel de cuier în care firește că nu prea aveau să agăte cine știe ce, dar el se încăpățîna să-și aducă aminte cum fuseseră ei învățați la școală să facă un cuier sculptat. Cuierul acesta ar fi fost să fie pus chiar pe tăblia ușii, cum vine omul să-și agăte haina în el, și la plecare să și-o ia liniștit și de la vedere.

(Săraru, NT, p. 31—32)

★

Vorbea însă mai mult pentru sine, simțea că femeia nu participă la informațiile pe care le dădea el, ea stătea după sobă și tăcea, parcă nici nu auzea, deși ea auzea tot și chiar ar fi vrut acum să spună ceva, căci era pentru prima dată de cînd se luaseră cînd el îi spunea unde se duce și de ce se duce și ea vedea bine că se întîmplă ceva cu acel om al ei, dar nu știa dacă era bine sau nu să răspundă, nu știa dacă nu era mai bine să stea smerită și el singur să priceapă că ea aude și vede tot ce zice și tot ce face el. Cînd ieși din casă, simți un pustiu în el, ca și cînd ar fi ieșit dintr-o moară, și în moara aceea nu era nimeni, iar moara măcina singură și în gol, între pietrele ei nu era nici un bob de porumb.

(Săraru, NT, p. 60)

★

Așa stătea și acum, răzimat de stîlpul săliței, și asculta liniștea aceea nefirească și auzea bine cum cad fulgii și cum ating ei stratul de zăpadă de dinainte, și îi urmărea cum vin și cum se rotesc și se așază lin,

simțea greutatea lor, dar o simțea altfel decât era, o simțea ca pe o greutate adevărată, iar greutatea asta nu se așeza pe zăpadă cum vedeau ochii lui, ci pe pieptul lui și pe inima lui și se trezea oftând. Era într-o vineri, se încheiase o săptămână de când nu mai ieșise nici el din casă și nici pe la el nu mai venise nimeni, stătea cuc cu nevasta lui, nu vorbea nici el, nu vorbea nici ea, se uitau unul la altul și părea că se înțeleg, la prînz ea pune masa, dimineața el tăia lemne, seara își făcea de lucru prin curte, închidea fără nici un rost o ușă la un beci unde nu intra nimeni, căci n-avea cum, dar așa era obiceiul gospodarului să încuie seara toate ușile, să le zăvorască, noaptea trecea ca o pedeapsă, ea torcea pînă se isprăvea focul din sobă, și dimineața o luau iar de la început.

(Săraru, NT, p. 95—96)

★

Pe femeie o chema Evdochia, un nume ciudat pentru țăranii aceluia sat de la poalele munților, dar existența numelui se justifica, fiindcă Evdochia era fiica unei călugărițe care părăsise mînăstirea sau fusese dată afară de acolo, lucrurile nu le știa nimeni cum erau, și călugărița a făcut cît a făcut ea pe sfînta umblînd prin sat cu niște mătănii de chihlimbar în mînă și cîntînd în strună la biserică, îndemnînd pe unii și certînd pe alții în numele Domnului și al mamei sale, pînă într-o toamnă, cînd oamenii au început să vadă că se umflă anteriorul ei în dreptul burții, și cum a dat spre primăvară, maica Sabina, cum se numea ea cu numele de hirotonisire, s-a dezumflat, și pe lume a apărut Evdochia, căreia țăranii îi ziceau Dochia.

(Săraru, NT, p. 108)

★

Boii trăgeau greu carul, cu toate că acum nu era greutate în el, dar erau și ei osteniți, întindeau botul să smulgă din mers vreo buruiănă de la marginea drumului, dar Vasilică îi atinge cu biciul, în timp ce Năiță, care venea din urmă, cu pasul lui mare și cu pieptul împins înainte, fălos că încheie acest adevărat pluton al războiului său dintotdeauna cu viața, striga la el de departe :

— Mă Vasilică mă, nu mai bate, mă, animalul, că e și el suflet și mîine pe tine te pui să cari apă cu cărătoarea !

Îi plăcea și lui să fie auzit și văzut că se întoarce acasă de la lucrul casei sale noi, și cînd mușieră nu răspundea cui o întrebase de supărare, o îndemna și pe ea să dea bună seara și să vorbească cu lumea, că nu e mută...

(Săraru, NT, p. 147)

★

Bocetul și blestemul femeii părea să nu se mai oprească, deși aceasta intrase în cunia mică și se apucase să mestece mămăliga cu o înversurare plină de ură și Năiță nu mai putea să audă bine ce mai scornește mintea înfierbîntată a femeii lui. Nici el nu o mai ascultă, și intră și el în casă și începu să răscolească într-o ladă veche unde țineau ei de toate — și lumînările copiilor de la botez, și lingurile de praznice, și beteala ei de cînd fusese mireasă, și chitanțe după dări și cote, și decorațiile lui de pe front, și o baionetă cu care se întorsese el din prima parte a războiului, cînd își luase singur o permisie de două zile, și baioneta o lăsase acasă să le-o arate Genica copiilor dacă el n-o mai veni, căci în sinea lui el considera că începuse alt război, și dacă din primul scăpase, nu se putea ști dacă va mai scăpa și dintr-al doilea, iar ea, Genica, să le spună copiilor cu ce baionetă făcuse tatăl lor un război întreg și cum atacase el cu ea pusă în vîrfurile armei pînă la dracu-n praznic — dacă nu s-o mai întoarce, bunînțeles.

(Săraru, NT, p. 176)

★

Dar femeii atît îi trebui ca să izbucnească și mai tare în plîns și să blesteme ziua cînd a făcut-o pe ea Dumnezeu, să n-aibă ea parte de copiii ei, și aceștia să fugă prin străini de răul lor și să se piardă cine știe pe unde, și Năiță simți că blestemul acesta îl lovește și pe el, care nu-l mai slăbise pe Gheorghe cu munca și cu ridicatul la piatră și la var și la nisip și cu sculatul din viul nopții, și băiatul ar fi zis într-un timp că el s-a săturat de omorît pămîntul, că se poate trăi și fără să omori pămîntul de dimineată pînă seara, și într-un rînd chiar zisese că el n-are nevoie de casa lor din Valea cu pietrele, să stea el cuc în mijlocul pădurii și să nu vadă oamenii decît cînd trec aceștia la tîrg sau cînd se întorc, însă ei crezuseră că vorbește și el așa, ca să nu se zică în vreun fel că se bucură că are casă nouă și că, astfel, se va da deoparte de ei.

(Săraru, NT, p. 176)

★

Nu se înlănțuia un dialog oarecare, ci se înfruntau două monologuri, fiecare fiind grăbit să-și spună propria sa partitură, ca să dovedească preocuparea sa total străină de ceea ce se întîmplase tocmai atunci, și nu-l privea. Pentru că nu se puteau gîndi decît că s-a întîmplat ceva cu totul deosebit, într-o sferă în care ei n-aveau acces, și erau printre primii care aflau, chiar și așa indirect, cîte ceva. Or, evenimentul li se părea deosebit și nu voiau să fie martori, nu voiau să fie implicați în niște lucruri care-i depășeau cu siguranță, pentru că numai astfel de

lucruri ar fi putut determina o asemenea intrare neobișnuită a unui om important ce se comporta cu totul altfel, chiar atunci cînd acționa în niște treburi foarte importante și foarte dificile.

(Ivasiuc, CN, p. 29)

★

Intr-un fel și ea făcea parte din niște obiceiuri bine stabilite și nu avea decît un fel de viață, de relație, în funcție de bărbatul ei, ca și cum ar fi fost inventată anume pentru anumite ocazii și după aceea ar fi dispărut cu desăvîrșire, ca și cum și el ar fi avut aceeași existență puțin ciudată, reprezentativă, legată de ocupațiile care-l făceau important pentru ei, în clipele cînd soseau la serviciu și trebuiau să îndeplinească anumite treburi care uneori ajungeau la el, alteori rămîneau la alt nivel, sau, pur și simplu, luau un alt drum. Existența sa fiind legată numai de aceste însărcinări, intrarea lui deosebită era desigur legată de ele și pe ei nu-i privea deocamdată, iar dacă va fi cazul, atunci vor fi anunțați la timp și așa cum se cuvine, în funcție de ceea ce au ei de făcut în fiecare zi.

(Ivasiuc, CN, p. 30)

★

Evenimentul acesta bine conturat, ca și existent, cu un loc precizat în timp și forme, lăsa deja un gol firesc, resimțit ca tristețe, un sentiment cu care nu prea era obișnuit, nu era forma sa obișnuită de reacție, dar odată și odată era inevitabil să se întîmple, așa cum îl mai resimțise de cîteva ori, din cauze similare, părinți, prieteni apropiați, generația lor începuse să se rărească de pe acum. Nu avea de ce să se apere, era foarte firesc, însă mînia ce o resimțea continua să-l bîntuie, ca și cum ar fi continuat să fie în fața unui adversar, deși acum se gîndea exact, știa care-i cauza, cum de altfel nu ignorase nici o clipă.

(Ivasiuc, CN, p. 35—36)

★

Corpul lui tînăr și mușchiulos deveni încordat ca o vergea de fier și trăsăturile i se înăspriră și, cu un efort ce se reflectă pe față, își înțepeni picioarele pe podeaua ringului, se înalță ca o statuie ușor curbată, din piatră, așteptîndu-și adversarul care venea moale, relaxat, sigur că mai urmează un ultim episod comic, doar rolurile fuseseră deja bine fixate, se hotărîse cine dădea și cine primea.

(Ivasiuc, CN, p. 47)

★

Arbitrul, siluetă scundă și albă, părea că stă la picioarele lor și asistă la o înfruntare care se întâmplă dincolo de locul jurisdicției sale, într-o altă sferă, cu regulile ei sălbatice și singeroase, unde se întâmplă dreptatea neconvențională și unde totul este dat. Fața palidă a celui care dădea se curbase deasupra celui lovit, a figurii lui umflate, sîngerînde, și toate loviturile veneau de sus, scurte și icnite, fără încetare, și tindeau să-și stabilească un ritm, o implacabilă periodicitate, ca și cum ar fi repetat un ciclu ce trebuia să se desfășoare pînă la capăt.

(Ivasiuc, CN, p. 50)

★

Desigur că toate se simțeau numai în încăperea unde era el, însă se stabilise un fel de comunicare cu toate întinderile, aerul era un transportor de sunete și de distanțe, și nici zidurile străzii, nici agitația asurzită de pe ea nu puteau stabili nici un fel de limită. Toate acestea aveau o legătură interioară, ascunsă, cu haina aceea lungă, trei sferturi cu o culoare de care nu-și putea aduce aminte, însă culoarea și calitatea hainei nici nu mai aveau importanță, ceea ce rămînea și era cu adevărat interesant sta în comunicarea cu un spațiu care se întinde mult dincolo de zidurile înguste ale camerei unde se afla, în dimineața, mai exact amiaza aceea de toamnă.

(Ivasiuc, CN, p. 60)

★

Acum, Ion Marina stătea în biroul lui mare și confortabil de la minister, cu gîndurile oprite, încercînd să unifice senzațiile acelea de la început cu scena din sala de sporturi, ca să le aducă spre altceva, spre gîndul că Ștefania e într-un pericol de moarte din care nu va scăpa. Gîndul că ea este într-un asemenea pericol se contura precis, fără echivoc, doar senzațiile de la început nu reușeau să intre cu ușurință în imaginile disparate ale vieții lor împreună de mai tîrziu, și nesimțita ei umbră nu reușea să prindă suficientă consistență, nu avea nici pîlpîitul acela de-abia perceptibil pe care-l simțise în palmă, în prima noapte cînd o cunoscuse.

(Ivasiuc, CN, p. 83)

★

Toate erau foarte amestecate, și senzația aceea că există undeva o imagine mai bună ca să spună totul, mai bună decît mersul prin tîna clisoasă, și peisajul acela ud, cu scoarța muiată și neagră a copacilor,

singura alternativă la noroi, și aceea doar din cînd în cînd, scurte răgazuri întunecate și ele. Sentimentul de greutate și nemulțumire apărea doar puțin, încolo se gîndea la fata de care se despărțise, deși îi plăcuse foarte mult, mai ales la un moment dat cînd și-a așezat palma peste mîna ei și i-a simțit, sau și-a imaginat, zbaterea, și ar fi plecat imediat cu ea din localul acela afumat unde se apucaseră să discute lucruri de care nici măcar nu vroia să-și aducă aminte, deși nu se refugia de ele, ci, într-un fel, se lupta împotriva lor.

(Ivasiuc, CN, p. 88)

★

Putea să găsească un alt prilej, să facă să se întâlnească păstrînd aparențele, chiar acolo unde s-au întîlnit prima dată, însă probabil că simțise că nu e în stare, că n-ar fi fost de ajuns, și dorea să se exprime în formele cele mai clare și fără echivoc, expunîndu-se nu pe ea ci sentimentul cu care vreme de trei zile se identificase. Nu mai suporta decît sinceritățile totale, și venise să-l aștepte aici, la ușa casei lui, noaptea tîrziu, fără să-i pese nu numai de alții, dar nici de propria lui reacție.

(Ivasiuc, CN, p. 91)

★

Mai era însă foarte tăcută și destul de intimidată, încît încetul cu încetul, la fiecare gest al treburilor lui casnice, aprinsul focului și căutatul mîncării, toate pregătirile lui repezi, bine orînduite, crisparea, paralizia de pe fața ei se topea, ca și cum ar fi căzut o mască de piatră, și se revedea vioiciunea și energia neliniștită, evocată și prima dată de trăsăturile ei mobile și de subțirimea trupului, a oaselor. La ea, pe vremea aceea, te frapa mai mult mișcarea decît ceea ce se mișcă, i se părea că energia nu poate fi conținută în trupul prea subțire care e făcut doar să puncteze, să deseneze traiectoria mișcărilor și a dorințelor ei.

(Ivasiuc, CN, p. 95)

★

Se absorbea mereu cu plăcere în atmosfera creată de ea în jur, ce depășea intențiile lui inițiale, ca într-un mediu fără pericole, înbiator, în care poți să aluneci fără grijă. Stăteau față în față, despărțiți de masa îngustă, și camera părea invadată de mirosuri dulci-amăru, care în mod cert nu existau deși erau percepute cu un simț mai profund ce releva orice comparație, toate lucrurile pluteau sub punctul lor de

realitate brutală, se desfășura o lume sorbitoare de subprezență, de bănuiala doar a unui fluid ce se ascunde și transformă mobilele banale dintr-o sordidă cameră mobilată.

(Ivasiuc, CN, p. 98)

★

În casa asta și Ștefania părea altfel (din nou alta), stînjinită că îl primește aici, deși știa nu numai că pentru el n-are nici o importanță, dar, din contra, dacă l-ar fi primit într-un palat ar fi fost un motiv de fugă. Însă aspirația continuă spre altceva îi făcea pe toți să nu fie niciodată mulțumiți nici de starea lor, nici de locuința lor, să nu fie, mai ales în prezența străinilor, niciodată, acasă. Se închipuia cum stătea greoi, cu tălpile bine înfipite în podele, cu spatele așezat ferm pe spătarul incomod al scaunului, în vreme ce Ștefania tăcea, iar mama ei alerga să aducă ceva, să-i ofere de mîncare și băutură, ca să nu-și închipuie nici măcar o singură clipă că n-au, că sînt mai săraci decît sînt.

(Ivasiuc, CN, p. 112—113)

★

Se simțise ciudat de sigur pe el și într-un fel chiar confirmat, și sentimentul acesta se întindea în el și-i făcea plăcere, ca și cum ar fi luminat ceva foarte încurcat și complicat, ca și cum ar fi primit un răspuns extrem de simplu la o întrebare copleșitoare. Nu se gîndise la nimic, și acum își aduse aminte doar cît de bine s-a simțit, și calm, și cum s-a întins pe spătarul incomod (pentru spatele lui lat) al scaunului, și cum a acceptat atingerea ușoară a mîinii ei care-l bucura, și ea, într-un fel potolit sau, mai bine, se aduna la mulțumirea lui fără motiv și împotriva obiceiurilor lui înrădăcinate de a răspunde întotdeauna, de a nu lăsa nimic răzbunat. Toată seara s-a menținut starea aceea pe care nu încerca să și-o explice și cînd a intrat viitorul lui socru în cameră, convins probabil că-l va vedea încurcat sau furios, sau spășit, se pare că a fost surprins și n-a mai știut ce să spună și ce să facă.

(Ivasiuc, CN, p. 116—117)

★

Tatăl, cu mustața lui zbîrlită, căpătînd un aer demn de milă, privea și el, la început mirat, apoi ochii i s-au umflat în orbite, copleșit de o furie care nu-l lăsa să facă nimic, îl țintuia acolo, pe pardoseala propriei lui case, unde era obișnuit să fie stăpînul absolut, temut de toți, și în jurul lui era numai răcoarea lăsată de spaima cu care era încon-

jurat. Era evident că se apropiau de un moment critic, și și-ar fi putut retrage mîna (mîngîiată cu mișcări din ce în ce mai moi, mai încete, ca și cum ar fi fost vizibil compusă din fracțiuni de mișcare, întîrziate), mulțumindu-se doar cu atît, îndreptînd în altă parte atenția. Însă n-o făcu, lăsă ca totul să continue, pentru că se simțea neobișnuit de bine, luminat și calm, pe el nu-l întărita mișcarea aceea, mult mai puțin decît acolo, în restaurant, cînd din cine știe ce motive a plecat pentru că totul era asociat cu lucruri neplăcute.

(Ivasiuc, CN, p. 118)

★

Intr-un tîrziu a plecat, nu se putea sta așa la nesfîrșit, dar gustul învățaturii i se trezise, și studentul părea că simte și el plăcere să spună lucrurile acelea, în fond elementare, unei femei căreia i se păreau teribil de savante, iar el însuși apărea drept un savant adevărat, care știe lucruri fantastice și greu de bănuir. De atunci au început, la intervale din ce în ce mai regulate, întîlnirile lor, în orele tîrzii ale după-amiezii, cînd nu era nimeni acasă, iar ea, sub pretextul curățeniei, se ducea să afle adevăruri misterioase despre propriul ei corp și despre corpul lui, la fel organizat.

(Ivasiuc, CN, p. 132)

★

Se învălmășise cu obiectele prea moi, printre care își croia calea fără rezistență, ce nu știai dacă există aieveja sau nu, dacă sînt inventate de ea ca să mai populeze cît de cît casa și să n-o lase singură sau au rămas acolo ca niște reziduuri ale unei lumi care se îmfundase. Așa poate și-a imaginat ea lucrurile mai tîrziu cînd încercase mereu, cu succes din ce în ce mai mare, să reducă proporția de real a acelei perioade.

(Ivasiuc, CN, p. 137)

★

Însă îl chinuia sentimentul că totul s-a terminat, că se întoarce acasă, nevoit să-și afirme înfrîngerea și chiar dacă ai lui nu-i vor pomeni niciodată de această perioadă, o vor ști, se vor gîndi la ea, și el va trebui totdeauna s-o evite cu grijă, s-o nege, să facă să se creadă că nici măcar n-a existat vreodată. Doi ani, sau cam așa ceva, vor trebui excluși, viața sa va fi împărțită în două, ruptă, și timpul smuls din scurgere îl va urmări tot timpul, tocmai pentru că va fi mereu vinovat față de el, îl va exclude și-l va resimți ca durerea chinuitoare a unui

membru amputat, care nu poate fi nici masat, nu se poate face nimic, doar prin absență, doar ideea de el, misterioasa proiecție din creier.

(Ivasiuc, CN, p. 139)

★

Ea și-a dat seama că s-a întâmplat ceva deosebit de grav, și asta se petrecea și s-a petrecut în mod precis în afară, nu putea exista nici un dubiu, și de aceea era un pericol real, adevărat, o spărtură în ce-și construisese până acum. Se înspăimântase cu adevărat, și privea cum stătea pe scaun, în mijlocul casei, în casa lui și în același timp musafir, și-i era frică să nu vorbească, să nu înceapă să povestească, să n-o solicite pe ea.

(Ivasiuc, CN, p. 141)

★

S-a strecurat apoi pe nesimțite de lângă el și a urmat o noapte în care a încercat să readucă lucrurile acolo unde au fost, dar nici trecerea pe coridor n-a fost atât de moale, nici pașii nu s-au înfundat în covor și zidul a fost mult mai aspru cît timp l-a atins cu mîna. Starea aceea moale și neprecisă nu se mai putea întoarce cu adevărat, toate senzațiile erau prea acute și prea reale, dure și înfricoșătoare, și nu s-a mirat cînd a fost prinsă, descoperită și tirită înafară.

(Ivasiuc, CN, p. 142)

★

Se ridică de la biroul său și regretă că nu-și poate închipui că lucrurile s-au întâmplat cu adevărat așa. Nu era adevărat, desigur, însă s-ar fi putut întâmpla să fi fost așa, și atunci ar fi fost mult mai bine, și gestul lui de rupere a relațiilor stabilite în casa Ștefaniei ar fi avut o semnificație mai bogată, întreaga lor viață ar fi fost mai importantă și chiar a lui însuși, în consecință.

(Ivasiuc, CN, p. 144)

★

Trecuse cu destulă ușurință peste descoperirea dinainte, că trăise demult cu Ștefania, fără să bage de seamă marea lui dragoste, toate etapele ei importante. Acum era fascinat de propria sa imaginație, cam insuficientă, plină de locuri comune, ca idila mediocră dinainte, și ar

fi dorit să treacă mai departe, să o folosească, deși îi era în același timp și foarte rușine, ca de fiecare dată când folosim obiceiuri potrivite numai cu vârsta copilăriei. Neliniștit de starea lui anormală, s-a decis să iasă din birou, să facă altceva, să discute cu oamenii, ca să se elibereze de fascinația de a-și imagina o lume în care nimic nefiind de fapt real, mult mai multe sînt posibile, și lucrurile sînt moi sau, eventual, tari, aspre sau mătăsoase, aluneci printre ele și nu știi de fapt dacă sînt înăuntrul tău sau în afară.

(Ivasiuc, CN, p. 146)

★

De aceea, în sala de consiliu, oamenii prezenți se estompau, treceau puțin pe planul doi, deși ei hotărau ce să se facă sau să nu se facă, oricum măcar aveau un cuvînt de spus, și lucrurile numite simbolic, prin cifre foarte mari, ocupau locul ce-l meritau. Însă nici ele nu erau chiar lucrurile despre care era vorba, cu toată complexitatea lor, cu nepotrivirile și greutatea foarte mari care se includeau, nici oamenii ce lucrau cu adevărat cu ele. Cifrele și faptele relatate erau mai importante decît oamenii de față, dar fiind abstracte realizau un fel de lume convențională, în care totul era de fapt mai ușor, una se echilibra cu alta, o dificultate sau o neîmplinire nu era nici pentru o clipă singură cu implicațiile sale absolute și proprii, nimic nu era ireversibil.

(Ivasiuc, CN, p. 156)

★

Ion Marina era deja obosit după o zi de cunoaștere prea exactă și, obscur, ar fi vrut să se întoarcă la comoditatea automatismelor, la lipsa de griji a lucrurilor prea știute, însă în același timp tristețea sa explicabilă îl tîra mai departe în zone neexplorate, era un drum fascinant de descoperiri ce răsturnau perspectivele, scoteau la iveală mereu alte raporturi și chiar îl făceau să bănuiască miezul neraportabil al unor lucruri. În sală plutea o vină ce nu venea din activitatea celorlalți, ci din el însuși, imposibil de evitat. Cel mai rău era să rămînă în atmosferă, învîluind totul.

(Ivasiuc, CN, p. 159)

★

Ploaia tocmai încetase și în stradă au năvălit niște copii mai mari, care au început să-și construiască din hîrtie de ziar vaporase caraghioase și țuguiate, pe care le puneau să plutească prin rîul galben al străzii, care le mînta repede, iar ei fugeau pe margine, țipînd și plescîind cu

picioarele desculțe prin apă, oprindu-le și încărcându-le cu frunze și bucăți de lemn, ca să plutească mai calm, aproape maiestuos, ca niște pacheboturi transportând materiale dincolo de mări.

(Ivasiuc, CN, p. 196)

★

Bătură destul de mult pînă le deschise un sergent nebărbierit, care nu se miră deloc cînd îi zări și îi întrebă ce vor cu un ton destul de ales. Sau ei se așteptau la ceva foarte neplăcut? Miloia fu cel care povesti, Paul nu deschise gura, deși recunoscuse imediat în sinea lui că prietenul său, deși de o sensibilitate aparte, nu poseda un vocabular pe măsura situației create și de aceea sergentul, scobindu-se în dinți cu o scobitoare de metal, îl întrerupse de cîteva ori, apoi chiar înainte de sfîrșit, cînd totul devenea atît de ațîțător, felul în care-l trîntise cîinele în rondoul de flori, fierbințeala prafului din mijlocul drumului, care era cu mult mai mare lă..., în sfîrșit, toate acestea, chiar și vergelele de alamă de care erau prinse brizbrizurile și care săreau imediat în ochi, toate acestea sergentul nu le auzi, deoarece le ordonă să aștepte afară și închise ușa.

(Breban, AB, p. 130—131)

★

Unchiul ei voia însă să vîndă casa, și ea fu nevoită, după doi ani de la moartea bunicii, care murise ultima, să se mute într-o cameră mobilată și să se angajeze ca funcționară contabilă la organizația comercială a orașului. Era o muncă anostă, pe care o făcea în silă, asaltată din toate părțile de bărbați — ea începea deja cariera grea a unei femei frumoase care nu e născută pentru a fi frumoasă — și încet, încet, din cauza muncii ingrate prin care trebuia să-și cîștige existența, a facultății la care trebuia să renunțe dacă nu voia să apeleze la compromisuri care Irinei îi repugnau poate într-o măsură mai mare decît ar fi fost firesc și a atîtor alte mărunțișuri, ea se însingură tot mai mult și din trupul ei atît de frumos crescuseră o buruiiană invizibilă care o făcea bolnăvicios de sensibilă, de susceptibilă și deja, în jurul vîrstei de douăzeci de ani, se ferea de orice fel de societate, ieșind rar, mergînd singură la spectacolele rare ale acestui orașel, îngropîndu-se zile și săptămîni întregi în casă, făcîndu-și concediile sărace, singură, în localități de munte, și atîtea altele, pe care provincia mărunță nu le iartă.

(Breban, AB, p. 142—143)

★

Cînd cineva îi propuse să fie transportat în capitala regiunii și el refuză, planul cu transferul lui căzu, iar în clipa cînd își pierdu buna dispoziție și ceru să fie dus înapoi în dormitor, i se făcu imediat pe plac.

Krinitzki înțelese acest lucru și îl explică și celor mai furioși și reuși să liniștească spiritele, în cazul lui Paul, poate că și în celălalt caz, mai grav, mai adânc.

(Breban, AB, p. 203)

★

Ba simți în curînd că ele vor refuza chiar să-l mai susțină, oricît de ușor ar fi fost trupul lui și, aproape plîngînd, că nu-l poate urma pe Petcu, care o luase înainte atît de încrezător că are în urmă un bărbat care îl va însoți, vru să se așeze pe unul din paturile de la intrare, dar toate erau ocupate și atunci se lăsă să alunece încet, jos, lîngă perete.

(Breban, AB, p. 271)

★

Cine știe cită vreme mai trecuse de cînd sta acolo Paul și sporovăia și în timp ce gura îi umbla cu atîta vitejie, amestecînd tot felul de lucruri citite în cărțuli fără început sau fără sfîrșit, cu altele care izvorau atunci din mintea lui înfierbîntată și auzindu-le de mai multe ori, el însuși era prins de mirare de acel animal străin care locuia în el și care vorbea cu buzele sale și ăsta era singurul lor lucru comun : gura sa, pe care acel animal neliniștit, dezordonat și anarhic o folosea cu atîta nepăsare și uneori cu silă și nerușinare. Deși se ferea uneori de propriul său trup ca de unul străin și de propriile sale cuvinte, mai ales, pe care o forță dușmănoasă îl împingea să le spună, care nu-i aparțineau și care, poate ar fi putut să îl și omoare (dar el era atît de debil încît foarte puține lucruri nu l-ar fi putut omorî !), cu toate acestea, uneori se mîndrea cu munca aceea a gurii sale, cu coroana de cuvinte care se îngheșuiau să iasă din el ca dintr-un vas care fierbe, și ar fi dorit grozav să fie ascultat de cineva, care să se minuneze și să-l admire.

(Breban, AB, p. 298—299)

★

Interesant e că se părea că acest „om necunoscut“ avea o mîină sau un deget în formă de gheară de pasăre, amănuntul acesta revenea în semi-halucinațiile lui în mod invariabil și multă vreme nu i-am dat importanță. Apoi, am înțeles că trebuie să fie un element real în mijlocul unei întregi construcții fanteziste, așa cum se întîmpla mai adesea în cazul minții înfierbîntate a tînărului, mai probabil un om la care Paul observase un deget cu o unghie deformată, un defect din naștere, un amănunt care s-a înscris cu o nemaipomenită putere în memoria lui

capricioasă. Și apoi, deodată, și nu cînd îl ascultam pe el, în prezența lui, ci în cu totul altă parte, cînd făceam o treabă oarecare, indiferentă, am înțeles : unghia aceea în formă de gheară de pasăre nu era decît semnul acela, rana aceea de pe mular, de pe gîtul liceanului sugrumat.

(Breban, AB, p. 443—444)

★

Irina rîse din nou, mai încet, mai scurt, nu era acum decît un ecou al rîsului de adineaori și Gașpar, care încruntase din sprîncene și părea nemulțumit de cînd i se poruncise s-o aducă acolo, văzînd-o pe ea că se simte bine în prezența lui, își înăbuși cele două vorbe grosolane, mai „simțite” pe care ar fi dorit să le spună tînărului, dacă ar fi fost singuri. Irina, la rîndul ei, simți antipatia instinctivă pe care Paul i-o provoca lui și atunci încercă să se prefacă veselă, exagerîndu-și meritu reacțiile sau stările de bunăvoință pe care i le stîrnea oricum tinerelul acela zăpăcit și vorbăreț, voind să-l apere — destinul lui Paul era de a fi mereu apărat de femei și nu iubit — și încurajîndu-l astfel, fără să vrea.

(Breban, AB, p. 461)

★

După atîtea luni simțea o dorință fantastică să respire din nou aerul umed al orașului, să se agățe de prima femeie frumoasă întîlnită în drum, căreia să-i dăruie din preaplinul lui de afecțiune, din rezervorul de singurătate adunat prosteste, ca pe un lucru de preț, cît fusese student, și pe care abia în ceasurile petrecute între zidurile acelea străine, împiedicat să mai fie el însuși, îl analizase și răsanalizase, găsindu-l pînă la urmă nu doar stupid, inutil, ci blestemat, fiindcă-l obliga să treacă pe lîngă viață ca un orb.

(Almăjan, SP, p. 11)

★

Cînd mi-a spus vorbele astea mi s-a părut că nu mai sînt eu cel de douăzeci și ceva de ani, ci copilul pe care-l ridica în brațe, ca să-l gîdile cu barba nerasă. Dintr-o dată partea aceea a nukului pe care o așteptam să înverzească în fiecare primăvară s-a înnegrit, a primit o altă culoare, sticla ușii a primit și ea ceva din culoarea aceasta, pereții camerei s-au întunecat și ei, iar în mine a început să plîngă cineva un plîns neputincios și mirat în același timp, ca atunci cînd îți dispare cineva apropiat și nu înțelegi cum de nu mai este și de ce nu mai este.

(Almăjan, IA, p. 30)

★

Și din cine știe ce colț al memoriei se ivește chipul uitat al Mariei, nu bătrîna de lîngă el, stafidită, ci o altă Marie, trupeșă, cu carnea ca piatra, pielea albă, ochii negri, mari, pîndind sfioasă pe soldatul străin, încartiruit în casa aceea acoperită de viță de vie. Vorbeau cu grai dulce, din care răzbăteau cuvinte ce semănau cu limba de acasă. Cîteva zile s-au ferit de el, i-au pus dinainte strachina de mîncare, ca unui cîine rău, de la care nu știi la ce să te aștepți, apoi s-au apropiat unii de alții, prin semne, prin cîteva cuvinte, el a aruncat tunica și a pus mîna pe secure, a îndreptat un gard, a reparat acoperișul, sub privirile uimite, jînduitoare ale femeii mai vîrstnice, mama Mariei, al cărei soț pierise cine știe pe ce front, lăsînd-o cu patru copii.

(Almăjan, IA, p. 134)

★

Da, doar atît lipsise Berbentea din sat, dar în șaptezeci de ani n-avusese vreme, ori ochi, să vadă strălucirea aceea gălbuie a coamei de deal, ca și cum ar fi fost un uriaș bulgăr de aur, coamele rotate sau insulițind văzduhul ale pomilor, trecuse ca un orb, nepăsător, peste luciul verde-negru al frunzei de anini, pădurile le socotise bune doar pentru lemnele lor, pentru păscutul marvelor și pentru bureți, fără ca să le descopere semeția trufașă...

(Almăjan, IA, p. 139)

★

Acestea se aprinseră nu fără oarecare întîrziere, ca neonul, gîndindu-se parcă, șovăind dacă să se aprindă ori nu, pe urmă se deciseră, aprinzîndu-se rînd pe rînd și cu un clinchet al lor vesel, vrăjit, muzical, deși asta te făcea să te gîndești și la vidul incandescent al unei săli de operație. Toată lumea luă loc la parter, pe șirurile de scaune dese și drepte ținute strîns lipite unele de altele de o stinghie lungă bătută la spate în cuie, astfel că despre ele se putea spune fără nici o greșală că erau legate printr-o soartă comună. Georgeoiu urcă rar treptele estradei cu o mișcare grațioasă a trupului său gras, pe care nu o avea niciodată în mersul său obișnuit. Ajungînd sus pe scîndurile pustii, cu masa și scaunele individuale și plușate ale tuturor prezidiilor trecute, îngrămădite în fundul scenei, el căută un moment prielnic de reculegere și de inspirație cu mîinile împreunate pe tricoul sportiv ce nu reușea să-i acopere bine pîntecele.

(Toiu, GV, p. 198)

★

O astfel de învățătură a avut Anton Pann. Numărul paremiilor, al snoavelor și fabulelor, al cuvintelor și deci al noțiunilor, al trăsăturilor de moravuri și de caracter, pe care Anton Pann le-a reținut, este atât de mare încât în comparație cu el toți scriitorii vremii par mai degrabă la un început de drum. Întreaga cultură transmisă prin oralitatea populară a fost însușită de Anton Pann. Și această cultură este atât de vastă, iar el o produce cu un debit atât de neistovit în construcții obținute prin acumulări atât de uriașe încât pentru a găsi un alt scriitor pe măsura lui trebuie să-l căutăm printre vechii povestitori ai Renașterii, un Boccaccio, un Rabelais, un Cervantes, scriitori care au reprodus în sinteze personale întreaga cultură populară a neamului din care făceau parte, sporită cu aluviunile depuse de înțelepciunea și fantezia altor multe neamuri, unele foarte îndepărtate și foarte vechi.

(Vianu, SR, 1, p. 2—3)

★

Puternica imaginație a lui Hașdeu se complăcea adeseori în icoane de suferință și cruzime nu numai din pricina unei fidelități mai mare de adevăr, într-o epocă de durere, după cum ne-o declară în această redare poetică a principiilor sale, dar și dintr-o înclinație mai adâncă a naturii lui, despre care mărturisește confidența făcută biografului său uimit, d-l Iuliu Dragomirescu, dorința de a supune unor chinuri cumplite pe cineva în care bătrînul învățat și poet vedea un trădător de țară.

(Vianu, SR 1, p. 46)

★

Odobescu nu este împotriva secularizării, dar socotește că veniturile realizate pe această cale ar trebui consacrate instituțiilor de binefacere, cultură și utilitate publică, cum și răspîndirii în toate unghiurile Orientului a unei influențe civilizatoare, al cărei centru și focar ar fi fost România. Odobescu preconizase și altă dată strîngerea legăturilor dintre națiunile care sufereau deopotrivă sub jugul turcesc. Este probabil deci că felul în care dorea rezolvarea chestiunii secularizării trebuia să aducă, în intenția lui, o contribuție scopului eliberării, al independenței naționale.

(Vianu, SR 1, p. 113)

★

Am văzut că preocupările arheologice ale lui Odobescu se exercitează încă din timpul călătoriilor la mănăstirile din Argeș și Vâlcea, din 1857 și 1860, apoi cu prilejul cercetării mănăstirii Snagov, cînd des-

cifrase, copiasse și descriesese atâtea înscricții, pisanii, monumente arhitectonice și odoare, o activitate prin care el devine creatorul științific al arheologiei naționale (...) Odobescu își însușește și în acest punct atitudinea pașoptiștilor, întemeind-o însă pe o întinsă erudiție, capabilă să alăture produse artistice ale unor țări și epoci diferite și să tragă de aici concluzii în vederea datării și a identificării stilului lor.

(Vianu, SR 1, p. 116—117)

★

Fără ca intenția literară să fie de data aceasta prezentă, autorul continuă să procedeze cu vechea libertate a curiozității sale rătăcitoare, nesățioasă să cunoască și să se bucure de descoperirile ei. Astfel, în colaborarea dintre intuițiile particulare și ideile generale care le organizează pe cele dintii, o colaborare care singură asigură echilibrul operelor științei, în creația lui Odobescu precumpănesc faptele particulare. Concluziile ajung astfel să se estompeze și nici nu alcătuiesc partea cea mai originală a lucrării.

(Vianu, SR 1, p. 162)

★

În cei patruzeci de ani de la moartea poetului, bibliografia eminesciană, care în acest interval n-a încetat să crească, a adus unele informații noi cu privire la viața și împrejurările familiei sale, a descoperit câteva din izvoarele care l-au putut inspira sau s-au mulțumit numai să dezbată procesul dureros al vieții și destinului poetului. Cele patru decenii pe care le-am lăsat în urmă pot fi, așadar, considerate ca pierdute în raport cu preocuparea fundamentală și singura importantă când este vorba de o operă poetică și care nu poate consta decât din încercarea de a pătrunde mai adânc în lumea motivelor și aspirațiilor sale.

(Vianu, SR 1, p. 169)

★

Îi datorăm astfel lui Wilhelm Scherer observația că poetul liric nu vorbește totdeauna în numele său și nici n-are nevoie s-o facă. Cunoscutul istoric și teoretician al poeziei distinge în a sa poetică, o lucrare postumă, apărută abia în 1888, altăuri de lirica debitată la persoana întâia, o poezie în care poetul exprimă sentimentele sale de sub o mască străină și o poezie în care poetul asimilându-se cu un personaj felurit, așa cum face totdeauna creatorul de caractere dramatice și epice, exprimă sentimente care nu sunt propriu-zis ale sale, deși energia generală a sufletului său le susține și pe acestea.

(Vianu, SR 1, p. 268)

★

Desigur, în cursul timpului, estetica n-a putut rămâne așa cum ne-a prezentat-o el în câteva studii de mare răsunet. Peste simpla generalizare filosofică ea a simțit nevoia să-și sporească legăturile cu alte științe morale conexe, să introducă metode noi, să extindă baza ei de fapte și experiențe artistice, să se țină mai strâns în contact cu tot ce-i putea aduce progresul cercetării în alte culturi. Critica literară a simțit nevoia să devină mai activă, mai militantă, poate ceva mai deschisă formelor noi de expresie.

(Vianu, SR 1, p. 338)

★

Cele mai frumoase amintiri ale vieții lui erau imagini din sat : primăveri timpurii, când zăpada murdară mai stăruie prin colțurile umbroase, dar la soare crește o iarbă moale și argintie, primul cântec al cucului în vișinii din fundul curții, balta cu apă verde la suprafața căreia plutesc nemișcate broaște cu ochi bulbucați, pădurea pe la începutul lui mai, verzișul intens, strălucitor și umbrele grave ale sălciilor, fosnetul misterios al păpușului clătinat de alunecarea săgetătoare a unei șopârle, bitlanii solemnii adunați în conclav la Cotu Popii — acolo unde apa se lărgeste, pârînd un iaz — zborul lin al ereților crucificați pe cer, mările de grâu verde, unduind ; sau mai târziu, spre toamnă, când zilele se scurtează și peste cîmpul luminat trece, domoală, pata de umbră a unui nor, furtunile, când cerul bolborosește violet-verzui și pe deasupra pomilor care se zbuciumă plutește, înfricoșător, șercanul, despre care bătrînii spun că este un balaur prefăcut în nor mînios ; ploile cenușii din octombrie, frigul jilav care domnește peste tot de nu-ți vine să faci nimic...

(Popovici, St, p. 125—126)

★

Se mai plimbă pe cărăruia de cărămizi care șerpua prin mijlocul ocolului larg, trecu pe la grajd și strîmbă din nas, suduindu-l pe Marcu, sluga ; se duse în ogradă să vadă cît a mai rămas din jireada de paie, puse mîna pe o furcă și scobi în fin, curios dacă nu l-au pătruns ploile din primăvară, apoi ceru apă să se spele și, punîndu-și hainele negre, se duse către primărie. Primarul Sofron era prieten de-al lui, cu toate că pe vremuri nu se putuseră înghiți...

(Popovici, St, p. 151—152)

★

Incepu să-și facă tot felul de complicații : ce s-ar întîmpla dacă Velceanu i-ar surprinde, ce-o să fie cu femeia aceasta cînd el o va părăsi, pentru că va veni și momentul acesta, ce-o să-i spună la despărțire.

cum va suferi el după aceea știind că s-a purtat ca un monstru cu femeia care i-a jertfit totul; toate acestea erau insuportabile. Marie era de-o imprudență a cărei cauză Suslănescu o găsea în căsnicia ei neizbutită; venea uneori noaptea în odaia lui și i se ghemuia în brațe, iar el pindea, iepurește, orice zgomot al casei, neîndrăznind s-o respingă; ea se înșela asupra răcelii lui, începea să plângă și să-i reproșeze că n-o iubește.

(Popovici, St, p. 231)

★

Deodată, în ocular apăru o pată albă, ca o capsulă de bumbac ce-ar fi plesnit pe neașteptate, apoi o trîmbă neagră de pămînt se ridică și se culcă. Bubuitul răsună scurt, plin. Andrei desluși fuioarele subțiri ale împușcăturilor și, la un moment dat, i se păru că vede mogîldețe ca niște furnici negre-verzui, care alergau, cădeau și se ridicau, se culcau, lăsînd din cînd în cînd un punct roșcat și o dîră subțire de fum.

(Popovici, St, p. 349)

★

Oamenii își scosese ră boarfele din căruțe, întinseseră pe jos pernele și dunele de puf, o sobiță fumega lîngă o căruță cu coviltir de stuf pe jumătate uscat, mai încolo cîțiva oameni măcinau porumb între două pietre mari, rotunde; o femeie cu mincile suflecate frămînta pîine într-o albie de spălat rufe; în jurul unui ceaun în care clipoceă mămăliga, se adunase o familie întreagă: bărbatul ținea în mînă o oală de pămînt cu mujdei în care întingeau toți, pe rînd, în ordinea vîrstei, și un bătrînel firav se agita, temîndu-se că n-are să-i rămînă și lui...

(Popovici, St, p. 428)

★

Se învîrtea în jurul lui, vorbindu-i în șoaptă ca unui grav bolnav, îl implora să se hrănească și pe neașteptate izbucnea în hohote de plîns, își ștergea repede ochii și-l ruga s-o ierte. Nu voia să-l lase singur o clipă, apoi își spunea că băiatul are nevoie să plîngă și pleca de acasă, prin sat, de unde se întorcea noaptea tîrziu, oarecum înviorată, dar îndată ce intra în casă își reamîntea totul și cădea în deznădejde.

(Popovici, St, p. 462)

★

Peste noapte brumase și ierburile se închirciseră; jos, lângă apă, pământul era alburiu, iar Mureșul gălbui avea în curgerea lui o tristă solemnitate; numai la picioarele podului distrus, acolo unde se ridicau fiare încolăcite, răsărind din apă ca niște colți negri, vrăjmași, valurile fierbeau, plesneau în bulboane albe, ca niște bășici; curenți subterani căscau pînii adînci, pînă aproape de fund, limbi lungi de apă plescăiau lângă stîlpii de beton, încolăcindu-se în jurul lor, întorcîndu-se din drum, dar riul care venea din urmă le lua, înlocuindu-le cu frămîntarea altor ape.

(Popovici, St, p. 502)

★

Ar fi vrut ca toate să se petreacă simplu, fără întrebări și uimiri, ca și cum nu s-ar fi despărțit decît ieri, dar asta nu se putea. În mod obscur își dădea seama că s-a petrecut ceva nou în viața lui; nu știa încă ce anume îi va aduce ziua de mîine; prevedea o ceartă groaznică cu tatăl său, după apariția articolului; sau poate nici n-o să bage de seamă.

(Popovici, St, p. 510)

★

Începu să le meargă bine și intelectualii satului, care la început îl priviseră pe George chiorîș, din pricina singurului geamantan de lemn, legat cu sfoară, cu care venise, îl primeau cu plăcere în mijlocul lor și foarte curînd el începu să dea tonul în societatea lor.

(Popovici, S, p. 41)

★

Băiatul se scula îndată, supus, puneă cartea ori caietul și se ducea unde-l trimitea ea, dar începu s-o privească tot mai pieziș pe bătrînă, cu o căutătură ciudată, ca un sfredel, și o lucire aprinsă, de dușmănie repede ascunsă. Nu fusese vorbăreț din fire niciodată, dar abia acum de mai scotea patru-cinci cuvinte pe zi. Asta o supăra nespus pe bătrînă: ar fi vrut să-l audă cum le mulțumește în fiecare zi, i-ar fi plăcut să-l vadă linguşindu-se, și pentru că Mîtru nu făcea nimic din toate astea, începu să-l bănuiască de gînduri ascunse. Acum avea de cine să vorbească, atunci cînd mai venea pe la ea cîte o babă vecină.

(Popovici, S, p. 48)

★

Ca și cum fiecare om din sat ar sta pe holda lui, bătrîna știe care iugăr al cui e și cum îl cheamă, că toate fișiile de pămînt au nume, ca și ființele vii. Cum e acum primăvară și bate vîntul, capeți puteri și ai munci din răsărit pînă-n asfințit, ai minca bine la prînz, fără să te îmbuibii, ca să nu te îngreunezi și să tragi la somn, și te-ai apleca iarăși pe cormana plugului cu ochii ațintiți pe bulgării negri, grași, lucioși, care se răstoarnă despicați, și sînt ai tăi, fiecare, de demult, de la vechii luncani...

(Popovici, S, p. 57)

★

Își închise și ea ochii, încercînd să adoarmă, deși n-avea rost, deoarece ajunseseră la marginea orașului. Hurducîndu-se, trenul trecu peste încrucișările de linii; oamenii cățărați pe acoperișuri și pe tam-poane începură să strige și să fluiera sălbatic, așa că trenul intră în gara distrusă ca o garnitură de cuști plină de urlete. De pe peronul răvășit, plin de gropi, găurit de obuze, o mulțime cenușie, informă, se repezi la asalt, împiedicîndu-i pe cei ce voiau să coboare.

(Popovici, S, p. 73)

★

Simți dintr-o dată, ca de atîtea ori pînă acum, că de omul acesta se va lega din toată puterea, că iarăși acțiunile lui se vor coordona într-un fel anume, care să-i fie pe plac celuiilalt, să-l ridice în ochii lui. Pînă acum acceptase asta ca pe o fatalitate, dar acum se gîndi cu o bucurie secretă că în noua viață care începea, totul depinde într-adevăr numai de el.

(Popovici, S, p. 94)

★

Afară se auzi fluieratul unui tren; în clipa aceea mulțimea se însufleți, se îmbulzi spre ușa barăcii unde se auziră zbieretele furioase ale celor striviți sau împiedicați să iasă. Se vede că patronul stabilimentului își luase toate precauțiile, deoarece un personal foarte numeros, niște haidamaci în zdrențe și neînchipuit de murdari, se repeziră la mesele celor care nu plătiseră încă.

(Popovici, S, p. 96)

★

Alături de Dan, George tăcea ; băiatul avea un miros ciudat, care-i amintea de ceva și-l irita, fără voia lui ; acum cîțiva ani, în clipa cînd îl îmbrățișase la despărțire și Dan se smucise grăbit, pentru că-l așteptau niște copii la joacă, simțise mirosul dulce, ca de miere puțin prea coaptă, al părului blond, zburlit, ud de sudoare ; acum era altceva, oarecum străin și el n-avea curajul să întindă mîna, să-l mîngîie.

(Popovici, S, p. 105)

★

Poate dacă ar fi fost ziuă și ei singuri, i-ar fi prins fața în palme. S-ar fi uitat cu insistență în ochii lui pe care-i știa, dar îi bănuia acum mai plini de lucruri necunoscute, și într-un sens familiare și lui ; ar fi înfruntat această privire lucitoare cu privirea lui cenușie (și-o cunoștea) și s-ar fi regăsit. Se simți însă, o bună bucată de drum, străbătut de o uimire fericită și de o frică neînțeleasă și-și spuse că aveau destulă vreme să se cunoască.

(Popovici, S, p. 106)

★

Măria știa că acuma ar fi trebuit să zică și ea ceva, să-i facă plăcere și să spună că s-a dus o singură dată, de curioasă, că n-o să mai meargă niciodată, dar parcă i se încleștase gura și nu putea scoate o vorbă... Acolo, la horă, pînă nu începea jocul, aștepta ca beată pe cel despre care știa bine că n-o să mai vie niciodată și așteptarea asta dureroasă era singurul lucru care-i mai aducea aminte de el, ca și cum ar fi fost viu.

(Popovici, S, p. 131—132)

★

Altă dată, faptul că George era atît de inteligent ar fi umplut-o de mîndrie, acum însă tot timpul își spunea că e o nedreptate ca ea să se ocupe cu toate treburile gospodăriei, ale școlii, să nu aibă timp să citească o carte, în timp ce ei își pierd vremea cu nimicuri. Vedea bine că Suslănescu va rămîne la ei ; era așa de înspăimîntat de sat, de oamenii cu care vorbea și care nu-l înțelegeau, de Cordiș mai ales.

(Popovici, S, p. 155)

★

Toate nenorocirile lui Cordiş fură pricinuite de singura dorinţă a vieţii lui : să ajungă directorul şcolii din Lunca, să se mute în casa cea mare de piatră şi să-şi sfîrşească aici zilele. Îl ura de moarte pe George, îl vorbea de rău pe unde putea, bombarda inspectoratul cu petiţii şi denunţuri, provoca anchete care se soldau de obicei cu trimiterea lui într-unul din satele nenorocite ale judeţului, de unde se întorcea peste cîteva luni, murdar şi zdrenţăros şi-l ruga pe George cu lacrimi în ochi, să facă ceva pentru el şi să-l aducă înapoi în sat.

(Popovici, S, p. 158)

★

De aici, deşi locul nu se găsea ridicat decît cu un stat de om deasupra pustei, privirea putea cutreiera toată zarea, ca un zbor : spre apus, soarele murea roşu de cealaltă parte a pămîntului, departe, sticleau casele satului vecin ca nişte bucăţi de zahăr azvîrlite într-un tufiş, pe şoseaua alburie se tîrau căruţe obosite, iar panglica Teuzului lucea verzui-roşiatică, pierzîndu-se sub picioarele podului de lemn care alunga pe dolmă o ţesătură de umbră, pîrînd o uriaşă pînză de păianjen.

(Popovici, S, p. 176)

★

Bătrîna povesti, rîzînd, cum găsisese porcul, cum îl recunoscuse şi cum îl legase de picior cu şorţul, să nu mai fugă ; era veselă şi foarte mîndră ; pe urmă adormi şi lui Mitru îi veni să plîngă cînd îi simţi capul mic şi uşor, rezemat de umărul lui. În spate, Ardeleanu şi George vorbeau despre moşia lui Papp, despre oamenii care trebuie neapărat împroprietăriţi, pentru că cele cinci sute de hectare nu vor ajunge pentru toată lumea ; cînd îşi auzi numele tresări, îi veni să tuşască, dar nu se întoarse.

(Popovici, S, p. 221)

★

Ardeleanu stătea rezemat de un gard şi privea cerul spuzit de stele mărunte, şoseaua alburie şi uşa luminată a crîşmei, mereu deschizîndu-se ; cugeta la toate cîte trebuiau începute chiar mîine, dar ca la nişte lucruri destul de depărtate. Îi venea să zîmbească, gîndindu-se că lunca-nii îl vor primi ca şi cum nu s-ar fi văzut decît de ieri ; de bună seamă că o să le pară bine că se va redeschide moara cea mică şi nu vor mai trebui să se ducă în alte sate la măcinat . . .

(Popovici, S, p. 229)

Atunci George începu să rîdă și ochii i se umplură din nou de lacrimi ; cînd rîdea, își dezvelea dinții albi, puternici și cam mari, strălucitori pe fața lui întunecată, bătută de vînt, și Emilia simțea că orice ar face, va fi totdeauna alături de el, va suferi pentru el, chiar dacă nu-i va da dreptate, chiar dacă ar ucide.

(Popovici, S, p. 242)

Se gîndise că va sta de vorbă cu Găvrila Ursului pe care-l prețuia, îi va explica ce înseamnă vremurile care vin, îl va ruga să fie primar, pentru ca activitatea democratică în sat să înceapă oarecum sub pavăza acestui nume respectat de toți, chiar de cei care nu-l iubeau sau îl invidiau. Știa că o să aibă de furcă mult cu Mitru, dar nu-și închipuise că acesta i-o va lua înainte și lucrul se întîmplase de două ori...

(Popovici, S, p. 244)

Și, cum i se întîmpla de obicei în fața unui detaliu istoric, în fața căruia rămînea ceasuri întregi să-l contemple, opac la tot ce se întîmpla în jurul lui, înconjurîndu-se cu fantome uluitor de precise, se întui țăran, trăind viața aceasta de o simplitate perfectă, dorind o clipă, arzător, să fie ca ei, să poată iubi și urî ca ei, să tremure aparent fatalist, de grija recoltei, să-și urmărească copiii crescînd nu cu pasiunea absolută și devoratoare cu care și-ar fi iubit el copiii, ci cu încrederea inconștientă a acestor oameni ; la fel cum vedeau crescînd ei arborii, grîul sau zăpezile.

(Popovici, S, p. 250)

Dincolo de primărie, vîntul rece și umed care sufla peste pustă îl îmbracă într-o cămașă înghețată ; părul aspru, netuns, i se ridică, dureros, în creștetul capului, pantalonii începură să-i filfie în jurul picioarelor subțiri ; nu se întoarse, urcă pînă în podul sub care Teuzul umflat, cafeniu, bolborosea mîlos. De aici, nimic nu agăța privirea pe pusta cenușie ; dincolo de imășul comunal, pe care pășteau vacile, ogoare negre, proaspăt arate ; avea impresia că, dacă ar putea să ajungă pînă acolo, pămîntul l-ar înghiți ca o mlaștină ticăloasă...

(Popovici, S, p. 376)

★

Își spuse că el avea în fond două vârste și, din neîncetata lor înfruntare, nu putea ieși nimic viu, nimic cald, proaspăt și nou, ci numai o înțelegere uneori plictisită, alteori înspăimântată, a celorlalți. Intuia că unde trebuie să existe un teren comun, ceva care să-ți dea același sentiment de fraternitate pe care-l încearcă soldații în marș, atunci când unii pot dormi mergînd, numai pentru că simt, prin somn, un umăr sau un cot de care pot să se sprijine, dar, probabil, pentru ca să ajungă aici ar fi fost necesare atîtea renunțări, traversarea rapidă și febrilă a atîtor experiențe, încît nu-i rămînea decît să se consoleze și să încerce, din cînd în cînd, să se apere, așa cum făcuse astăzi, la urma urmei, cu Teodorescu.

(Popovici, S, p. 382)

★

— Totul e important, vorbi atunci George, pentru prima oară și cuvintele lui, poate mai mult felul în care fuseseră spuse, îl durură pe Suslănescu; așteptase altceva, ceva apropiat, care să-i despartă pentru o secundă de Ardeleanu. Trase în față hîrtia albă; nu știa ce trebuie să scrie și n-avea curajul să-l întrebe pe Ardeleanu; îi auzea pe cei doi șușotind și preferă să-și spună că o fac ca să nu-l deranjeze pe el.

(Popovici, S, p. 436)

★

Ploua cînd a intrat în expoziție și n-a știut unde să-și pună umbrela care șiroia, și pictorul, un bărbat între două vârste, arătînd așa cum trebuie să arate un pictor, așa cum își închipuia ea că trebuie să arate, îi observă ezitarea și o lăsă o clipă să stea jenată cu umbrela în mînă, lăsînd la picioarele ei ude începutul unei băltoace. Apoi îi făcu semn cu un deget unde să așeze umbrela deschisă, într-un colț lîngă ușă, și cînd ea termină se îndreaptă spre ea și o ajută să-și lepede haina de ploaie, agățînd-o de un cuier, apoi o așteaptă pînă își trecu degetele ude prin părul ud și el.

(Ivasiuc, P, p. 67)

★

Margareta, puțin emoționată, încurcată de privirea aceasta intensă, neobișnuită, scrutînd-o, încercînd să o pătrundă pînă în adîncuri, ca și cum în aceste adîncuri ar fi posibil să ajungi prin fixitatea privirii,

poate ca să se apere izbucni în râs; un râs puternic, în cascade, care umplu încăperea, părînd că are o putere asupra zidurilor și a obiectelor din cameră, că le modifică și le despoaie, și ele își descoperă un fel de firav schelet. Era un râs de o mare veselie, care pornea parcă de la sine și nu avea legătură cu nimic din jur, nu era din cauza lui, a privirii lui intense.

(Ivasiuc, P, p. 81)

★

De altfel, toată relația lor era învăluită de o continuă plăcere rece, fără dragoste, pură și de aceea încărcată pentru ea cu rușine, o rușine ascunsă ce-i exploda instinctele, i le întărea și întărita, deși tot timpul i se părea că înaintarea lui spre ea, lentă și reptilică, cu lungi și complicate preparative, era jignitoare, rușinoasă și puțin respingătoare. Însă, deși nu-l iubea și nici el nu-i spusese vreodată c-o iubește, era fascinată de el, aproape că nu se putea despărți, și așa a rămas și în amintirile ei ascunse, urme pe care nu le aducea niciodată în conștiință.

(Ivasiuc, P, p. 159)

★

Drumul nu avea determinări, nu observam amănunte, nu mă întâlneam cu nimeni pe care să-l pot recunoaște, capul mi-era gol de gânduri, nu mă gîndeam nici la ce trebuie să spun, nici la ce mă vor întreba eventual, eram cuprins doar de starea aceea liniștită, de împăcare și așteptare ca și cum mi-aș fi rezervat toate forțele pentru confruntarea ce urma să vină și nu voiam să cheltuiesc nimic. Știam întrucîtva această stare, o mai întîlnisem înainte de atacurile hotărîtoare de pe front, din serile în care așteptam, în fața unei table de șah, să fiu chemat la o misiune de noapte, să fac un zbor de recunoaștere sau de luptă cu mari pericole și apoi suna un gong și se auzea prin megafon o voce și mă ridicam și-mi puneam rapid hainele groase de piele, costumul de zbor, și ieșeam afară, în frig, îndreptîndu-mă spre aparat, emoția era toată întoarsă în sine, concentrată și opacă pentru mine însumi.

(Ivasiuc, P, p. 245—246)

★

Astfel se înfățișase el în fața lui Sîrbuleț, șeful exploatării, în acea dimineată fumurie de iarnă, așteptînd în biroul cald și curat, și astfel își închipuise că Sîrbuleț avea să i-o spună de la obraz că fusese adus la mină, acolo, nu pentru asemenea treburi, pe care le făcea cu nepăsare,

și nu pentru indiferența pe care o arbora el față de tot ce se întâmpla în jur, ci pentru cu totul altceva, pentru că sectorul pe care-l conducea fusese mult timp descoperit și pentru că aveau nevoie de cadre tinere la acel sector și la altele.

(Arieșanu, CS, p. 116)

★

O privea uimit și puțin speriat și nu pricepea cum se întâmplase și când se întâmplase că ea trecuse de la o vîrstă la alta atît de fulgerător, și el vedea acolo în fața oglinzii o fată care în curînd putea deveni o femeie, o vedea armonioasă, cu obrazul ei de creolă, cu ochii aproape exagerat de mari, ușor speriați și albaștri ca ai lui, care confereau un ton aparte întregului ei chip cam împietrit, aducînd mult cu al lui. Își spusese atunci că fata crescuse fulgerător și că devenise deodată foarte închinătoare, că se roșea fără motiv sau fredona, cînd se știa neauzită, diferite cîntece, tot fără motiv, că avea secrete cu mama ei, pe care el, ca bărbat, n-avea să le afle niciodată, și că devenise o fată frumoasă, sau ajunsese la anii cînd se putea spune cu un anumit sens și subînțeles că e o fată frumoasă.

(Arieșanu, CS, p. 89—90)

★

Acum ar fi putut să iasă din curtea înghețată și să plece spre poalele muntelui, unde se întindea acea zăpadă groasă și pură. În zăpadă ar trebui să-și vîre capul și apoi umerii și trupul întreg și ar adormi frumos în zăpada albă, n-ar mai auzi nimic, n-ar mai vedea nimic, iar cînd s-ar topi zăpezile s-ar topi și el o dată cu ele, ar intra nevăzut în pămînt, fără să-l știe nimeni, fără să-l mai vorbească nimeni, nici de rău, nici de bine.

(Arieșanu, CS, p. 75)

★

Și i se mai părea că deși el lucra cu aceeași mare nădejde ca mai înainte de a i se întâmpla lui nenorocirea aceea, totuși, chiar dacă lucra și chiar dacă i se relevau unele merite, se întâmpla însă uneori (ca în seara aceea, de pildă) ca el să aibă impresia că de fapt nu mai avea cuvînt, chiar dacă el credea că are, că el nu mai era bun, chiar dacă el credea că e bun, și că unii, chiar dacă susțineau și credeau că el nu e vinovat, totuși se purtau cu el ca și cu un vinovat sau ca și cu unul bolnav de o boală incurabilă...

(Arieșanu, CS, p. 129)

Privise după Angheloiu (pe care avea să-l cunoască puțin mai târziu, chiar în sectorul său, omorându-se cu un suitor blestemat) cum se strecura mărunțel și insignifiant și neîncrezător, totuși pînă la urmă neîncrezător, în salopeta aceea largă, cu casca lui mare și neagră pe cap, și cismele cauciucate, din care tropăia mărunț spre ieșire. Se uitase după el și se întrebase de ce avea omul acea privire neîncrezătoare, puțin uimită, puțin ironică, puțin tristă și obosită, ca și cum ar fi fost obosit că era adus să soluționeze unele treburi de nimic, de care n-ar fi trebuit să se împiedice.

(Arieșanu, CS, p.129)

Femeia se uită astfel după el, îi știa pasul măsurat și mersul acela greoi și egal, puțin legănat, ca la marinari, și își spunea acolo în poartă că nu se poate face nimic cu el, că încăpăținarea și mîndria lui sînt mai sălbatice chiar decît durerea lui și adevărul lui, sînt egale ca și pasul lui egal, și că astfel au să rămînă ele tot timpul. Îl văzu în luminile tari din șosea, el se întoarse spre ea și-i făcu un mic semn, și abia atunci simți frigul în spate și închise ușa la stradă, intrînd zgribulită în bucătăria rece, să pregătească dejunul fetelor, care încă mai dormeau, și ceva de-ale gurii pentru Nuțu, care avea să plece în zori din nou pe teren.

(Arieșanu, CS, p. 156)

Păsea astfel în rînd cu ei, dădea în dreapta și-n stînga saluturi, i se răspundea la saluturi, dar el nu se lega în nici o discuție, mergea tăcut, mergea tot singur, închis în carapacea lui, privea la luminile orașului, și în coroanele aprinse ale becurilor vedea ninsoarea plăpîndă, care i se așeza pe haine și-i făcea albe hainele, și își spunea că nici nu se putea să fie altfel și că lui numai i se păruse că oamenii îl izolaseră, cînd în fond asta nu era așa, asta era tocmai invers, și acest lucru îl simțea mai ales în momentele cînd intra la mină și ieșea de la mină, și cînd ființa lui se confunda foarte ușor cu ființa lor, ca acum, dimineața... El era așa cum era, i se întîmplase ce i se întîmplase, dar nu era lăsat pe o linie moartă, el luptase tot timpul să nu fie pe o linie moartă, ci să intre mereu în linia întîi, cum îi plăcuse toată viața să fie.

(Arieșanu, CS, p. 157)

Ei trei urcară în continuare prin suitorul alăturat acelui paralelipiped de scînduri, rostogolul, suiră întîi cu ajutorul unei scărițe înguste, care se îndoia, flexibilă, sub greutatea lor, apoi, ajunși într-o breșă unde

lucraseră un timp înainte, începură să urce mai departe fără scăriță, cățărindu-se anevoie pe niște bîrne rotunde și descojite de brad.

(Arieșanu, CS, p. 166)

★

Apoi glasurile femeiești se uniră într-un cîntec care luneca pe ulița mare, care era foarte frumos, el nu mai auzise niciodată asemenea cîntec, parcă ar fi cîntat tot fete mari, într-un grup, și vocile erau foarte limpezi și cîntecul era nici vesel, nici trist, era un cîntec așa cum cîntă uneori femeile cînd vin seara de la sapă sau de la alte munci din cîmp, sau cînd stau uneori iarna la o șezătoare și se pornesc fără veste să cînte un cîntec oarecare, despre o dragoste, poate, sau despre un bade care a părăsit o iubită sau despre cine știe ce altceva...

(Arieșanu, CS, p. 211)

★

De la prima mea descindere în mină nu l-am putut trece neobservat pe acest ins athletic, cu picioarele pline, căroră simți că le dă o mare importanță tot timpul cînd pășește, încîntat parcă de ele, cu ochii imobili, barba feroce, neagră, cu chelia albă care se distinge ca o sahară moartă în peria părului său negru și cu cei cîțiva dinți de metal care lucesc în rarele lui momente de rîs puternic care-i zguduie întreg trupul. Singurul amănunt care m-a impresionat la el în primul moment au fost ochii săi mați, parcă sclipind șters, fără nici o căldură, și rara sa jovialitate (e chiar guraliv), trăsătură care nu și-o manifestă, cum am văzut mai tîrziu, decît uneori și cu unii.

(Arieșanu, CS, p. 218)

★

Îmi plac serile, în orice anotimp ar fi ele, serile cînd ziua obosită trece aproape nevăzută spre noapte; cerul e schimbător în culorile lui și, ca din nimic, se pornește un vînt de seară, există o liniște și o împăcare în toți și în toate, și o femeie care a stat pînă la acel moment într-un jilt, în cerdac, și a croșetat, s-a ridicat încet și a învîrtit comutatorul, și băiatul care-și făcea harta în culori, la geografie, a mulțumit în gînd mamei că a aprins lumina, fiindcă el se chioara; serile cînd unii obișnuiesc să vină acasă de la servicii care durează pînă tîrziu după amiază, și le auzi pașii urcînd obosiți scările blocului, îmi plac mai ales acele momente de trecere de la ziua la noapte, cînd contururile cad în umbră sau în penumbră, cînd totul prinde un ton de violoncel în surdină sau de pastel în gri, și mai ales sufletul din tine...

(Arieșanu, CS, p. 223)

★

Sta în odaia de hotel și era ca și cum totul era nou, neprevăzut și necesar și el nu mai încerca nici o complicație, nici o teamă, deși totul trebuia luat de la capăt. Ieșind în balconul deschis, sub peretele aproape vertical al muntelui înverzit, se gîndi simplu că totul e să nu te culci ca un cîine la picioarele Vieții, să pretinzi să ți se dea dreptatea ta. Dacă n-ar fi fost în el în acel moment conștiința lucidă că descoperirea asta acum îi aparținea și lui și că, datorită ei, deodată, tot trecutul lui putea fi abandonat și socotit un bun mort, el ar fi fost, poate, nefericit.

(Arieșanu, CS, p. 455)

★

Gîndul că peste ani ar voi cineva să mă caute și nu m-ar găsi, nereușind niciodată să știe care dintre atîția fără nume sînt eu, gîndul acesta mă tortura mai ales în ceasurile dinaintea fiecărui atac. Sau poate nu era decît nevoia de a dăinui într-un fel în memoria omenirii, numele și datele despre moartea mea să mă proiecteze oarecum în istorie și, închipuindu-mi că peste milenii nici un alt nume sau date nu se vor mai găsi despre acest război, să devin eu însumi esența epocii mele?

(Fulga, AI, p. 348)

★

Sfios și pasionat de singurătate, grăbit să se ascundă, să dispară, ferindu-se de orice recunoaștere ca de o pedeapsă care-l durea, bucuros de a se vedea tăgăduit și ignorat, și recunoscător acelora cari, cu mult mai puține mijloace, erau siguri că-l pot înlocui și face uitat, acest om care cu atîta discretă eleganță s-a dat din calea orișicui, a îndeplinit, cu un entuziasm pe care numai boala i l-a putut stinge, una din cele mai mari opere din epoca de pregătire spirituală înainte de război. Adînc înțelegător al originalității artistice a neamului său, el nu s-a mulțumit s-o îmbrace în formele unei arte pe atît de știutoare pe cît de limpezi, ci a grupat în jurul idealului său o întreagă falangă de luptători întru izbînda acestei lupte pentru sănătatea și înălțarea societății noastre.

(Iorga, O II, p. 237—238)

★

Știința istorică va ști să arate cît de mare a fost rolul aceluia care, venit într-un moment cînd studiile de trecut se opreau la cercetarea migăloasă a unor amănunte înfățișate fără interpretare și cînd cugetarea

asupra lor pornea fără metodă pe verzile plaiuri înflorite ale genialității romantice, a știut să introducă în orînduirea și tălmăcirea acelor lucruri de trecut, care condiționează așa de mult prezentul, metoda științifică obișnuită în alte domenii, mai puțin deschise ipotezei. Literatura, ea însăși va trebui să însemne, recunoscătoare, meritele omului care, iarăși străin de capriciile poetice de la începutul veacului trecut, a știut totdeauna să dea o formă interesantă, dar ușoară de înțeles pentru oricine, considerațiilor asupra istoriei românilor.

(Iorga, O II, p. 175)

★

Nu s-ar fi bănuir astfel de porniri la studentul micuț, blond și cu flacări albastre în ochii cari au fost învățați pe urmă, într-o figură strînsă pentru a impune, să rostească provocarea și porunca. Întîile versuri, în care sunt și fulgere, dar ele veneau de la modelul străin care i-a stat, un timp, înainte, erau într-o notă de duos lirism : cel care cerea Oltului să se mute și el în altă țară aducea desigur o altă notă decît a urmașilor lui Eminescu, dar nu scînteiau acolo săbii ascuțite, gata să taie.

(Iorga, O II, p. 318)

★

Ce plăcea la dînsul, ce dădea un farmec minții agere care se zbătea în trupul de mult istovit era curiozitatea lui de a ști, de a înțelege, pe care vîrsta n-o atinsese cîtuși de puțin. Nu o dată acel care prezenta o comunicație auzea de la Negruzzi, anume așezat lîngă dînsul, o exclamație de uimire pentru lucrul nou care nu putea să-l lase indiferent.

(Iorga, O II, p. 267)

★

Dacă strălucitele însușiri ale acestui suflet ales s-ar fi intrupat într-un lanț de lucrări răspîndite pretutindeni, dacă numele lui ar fi în gîndul tuturor celor ce înțeleg și iubesc știința cîstită, dacă viața lui ar fi fost mai lungă și mai puțin retrasă, așa încît mai mulți să fi avut prilejul de a cunoaște spiritul lui neobișnuit de viu și inima lui deosebit de bună, n-aș fi scris aceste rînduri care, într-un moment cînd căldura luminoasă a minții lui superioare pare că ne împresură încă, îmi par curioase și mă înspăimîntă. Plîngîndu-l în singurătatea durerii mele, aș fi îndeplinit și dorința nemărturisită a prietenului care s-a ascuns înaintea oricărei recunoașteri a meritelor sale și a adormit cerînd de la cei ce-l înconjurau : pace și liniște.

(Iorga, O I, p. 39)

Cercetător artist al antichității, el avea simțul frumuseții, care trebuie mai mult decât orice învățătură pentru ca să cuteze cineva a proiecta lumina lămuririlor asupra corpului de curată și veșnică marmură al artei grecești (...). Odobescu avea ca puțini alții talentul de cronicar, acela de a prinde lucrurile ce se strecoară sub unghiul cel mai interesant și de a spune despre dinsele așa, încît oricine să se poată lumina, să le vadă mai adevărat, mai întreg și mai frumos, fără să simtă umilința că primește o dojană sau măcar o învățătură, socotind mai mult că a găsit un tovarăș de păreri în acest priceput convorbitor care, zîmbind, își urmărea neconținut scopul de a instrui, de a convinge, de a îndrepta.

(Iorga, O I, 48—49)

Cu toate acestea, îi părea rău, fără să-și dea seama de ce, că pierduse pe Dora, fie dintr-o obișnuință care te face să regreti un lucru abia cînd nu-l mai ai, fie din ciuda de a fi fost astfel înșelat în prevederile lui. Multă vreme stătu pe o bancă, ascultînd mugetul mării și hîrșirea frunzelor uscate tîrîte de vînt, apoi, cutremurat de frig, hotărî că mentalitatea germanică a Dorei nu se potrivea cu sufletul său, clar latin. Consolat cu această descoperire, se sili să-și evoce în minte latinitatea sub chipul eterat al Lolei și porni regenerat spre casă.

(Călinescu, CN, p. 97)

Sufletul lui Jim era plin de contrarietăți, și-n vreme ce povestea întîmplări și anecdote din călătoria sa, însoțindu-le cu demonstrații mimice și muzicale, spre hazul în special al Dorei și al cumintei Medy, mintea lui căuta să prindă datele antinomiei. Cunoștea pe aceste fete de cînd era student, și ele erau încă în liceu, și familiaritatea cu ele mersese așa de departe și de frățește, încît închisese aproape orice cale către intimități de un ordin mai afectiv. La drept vorbind, nu se gîndise nici el, nici ele la nimic, cum nu se gîndesc copiii cînd se sărută, ele fiind vesele de o tovarășie plină de animațiune, el satisfăcut de reputația de a fi înconjurat de fete frumoase.

(Călinescu, CN, p. 55)

Vera simțea că întîlnirile ei cu Jim trebuiau să aibă o rațiune și aștepta ca pe zi ce trecea să se întîmple acel eveniment de spaimă pe care îl visa și-l credea normal în aceste împrejurări. Jim ar fi trebuit

să-i spună o vorbă care s-o tulbure și să decidă soarta ei, să facă un gest care s-o supere și s-o ferească totodată.

(Călinescu, CN, p. 115)

★

Butoiescu revela prin reticențe și jocuri ale fizionomiei, ireprehenșibile parcă, din cauza puterii gândului pe care nu voia să-l exprime din respect, o judecată complet eronată, rezultată dintr-o presupunere greșită. Ioanide se enerva de naivitatea acestei opinii ghicite în scepticismul politicos al jocului de expresie, o combătea cu vehemență în gândul lui, găsind că e inutil a o denunța, fiindcă Butoiescu ar fi tăgăduit-o cu îndărătnicie, păstrând aceeași ținută obsecvios ironică, ceea ce ar fi însemnat acum că insinuează firea bănuitoare a arhitectului, psiholog hazardat.

(Călinescu, BI, p. 42)

★

Se întâlnise pe drum (zi plină de accidente dezagreabile) cu un individ, Oprescu, mai vîrstnic cu vreo cincisprezece ani și pe care-l cunoscuse cînd el, Ioanide, era băiat de vreo paisprezece ani. Oprescu era un om inofensiv, dar faptul de a-l fi știut pe Ioanide juvenil îl autoriza, în filozofia lui gherontocratică, să aibă față de arhitect, cînd îl întâlnea, la cîteva ani o dată, o ținută protectoare și pînă la un punct surprinsă. Avea aerul de a se mira că acel bălat a putut să ajungă un om matur, mergînd pe picioarele sale, și să aibă un rost în viață.

(Călinescu, BI, p. 45)

★

Dacă vreunul îi amintea că e îmbătrînit, Ioanide replica îndată că într-adevăr îmbătrînise cu exact atîți ani ca și interlocutorul său. Un fost elev, tînăr, îl revoltase cu cîteva ani în urmă prin declarația că atunci cînd va avea și el cincizeci de ani, ca Ioanide, se va decide la o operă de construcție gratuită. Însă Ioanide nu avea atunci decît patruzeci și cinci de ani, și afirmația individului i se păru nedelicată, întîi pentru că îi atribuisese fără control o vîrstă pe care n-o atinsese și pretindea a n-o arăta, al doilea pentru că acela îl exilase egoist într-o vîrstă de demisie morală.

(Călinescu, BI, p. 46)

★

Gaittany, în primul rînd, madam Farfara intuită situația, nu se poate mai clară dealtfel, fiindcă toți observaseră catalepsia lui Pomponescu și păstrau cea mai jenantă muțenie, care ar fi putut fi considerată drept malițioasă dacă de fapt n-ar fi fost ieșită din frica de a contraria un posibil puternic al zilei de mîine. Gulimănescu, înțelegînd tardiv că făcuse o gafă, era tocmai dispus a întreba cine e semnatarul și a-i pune la îndoială competența, cînd Gaittany întrebă pe Pomponescu, dacă nu era mementul, în așteptarea lui Ioanide, de a lua cîte un aperitiv.

(Călinescu, BI, p. 98)

★

Alt fenomen era acela că Pomponescu nu mai privea direct în ochi pe ceilalți, manifestînd o timiditate curioasă pentru caracterul său. Nu arunca ochii pe geam deloc, renunțînd la orice viziune a lumii exterioare, stînd de ordinar în așa chip încît să aibă înaintea sa pereții, tavanul, spații în sfîrșit închise. Este iarăși clar că, deși venea la masă și în linii generale se purta sociabil, încerca neplăcere cînd era surprins în birou și dădea curs cu dificultate chemărilor.

(Călinescu, BI, p. 614)

★

Era decis, acum cînd vedea că Aglae se ocupă așa de generos de treburile lui, să roage pe mamă-sa să facă tot ce-i stă în putință să i-o capete. Deci Titi se mișcă greu prin curte, apoi intră încet de tot în odaia lui, unde se unse cu cosmetic pe păr, ieși din nou, fără grabă, trecu în curtea vecină, dădu un ocol așa ca să nu fie observat și se-ntoarse cu întîrziere mare, declarînd că nu e nimeni acasă și că e aproape sigur că Felix a plecat în oraș.

(Călinescu, EO, p. 414)

★

Rămăsese hotărît, în urma unei corespondențe pe care o ținea, nu-i vorbă, cu Otilia, că, îndată ce va termina liceul, va veni la București, în vederea continuării studiilor, urmînd să locuiască la unchiul-tutor în strada Antim. Îl vestise la vreme printr-o scrisoare și acum îi era dat să primească acest răspuns ciudat. Felix își cercetă bine memoria, spre a vedea dacă nu cumva are o lipsă, deși lucrul era cu neputință.

(Călinescu, EO, p. 11)

★

Acum nu știa ce să facă. Să stea în odaie cum îl îndemna ascuns timiditatea, ar fi fost necuviincios; să iasă, se temea să nu nimerească unde nu se cade, necunoscînd casa. Aruncă o clipă privirile pe fereastra cea mică și constată că dădea într-o curte vecină. De altfel, era o fereastră condamnată, care ar fi urmat să fie astupată în cazul unei construcții alăturate, dar pe care, se vede, relațiile dintre vecini o îngăduiau.

(Călinescu, EO, p. 28)

★

Atunci Aurica îl conduse spre fundul grădinii, deschise o portiță din stînga și pășiră în curtea vecină, care era pînă la un punct asemănătoare cu cea de dincoace, cu deosebirea că tot pămîntul era împărțit în straturi de o exactitate și o supradecorație supărătoare. Apoi intrară într-o sală și de aci într-o odaie, care trebuia să fie un soi de salon, în care se afla o sofa largă cu prea multe perne și un număr de fotolii de rips verde, de stil vechi și neprecis, cu brațele de asemeni încărcate de perne. O curățenie și o ordine de sanatoriu înghețau totul, iar atmosfera era încăreată de un miros pătrunzător de ulei. Proveniența mirosului era, precum văzu Felix, de îndată ce se așeză pe un fotoliu la invitația Aureliei, de la un număr incalculabil de tablouri în ulei, puse în rame grele bronzate, care acopereau aproape în întregime pereții anticamerei și ai salonului.

(Călinescu, EO, p. 45)

★

Titi îl întrebă apoi cum a călătorit, unde a făcut liceul și începu să-i povestească întâmplări din școală, să-i facă portretul profesorilor într-un stil naiv, dar comunicativ. Îi spuse fără înconjur că a rămas repetent de cîteva ori și corigent, punînd totul pe socoteala absurdităților profesorilor și a programului. Felix îl întrebă asupra cărților citite și, trăit în atmosfera de la Iași, mai informată, îi ceru opiniunea asupra unor scriitori moderni care colaborau la noua revistă *Viața românească*.

(Călinescu, EO, p. 49)

★

Titi aprobă supus din cap, fără să arate nici o repulsie de a primi îndrumări de la cineva mai tînăr decît el, însă cînd Felix se arătă gata să înceapă prepararea, îl rugă să amîne pentru după-amiază ședința,

acum nesimțindu-se bine dispus. Aurica privea cu mare afecțiune pe acest vlăjgan molatic și crezu de cuviință să dea lui Felix această explicație.

(Călinescu, EO, p. 49—50)

★

Orice sugestie a unei alte metode fu respinsă și Felix trebui să-i dicteze, privind cartea pe deasupra umărului lui, în vreme ce el scria atent traducerea, făcând să i se repete câte o vorbă. După o jumătate de oră, Titi declară că s-a plictisit și că-l doare capul și nici măcar nu arată dorința de a urma numaidecît a doua zi, spunînd pur și simplu: „Să lăsăm pe altă dată“.

(Călinescu, EO, p. 53)

★

Mergea din proprie inițiativă la spitale, făcîndu-se invitat de cîțiva colegi înaintați, și, prin cîteva observații aruncate în discuția profesională dintre medicul-șef și interni, medicul fusese așa de surprins de cunoștințele premature ale tînărului, încît Felix devenise un musafir tolerat în chip excepțional să se amestece printre internii care asistau la vizită. Se putea prevesti de pe acum primirea ce avea să i se facă atunci cînd ar fi sosit epoca internatului.

(Călinescu, EO, p. 141)

★

Jură să lucreze și să studieze atît, încît la vîrsta cînd unii își dau doctoratul el să aibă îndărătul lui o activitate publicistică remarcabilă. Și se hotărî totodată să-și reprime orice vanitate și să nu mai comunice nimic nimănui, să nu mai amintească de scopurile lui, să se poarte în sfîrșit astfel, pînă cînd meritul lui va izbucni singur și indiscutabil peste cîțiva ani.

(Călinescu, EO, p. 228)

★

Stănică fu de părere să nu mai intre nimeni în odaie la bolnav, ca să nu bănuiască ceva și apoi să se supere și să facă testament, urmînd ca Marina să dea știri despre el și să vestească atunci cînd ar fi de trebuință. Asta nu-l împiedică pe Stănică să vină mereu la bătrîn, să-l

întrebe de sănătate, să-i povestească întâmplări de bolnavi sculați de pe patul de moarte și alte baliverne de astea. Îl supăra însă prezența Otiliei, care îngrijea de moș Costache cu o lipsă de repulsie care stârni admirația lui Felix.

(Călinescu, EO, p. 531)

★

Pascalopol mai făcu în curînd o vizită bătrînului, îl asigură, cînd putură fi singuri o clipă, fiindcă Stănică nu-l slăbea, că depusese banii la bancă pe numele Otiliei.

(Călinescu, EO, p. 531)

★

În timp ce se pretreceau acestea și unchiul lui Matei, jenat de efuziunile al căror obiect era, zîmbea fără să știe prea bine ce trebuie să facă și-și suplinea ignoranța prin cîteva cuvinte mecanice a căror crudă indiferență Tudor o prinse pentru că el însuși o încerca față de aceste lacrimi și îmbrățișări ale unui străin și avu astfel un sentiment de răutăcioasă complicitate cu tatăl său, din capătul opus al aleii înaintă precipitat către ei o doamnă cu părul cărunț în care Tudor recunosc pe mătușa lui și la vederea căreia Matei își șterse ochii cu dosul mîinii și se strădui, fără să izbutească prea bine, să își alunge semnele emoției și să-și recîștige conținutul normală.

(Radu Petrescu, MI, p. 6)

★

Prietenul familiei lor, avocatul Albu, ajută doamnei Iliescu să se descurce în formalitățile legate de greul moment și, venind aproape zilnic în casa lor, făcu tot ce putu pentru a le abate puțin atenția, ei și orfanului, de la pierderea suferită... Matei îi suporta acum și mai greu prezența în casa lor, avea impresia că avocatul uzurpă locul tatălui său și încrederea pe care doamna Iliescu o acorda aceluia îl umilea și îl întrista, îndepărtîndu-l de ea.

(Radu Petrescu, MI, p. 12)

★

Ploua încă de cu noapte și apa se revărsa pe sticlele ferestrei de parcă ar fi aruncat-o cineva cu găleata, fără încetare, și de pe fereastră se scurgea pe perete, pînă jos, pe trotuarul de piatră care înconjura

casa, cu un fișit lat și flasc modelat oarecum însă de bătaile de tobă ale ploii în acoperiș, de foșnetul precipitat și sonor al frunzelor izbite de apă și de plescăitul continuu și lung al iazului din fund pe spinarea gălbuie a căruia milioanele de picături reci cădeau cu mici plesnete și producea subțiri cercuri concentrice întretăiate într-o țesătură inextricabilă.

(Radu Petrescu, MI, p. 16—17)

★

Mai întâi i se păru bizar că mama lui așezase acolo paharul, apoi o binecuvîntă că nu-l deranjase din imobilitate și oglinda apei se coloră în vișiniu, tot aerul avea culoarea aceasta vînată roșiatică de la soarele care apunea și pe toată întinderea lui, adîncă în oglinda de pe piatră, un singur nor alb, ca o lungă eșarfă de gaz, ondula liniștit în vîntul care mișca și părul negru al arborilor. Braț greu, îmbrăcat în aur și pietre scumpe și răcoros ca abisul de sus din care se întindea către el, vîntul îi trecea prin păr și cînd Matei ridică puțin pleoapele văzu pe puntea cenușie, rece și dură a aleii o mică ființă cu obrajii îmbrăcați în tufe de păr, care îl supraveghea nemișcată și doar după ce se gîndi o recunoscă pe doamna Iliescu și-i făcu semn slab cu mîna.

(Radu Petrescu, MI, p. 47—48)

★

În drum, după ce trecuseră de curtea lui, puțin mai departe de doctorul Tomița, intrară în grădina publică cu alei destul de înguste și rotite și peste rondurile de flori ale căreia, rotunde și încărcate ca niște torturi pentru a căror ornamentare cofetarul și-a pus la bătaie tot gustul său inventiv, coborau crăcile grele de frunze ale teilor. Aici se și înnoptase și pe bănci se postaseră perechi doritoare de liniște, bătrîni veniți să inspire aroma florilor.

(Radu Petrescu, MI, p. 60)

★

Îl privi uimită și cu toate că din cauza întunericului nu-i vedea chipul, distingea totuși că tremură și nu știu dacă să rîdă că pentru a-i face o asemenea declarație o deșteptase în puterea nopții, ori să se teamă de tulburarea lui, care îl împinsese la un asemenea gest bizar, neconvenabil și primejdios. Totuși sfîrși prin a se simți bine la ideea că dă atîta preț părerilor sale și încercă dorința tandră de a-l liniști, de a-i arăta că ia prea mult în seamă niște răutăți fără consecință.

(Radu Petrescu, MI, p. 63)

★

Dar cum ea însăși uitase că Matei nu consimțise decît după grele stăruințe să apară la madam Aron și că, întors acasă, se dusesse drept la iaz, spărsese gheața într-un loc și aruncase pe acolo în apă trenul cu șinele sale cu tot, nu înțelese de ce, pe măsură ce ea vorbea, el sorbea mai grăbit din lingură, făcînd astfel zgomote foarte neobișnuite și dezagreabile, pînă ce lingura, din neatenție, îi și scăpă din mînă văr-sîndu-și conținutul și răsturnînd un pahar cu apă. Matei se ridică imediat, împingînd scaunul, și începu să șteargă cu șervetul petele de pe fața de masă, ceea ce întrerupse povestirea doamnei Iliescu.

(Radu Petrescu, MI, p. 73)

★

De multă căldură cîmpul părea că a luat foc cu flăcări albe, îndesate unele într-altele și pîlpîind de sub iarbă spre cer, frenetic, într-un fel de dans pe loc, și altădată limbile transparente, prin transparența cărora și planurile mai din fund ale peisajului păreau apucate de aceeași bruscă și violentă nevoie de locomotie, se aplecau pe-o parte, în dreapta sau în stînga, blînd culcate de un vînt atît de ușor încît Matei nici nu-l simțea, și atunci tot cîmpul curgea în paralel cu iazul, rostogolind pe un pietriș invizibil valuri iuți, scurte și săltătoare, făcînd toată priveliștea să fugă spre o țintă apropiată. Pe șoseaua dinspre orizontul stîng, pe care apunea soarele, acolo unde pădurea se oprea, treceau căruțe, uneori cite un camion, și cerul jupuia atunci de pe spațele șoselei o lungă masă de praf pe care o trăgea către el și care, înainte de a dispărea în albastru, flutura zbatîndu-se peste întinderi și albind arborii și pe soldații pe care Matei îi zări, dincolo de șosea, desfășurați în iarbă și făcînd mișcări al căror rost nu parvenea să-l înțeleagă.

(Radu Petrescu, MI, p. 75—76)

★

Tot așa, altă dată, citea lămurit în ochii bătrînei doamne care o însoțea pe Marta în parc o mare contrarietate cînd aceasta din urmă se depărta de banca lor, însă nu socotise niciodată că este bine să o întrebe de ce. Oricare ar fi fost cauza supărării, era absurdă și de altfel știa instinctiv că bătrîna, dacă ar fi întrebat-o nici nu i-ar fi mărturisit-o lămurit, ceea ce îl plictisea și de aceea, cu toate că Marta abia aștepta să alerge dintr-un colț în celălalt al parcului, prefera să o țină pe loc la mică distanță de însoțitoarea ei găsind jocuri care să nu le ceară a se depărta.

(Radu Petrescu, MI, p. 80)

★

Îl îngrijorau schimbările pe care le observa la tatăl său și acum, în timp ce privea în jurnal modelul pe care și-l alesese doamna Iliescu pentru rochia ei gri, știa că din chiar acea după-amiază începuse să spioneze stăruitor chipul și faptele domnului Iliescu pentru a se asigura că tatăl său era același om, că schimbările pe care le observase la el fuseseră sau trecătoare sau doar o părere. Când tatăl era obosit sau indispus, el se întreba cu inima sărită dacă nu cumva acestea sînt semne ale alterării interioare despre care o auzise vorbind odată pe mama lui, după ce domnul Iliescu anunțase aceleia hotărîrea de a pleca în provincie.

(Radu Petrescu, MI, p. 94)

★

Mai tîrziu, într-adevăr, se întrebă dacă totuși domnul Iliescu nu exagerase importanța pierderii suferite de vreme ce doar rămînînd în București avea toate șansele de a o recupera, însă știa atunci și cît de greu este să limpezești motivele care determină pe oameni să facă cutare lucru și nu cutare alt lucru. Despre el însuși, de pildă, n-ar fi putut spune de ce în prezența lui Tudor se reținuse a-și anunța Martei plecarea.

(Radu Petrescu, MI, p. 99)

★

Tot așa, la început fu supărat pe Marta că, fie și involuntar, nu-i dă prilejul să-i comunice iminenta lor plecare din București, iar mai tîrziu, cînd se stabiliseră deja în N., pentru același lucru îi fu recunoscător. I se părea, amintindu-și ultimele după-amieze petrecute în parcul Ioanid cu Marta, că citește în ochii prietenei sale o tristețe care evită să se explice; în toate gesturile ei, încetinite acum pentru ca Matei să poată culege din ele balsamul alinător de care avea nevoie, descifra regretul despărțirii și dorința afectuoasă de a face ca despărțirea aceasta să-i fie, lui, cît mai ușoară.

(Radu Petrescu, MI, p. 104)

★

Însă privirile și gesturile pline de tandrețe erau ale imaginii și Matei putu să-și dea seama, după ce nevoia dureroasă de a fi consolată trecuse, că dacă era foarte probabil ca Marta să fi aflat, din familie, de hotărîrea domnului Iliescu de a se muta din București, în schimb

prin nimic nu-i dăduse de înțeles că știe și că regretă, astfel încît pînă la urmă, datorită și altor împrejurări, a vorbi cu ea despre aceasta i se păru inutil. Se întrebă, la atît timp de cînd n-o mai văzuse și nu mai știa nimic despre ea, dacă se mai joacă în parc și cu cine, dacă îl mai ține minte.

(Radu Petrescu, MI, p. 104)

★

Nu i se mai oferise ocazia să o viziteze la vie și să se ducă altfel și interzisese și nici nu mai îndrăznea, dar se urca într-un arbor din pădurea de vizavi de casa ei de-acolo și călare pe o cracă înaltă, ascuns în frunze, cu spatele la propria-i casă de care îl despărteau cîmpul și iazul, o urmărea cu binoclul și avu fericirea să o vadă aproape zilnic, fie la fereastră, privind distrată spre șosea sau pieptănîndu-se, fie pe terasa din capul celor zece trepte, citind întinsă într-un șezlong, fie trecînd prin curte.

(Radu Petrescu, MI, p. 105—106)

★

Vorbindu-i despre camera lui avea însă în minte, obscur, pe cea înaltă, din strada Polonă, cu discretul său tapet vernil, în care nenumărate și minuscule flori albe se cățarau, răcoroase, pe niște vergi subțiri, cenușiu dulce și în deznădejdea pe care i-o descria se amesteca deznădejdea cu care, după ce dispăruse cu fetele care o însoțeau, către Dumbrava Roșie, se trezise singur în fața albastrului vibrat din adînc de soarele enorm al amiezii, precum și aceea pe care ar fi trebuit s-o simtă el, cel din visul pe care i-l povestise Dora, cînd prins între sulurile veșnic mișcătoare ale mării înainta atît de greu spre prizoniera de pe plajă a unui ins nedefinit.

(Radu Petrescu, MI, p. 124)

★

Domnul Iliescu ar fi dorit să vină de la București măcar cu o lună mai devreme pentru ca Matei să aibă timp să se familiarizeze cît de cît cu împrejurările schimbate, însă reparațiile de trebuință aici, la casa care fusese odată a fratelui său și în care acum urmau să se mute, duraseră cu ceva peste termenul stabilit. Trebuia să pună la punct instalația de baie, să văruiască, să înlocuiască tabla de pe acoperiș și să curețe curtea din fața casei, cu teii și cu rondurile ei de flori, de bălăriile pe care fostul proprietar le lăsase să crească în voie năpădind gazonul și aleile.

(Radu Petrescu, MI, p. 130)

Faptul că tatăl era liniștit și binevoitor ca totdeauna, nu însemna că doamna Iliescu înșelase neapărat, căci poate că ea avusese ocazia să-l vadă în postura uriașului din carte și oricînd i se va putea arăta și lui în poza aceea amenințătoare. Totuși acum domnul Iliescu nu era cu nimic schimbat și vorbea și rîdea cu oamenii aceia fără să știe că erau înțeleși între ei și că prefăcîndu-se că participă normal la conversație în realitate îl studiau cu răceală pîndind în cuvintele și în gesturile lui indiciile bolii. Matei fu atît de indignat de situația în care se afla în acest moment tatăl său, încît strînse tare pumnii, simțind că va începe să plîngă și fu gata să intre în salon și să-l apere de răuvoitorii care unelteau împotriva-i.

(Radu Petrescu, MI, p. 135)

Avusese presimțirea că nu va fi agreat imediat, nu credea prea mult în amabilitatea pe care, ca tuturor, i-o arăta totdeauna doamna Teodorescu și bănuia chiar că în secret mama Dorei avea față de el, ca de fapt față de aproape toată lumea, un complex de superioritate; știa însă că judecătorul înțelege că, în oraș, numai lui i-ar fi putut-o da pe Dora căci el avea cele mai mari posibilități să o facă fericită, așa încît, deși fu puțin dezamăgit, își recîștigă într-o clipă liniștea, nu fără să-și spună totuși că e bine să-și caute și alți aliați în vederea ajungerii scopului său, printre cele cîteva persoane care se bucurau în mod special de stima și încrederea doamnei Teodorescu. Se gîndi că trebuie să se confeseze prin urmare Angelei Zahariadi și, neapărat, doamnei Iliescu.

(Radu Petrescu, MI, p. 153)

Prima întîlnire, după aceea, a soției judecătorului cu Dora, la București, la verișoara celei dintîi unde era sigură că se refugiase deoarece la ea trăgeau totdeauna cînd veneau în Capitală, nu avu nimic dramatic, da nici n-o luminează asupra motivelor care o împinseseră pe Dora la doar cu siguranța că nu-și părăsise casa cu cineva sau pentru cineva această călătorie cu totul neprevăzută, așa că trebui să se mulțumească anume, așa cum se temuse o clipă. Dora însăși, la drept vorbind, nu află că plecase din N. din cauza avocatului decît după cîteva zile, cînd își spuse că ar fi fost prea absurd să fi alergat cu atîta precipitare la București pentru că prietena ei o invitase împreună cu Atanasiu și o privise în această împrejurare într-un fel atît de suspect și obraznic.

(Radu Petrescu, MI, p. 181)

★

Piuitul lor și foșnetul aripelor și micile plesnete ale cîte unei frunze desprinzîndu-se și căzînd în iaz, rostogolirea rară și depărtată a roților cu șire de fier ale unei căruțe care trecea pe șoseaua de pe celălalt mal al iazului, în stînga, și care ajungea aici prin cine știe ce miracol al acusticii, și toaca de la un schit de dincolo de dealuri și lătratul scurt și indignat al unei porți trîntite prin vecini, notele metalice dar venînd înfundat ca de pe cealaltă lume ale unei goarne ostășești și strigătul unui om în vîi și, dinspre gară, din cealaltă parte a orașului, şuieratul melancolic al trenului, își împleteau firul subțire cu acela, mai gros, al iazului care șiroia pe patul său de pietre și pliciua arare, din loc în loc, în scobiturile malului. Deasupra acestui pod ocrotitor, de sunete, se mișca liber, jucîndu-se în spațiul pur al noțiunilor, pînă ce căldura care vibra de pretutindeni îl ajungea, și umerii, din cauză că se sprijinea în coate, începeau să-l doară și lucrurile din jur veneau atît de accelerate spre el încît în prima clipă, ridicînd ochii din carte să le privească și lăsînd să cadă creionul, i se prezentau într-un amestec confuz și cenușiu de suprafețe și linii fără adîncime.

(Radu Petrescu, MI, p. 208)

★

Frunzișul era îmbăiat în lumină, de sus pînă jos, și mergeau destul de greu pentru că în partea aceea hățșurile împiedicau pretutindeni trecerea. Matei admira siguranța cu care își făcea loc printre nuiielele și crengile înverzite, fără contorsiuni, aceeași siguranță pe care o avea și în raporturile cu lumea și care făcea ca fiecare gest al ei să fie atît de necesar și adaptat împrejurării încît oricare dintre împotrivirile sau obiecțiile suscitade trebuia să-i cedeze...

(Radu Petrescu, MI, p. 222)

★

— M-am dus la el să-i cer o carte, nici nu sînt sigur că o are, dar voiam să stăm de vorbă, doar eu cu el, mă înțelegi — și ea dădea mecanic din cap, te înțeleg, spune, te înțeleg — și poarta era întredeschisă, lumina era aprinsă, în toată casa, m-am mirat, înțelesesem că locuiește numai în camera în care ne-a primit, în salon, am înaintat încet, aveam impresia că este cineva străin înăuntru și aveam convingerea că dacă o să merg încet o să-i dau posibilitatea să iasă la timp, să nu-l deranjez. Ușa era și ea întredeschisă și am bătut, întîi cu degetul, apoi cu palma, apoi cu vîrfurile bocancului, înțelegi, cu piciorul, țineam ușa cu ambele mîini și izbeam cu piciorul să mă audă. Nu voiam să intru fără încuviințarea lui, poate lucra, poate dormea, poate era cu cineva pe care nu trebuia să-l văd.

(Uricaru, M, p. 70)

Ceea ce s-a întâmplat mai târziu a fost un joc al istoriei și al întâmplării. Singurul fapt care putea să se constituie în element creator de dezordine și să tulbure ceea ce ei trei consimțiseră, tot ceea ce consimțiseră că face parte din voința lor comună (și nu avea rost ca viața lor să fie judecată și pedepsită) era întoarcerea lui Nichifor. Și el făcea parte din viața lor comună, dar uitaseră și acum trebuia ca ea să le aducă aminte celor doi, atât de preocupați de aprinderea unui braț de crengi, încît nici nu o mai băgau în seamă, să le spună că el există. Că el există și se află în preajma lor și nici nu are de gînd să-i ocolească, așa cum nu poți să-ți impui să nu-ți aduci aminte.

(Uricaru, M, p. 82)

Caii se apropiaseră din nou destul de mult încît să li se facă simțită prezența fizică, alcătuiau o masă caldă, vie, plină de nerăbdare, de neliniște și energie, care îi influența și pe ei. Fără să vrea Uliana întorcea privirea către frumoasele animale, erau cîteva iepe cu mînji cărora le tremurau picioarele. Era nedrept și urît ce făceau ei acolo, își dădea seama că pentru Hăngănuș și pentru Ilie, se convinseseră că și pentru el, din păcate, postul de bibliotecară nu însemna nimic, era ca și cum l-ai fi pus pe un copil plin de energie să numere scîndurile gardului, lămurindu-l că numai așa poate fi vopsit sau să-l determini să adune pietricele în mijlocul curții pentru ca să aibă de unde cînta cocoșul.

(Uricaru, M, p. 94—95)

M-am plimbat peste podețe, de-a lungul zidurilor, totul era umed, era putred, e ceva înspăimîntător să vezi cum putrezește piatra, pare că-i întreagă, puternică, neagră sau cenușie, un reflex al apei din Canal, și dintr-o dată începe să curgă, fire, bucăți, și jos, la rădăcina clădirii se adună ca o mîzgă tot ce a căzut de la înălțime, ani și ani. Un oraș plin de bătrîni. Totul e liniștit, totul e epuizat, uzinele de lîngă stația de cale ferată, sutele de debarcadere la care nu mai acostează decît șalupe și vase de plăcere, piața imensă în care a crescut iarba...

(Uricaru, M, p. 105)

Poate ar fi trebuit să înțeleagă atunci dacă zilele acelea de petrecere erau în cinstea lui, sau el nu era decît un pretext, dar nu se strădui, voia doar să plece, era hotărît să uite îndată ce va ajunge la N.

și sedințele în care se înverșunase împotriva unui necunoscut, un bărbat între două vârste cu o expresie neplăcută, arogantă, ori poate așa îi era arhitectura feței, cine să știe, oricum un tip care nu putea trezi simpatie, se înverșunase și el, văzînd cît de încăpățînat și neînțelegător tăcea, stînd în picioare, cu căciula în mîini, cu sumanul descheiat, lăsînd să i se vadă vesta orășenească, desperecheată, de la un costum pe care probabil nu-l purtase vreodată.

(Uricaru, M, p. 119)

★

Mergea prin ninsoare furios, ținea pumnii strînși în buzunarele pardesiului și se ferea de trecători din instinct, fără să ridice privirea, și-i închipuia pe fiecare dintre ei, pe Stînceanu cu ambiția lui nemai-pomenită de a deveni poet distrugîndu-și astfel încetul cu încetul singura șansă, aceea a naturalității sale de țăran, de om care se uimește, dar care nu-și pierde cumpătul, care poate hohoti gros în plină reverie, făcuse așa ceva la *Lacul lebedelor* și nimeni nu protestase, fusese nemai-pomenit de sincer văzîndu-l pe primul balerin bătînd din călcîie ca un pui de liliac aruncat cu două degete de la etaj. Îi simțea privirea ușor sticloasă, era semnul lui de admirație, cînd se plimba cu mîinile la spate prin birou, rostind nume, citind versuri, aruncînd aforisme, unele le inventa pe loc, pentru a justifica introducerea în număr a unui poet necunoscut pentru ei, și atît de puțin cunoscut lui, pe care i-l tradusese bătrîna profesoară de engleză și asupra căruia întîrziase o vreme, cioplindu-i sintaxa, convingîndu-i pe toți că au de-a face cu una din capodoperele liricii universale ce trebuie să-și facă premiera românească în revista lor.

(Uricaru, M, p. 134)

★

Dar știa că și Stînceanu și Buescu țineau la el, se agățau de el pentru a putea pluti și cîtă vreme nu vor fi convinși că sînt cel puțin la fel de „buni“ ca și el, Nichifor Goreac, nu vor îndrăzni să-l lovească, pentru că simțea, știa, avea dovezi că el era idealul, ținta către care năzuiau. Apoi, apoi cînd vor crede că au ajuns cel puțin cît el îl vor disprețui, ba mai mult, îl vor urî și nu din alt motiv decît din acela că el va reprezenta, va fi trecutul lor.

(Uricaru, M, p. 135)

★

Voia să-l vadă pe Hăngănuș, de unul singur i-ar fi fost mai greu, împreună totul ar fi fost mai tolerant, mai încăpător, pentru o primă întrevvedere după atîția ani era cel mai potrivit lucru. În vreme ce

spunea că e de acord, că e un lucru bun, îi trecu prin minte că doar întâlnirea cu Uliana l-a bucurat într-adevăr, cu toate că fusese atât de scurtă, atât de strălucitoare. În acele câteva minute devenise dintr-o dată plin de speranță și atât de încrezător, încât îi spusese și câte ceva despre albine, mai precis îi promisese că-i va spune. Era gata să dezvăluie acolo, în camera de zi ce mirosea acum a mâncare, picant, a oondimente și a grăsime încinsă, extraordinarul său plan, dar Uliana vorbi pentru prima dată în conversația aceea de după amiază...

(Uricaru, M, p. 156—157)

De aceea se străduise să fie altfel decât modelul ce se impusese de la sine, de aceea încercase de multe ori să facă lucruri deosebite numai înadins, simțind instinctiv că doar așa va provoca destinul și pînă la urmă ceva formidabil se va întîmpla. Dar fie că nu făcuse nimic cu adevărat deosebit, fie că destinul său era dominat de placiditate, tot ce i se întîmplase intra în cele din urmă în limitele normalului, chiar și înlăturarea de la gazetă, în fond nu putea rămîne redactor șef o viață.

(Uricaru, M, p. 187—188)

Venise pentru un lucru clar, limpede, planul său din București era atât de elegant și atrăgător încît nici nu merita să se împotmolească în tot felul de amănunte, în mod sigur generate de starea provincială în care se găseau prietenii săi de altădată. Și totuși datorită Ulianei apăruseră încă două obiective, unul era starea nebuloasă, confuză în care se găsea față de ea, în mare parte datorată faptului că Uliana era altă femeie decât cea pe care o păstrase în memorie, decât aceea care nu era decât o amintire din vremea adolescenței. Nu mai era tînără, constatare stupidă, însă o făcuse, trebuia să țină cont de acest fapt, și totuși exercita asupra lui o atracție ce ținea strict, asta îi era convingerea, ținea doar de feminitatea ei.

(Uricaru, M, p. 201)

Era frumoasă Uliana în gravitatea ei, nici nu observa că în jurul lor se făcuse gol, exista poate o tensiune, o energie care izvora din toată ființa sa și din care, cei care treceau, înțelegeau că trebuie să o lase singură, că trebuie să-i protejeze momentul de sinceritate. Faptul poate

fi observat aidoma în jurul celor ce merg pierduți în gânduri în mijlocul unei mulțimi forfotitoare, fără ca nimeni să-i atingă sau chiar în jurul a doi tineri ce se sărută în plină stradă.

(Uricaru, M, p. 202)

★

— Am impresia că vrei să fii aspru, să fii aspru cu tine și cu noi toți, dar asprimea aceasta devine nedreptate, Nichifore, pentru că ea nu ține seama de faptul că de atîta vreme noi am trăit aici, împreună, nu ține seama de faptul că odată trecută viața, nimic nu o mai poate schimba, ci dimpotrivă, ea este cea puternică, cea care hotărăște asupra a ceea ce urmează. Atunci cînd ai plecat de aici erai singurul care știai ce se va întîmpla, de aceea ai plecat, acum cînd vii, ești singurul dintre noi care nu știe ce s-a întîmplat în realitate, și de aceea ești în stare să faci atîta rău, să aduci atîta nenorocire, încît dacă ai înțelege singur, vreau să spun — de la tine — te-ai îngrozi.

(Uricaru, M, p. 203)

★

Hângănuș se sperie, în nici un caz nu se așteptase la așa ceva, făcînd cîteva pași grăbiți înspre piațeta din capătul străzii, apoi auzind, sau crezînd că aude un scîrțîit de cercevea o luă la fugă, cu pumnii strînși, brațele lipite de trunchi, respirînd egal, unu, doi, trei, patru, fugea tropăind, umplea toată strada cu sunete. Nu îndrăznea să se uite îndărăt, se speriasse ca un copil, de geam, de cine ar fi apărut în cadrul său, de trecutul său care cîteva fracțiuni de secundă venise deasupra lui, îl acoperise, îl înghițise cu totul, cine să știe.

(Uricaru, M, p. 261)

★

Totul li se părea firesc, tot ce făcuse ea pînă atunci fusese de datoria ei, și lungă, chinuitoarea așteptare a lui Ilie, și faptul că se măritase cu el, ea și nu altcineva avusese dreptul, dreptul-obligație, să o facă, și naveta, și conversațiile unsuroase cu Hângănuș, și tăcerea, lîncezeala, apatia, starea aceea îngrozitoare în care se găsea cînd îl înțelegea pe Ilie, cînd înțelegea că pentru el totul era sffrșit, cunoscut, depășit și de aceea era ca o bucată de pîslă, oare suportă, suportă, suportă pînă la capăt, deoarece orice sunet se stinge la atingerea ei.

(Uricaru, M, p. 266—267)

În timp ce-l cerceta în oglindă, străinul îl urmărea cu coada ochiului, surizînd stînjedit; între timp, observase și el asemănarea, și nu știa, probabil, ce ar fi trebuit să spună și nici cum ar fi trebuit să se comporte, pus așa, pe nepusă masă, în fața unei situații atît de neașteptate. Semănau așa cum seamănă doi frați gemeni între ei: incredibil și jenant de mult în același timp. Or, străinul nu avea cum să-i fie frate, își spuse Marcu, o astfel de alternativă era întru totul exclusă, ceea ce făcea ca asemănarea să pară cu atît mai curioasă și mai greu de înțeles.

(Titel, FF, p. 71)

Și nu-ți place nici ție căldura, cît ești de mic și de neștiutor; s-a aprins lumea, așa călduri nu mai țin minte să fi fost; s-au uscat toate, nici un fir de iarbă n-a mai rămas; mă întreb ce-o să ne facem dacă o ține mult timp așa; noroc că cireșul ne mai apără; se îngrijește mama de tine, stai să pun și un snop de grîu în partea astalaltă, ca să ai de ce te sprijini, să nu te îmburzi; ți se închid ochii de somn; dacă te las acum, într-o clipă ai și adormit, te-a dat gata căldura, ce crezi; sîntem numai noi: eu, taică-tu și bună-ta, și pînă se întunecă afară trebuie să terminăm aicea la Turcoane, ca mîine să ne putem muta la locul de peste Icu... .

(Titel, FF, p. 82)

Ar trebui de-acum să ne întoarcem cu cîțiva ani în urmă, la o perioadă ceva mai veche, la acei ani cînd Marcu nu exista încă, la timpul, deci, cînd un tînar învățător cu studiile de curînd terminate și cu armata făcută — numai bun de însurătoare, cum se spune — ia de soție o fată de comuna Marginea, și ea foarte, foarte tînără — să fie trei ani, nici aceia împliniți, de cînd a terminat școala —, o fată subțirică și deosebit de gingașă, care de drăgul lui își schimbă portul și se face „doamnă“... Schimbarea nu a fost nici pe departe ușoară, căci nu numai despre schimbarea portului era vorba — adică în locul spăcelului și al opregelor o rochie lucrată la cea mai bună croitoreasă de la Făget, cu pliuri multe și cu guleraș de dantelă —, ar fi fost mai puțin greu dacă totul s-ar fi redus la atît; modificările erau însă mult mai adînci.

(Titel, FF, p. 133)

★

Eu eram cum eram, copilăroasă cum vă spun, dar bunica și mama nu gîndeau la fel ca mine ; ele altceva nu mai aveau în cap decît măritişul meu, și nu atît mama, căci ei i se mai întîmpla să se uite la mine ca la un copil, ci mai ales bătrîna era cea mai nerăbdătoare să mă ştie căpătuită. Își dorea cu orice preț — și cît mai repede — un nepot, ziua și noaptea tot la lucrul ăsta se gîndea ; frica ei cea mai mare era ca nu cumva să închidă ochii înainte de a-și vedea visul împlinit...

(Titel, FF, p. 175) •

★

Mă trezeam întotdeauna înaintea ei și-i ascultam răsufierea, îi puneam mîna pe piept, abia dacă o atingeam, îmi plăcea să simt cum îi bate inima la mine în palmă, și mă minunam ce mașinărie poate să fie și inima asta, cum ticăie de frumos, ca un ceas, și din gîndurile ce-mi treceau prin cap, fel de fel, adormeam din nou. Dimineata ne trezea răscoarea, dormeam afară, pe prispă, ne sculam devreme înainte de a se lumina de ziua. Era somnoroasă, nu-i plăcea să sară din pat dintr-odată, mai zăbovea, își băga capul sub subsuoara mea și se lîpea de mine să se mai încălzească un pic.

(Titel, FF, p. 208)

★

Lucrurile din jur începură să plutească într-o ceață ușoară, plăcută însă, liniștitoare, timpul părea să curgă după cu totul altfel de legi decît cele știute de toată lumea : cînd prea repede, cînd teribil de încet, pînă cînd nu mai vru să curgă defel, se opri în loc ; soarele încremeni pentru totdeauna pe cer, iar ei stăteau de-acuma de o veșnicie în fața halbelor cu bere care se goleau repede, și tot atît de repede venea un nou rînd, fără să se știe exact cine și cînd l-a comandat, acum cînd legăturile între toate cele erau cu totul altele decît cele obișnuite ; mai ușoare, desprinse de tot ce le ținuse strînse la un loc pînă atunci, și, în același timp, teribil de încîlcite și de greu de priceput. Chiar oamenii păreau a fi alții ; erau cînd niște străini, cînd niște oameni foarte apropiați ; cînd niște inși pe care aveai impresia că nu i-ai văzut niciodată.

(Titel, FF, p. 242)

S I G L E

- Alexandrescu, PP
 Almăjan, IA
 Almăjan, SP
 Anghel, P
 Arghezi, S 1—33
 Arghezi, V
 Arieșanu, CS
 Bălcescu, OA I—II
 Blaga, P
 Breban, AB
 I.L. Caragiale, O I—IV
 M. Caragiale, CCV
 Călinescu, CN
 Călinescu, BI
 Călinescu, EO
 Cioculescu, A
 Creangă, PA
 Delavrancea, SA I—II
- = Alexandrescu, Grigore, *Poezii. Proză*. Ed. Minerva, București, 1977.
 = Almăjan, Ion Marin, *Întoarcerea spre asfințituri*, Ed. Facla, Timișoara, 1984.
 = Almăjan, Ion Marin, *Sentimentul puterii*, Ed. Eminescu, București, 1976.
 = Anghel, Dimitrie, *Poezii*, EPL, București, 1968.
 = Arghezi, Tudor, *Scrieri*, vol. I—XXXIII, EPL (Ed. Minerva), București, 1962—1982.
 = Arghezi, Tudor, *Versuri*, Ed. Minerva, București, 1980.
 = Arieșanu, Ion, *O complicată stare de fericire*, EPL, București, 1967.
 = Bălcescu, Nicolae, *Opere alese*, vol. I—II, ESPLA, București, 1960.
 = Blaga, Lucian, *Poezii*, Ed. Minerva, București, 1981.
 = Breban, Nicolae, *Animale bolnave*, Ed. Tineretului, București, 1969.
 = Caragiale, Ion Luca, *Opere*, vol. I—IV, ESPLA (EPL), București, 1959—1965.
 = Caragiale, Mateiu I., *Craii de Curtea Veche*, EPL, București, 1965.
 = Călinescu, G., *Cartea nunții*, Ed. Minerva, București, 1982.
 = Călinescu, G., *Bietul Ioanide*, Ed. Eminescu, București, 1980.
 = Călinescu, G., *Enigma Otiliei*, Ed. Minerva, București, 1979.
 = Cioculescu, Șerban, *Amintiri*, Ed. Eminescu, București, 1981.
 = Creangă, Ion, *Povești. Amintiri. Povestiri*, Ed. Minerva, București, 1978.
 = Delavrancea, Barbu Ștefănescu, *Scrieri alese*, vol. I—II, ESPLA, București, 1958.

- Eminescu, OA I—III
 Fulga, AI
 Fulga, F
 Fulga, SSN
 Goga, P
 Hogaș, DM
 Iorga, O I—III
 Ivasiuc, CN
 Ivasiuc, P
 Mihăescu, DA
 Mihăescu, G
 Mihăescu, NE
 Minulescu, V
 Negruzzi, PT
 Odobescu, SI
 Petrescu, UN
 Radu Petrescu, MI
 Philippide, VV
 Pillat, P I—II
 Popescu, VR
 Popovici, S
 Popovici, St
 Preda, I
 Preda, II
- = Eminescu, Mihai, *Opere alese*, vol. I—II, EPL, București, 1964.
 = Fulga, Laurențiu, *Alexandra și infernul*, Ed. Tineretului, București, 1968.
 = Fulga, Laurențiu, *Fascinația*, Ed. Eminescu, București, 1977.
 = Fulga, Laurențiu, *Salvați sufletele noastre*, Ed. Eminescu, București, 1984.
 = Goga, Octavian, *Poezii*, Ed. Minerva, București, 1981.
 = Hogaș, Calistrat, *Pe drumuri de munte*, Ed. Albatros, București, 1973.
 = Iorga, Nicolae, *Oameni cari au fost*, vol. I—II, EPL, București, 1967.
 = Ivasiuc, Al., *Cunoaștere de noapte*, Ed. Eminescu, București, 1979.
 = Ivasiuc, Al., *Păsările*, Ed. Cartea Românească, București, 1971.
 = Mihăescu, Gib, *Donna Alba*, EPL, București, 1968.
 = Mihăescu, Gib, *La „Grandiflora“*, EPL, București, 1967.
 = Mihăescu, Gib, *Noaptea focurilor*, EPL, București, 1967.
 = Minulescu, Ion, *Versuri*, Ed. Minerva, București, 1981.
 = Negruzzi, C., *Păcatele tinerețelor*, Ed. Minerva, București, 1982.
 = Odobescu, Al. I., *Scene istorice. Pseudokynetikos*, Ed. Minerva, București, 1984.
 = Petrescu, Camil, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, în *Opere II*, Ed. Minerva, București, 1979.
 = Petrescu, Radu, *Matei Iliescu*, Ed. Eminescu, București, 1970.
 = Philippide, Alexandru, *Visuri în vuietul vremii*, EPL, București, 1969.
 = Pillat, Ion, *Poezii*, vol. I—II, EPL, București, 1967.
 = Popescu, Dumitru Radu, *Vînătoarea regală*, Ed. Eminescu, București, 1976.
 = Popovici, Titus, *Setea*, EPL, București, 1964.
 = Popovici, Titus, *Străinul*, Ed. Tineretului, București, 1958.
 = Preda, Marin, *Intrusul*, Ed. Eminescu, București, 1970.
 = Preda, Marin, *Imposibila întoarcere*, Ed. Cartea Românească, București, 1972.

- Preda, M1—3
- Preda, MS
- Preda, R 1—2
- Preda, VP
- Rebreanu, I
- Rebreanu, OA I—II
- Rebreanu, PS
- Rebreanu, R
- Sadoveanu, O I—XXII
- I.M. Sadoveanu, SV
- Săraru, C
- Săraru, DR 1
- Săraru, NT
- Slavici, M
- Slavici, N
- Stancu, JM
- Todoran, E
- Țoiu, GV
- Titel, FF
- Uricaru, M
- Vianu, SR 1—3
- = Preda, Marin, *Moromeții*, vol. 1—3, Ed. Minerva, București, 1970.
- = Preda, Marin, *Marele singuratic*, Ed. Cartea Românească, București, 1972.
- = Preda, Marin, *Risipitorii*, vol. 1—2, Ed. Minerva, București, 1972.
- = Preda, Marin, *Viața ca o pradă*, Ed. Albatros, București, 1977.
- = Rebreanu, Liviu, *Ion*, Ed. Minerva, București, 1977.
- = Rebreanu, Liviu, *Opere alese*, vol. I—II, EPL, București, 1962.
- = Rebreanu, Liviu, *Pădurea spînzuraților*, Ed. Eminescu, București, 1983.
- = Rebreanu, Liviu, *Răscoala*, EPL, București, 1963.
- = Sadoveanu, Mihail, *Opere*, vol. I—XXII, ESPLA (EPL, Ed. Minerva), București, 1954—1974.
- = Sadoveanu, Ion Marin, *Sfîrșit de veac în București*, în *Scrieri* 2, Ed. Minerva, București, 1970.
- = Săraru, Dinu, *Clipa*, Ed. Eminescu, București, 1976.
- = Săraru, Dinu, *Dragostea și revoluția*, vol. 1, Ed. Eminescu, București, 1981.
- = Săraru, Dinu, *Niște țărani*, Ed. Minerva, București, 1982.
- = Slavici, Ioan, *Mara*, EPL, București, 1969.
- = Slavici, Ioan, *Nuvele*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981.
- = Stancu, Zaharia, *Jocul cu moartea*, EPL, București, 1968.
- = Todoran, Eugen, *Eminescu*, Ed. Minerva, București, 1972.
- = Țoiu, Constantin, *Galeria cu viță sălbatică*, Ed. Eminescu, București, 1979.
- = Titel, Sorin, *Femeie, iară fiul tău*, Ed. Cartea Românească, București, 1983.
- = Uricaru, Eugen, *Mierea*, Ed. Albatros, București, 1978.
- = Vianu, Tudor, *Scriitori români*, vol. 1—3, Ed. Minerva, București, 1970.

BIBLIOGRAFIE

1. Angheliescu-Temelie, N., Popescu, Adrian Gh., *Dificultăți ale analizei gramaticale*, EȘE, București, 1976.
2. Beldescu, G., *Ortografia actuală a limbii române*, EȘE, București, 1984.
3. Beldescu, G., *Ortografia în școală*, EDP, București, 1973.
4. Berca, Olimpia, *Dicționar istoric de rime*, EȘE, București, 1983.
5. Bucă, Marin, Evseev, Ivan, *Probleme de semasiologie*, Ed. Facla, Timișoara, 1976.
6. Bucă, Marin, Vințeler, O., *Dicționar de antonime*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.
7. Bucă, Marin, Evseev, Ivan, Király, Fr., Crașoveanu, D., Vasiluță, Livia, *Dicționar analogic și de sinonime al limbii române*, EȘE, București, 1978.
8. Bulgăr Gh. (coordonator), *Dicționar de sinonime*, Ed. Albatros, București, 1978.
9. Bulgăr, Gh., *Limba română. Sintaxă și stilistică*, EDP, București, 1968.
10. Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, *Mic dicționar de terminologie lingvistică*, Ed. Albatros, București, 1980.
11. Coteanu, Ion, *Gramatica de bază a limbii române*, Ed. Albatros, București, 1982.
12. Coteanu, Ion (coordonator), *Limba română contemporană*, vol. I. *Fonetică, fonologie, morfologie*, EDP, București, 1974; vol. II. *Vocabularul*, EDP, București, 1975.
13. *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Academiei R.S. România, București, 1975.
14. *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Ed. Academiei R.S. România, București, 1982.
15. Dimitriu, C., *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, Ed. Junimea, Iași, 1979.
16. Dimitriu, C., *Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*, Ed. Junimea, Iași, 1982.
17. Dorcescu, Eugen, *Metafora poetică*, Ed. Cartea Românească, București, 1975.
18. Dragomirescu, Gh. N., *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, EȘE, București, 1975.
19. Drincu, Sergiu, *Semnele ortografice și de punctuație în limba română — norme și exerciții* —, EȘE, București, 1983.
20. Funeriu, I., *Versificația românească. Perspectivă lingvistică*, Ed. Facla, Timișoara, 1980.
21. *Gramatica limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, vol. I—III, Ed. Academiei R.P. Române, București, 1963 (tiraaj nou, Ed. Academiei R.S. România, București, 1966).
22. Graur, Al., *„Capcanele” limbii române*, EȘE, București, 1976.
23. Graur, Al., *Gramatica azi*, Ed. Academiei R.S. România, București, 1973.
24. Graur, Al., *Mic tratat de ortografie*, EȘE, București, 1974.
25. Graur, Al., *Tendențele actuale ale limbii române*, Ed. Științifică, București, 1968.
26. Guțu Romalo, Valeria, *Corectitudine și greșală*, EȘE, București, 1972.
27. Hristea, Theodor (coordonator), *Sinteze de limba română*. Ediția a III-a, revăzută și din nou îmbunătățită, Ed. Albatros, București, 1984.
28. Iordan, Iorgu, *Lexicul limbii române*, EDP, București, 1964.

29. Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române*. Ediție definitivă, Ed. Științifică, București, 1975.
30. Iorgu, Iordan, Guțu Romalo, Valeria, Niculescu, Alexandru, *Structura morfolo-
gică a limbii române contemporane*, Ed. Științifică, București, 1967.
31. Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Limba română contemporană*, EDP, București, 198.
32. *Indreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, Ed. Academiei R.S. România, Ediția a IV-a, București, 1984.
33. *Limba română corectă. Probleme de ortografie, gramatică, lexic*. Coordonator Vasile Breban, EȘE, București, 1973.
34. Marcu, Florin, Maneca, Constant, *Dicționar de neologisme*, Ediția a III-a, Ed. Academiei R.S. România, București, 1978.
35. Nicolescu, Aurel, *Probleme de analiză a frazei*, Ed. Științifică, București, 1969.
36. Nicolescu, Aurel, *Probleme de sintaxă a propoziției*, Ed. Științifică, București, 1970.
37. Pușcariu, Sextil, *Limba română, I. Privire generală*. Prefață de G. Istrăț, Ed. Minerva, București, 1976.
38. Seche, Luiza, Seche, Mircea, *Dicționar de sinonime al limbii române*, EȘE, București, 198.
39. Șerban, Vasile, *Sintaxa limbii române*. Ediția a II-a revizuită și completată, EDP, București, 1970.
40. Șerban, Vasile, *Teoria și topica propoziției în româna contemporană*, EDP, București, 1974.
41. Șerban, Vasile, Evseev, Ivan, *Vocabularul românesc contemporan*, Ed. Facia, Timișoara, 1978.
42. Tohăneanu, G. I., *Dincolo de cuvânt. Studii de stilistică și versificație*, EȘE, București, 1976.
43. Trandafir, Gh. D., *Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1982.
44. Vianu, Tudor, *Studii de stilistică*, EDP, București, 1968.

CUPRINS

Cuvînt înainte	5
Probleme de sintaxă a frazei	8
Texte analizate	33
Texte propuse pentru analiză	78
Sigle	226
Bibliografie	229

Redactor : EUGEN DORCESCU
Tehnoredactor : IOAN I. IANCU

Bun de tipar : 13.6.1985
Apărut 1985
Coli tipar : 14,5

Intreprinderea Poligrafică „Banat”
Timișoara, Calea Aradului nr. 1
Comanda nr. 69

